

בעזש"ת

ספר חק לישראל

פרשת תצוה

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

אור צדיקים

(ל) דע כי זכירות נאמרו בתורה, זכור את אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב, זכור את עשה לך עמלק, זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים, זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, והכוון הוא שבכל יום נזכיר דברים אלו ואם עבר עליו יום אחד שלא זכר אותם הרי בטל מצוה אחת מן התורה, וע"כ ראוי לאומנם בכל יום, אך פן ישכחם, ע"כ הקדוש האר"י ז"ל רמז לכוונם בתוך התפלה ההקבוצ, בכל יום בברכת אהבה רבה, כי אל פועל ישועות אתה ובנו בחרת מכל עם ולשון יכוון לזכור את יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב שבו בחר בנו הש"י לעם סגולתו, וקרבחנו מלכנו לשמך הגדול, אימתי יתגדל שמו ויהיה השם שלם כשימחה זכר עמלק, כמ"ש זכור את אשר עשה לך עמלק, סלה באמת להודות לך, הפה והלשון נברא להודות לה' ולא לדבר לשון הרע, זכור את אשר עשה ה' למרים על שדברה לשון הרע במשה, ופסוק זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים יזכור בפ' ציצית כשאומר בק"ש יציאת מצרים ולפי מ"ש לעיל לומר פ' קדש קודם ברוך שאמר כבר אמר הפסוק זה שם : (לא) כוונת ק"ש היא עצומה ועמיקה עד מאוד וכבר כתבנו בהקדמת חיבור הלז כי אין כוונתי לבאר ולהציג כוונות העמוקות שאינם שווים לכל אדם ולאו כל עלמא יכולים לקיימם רק בצד בינוני השווה לכל נפש, וכן גם כאן בכוונת ק"ש עיקר הכוונה למסור נפשו על קידוש השם באמירת פסיק ראשון ולכוין בד' תיבות ה' אלהינו ה' אחד שהם נגד ד' אותיות הוי"ה ולקבל עליו ד' מיתות בד' של תבות אחד לפיכך ד' אותיות של שם אדנ"י שפגם בהם שחתיה נשמתו נקיה כי בקבלו עליו ד' מיתות בד' של אחד ומסר נפשו למיתה בזה סרה ממנה זוהמת נחש ונשמתו נקיה בלי סיג, ראויה להיות מ"נ אל השכינה לחברה עם בעלה שם הוי"ה שיהיו הכ' שמות יחד יאהדוניה"י, ואחר כן יכוין לחבר התורה יחד מה שהפריד בעונותיו, והוא כי כ"ה אותיות של פסוק שמע ישראל הם נגד כ"ב אותיות התורה ותנ"ך לחברם בנין אחד ולכלול כולם ביחד כ"ד ספרים והם כ"ד אותיות בברוך שכלמ"ו זהו כוונה הראויה כאשר היא מבוארת בהרבה מקומות בזהר :

(לב) כתוב בהגהות ספר היראה שצריך להפסיק בין וחרה אף לד' דלא לישתמע אף ה' ח"ו, ונזהר בזה ובשאר דקדוקים המבוארים בש"ע טוב לו מאוד כי הם מצוים הגיהנם :

נאמרה הצנה ונר. דער מדרש תנחומא שרייבט דא יודין האבין גיזאגט צו הקב"ה די שפיין די נאנצע וועלט און די האסט אונז גיבאטן מיר זאלן מקריב זיין פאר דיר קרבנות. וויא עס שטייט אין פסוק הקב"ה האט גיזאגט צו משה די ואלקס נאגין די יודין וויא זאלן הימען מקריב זיין מיין קרבן וואס דאס איז מיין ברויט. נאך האבן דיא יודין גיזאגט פאר הקב"ה די בעלייבסט דיא נאנצע וועלט און די האסט אונז גיבאטן מיר זאלן אנצינדען בוימ-אייז אין דיא מנורה וואס אין משכן. מיר זעהן ביי דיין ליכטיגקייט. און די האסט אונז גיבאטן מיר זאלן אנצינדען דיא מנורה אין משכן. רבי מאיר זאגט הקב"ה האט גיזאגט דיא ליכט וואס אהרן וועט אנצינדען אין די מנורה זענען ביי מיר ליכער ווי דיא זון. און די לבנה וואס איז האב פשאטן אין היסעל. רבי חנינא סגן הכהנים האט גיזאגט איך האב בעדינט אין בית המקדש האב איך גיזעהן דיא נסים וואס זענען גיטאקן גיזאגט ביי די מנורה ווי מען האט אנגעצונדן די מנורה ראש השנה האט די מנורה גיברענט בוי דעם אנדערין ראש השנה און איז נישט פארקלאשן גיזאגטן. אסאך האט גיזאגטן עס האט געוואקסן ווייניג בוימאייז האבן דיא כהנים גיזאגט פארלעשן דיא מנורה ביי טאג עס זאל נאר ברענען ביי נאכט. זאגט רבי חנינא איך בין דאמאלס גיזעהן אין בית המקדש האט די מנורה גיברענט דעם יאהר ליינער וויא זא האט גיברענט אלע יאהר. הקב"ה האט גיזאגט צו משה זאג צו די יודין היינט דארפט איר צינדן ליכט אין בית המקדש ווייל איר דארפט דיא ליכטיגקייט און אין דעם זכות פון די ליכטיגקייט וועל איך צו אייך גריינגען דעם מלה הקשים וואס ער וועט זיין די ליכטיגקייט פון די נאנצע וועלט. היינט אז מיר האבן גיין בית המקדש און אונזערע שוהלען און בתי סדרשים זענען אונזער בית המקדש. ווי גרויס איז די מצוה צו געבן ליכט אין אשוהל און אין אבית הסדרש צו בעלייבסט פאר דעם עמוד ווען מען דאווינט און אין בית הסדרש מענטשן זאלן לערנען תורה און צו בעלייבסט דיא שוהל און בית הסדרש שבת ביי נאכט און יום טוב ביי נאכט. רבי שמעון בן לקיש זאגט פאר וואס האט שאול זוכה גיזעהן צו זיין אסלה. אין דעם זכות פון זיין זיידע וואס ער פלעגט בעלייבסט אין זיין שטאט אלע פינגסטערע נאכטן. מענטשן זאלן זיך גיין שארין מאכטן אין דער פינגסטער. דער זיידע פון שאול האט געהייסן אביאל. און וועגן דיא

וועלט

ווערמ ארויסגענומען אויף צדקה. און די אשה
וואס האט קיין קינדער איז אנטולה נאך ליבט
צוהערן וואל וואגן די המסרה פון דעם גרשמיץ
סאג ראש השנה נאר וואל וויסען ווייניקסטנס
וואס וואגט. אויב מען ציגט אן פיל ליבט
אין עמליכע שטובין וואל וואגן די ברכה אויף
די ליבט וואס שטייען אויף דעם טיש וואס מען
טעמ אויף אים עסין. פאר ליבט ציגטן דארף
זיך אנטהאלן אירע שבתדיגע קליידער. נאר אויב
ווא עהם ביי זיך וועט זיך אפמאטשן און אים
סאגן די שבתדיגע קליידער טוען ווערן שפעט
וואל זיך בעקוויילן ליבט וואל וואגן די וואכעדיגע
קליידער. און אויב דאס ווייב האט זיך פאר-
שפעטיגט אין גאס און דער מאן וועהט עס ווערן
שפעט. וואל ער גיט ווארשין אויף דעם ווייב נאר

אונקל'ס

וַיִּקְרָאוּ אֵלָיו יֶשׁעָן וְנֹחָדָב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

דג"א ואח"כ מל"ט. מביט פו : יקחו חל"ץ. ברשת נז מכוח פו :

בעל המודים

[illegible]

רמז

(כ) ואתה תצוה. וך. בלי שמרים א כמו ששנינו במכמזות (דף פו) ב מגרזו בראש הדיח בלא שמרים ומפרש כמו ששנינו וכו': ב פי' לוקט אוחז וזו

ענין הדלקת המנורה

[illegible]

להעזרת אלהים

[illegible]

כַּתִּית לַמֶּאֱזֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד : לְאֹהֶרָא דְאֶדְלָקָא
בְּזִינְיָא תְּדִירָא : כַּאֲמָרָא דְמִשְׁכָּן וּמִנְהָא מִכְּבָרָא
כַּאֲמָרָא דְעִלְיָא דְעִלְיָא דְעִלְיָא : כַּאֲמָרָא דְעִלְיָא דְעִלְיָא דְעִלְיָא :
עַל־הַעֲלֹת יַעֲרֹךְ אֶתֹּו אֶהְרֵן וּבְנָיו

תִּרְא לַסְטִיט מִר . שֶׁנֶּשׁ כֹּה : כֹּהֲלִי מוֹעֵד . מִנְחֹת מו : יַעֲרֹךְ אֶתֹּו . מִנְחֹת מ :

רשבים

במכתשות כי חטוננים בריחים אינו זך כל כך : כתיב : רמז ח"י שנים יהא נוגה הדלקת המנורה : לפעלה חסר וי"ו לומר שו"ו נרות מכבים אותם אבל נר מערבי דולק (כא) לפרכת . לפני העדות : לשלם : לחזור להעלות . כני ח"י לוג שמן למר : נר תמיד . בנימנערא בשבת :

שפת חכמים

שמות ויחם מבוסלים היטב ואין בהם שמרים : ג דכשטוחנן בריחים יש בו שמרים אע"פ שמגרגרו כ' : ד דלי מוליא מן יחר יפה בו שמרים ולכן שמן השני פסול משום שיש בו שמרים : ד ואע"פ דגבי מנחות נמי כתיב כתיב ונימח דוקא כתיב . י"ל דא"כ לחזור דהכל ל"ל אע"כ למאור דהכל למשע כה כתיב למאור ולא כתיב למנחות אלא אפי' שמן שני כשר למנחות וא"כ א"כ כתיב למנחות ל"ל וי"ל דלי לא כ' כתיב למנחות כ"ה למנחות דוקא שמן שני כשר ולא שמן ראשון מש"כ כ' כתיב למנחות כדי להכשיר אף שמן ראשון למנחות . וא"כ למאור ל"ל דא"כ יענה דהא דכתיב כתיב למנחות אף כתיב כמשמע דלי דוקא סוף כתיב למנחות ולא שמן שני א"כ לישחק חכמית למנחות ונילף משמן דמאור כתיב . אין שני לא וי"ל דא"כ למיפך מה לשמן המאור כיון דלמאור א"כ לריבין מש"כ כתיב דוקא מפני שהוא נוסף אחר הפתילה אבל למנחות שני דוקא משום שיש בו יותר חתיכות מש"כ כתיב גבי מנחות להכשיר אף כתיב וסוב אינעך למאור ללמד דכתיב למנחות לאו דוקא הוא והא דנקט רש"י כתיב למאור ולא כתיב למנחות פירושו אין לריבין כתיב למנחות אלא אף ששמן כשר וק"ל : ו דק"ל ה"ל לכתוב לסדליק וכתב לפעלות שלא ייחסה וילך כשהדליק כל עוד שאין הפתילה עולה : ו כלומר אע"פ שאינו דולק ביים אלא בליה עד היום מ"מ קרוי תמיד כמו שכתב מולא . כשאר דברים שאינם תמיד בכל זמן ואע"כ קרוין תמיד כמו שכתב רש"י וכן במנחת חתיכים שברי מחליטה בבקר ומחליטה כערב ואע"כ אומרים בו תמיד כיון שהוא כן לשלם וד"ק : ו כלו' דמלחם הפנים אין להכין ראש שחומר תמיד ע"ש שהוא לשלם אע"פ שיש בו הפסק שהראשון נסתלק והשני מעריכין על השלשון לפי שהם תמיד משם שהיה מונח משבת לשבת ואף כשהיו מסיקין אותו ומשמיין אחר תחתיו לא היה שם הפסק אלא אלו משמיין ענין הדלקת המנורה

מועד מחוץ לטובת אשר על העדות יערך אותו אחרון ובניו . מה ענין קביעת מקום למנורה בכלל וכבר קבע לה מקום למעלה ואלו המטרות חשים טובה להשליח . (ו) מחוץ לפרכת . כלומר מיוחד . כיון שהוא כהן מועד ודלי שהוא מחוץ לטובת שידוע שהוא מועד הוא מחוץ לפרכת . (ז) אשר על העדות ארון העדות מכני לים . כי כ"מ העדות קאי על הארון שהוא עדות לישראל ולתורת העדות ניתן בו . (ח) מעבר ועד כפר שחמרו ו"ל חן לה מדתם שחכא דולקת וכולת מערב ועד כפר כלומר מיוחד . נודלי יתן כמדת שיהא דולק כל הלילה . ומה שחירצו שהיה

לפושט על התורה

הבית דא גאנצע שטוב איז פוה' מיט לייבטיגקייט אונ דו גאנצט איז זאל אנציקדען לייבט , האט דער געל' הבית גיקאנט ודי לייבטיגקייט איז דאך אין שטוב צינד אן לייבט אין דעם זאל ויין לייבטיג פאר די קנעכט , אזוי האט גאט גיקאנט צו משה , גיט ווייל איך דאך איינער לייבטיגקייט האב איך אייך גיקאנט איך זאלט אנציקדען די קנורה , גאר צו ווייזן פאר דער וועלט מיין לייבטיגקייט צו אייך , עס זאל אויפגען אז איך לייבט פון לייבטיגקייט , דאס איז גלייך וויא אנעקענדיגער אונ אגלייכער זענען גענאנגען אין וועג , די גאנצע וועג האט דער זעקענדיגער געפירט דעם גלייכער , ביי נאכט זענען זייא געקומען אין אשטוב , האט דער זעקענדיגער גיקאנט צום גלייכער , צינד אן אלייבט אונ לייבט פאר מיר , האט דער גלייכער גיקאנט צום זעקענדיגער , די גאנצע וועג צו איך גייען גלייך אונ דו האסט פיה געפירט מיט זיין לייבטיגקייט .

מצות השם

[נח] (שם מ) לערוך הכהנים נרות המנורה לפני ה' שנה' כהלל מועד מחוץ לטובת אשר על העדות יערך אותו אחרון ובניו : (כ) להעלות נר תמיד . עס איז אפגעה קען זאל אנציקדען דיא קנורה וואס אין סקרא , אונ קען זאל שרייב ניסען אזוי מיל' בויקאליי עס זאל ברענען אגאנצע נאכט , די בלייגים האבין געבארקט זעהן ריא קנאישין מיט

מדתם שחכא דולקת וכולת מערב ועד כפר כלומר מיוחד . נודלי יתן כמדת שיהא דולק כל הלילה . ומה שחירצו שהיה ענין הדלקת המנורה

ס כח * ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך

בעל הטורים

(א) הקרב. ר' הכא. חלת שורת המנחה הקרב אוחה בני אהרן וגם את אחיך וגו' הקרב הקרב את מטע לוי. הקרב שפתי חכמים

ספחילות אלף לפי שיעור הזה ראש: י כלומר לא משכשו שרי (ח) ואתה הקרב אליך. לאחר שתגמור מלאכת המשכן:

ענין חרלקת המנורה

ורע כרך ה' וסס ה' נקרא עליהם שמוה לנגד החסות חדשות ומשדר כל מערכת השמים ומולות הרקיע כשפילס והכל עכור כי עז לרקתם ואתחם כדרך ה' שלא טבע כחי גופו ואדרבה מסנף עלמו כמנופים גדולים כדי לזכר ולטהר ולהחליט כח הגוף כדי שיאכל כל נכון מקודש ומוזמן להשראת הקדושה. ובדרך אלהי ישראל יקרא שמו על אדם הוה. כמו אלהי אברהם ויחזק ויפסק או אלהי ישראל. עכור הנסים ונוראות הנפלאים שנעשו לאבות העולם למעלה מהטבע. אברהם נילול מכנען האש וכדומה. וכמה נסים נעשו לאבותינו כליאת מרים וכו' סוף ונפלאות שהיה להם במדבר והכל ראו כי אין קדוש כה' ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות כזה כדלנו. וזה פי' הספוק והסבת את ה' אלהיך וגו'. שחלש את זלזל שיהיה המהות את כל ומעלה אותם מטבעם הוא יהיה אלהיך שיהיה שמו נקרא עליך כמו אלהי אברהם ועל ידך יתגדל שמו וידע גדולתו בעיני הכריות. ומפרש הקרא כמה תוכל לזכות לה. ואמר כשתעבוד אותו ותעשה תורותיו ונאמתי בכל לבבך ואמרו חז"ל בשני ילדיך בלר טוב ובירר רע. ואף אם הלא הרע יראה לך חלישות כח ושכירת הלב ע"י עשיית תורה ומצות לא תחוש על כוח גופך ותעבדו יו"ר. מכתך וטעמך. ובכל נספק אפילו הוא נוטל את נספק תקיים כעלוןך לומר לנפשי שחי ונעבדה. ומכ"ס בכל מחדך. בכל ממוך. וכל חפצך לא ישו כה לעבוד את מצות ה' עכור קיומן ממוך. אם כה תעשה או ה' בחינת סויה המהות את כל הוא יהיה אלהיך שהנבחר יהיה ע"י. לא בכחיות אלהים שני' הטבע רק בלמעלה מהטבע ושמו הגדול. יבא נקרא עליך כעובדך. ואמר שכלרנו כל זאת יתבאר כל הדקדוקים על נכון. כי הנה אמרו חז"ל על פסוק מחול לפרוכת הפדות ישרוך וגו' עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדותה. אמר רבא זה נר מערבי שנותנין כה שמן כמדת הכרותיה וממנה היה מדליק ובה היה חסידים. והוא כי חסד ה' להראות חיבתו על פס בני ישראל היינו כדיוחם על אדמתם. וע"כ ספלא נפלאותיו הגדולים כנר מערבי שהיה נותן כה שמן כמדת הכרותיה וממנה היה מדליק. ובה היה חסידים כדי שידעו ויראו ויבינו שהשכינה שורה בהם. והיה מתנהג פנים למעלה מטבע העולם והנהגתם כפס ה' המהות ומשדר את המערכות כשפילס. ושמו הגדול נקרא עליהם אלהי ישראל שמו. ולמען יתקיים בהם וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מתך. כי כיון שהנהגתם כשם המהות את כל ובשידור כל טבע העולם ומולות השמים מי הוא אשר לא יירא ויפחד מהם. ואף להעשות להם דבר נפלא כזה לריבים המה מקודם לעשות מעשיהם כקדושה ונעדרה וכעורא רבה ויתרה למעלה מטבע העולם ולהשוות מעשיהם למעשה משה רבינו ע"ה שאמרו חז"ל ע"פ יורד משה מן ההר אל העם. מולמד שלא היה משה פונה לעסקיו ולא היה יורד לתוך ביתו אלא מן ההר אל העם. וזה שאמר הקב"ה למשה אחרי שרצוני לעשות כמלוא זו וס נפלא

עניני בגדי הקודש

(א) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. כח הכמ"ח לריך לדעת שינוי לשון הכתוב כזה לדבר כלשון הקרב ולא

לקוברים עז התורה

משא. אפילו נאם האם מזה גיועין ריא יורין ריא עבדיה פון ענן. פון רעשון וענין גענען די ביי פון משה קקוים גיווארין. דער קשר באר מים חיים פגענט ווי אזוי קען דאס זיין. ווייל משה איז אזוי געשכריי גיוען די יורין אז ער האט גיוואלט קען נאך ויין נאמען אפגעקוי פאר ריא יודיקס וועגן. דריבער נאך אים טאקי נאם שטראקאין

משגרי חכמים

(א) ואתה הקרב אליך וגו'. דער מדרש נאנס ווען נאם דס גיוואנט צו משה די משה רבינו וואלס גענענין צו יוד ריין ברודער אהרן. איז משה'ן שלעכט גיוען ווייל ער האט געשיינט ער וועט זיין אפון גרו. האט נאם גיוואנט צו משה די געבריינקסט ווען די פיס געשטאנען ביים רעם קנה אג ויבען טעג האב איך גיט צו ריר די וואלס גיין אין סגרים צו פרעט. אונ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֵי אֹהֶלן נָדָב
וְאַבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאַתָּמָר בְּנֵי
אֹהֶלן : וְעֵשִׂית בְּגֵדֵי־קָדֹשׁ
לְאֹהֶלן אֲחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת :
וְאַתָּה תִּדְבֹּר אֶל־כָּהֲנֵי־לֵב
אֲשֶׁר מִלְּאֲתוֹ רוּחַ חֲכָמָה וְעָשׂוּ
אֶת־בְּגֵדֵי אֹהֶלן לְקָדְשׁוֹ לְכַהֲנֵי־

ישראל לשמשא קדמי
אהלן נדב ואביהוא
אלעזר ואיתמר בני
אהלן : ונתעביד לבושי
קודשא לאהלן אחיה
דיקר ותרופתא : ואת
תמליד עם כל חכמי
לבא די אשלימית עמרון
רוח חכמתא ויעבדון
ית לבושי אהלן
לקדשותיה לשמשא
תרא נכסר . מניל יב :

בעל המורים

ואתה הקרב אליך את אהלן אחיך . ג"פ אהלן כפסוק רמז' לג' כנגד בית ראשון וזית שני ולפסוק : (ג) חכמי לב אשר . כג' כסנים שישראל וזה אהלן לעזר ואיתמר . ג"פ לכהני לב כפ' ירמיה מן שמאל ירמיה הכס והיינו שאלמר ראשית חכמה ירמיה כפ'

שפתי חכמים

הקרבנות לא היה רק ע"י הכהנים והמשכן כדכתיב ועשו בגדי קדש לאהלן אחיך וגו' . רא"ס : כ' לכהני . חכמי לב אשר . כג' כסנים שישראל וזה אהלן לעזר ואיתמר . ג"פ לכהני לב כפ' ירמיה מן שמאל ירמיה הכס והיינו שאלמר ראשית חכמה ירמיה כפ' ע"י חכמים שיהא יסוד ל' וז' לפרש ג"כ מלת לקדשו ל' שפירשו לקדשו הלא לכהני כלל אמר ואיך יקדשו כשיכניסו עם מלת ל' חכמי לב ל' וז' לפרש ג"כ מלת לקדשו ל' שפירשו לקדשו הלא לכהני כלל אמר ואיך יקדשו כשיכניסו

רש"י

(ג) לקדשו לכהני ל' לקדשו לכהניו ב' ככהונה ע"י הכהנים שיהא בסן ל' ולשון כהונה שירות הוא עם מלת ל' חכמי לב ל' וז' לפרש ג"כ מלת לקדשו ל' שפירשו לקדשו הלא לכהני כלל אמר ואיך יקדשו כשיכניסו

עניני בגדי הקודש

לגדולה זו . עד אחר שמפליין כי מוכרח הוא לעשות את דבר המלך . וגם אהלן היה מוכרח בדבר זה וסורבו היה שלא חסן לנחמ גדולה כמקום חסיו . כי כשנשת ימי המלוכה שמש משם כמשכן ואחר כלנו מאל לנים מלך ויכנס מלך . וזה אחר אומר למעלה ואחרי מלך את בני ישראל אומר הכתוב כי הכנס שכלני ישראל וזלי די כליו הזה ומעלתו יעשוהו כאלה . אך את אהלן אחיך אף שדבר מלך אחר מלך לו מ"מ ואחרי הכתוב וז' אתם מוכרח לקרבו בידים שיעבדו העבודה . כמלך חז"ל (ולקוט רמז חקבל) משלו משל למע טדכר דומה למלך כי שמשא אשה וזיתים מתביישות לפניה ככנסה אחותה אלס ואחריה לב הנים דעתך כולי ושמי את המלך וז' כך אמר משם לאהלן הנים דעתך כל שמשא אשה וזיתים מתביישות לפניה ככנסה אחותה אלס וכנסה באלהן מלפני טק"ס עד שלא היה אפשר לו לעשות כאשר ראו מפני הלימה והוכרח משם ללמד דעת לכהני דעתו לשמו ית' ככרי לעבוד עבודתו ע"כ אמר הקד"ה למשה ואחרי הקרב אליך את אהלן . אחיך שאתה מוכרח לקרבו מלך שתי כחיות . (א) אליך טוב דכר לפי שמינו רוצה לקרב עבודך וע"כ אתה מוכרח לקרבו בידך ולפירות לו שאין כללך עליו . (ב) את אהלן . כי אהלן ידוע מאלו בידותיו ושעשו מלפני ואחרי מוכרח להניסו אל המזבח בידך . גם יתבאר הכתוב ע"ד ממחרת חז"ל כל ששמה כגדולה אחי ילבב אורים וחומים . הרי שזכה אהלן לכל הגדולה היה עבור משם על ששמה עליו בלאח לקראתו . וזה אומר ואחרי הקרב אליך את אהלן . כלומר בזכות מה שעשה אהלן חז"ל ששמה עליו גדולתו ולא נתקף כך ואין את מקום סכר כל כריה לנ חקבנו לגדולה האלה : (ג) ואחרי הדבר אל כל חכמי לב וגו' . כמלך הכר כי חכמי לב גם כן שני טעמות . ואחרי הדכ"ה . לפי שכל חכמי לב ששמו ככנסים וכן כל עשוי המלכה אשר היו עם כלל קבלו שפע החכמה כמלכותה משה . ופ"כ אמר הקד"ה למשה ואחרי הכהנים

דעת וקנים מבדלי התוספות

(א) ככהני ל' כל מקום שנאמר ל' היו ועלמים . כי ל' כל בכור בבני ישראל עבדים . כי ל' הארץ :

מאל לנים מלך ויכנס מלך . וזה אחר אומר למעלה ואחרי מלך את בני ישראל אומר הכתוב כי הכנס שכלני ישראל וזלי די כליו הזה ומעלתו יעשוהו כאלה . אך את אהלן אחיך אף שדבר מלך אחר מלך לו מ"מ ואחרי הכתוב וז' אתם מוכרח לקרבו בידים שיעבדו העבודה . כמלך חז"ל (ולקוט רמז חקבל) משלו משל למע טדכר דומה למלך כי שמשא אשה וזיתים מתביישות לפניה ככנסה אחותה אלס ואחריה לב הנים דעתך כולי ושמי את המלך וז' כך אמר משם לאהלן הנים דעתך כל שמשא אשה וזיתים מתביישות לפניה ככנסה אחותה אלס וכנסה באלהן מלפני טק"ס עד שלא היה אפשר לו לעשות כאשר ראו מפני הלימה והוכרח משם ללמד דעת לכהני דעתו לשמו ית' ככרי לעבוד עבודתו ע"כ אמר הקד"ה למשה ואחרי הקרב אליך את אהלן . אחיך שאתה מוכרח לקרבו מלך שתי כחיות . (א) אליך טוב דכר לפי שמינו רוצה לקרב עבודך וע"כ אתה מוכרח לקרבו בידך ולפירות לו שאין כללך עליו . (ב) את אהלן . כי אהלן ידוע מאלו בידותיו ושעשו מלפני ואחרי מוכרח להניסו אל המזבח בידך . גם יתבאר הכתוב ע"ד ממחרת חז"ל כל ששמה כגדולה אחי ילבב אורים וחומים . הרי שזכה אהלן לכל הגדולה היה עבור משם על ששמה עליו בלאח לקראתו . וזה אומר ואחרי הקרב אליך את אהלן . כלומר בזכות מה שעשה אהלן חז"ל ששמה עליו גדולתו ולא נתקף כך ואין את מקום סכר כל כריה לנ חקבנו לגדולה האלה : (ג) ואחרי הדבר אל כל חכמי לב וגו' . כמלך הכר כי חכמי לב גם כן שני טעמות . ואחרי הדכ"ה . לפי שכל חכמי לב ששמו ככנסים וכן כל עשוי המלכה אשר היו עם כלל קבלו שפע החכמה כמלכותה משה . ופ"כ אמר הקד"ה למשה ואחרי הכהנים

פירוש לתורה אלהים

דיא קינדער ישראל קהני צו דינין יי צו קיר
קלוקר דו זאלקסט אים אן טאגן די בגדי כהונה
וועט ער דאך דעם ווערן אפאל צו קיר אונ דו
זאלקסט גינעקלען אהלן אונ נדב ואביהוא אונ
אלעזר ואיתמר וואס זייא זענען בגדי אהלן דיא
קינדער פון אהלן : (ג) וקשיה אונ דו זאלקסט
מאכין בגדי קודש הייליגע קליידער זאגן אחיה צו
דיין ברודער אהלן קבדו ויתפארת צו הערליכקייט אונ צו שווייהייט : (ג) ואחרי אונ דו קבדו זאלקסט
ביידין אי כל חכמי לב צו אלע חכמים אשר מלאהו רוח חכמה וואס איך קאמ זייא , ער פולקט מיט
חקמה וקשי זייא נאלין מאכין את בגדי אהלן דיא קליידער פון אהלן קבדו צו הייליגען אים קהני

משלי חכמים

אונ רכס ויבטלן טאג האקסט גינאנס צו קיר שיק דוקר וועטען
דו וועסט שיקען , אונ דו האקסט גיט . גינאנס זיין צו פרידו .
קאב איך דיר קאמט איך וועל דאס דיר איינפירען איין די
עק קלייד , איך וועל דאס דיר עינפירען ערען קען האט אויפ'ר

מצות השם

(א) (עספ מל) ללמס כגדי כהונה לעבודם שאלמר ועשו כגדי קדש לאהלן אחיך וזכנו לכהני ל' :
(ב) ועשית בגדי קדש וגו' . עס איז אסערה דיא כהנים
זאלין אנקליידין די הייליגע קליידער ווען

ר' י: ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי-קדש לאהרן ולבגיו לבגדיו-ר' :

קדמי: י ואזין לבגדיה ר' יעבדון חושן ואפודא ומעילא וכתנתא מרמץא מ צנפתא והמניין יעבדון לבגשי קדשא לאהרן אחור וקבנוהי דשמשא קדמי:

רשבים

(ר) ואלה הבגדים וגו'. כולם מפורשים לפנינו: (ד) ואלה הכנדים. ולא הוסיף מנכסים שלא היו לכבוד ולתפארת. חשן. לפי ענינו ופשוטו כעין נרחק ובים שהרי כפול ולא הוסיף ל' לפי שלא היה מין בגד: חיה: אפוד. לשון חלבוש שמתקשט בו ומכוסה בו הארץ למעלה מכל בגדיו: תשבץ. כעין גומות גומות הוא עשוי: מצנפת. כובע כראש כרבתני וצניף מלכות: אבנט. אזור. לפי הפשט. מנכסים לא חוצרך להזכיר כאן שאינו מוכיר אלא בגדים הנראים העשויים לכבוד:

רש"י

שנעדיא"ה כלעו (הייליגקייט): (ד) חשן. תכשיט כנגד הלכ: אפוד. לא שמעתי (שהוא לבוש) ולא מלאכה ככרייתא פי' תכניתו. וגבי אומר לי שהוא חגור' לו מאחוריו רחבו כרוחב גב אדם כמין סניר שקורין פורליג"ס (שורץ) שחונרת השרות כשרוככות על הסוסים. כך מששהו ל מלמטה שאלמר (ש"כ ו) וידוד חגור אפוד כך למדנו שהאפוד מ חגורה היא. ואל"ל לומר שאין בו אלא חגורה לבדה שהרי נאמר (ויקרא ח) ג ויתן עליו את האפוד ואל"ל יתגור אותו כששכ האפוד ותרגום אונקלוס כהמין אפודא למדנו שהשכ הוא החגור והאפוד שם תכשיט לבדו ואל"ל לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד שהרי נאמר שתי כתפות האפוד למדנו שהאפוד שם לבד והכתפות שם לבד והשכ שם לבד לכך אני אומר שעל שם הסניר של מטה קרוי אפוד ש"ס שאלמר ומקשטו בו כמו שאלמר (שס) ואלפיד לו בו והשכ הוא חגור שלמעלה הימנו והכתפות קבועות בו. ועוד אימר לי לבי שיש ראיה שהוא מין לבוש שתרנוס ויתן וידוד חגור אפוד כך כרדוט דבון. ותרנוס כמי כן מעילים ע כרדוטין במעשה תמר אחות אבשלום (ש"כ יג) כי כן תלכשנה כות הקלך הבחלות מעילים: ומעיל. הוא כמין פ הלוק וכן הכתונת אלא שהכתונת סמוך לבשרו ומעיל חלוק העליון: עשויון משבנות לטוי והמשבנות הם כמין גומות העשיות בתכשיטי וזה למושב קביעת אבנים טובות ומרגליות כמו שאלמר בלכני האפוד מוסכות משבנות וזה ובלעו קוראין אותו קשטו"ל (קלוטען): מצנפת. כמין כיסא צ כובע שקורין קוסי"ל שהרי במקום אחר קורא להם מנבעות ומתרגמין ק כובעין (ע') וימא (כה): ואבנט. היא חגורה על הכתונת והאפוד חנירה על המעיל כמו שמלכו בסדר לבישתו ויתן עליו את הכתנת ויתגור אותו באבנט וילבש אותו את המעיל ויתן עליו את האפוד: בגדי קדש. מתרומה המקודשת לשמי ר יעשו אותם: עניני בגדי הקודש

לקוטים על התורה

נועם ניענעו צו דיר דיין ברודער אהרן אונ נועם אים מאכין פאר אהרן, ואתה תבדור אל קדמי לב. אונ ר' נועם ניענעו צו ר' אהרן קלינע קענעשין זיי ואליו מאכין דיר קליידער, אלץ נועם גישאקן ונערין נאר רוקה דיר: העקד משבץ ניקעקטילם ונבגם אונ אנארטיש ונשו אונ נייא ואליו מאכין בגדי קדש הייליגע קליידער אהרן אהרן ברודער אהרן וקניי אונ צו זיינע וון נבגתו זי ניי ואליו רינעו צו קיר:

משלי חכמים

נישקעלם דעם קשקש וינען פגע האם משה פקריב גינען קרנגות, האם משה געפינען ער נועם זיין אבאן, אונ גינען קרנגות, האם משה געפינען ער נועם זיין אבאן, נאר דיין ברודער אהרן

אֶתְּהָ אֶתְּהָ בְּנֵי־אָדָם הִגֵּד אֶת־פִּיתֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפִּיתִי ויִכְלְמוּ מַעֲלָוֹתֵיהֶם ויִמְדְּדוּ אֶת־חֲכָמֵי:

[illegible]

סָדָא וְדִין מְקוּם מְדַבְּחָא :
הַזִּמְתָּ שְׁנוֹת אֲרָצָא עַד מְסֻמָּתָא
מְסֻמָּתָא רַבְתָּא אֲרָבַע אֲמִין וּפְ

၇၁၇၂၇

[illegible]

671

לחמשיך מיסור ומלכות ד'א שוין דלת יוד נפש שוין שוין דלת שוין דלת יוד רוח אהרונדר נשמת דיסור אד אר
אדני אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה ומלכות יי הו וי הו חית יחידה דיסור ידנה חיה יחידה
ומלכות אל שם בן שבעשה

[illegible]

ספר קרי
ה' למטה לצדיקא לא שפיר אף לא למסמחי צדיקא לאמרין
קריצתא : י' דחשיף מלוי יריע וריצתא ודמכיא רוסיה נברא קמתנין :
מצודת דוד
רש"י

(א) ייטיב גהה. ספמה תטיב. לגוף דכדר רפואה: שרריון ריה. תיבס כחור כדל טעלות: (ב) שוחר וגו'. היטע יקא מותח: מתיק טוהן קמח רכז למען קושר אריות מטען לזוטו: (ג) דיקן: (א) חני. התכמה מלוטס מלי טהבין כי ילמד מכל אכל סכסיל יטעונו עיניו חלל הליך כי יחש און מן המקומות לגלוד ממש כי' התכמיהם הייטעניס ורמזו: (ד) בעס. חן סכיל הוא מתעסס לחני ומתחר לחני אשר וילדו: (ה) גם ונוש וגו'. יל' מי שחול לא טוב ימאס כי' כלדע עד אשר יעס יעסס לערעס על דקריו ויחידיל הכסות נדיבניס על עיניס ויטענין לזע חשש: (ו) חושר אסריי. מועטע דברים עגליס שול וידע טעם. יקא. מי שרוא פיו סוק ריק וחבוי וימעט כעס סוף אחר משהו וכפל דכרד תל':

פירוש עים

(א) לב שפת ימיב נהג ווען די הארץ פון מענטש
איז פרייליך, דיא פרייליכקייט פאר-
זעקערט דיא פוחות פון קערפער, און עס
שטארקט דעם מענטש ווייל נבזה תיבש נרם און
דער מענטש וואס האט אצוראכין געמיהט,
נר איז מרויעריי, דאס מרויערגעמייט מיינקונט
דיא בייגער פון מענטש; (ב) שוחר פחית דשג נהג
המות אהות ששם דער ריין וואס איז ארשע
עקט שוחר אין דערשטיל פון דעם פונעם פון
עם מענטש וואס קוקט צו אים צו דין הורה,
נר ואל אפגיין פון דעם משפט, און ואל פאלט
שקנן; (ג) אה פני חכמה ביי דעם פאר-
שטאנדענע מענטש איז די חכמה געבן אים,
דערער וואו וואס ער שוהט די מיט חכמה ווען
פני חכמה ארץ אבער דער נאר קוקט אויף דיא
בכמה גלייך וויא וואס נואלט גינען אין עק
עלט דריבער איז ער-ווייט פון די חכמה און

עיקר תויט
מ'שנה דמאי פרק ג
ברמנורא
פרק ג א מאכילין את
העניים דמאי. פרק ג א מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי
פילו סס חנרים ועדי
סודיען והרזה לעשרן יעשרן : ואת האכסניא . חיל של מלך ישראל השער ממקום למקום ומוסל
! בני המקום לפרנסם מחילין אותם דמאי בזמן סתיה עובר . אבל אם לנו שם כלילה חייבים לחקן (א) :
פרק ג א מאכילין את העניים דמאי סען סען געבין הארץן נאר ער דארף ווי ואגון אז דאם איז דמאי
געסן ארעבע לייט דמאי . אונ ווער עם וועט וועלן סעשרין ואל סעשרין
נאר האכסניא דמאי אז אחיל פון אסלה ישראל גייען
פון

רבי גמליאל היה מאכיל את פועליו רמאי. עניי
היו ואין הלכה כר"ב דכיון דחייב במזוניותיהו נמצא פועל את
חובו בדמאי: ואת שאינו מעושר למעשר. ויחזינו לו
ביותר מכדי מעשרותיו: נמצאו כל אדם אוכלין

מתוקן. וז"ל לעמיתיה
דאמרי. אן מאכלין את
העניים דמאי (ב): והרוצה
לתקן יתקן. שלח הותר
הדמאי לעניים אלא כשאוכלין
אכילה אחת אלא כשל בעל הבית
אכל הפירות שכלו לידם
חייבין הם לעשר דמאי
דיקא נמי דקתני מאכלין
את העניים דמאי ולא תני
העניים אוכלין דמאי כ"כ

שלח יכבד עליו: לא ישליך
עד שיעשר. שמה ימלאם עם הארץ ויחלל אותם כשאינם מתקנים ונמצא נותן ממשל. והי מיני בירק הנאכל
דאי בשלח נאכל אכתי לא אחייב במעשר (ד): הלוקח ירק מן השוק. וטעם אגודות ירק בידו שסומתו
ידוע כך וכך אגודות בפרטות ולאחר שנטלן נמלק עליהם להחזיר למוכר: לא יחזיר עד שיעשר. ויחז לו דמי
המעשר שהוא מפרסם דמאי אגדיהו (ה) נעשו שלו ונתחייב עליהם לעשר: שאינו מעושר אלא מנין. הלא
מעושר הוא ממוכר כלו' כבר קנה אותם בהנכסה ולא היה מחוסר אלא למתן שכר הכי ידוע כך
וכך אגודות בפרטות: היה עומד ולוקח. ולא נעלם בידו ולא הנכיה: מוען אחר. משאו אחר של ירקות:

די קלעטער סיידין ער זאל ווי מעשרין. ווארום
מאכער נועם ויאי געפונען איין עם הארץ נועם
ער ויאי געפונען איין עם הארץ נועם
בעל הבית גיבלייגט דעם עם הארץ צו אגדיהו
הלוקח ירק מן השוק ונסלק להחזיר לא יחזיר עד שיעשר
שאינו מחוסר אלא מנין ווען אייגער קויפט ירק אין
גאס און ער האט גענומען אין האנט די גיבלייגט
ירק און דעם מוכר ווי מייגער אגדיהו ירק מאכט
האט מען געוואקסן. מען האט נאר געראקט
איקער ציילן וויא פיל גיבלייגט וואס ער דאך
שוין דיא ירק קונה גינען. און דער נאך האט
ער דאך און וויל גיט קויפן און גיט ווי אנועק
צוריק דעם פארקויפער. איז דער דין ווייז ער
האט שוין די ירק קונה גינען איז דאך דיא ירק
ווייגט איז דאס גלייך וויא ער וויל אייגט צוריק
פארקויפן די ירק צו דעם פארקויפער. דריבער
מאר ער גיט געבן די ירק צו דעם פארקויפער
סיידין ער זאל פריער מעשרין. ווארום ער מאר
גיט ארום געבן פון האנט אום געמערקטע
פירות. און דעם פארקויפער נועם ער דארפן
גצאלהין וויא פיל דיא מעשר איז נועם ווארום
דער פארקויפער האט דאך גיגענט פארקויפן
מיט די מעשר וואלט דאך גינען מער גיבלייגט
וואלט ער מער געלט גענומען ויה עמר וועט
וואס מוען אחר יפה ממנו מותר להחזיר מפני שלא משך
אבער ווען ער איז גישמאנען ביי דעם קויפן און
ער האט נאך דיא ירק גיט גענומען אין האנט
האט ער דער זעהן ליגען געמערקט ירק וויא די
וואס ער דינגט און ער זאגט דיא ירק וואס איך
האב געקראכט צו קויפן וויל איך אייגט גיט
קויפן

בספיק דעיוכין: (ג) מימרא אחר רב סנה חנא כ"ס אומרים
אין מאכלין: (ג) ובחזר. סמכ"ס נראה שחזר צו ואין לחלק
בין אכילה אלא בעל הבית לאכילה בביתו וכן בח"ח מוכיח מהמנ'
דכ"ס דלחזרין מינו דמי כשי מקור לכס' והרי בביתו
אכל אלא ע"כ דאין לחלק: (ד) מסים סר"ס דתני כפ"ק
והעשרות ירק הנאכל משאיר

וקודם לכן פי' משליך הרי מקפידו
וספור מן ה' ט' ר' ח'
[א] ובספד. חזר במלכו מתרגם
היפוך לחלוקה: (ה) לעמיה
חזר שפסק כמ"ד פ"ק דקדושין
שכל שדרשו בהנכס' חזר נקטה
אלא בהנכסה ועיין כח"ס
[ב] עד שיעשר. ירו' חל'
נמצא עושה חקלא לנאין אחריו
פירות שסבדו סהכל דמאי
ויפרשו מה שחקן זה שהוא
עומד ולוקח וראה מוען אחר יפה ממנו מותר להחזיר מפני שלא משך

הרמב"ם (ג): ב לחזום. לכווח ולחזון ואף לו דומה במשנה: להקל במשאו. שלח יכבד עליו: לא ישליך
עד שיעשר. שמה ימלאם עם הארץ ויחלל אותם כשאינם מתקנים ונמצא נותן ממשל. והי מיני בירק הנאכל
דאי בשלח נאכל אכתי לא אחייב במעשר (ד): הלוקח ירק מן השוק. וטעם אגודות ירק בידו שסומתו
ידוע כך וכך אגודות בפרטות ולאחר שנטלן נמלק עליהם להחזיר למוכר: לא יחזיר עד שיעשר. ויחז לו דמי
המעשר שהוא מפרסם דמאי אגדיהו (ה) נעשו שלו ונתחייב עליהם לעשר: שאינו מעושר אלא מנין. הלא
מעושר הוא ממוכר כלו' כבר קנה אותם בהנכסה ולא היה מחוסר אלא למתן שכר הכי ידוע כך
וכך אגודות בפרטות: היה עומד ולוקח. ולא נעלם בידו ולא הנכיה: מוען אחר. משאו אחר של ירקות:

פון איין ארץ צום אנדערין און די מענטשן פון
דעם ארץ מוזן ויאי געבן עסין קען קען ויאי
געבן עסין דמאי רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו
רמאי רבן גמליאל פלעגט געבן עסין ווייגט
אריינקערן דמאי נבאי צדקה בית שמאי אומרים נחזינו
את המעושר לשאינו מעשר ואת שאינו מעושר למעשר
בית שמאי נאגין די נבאים פון צדקה גיבין דיא
געמערקטע עסינארט צו די ארעקע וואס גיבין
גיט מעשר. און די גיט געמערקטע עסינארט
גיבין ווי צו די ארעקע וואס גיבין מעשר נאך
קען דאך ווי געבן אביסול קער וויא פיל ויאי
וועלן דארפן געבן מעשר נכצאו גי' הארם אוקין
מתקן נועם אום קוסען אז אלע ארעקע לייט
וועלן עסין געמערקטע וחקמים אומרים גיבין סתם
יסתלק סתם והרוצה לתקן וחקן און די חכמים נאגין
קען געקט צו זאמען דאס עסינארט פון דיא
געלי בהים וואו קען פרענט גיט ביי ויאי אויב
עס איז געמערקט און קען צו מייילט דאס
עסינארט צו די ארעקע לייט און קען פרענט
גיט נוער גיט מעשר און נוער גיט און נוער עס
נועם וועלן זאל געבן מעשר. ווארום דאס וואס
עס שטייט אז אארעם מאן עקט דמאי גיט
געמערקט. דאס איז נאר אז ער עקט איין סעודה
ביי דעם בעל הבית. אבער אז קען גיט דעם
ארעם סאן אהיים צום עסין מוז ער אויך געבן
מעשר: ב הרוצה לתקן וחקן אוקין
עד שיעשר אז אייגער מראנט ירק גינען און
דיא מלא איז אים צו שווער וויל ער אפ שניידן
דיא קלעטער פון דיא ירק דיא מלא זאל אים
גרינגער ווערן. מאר ער גיט אנועק ווארפן

ג לא יצניע ער שיעשר. דאסור להולא מידו דבר
 שטיו מתוקן: שלא יאכרו. ולא נתכין לזכות כהן:
 שאין אדם רשאי למכור דמאי. כגון במדה דקה
 דאחר' בס' דלעיל: לא ישלח לחבירו דמאי. כדקה
 אבל שולח לו כנסה כיון
 שרשאי למכור כנסה: רבי
 יוסי מתיר. לשלוח לחבירו
 דמאי דקה: ובלבד
 שיודיעו ומודה ר"י
 שבדמאי אסור כדקה ואין
 כלכה כרבי יוסי: ד' למוחן
 כותי. לכותי שמוען התבואה
 הרי הן בחוקתן. דלמ
 חסדי שמה החליפו אלו המתוקנים בחמרים שאינם מתוקנים: למוחן נכרי דמאי. דנכרי חסד להחליף
 ולכבד דלמכור יונה בראש הר גריזים להכותים שהיו עובדים אלה. כותי הרי הוא כנכרי: אצל הנכרי
 ג' המוציא פירות [ג] בדרך ונמלן לאכלן.
 ונמלך [ד] להצניע לא יצניע [ה] ער שיעשר.
 ואם מתחלה נמלן בשביל שלא יאכרו פסוק.
 כל דבר שאין אדם רשאי למכור דמאי לא
 ישלח לחבירו דמאי רבי יוסי מתיר בודאי
 ובלבד [ו] שיודיענו: ד' המוליד חטים למוחן כותי. או למוחן עם הארץ
 בחוקתן למעשרות ולשביעית. למוחן נכרי דמאי. המפקיד פירותיו אצל
 הכותי או אצל עם הארץ בחוקתן למעשרות ולשביעית. אצל הנכרי
 קייסין איה וייל קייסין דיא אנדערע ירק. דאך
 ער נים מעשרין דיא ירק וואס ער האט פריער
 געווען. וייל ער האט נאך דיא ירק נים
 גענומען אין האנט האט ער וייל נאך נים קונה
 גיטען: ג' המוציא פירות בדרך ונמלן לאכלן ונמלך
 דא יצניע ער שיעשר ווען איינער האט געפונען פירות
 אין וועג און ער האט זיי גענומען צום עסן און
 נאך דעם האט ער זיך גיפראכט ער זאל וייל
 ביהאלטן. קאר ער זיי נים ביהאלטן סיידן ער
 זאל זיי מעשרין. ווארום ער קאר נים אונזע
 ליין אום געמעשרטע פירות וואס פתח נמלן
 בשביל שיהא יאכרי פסוק און אויב ער האט וייל
 גענומען זיי זאלין נים פארלארן ווערן וואו נים
 ער זאל וייל זוכה זיין פאר ויהא מעג ער וייל
 ביהאלטן אן געמעשרטע ווארום וייל זענען דאך
 נים וייל ער דער שאין אדם רשאי נכרי דמאי נא
 לחבירו דמאי אצל זאכן וואס דער מענטש קאר
 נים פארקויפן דמאי נים געמעשרטע. דהיינו מיט
 אקליינע קאס וייל ער איז גישטאנען (פרק ב'
 משנה ה') קאר ער נים שיקען זיין חבר דמאי
 נים געמעשרטע פאר אסתנה. אבער מיט אנדערע
 קאס וואס ער מעג פארקויפן דמאי נים
 געמעשרטע מעג ער שיקען אסתנה אויף דמאי
 נים געמעשרטע ב' יוסי מתיר בודאי וייל שיודיענו
 איינער מעג שיקען צום אנדערן פירות וואס
 זענען געווען נים געמעשרטע גינוארין נאר ער
 זאל אים זאגן אז מען האט פון זיי נים גענומען
 מעשר וועט דער חבר געבן מעשר פון דיא
 תבואה. אבער דמאי קאר ער נים שיקען אום
 געמעשרטע אפילו ער וועט אים זאגן אז ער איז
 גים געמעשרטע. וייל דמאי איז ביי אקענטש
 גרינג. האט רבי יוסי מורא טאמער וועט ער
 פארנעסן צו זאגן אז זיי זענען נים געמעשרטע
 און יענער וועט מיינען וייל מען האט אים נים
 גיזאנט אז זיי זענען נים געמעשרטע געווען האט
 מען וייל געמעשרטע וועט ער דאך עסן אים

בפירותיו

בפירותיו. ופירות של כרי פורים (ו) מן המעשר. וירשא מפני שדרך בני אדם להוליך קופות רבות של חסין ולהטותן אלל הקוץ חיישי' שמא נתחלפה קופה זו בקופה אחרת של ישראל כן ישראל שכן דמאי' אבל פירות ליכא למימר שמא החליטין פירות של

ישראל אלל שמא החליטין הכרי בפירותיו לפיכך הכי הן בפירותיו של כרי וד"ש סבר דלא בפירותיו חיישי' שמא נתחלפו בכית הכרי בפירו' של ישראל אחר שכסס שישראל זה הפקיד פירותיו ביד הכרי כך יש

לחוש שמא ישראל אחר מן המעשרות הפקיד ג"כ בידו ונתחלפו אלל באלו ואין הלכה כר"ש: דה לפונדקית. שומרת הפונדק והולכי דרכים מתחבטים אללה: מעשר את שהוא נותן לה. דאין חבר מוליך מתחת ידו דבר שאינו מתוקן (ו): ואת שהוא נותן במנה. דאע"ג דע"ה חייט שאר להחליף כדאמתן לטיל הפונדקית חסודה להחליף שהיא מתכוונת לפסדה וזוהתה משלה שהוא יותר יפה להכר ולזמרת כלבה ראויה שאחיל משלי שהוא חס ויפה להכר דבר שאינו מעשר לפיכך אינו מעשר מה שהוא נותן לה ואם תקחתי הפונדקית לטמאה ותחללנו כשאינו מתוקן אין להכר מזה כלום. ואינו מעשר אלל מה שהוא טעל כלכל. ורבי יוסי סבר דלגזול הוא מתכוונת (ח) ואין הלכה כרבי יוסי: ו המתקלקל. פת חו תכסיל שנתקלקל: אמר רבי יהודה. ביושלמי מפרש דקמיתא נמי מלחיה דרבי יהודה היא וה"ק מפני שהיא חסודה להחליף את המתקלקל דברי רבי יהודה שר"י אומר רובה היא בחקנת כחה

פון עסין. דריבער טאהשט ויא אויס די עסין פון אורח אויף איירע עסין. אונ איירע עסין זענען דאך דמאי. דריבער דאך דער אורח סעשארין נאם ער נעמט פון איר פון ספק נעגין איר די יוסי אין און אהרן דאס איז מעשר אלא פה שהוא נופי ספנה ביד רבי יוסי נאגט דאס נאם די אשה טאהשט אויס דאס עסין סייגט יא נים די מוכה פון אורח נאר יא סייגט איר מוכה וייר יא וייל דאס עסין פון אורח. וייר זיינע עסין איז געקער סייגט יא דאך צו גזקן אונ פאר אנגלן דאך מען נים פאר נארגין ער נאל נים עסין אום געמערשט. דריבער דאך דער אורח נים מעשרין דאס נאם ער נים איר. אונ דער אורח האט נים געבירט נאם די גזלת אכסניא נעמט עסין אום געמערשט. נוארום נאל יא נים גזקן. נאר נאם ער נעמט פון איר דאך ער געשארין ער נאל נים עסין אום געמערשט: ו הנותן נתחלפו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהיא נותן ספנה ספני שהיא חסודה נחיה את הפונדקית נען איינער האט אשוניגער נאם יא איז איין עם הארץ אונ ער נים איר פירות צו קאבין פון וייגעטונעגין. סוז ער געבין מעשר פון די עסין- נוארן נאם ער נים איר אונ פון דיא עסיגנארג נאם ער נעמט פון איר. וייל יא איז אין חשד אויב עם נעמט נים נום ויין דאס עסין פון איר איינדים נעמט יא אויס טאהשין אויף איר עסין אפר רבי יהודה רוצה היא בחקנת בתה ובושה פחתה נאגט רבי יהודה פאר נאם טאהשט יא אויס דאס עסין וייל יא מיר דער איינדים נאל נים נאגין אויף איר טאהשט יא קען נים קאבען אונ

נקטם שמואל ר"י שדמאי אפר דמאס שקיל יש לחוש שלא יודיעט: (ו) מירי כמפקיד חסין מתוקנים: (ז) וירשא דלעיל כטוחן עט"ס שנתחלף כסל ישראל נמי סוי לן למחש' כוס ואפסר כיון שיד סענ"ס כאלמע והחבר חייט מוליך יד ישראל לא סוי ככלל אין חסר כ"י. וי"ט: (ח) ובסל פליגי דרענן סברי דנטוסס מתכוונת אכל אי ידמין דלגזול מתכוונת מודו רענן: (י) המתקלקל. וגבי פונדקית לא חיי מתקלקל לפי שאכסניא תמיד פוקד על הפונדקית לפיכך חושש ביותר רש"י:

ואת שהוא נותן במנה מפני שהיא חסודה לחלוף את [ו] המתקלקל. א"ר יהודה רוצה היא בחקנת בתה ובושה פחתה

לחוש שמא ישראל אחר מן המעשרות הפקיד ג"כ בידו ונתחלפו אלל באלו ואין הלכה כר"ש: דה לפונדקית. שומרת הפונדק והולכי דרכים מתחבטים אללה: מעשר את שהוא נותן לה. דאין חבר מוליך מתחת ידו דבר שאינו מתוקן (ו): ואת שהוא נותן במנה. דאע"ג דע"ה חייט שאר להחליף כדאמתן לטיל הפונדקית חסודה להחליף שהיא מתכוונת לפסדה וזוהתה משלה שהוא יותר יפה להכר ולזמרת כלבה ראויה שאחיל משלי שהוא חס ויפה להכר דבר שאינו מעשר לפיכך אינו מעשר מה שהוא נותן לה ואם תקחתי הפונדקית לטמאה ותחללנו כשאינו מתוקן אין להכר מזה כלום. ואינו מעשר אלל מה שהוא טעל כלכל. ורבי יוסי סבר דלגזול הוא מתכוונת (ח) ואין הלכה כרבי יוסי: ו המתקלקל. פת חו תכסיל שנתקלקל: אמר רבי יהודה. ביושלמי מפרש דקמיתא נמי מלחיה דרבי יהודה היא וה"ק מפני שהיא חסודה להחליף את המתקלקל דברי רבי יהודה שר"י אומר רובה היא בחקנת כחה

בפירותיו אפר או אחר נים צו בהאלטין פירות צו איין עובד פוקבים זענען די פירות נויא ריא פירות פון עבדים. אונ קען דאך פון וייא נים געבין מעשר. נוארום פירות בריינגט קען דאך נים צו טאהלין האט דאך דער עבדים נים פרעקדע פירות נאר די פירות פון רעם איין יוד נאם ער האט אים גיגעבין צו בהאלטין. אונ ער האט וי געזיט פאר טאהשט אויף ויינע פירות ווארום איין עובד פוקבים איז חשוד צו פאר טאהשין דעם ויריגם פירות אויף ויינע פירות. דריבער דאך מען נים געבין פון דיא פירות מעשר ווארום פירות פון איין עבדים זענען פאר פון מעשרן די שפעט איז דמאי אונ רבי שמעון נאגט אזוי נויא דער יוד האט אים גיגעבין צו בהאלטין פירות אזוי קען ויין און נאך איור האט אים אויף גיגעבין צו בהאלטין פירות אונ רער עבדים האט פירות זענען גינען דמאי אונ רער עבדים האט צו מישט די פירות פון די ביינע יודין צו נאמען איז דאך צו מישט גינאריין מיט דמאי. דריבער דאך דער חבר אפ שיידין דמאי מעשר פון ספק נעגין: ד הנותן נתחלפו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהיא נותן ספנה ספני שחשודה נחיה נוען איינער נים פירות צו אאשה נאם יא איז איין געזלת אכסניא יא נאל די פירות קאבין פון וייגעטונעגין סוז ער געבין מעשר פון די פירות נאם ער נים איר. ווארום אפר נאם נים ארום געבין פירות נאם וייא זענען נים געמערשט. אונ נאם ער געמט פון איר די געמערשט פירות דאך ער נאך אכסניא מעשרין. נוארום וייל יא איז אכסניא אכסניא וייר יא דער אורח נאל קנאה האבין

אונ ויא שעמט זיך פאר איר איידים מען זאל אים
געבן שלעכטע עסין מיד רבי יהודה גיטן זעמט
שביעית שנינה חשודה להחליף להאכל את בנה שביעית
דאס איז רבי יהודה מודה ווען איינער גיט זיין
שוויגער פירות צו קאכען, אין יאהר פון
שביעית, אונ דא פירות זענען גיט פון
שביעית, איז די שוויגער גיט אין חשד טאמער

נִמְרָא בְּרֻכּוֹת דָּף י"ב ע"א

רשי

דאמער אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע בכרוך וכשהוא זוקף זוקף בשם .

שטעלין

לשון הכנע' : כחורא . רב ששת כי כרע כרע כחורא כי זקוף וקוף
כחויא ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה
דרב כל השנה כולה אדם מהפלל האל הקדוש
מלך אוהב צדקה ומשפט חוץ מעשרה ימים
שבין ראש השנה ויוה"כ שמהפלל המלך
הקדוש והמלך המשפט ורבי אלעזר אמר
אפילו אמר האל הקדוש יצא שנאמר ויגבה
ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש
בצדקה אימתי ויגבה ה' צבאות במשפט
אלו עשרה ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים וקאמר האל הקדוש . מאי הוי עלה אמר
רב יוסף האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט
והלכתא כרבה :

שטעלין רב ששת כי כרע כרע כחורא ווען רב ששת
האט זיך איינגעבויגן, האט ער זיך גינעכין
א בייג איין מיט איין סאקל אזוי וויא מען בייגט
איין ארומ פון זיך וזיך צוויי ווען ער האט זיך
אויפגישטעלט, האט ער זיך אויפגישטעלט
ביסלאקנווייז וויא אשלאנג וואס רב בר חיננא
סבא מציית דרב נאך האט רבה בר חיננא גינאנט
פון רב'ס וועגן כי השנה כולה אדם מהפלל האל
הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט דעם גאנצן יאהר
דאווינט מען שמונה עשרה אונ מען זאגט האל
הקדוש, אונ מען זאגט מלך אוהב צדקה ומשפט
חוץ בעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים נאר די
צעהן טעג וואס פון ערשטן טאג ראש השנה
בין מוצאי יום כפור שבתפלי הסדר הקדוש והסדר
המשפט דיא ברבא פון אהר קדוש זאל ער אויך
לאוין המלך הקדוש, אונ דיא ברבא השיבה
שופטינו זאל ער אויסקלאוין המלך המשפט ודי
אלעזר אפר אפילו אמר האל הקדוש יצא רבי אלעזר
זאגט אפילו ער האט אין דיא צעהן טעג פון
ראש השנה בין יום הכפורים אויסקלאוין דיא
ברבא פון אהר קדוש מיט דיא ווערקער האל

וורר תצוה דף קע"ט ע"ב תית דלית יוד הא ואו הא

ואתה תצוה את בני ישראל וגו' ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' אמר רבי הייא מאי שאל הכה מכלל אחר דכתיב
ואתה הקרב אליך, ואתה תדבר אל כל חכמי לב, ואתה תצוה את בני ישראל ואתה קח לך בשמים ראש
מר דרור אלא כלא ברזא עלאה חיהו לאכללא שכינתא בהדיה, אמר רבי יצחק גבורא עלאה ונהורא תחאה כליל
בחדא ואקרי ואתה כמה דאת אמר ואתה מחיה את כלם ועל דא לא כתיב והקרב את אהרן אחיך וצוית את בני
ישראל ודברת אל כל חכמי לב, בני דהבוא זמנא שריא שמשא בסיגרא ואשתחף כלא כהדא לשריא על אומותא
דעובדא, אמר רבי אלעזר מהכא אשר נתן ה' הכמס ותכונה בהמה, רבי שמעון אמר מהכא ואתה תדבר אל כל
חכמי לב אשר מלאכתיו רוח הכמה, אשר מלאכתיו מבטי ליה אלא אשר מלאכתיו להבוא ללא מלאכתיו רוח הכמה כד"א
ונהה עליו רוח ה' רוח הכמה וגו' ועל דא אנערין אשר מלאכתיו רוח הכמה דשריא שמשא בסיגרא באשלותא דכלא
ועל דא אחרשים כלא בכל אחר, אמר רבי אלעזר אי הכי הוי ואתה ואתה היאך מתיישבן בקראי אמר ליה כלא
מתיישבן נינהו, ואתה הקרב אליך ליחדא בהדיה ולקרבא בהדיה רוח דשמשא קדישא כדקא יאות, ואתה תדבר אל
כל חכמי לב, בני דכלהו לא אחין למעבד עבדתא עד דרוח קודשא ממללא כנווייהו ולחש לון בלחשי וכדין
עבדי עבדתא :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ק"ש פ"ג

משערי קרשה ח"ב שער ד'

הקפדנות היא ענף מן הנאמרה ומן הכנסת ואורח'ל מלך דקפיד קפידין ליה ואין מוחלין לו עונותיו שנאמר נישא עון ועובר על פסע למי נישא עון למי שטובר על פסע ומעביר על מדותיו אמרו רז"ל לעולם יבקש אדם רחמים שלא יכעוס ככל יוס וכלל עת יתן כעפר פיהו וכו' יתן למכהו למי יכעב כחרפה אשכרי מי ששומע חרפתו ואינו משיב וכן כתיב גוי נתתי למכס וכו' כך אמרו רחמים כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על חיותה יבשה יותר מחרס עד שאם זרקת תתפרך הרי היא אם היו מרשיבין הרי אסור לקרות כנגדן ואם לאו מותר :

הקפדנות היא ענף מן הנאמרה וכן הכנסת ונאם אקענמש **אין מקפיד אויף יעדער זאך**. או איינער **טוהט אים עפעס שלעקטס וועט ער אים גיט מוחל זיין בוי ער וועט געקען פון אים אנקוקה**. דאס איז אצווייג פון גרויסקייט און פון פערס ואסריו בדיחיו וקרום גברת און דיא רבנן האבין גיואנט מין דקפיד קפידין ליה דער קענמש וואס איז מקפיד און וויל גיט מוחל זיין אז קען טוהט אים גיט ווי ער וויל. איז קען אין הימלעל מקפיד אויף אים ואין מוחלין לו עונותיו און קען איז אים גיט מוחל זיינע זינד שטאט ווארום עס שטייט אין פסוק נישא עון ועובר על פסע נאם איז מוחל דיא עונות קמי נישא עון צו וועקען איז נאם מוחל דיא זינד קמי שעובר על פסע צו דעם קענמש וואס ער איז מוחל די זינד וואס קען זינדגוט געגין אים ופעביר על מדותיו און ער גייט אריבער וער איז מבטל זיינע מדות, אפילו זיין מדה און זיין נאטור איז גיט מוחל צו זיין פון רעקטיוועגין איז ער מוחל אסריו בדיחיו וקרום גברת די רבנן האבין גיואנט לעולם יבקש אדם רחמים שלא יכעוס ככל יוס אקע ואל אקענמש בעטין ביי הקדוש ברוך הוא ער זאל גיט קוקען צו פערס ודכל עת יתן כעפר פיהו וכו' למכהו למי יכעב כחרפה און צו יעדער צייט זאל ער בעקער געבין זיין מויל אין ער און זאל גיט ריידן מיט פערס. ער זאל געבין זיין פאק צו דעם וואס וויל אים שלאגן און זאל גיט קריגען מיט אים. אפילו ער וועט זאט ווערין מיט חרפה זאל ער יענעם גיט ענפערין אשכרי מי ששומע חרפתו ואינו משיב וואהל צו דעם קענמש וואס ער הערט זיין חרפה און ער קען יענעם צוריק פארשעמען און פארשעקט אים גיט וכן כתיב גוי נתתי למכס און דער גביא ישעיהו האט גיואנט ווער עס האט מיה גיוואלט שלאגן האב אויף אים גיגעבין מיין קערפער און מיינע באקין, אז איינער האט מיה גיוואלט פארשעמען אדער ער האט גיוואלט שפייגן אויף מיין פנים, האב אויף מיין פנים גיט בעהאלטן, נאר אויף האב מיה גילאנט שפייגן אין פנים דא אסריו חכמים אזוי האבין ריא חכמים גיואנט די מעביר על מדותיו ער אים מוחל מעבירין לו עונותיו

(א) צואת אדם וצואת כלבים וחזירים בזמן שיש בחוכן עורות וכל צואה שריחה רע כגון אלף אסור לקרות קריאת שמע כנגדן. וכן כנגד מי רגלים של אדם אבל מ"ר של בהמה קורין כנגדן. קמן שאינו יכול לאכול בזה דגן בכדי שיאכל הגדול בשלשה ביצי דגן אין מרחיקין לא מצואתו ולא ממי רגליו : (ב) היתה צואה יבשה כחרס אסור לקדו' כנגדה ואם כעפר ומותר לירות כנגדה. מי רגלים שנבלעו בקרקע אם היו מרשיבין הרי אסור לקרות כנגדן ואם לאו מותר : (ג) כמה ירחיק אדם מצואה וממי רגלים ארבע אמות

(א) צואת אדם וצואת כלבים וחזירים בזמן שיש בחוכן עורות די צואה פון אקענמש, און דיא צואה פון הינט אקער פון חזירים אויב אין דיא צואה ליגט פערל וכל צואה שריחה רע כמו אזי און אלע צואה וואס האבין אשלעקטין ריח וויא דיא צואה אסור לקרות קריאת שמע כנגדן פאר קען גיט לייגענען קריאת שמע געגין דיא צואה וכן כנגד מי רגלים של אדם און געגין די השתנה פון אקענמש פאר קען אויף גיט לייגענען קריאת שמע אבי מי רגלים של בהמה קורין כנגדן אקער קריאת שמע אבי מי רגלים של בהמה קורין כנגדן אקער קריאת שמע קמן שאינו יכול לאכול בזה דגן בכדי שיאכל הגדול בשלשה ביצי דגן אקער וואס ער קען גיט אויף-עסין אשטיקול ברויט גרויס וויא אשטיקול אין דיא צייט וואס אנרויסער קענמש וועט אויף-עסין ברויט גרויס ווי דריי איינער אין מרחיקין לא מצואתו ויא ספי בנזיר דארף קען זיך גיט דערנטייערין מיט קריאת שמע לייגענען גיט פון זיינע צואה און גיט פון זיין השתנה : (ב) היתה צואה יבשה כחרס אויב עס איז גיווען צואה מרוקין וויא אשארבין אסור לקרות כנגדן פאר קען גיט לייגענען קריאת שמע געגין דיא צואה ויא היתה יבשה יותר מחרס אויב דיא צואה איז גיווען פריקענער וויא אשארבין ער שאם וירקה התפרד אויב ער וועט דיא צואה אנווארף געבין וועט זי אבדראכט ווערין אוף קליינע שטיקלאך דריי היא כעפר איז דיא צואה אזוי וויא ערד וסוף לקרות כנגדן און קען קען לייגענען קריאת שמע געגין די צואה מי רגלים שנבלעו בקרקע השתנה וואס איז איינגעזאפט גיווארין אין די ערד אס הי מרשיבין אויב די ערד איז נאך פייקט פון דיא השתנה הרי אסור לקרות כנגדן פאר קען גיט לייגענען קריאת שמע געגין דעם ארץ ואם לא מותר און אויב אויף דעם ארץ איז שוין מרוקין, קען קען אויף דעם ארץ לייגענען קריאת שמע : (ג) כמה ירחיק אדם מצואה וממי רגלים ארבע אמות וויא פיר זאל אקענמש זיך

וְאֶרְגָּמָן תִּזְלַעַת שְׁנֵי וְשֵׁשׁ מִשּׁוֹר
מִעֵשָׂה חֹשֶׁב: וְשֵׁתִי כִתְפֶת חֲבֶרֶת
יִהְיֶה-לָּו אֶל-שְׁנֵי קִצּוֹתָיו וְחֶבֶר:
וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו

כעל המורים

(ו) ושש משור. כנימטריא שלשים ושנים חופים וכנגד פטורם המתחלת בניית ומסיימת כל"ד: (ז) אל שני. ג' ככל ואיך לך ללות אשר יבא אל שני בנין בעלי. ואל שני ככרים וגו' ויתן אל שני נערי כנעמן. כני פלי חיו מכוין סכסוכה שנאמר כה אל שני לך נעשו ונפרטו אבל נעמן חיו מכנסה שניקא ארמיה לעשות מונח נחקר תחת כנפי הכניסה ומכני כני למדו חורס ככרים:

שטלבר שהיו הבתמות אשה אל אתותה ער בחמי האדם מלמעלה. חורר ומחבר אותם מלמטה אל האפור. והחשן לפניו על לכו וזר ארכו וזר רחבו מחובר למעלה בבתמות ומלמטה באפור נמצא הבל מלכוש אחר. תמצא כל גוף הכתן מבוטח באפור המחבר לחשן ולבתמות האפור. שאם לא היו חוברות הבתמות יחד אלא באו שתיים רצועות עולות על צוארו ומתחברות לשרשרות החשן מלפניו. א"כ בשתכנה עמוק בעבורה ובוטח את צוארו למטה יהיו גופלות הבתמות ומתפרדות והחשן נופל: אל שני קצותיו. שמחבריו לאחוריו של כתן אל קצות האפור העליונות מעל החשב: (ח) וחשב מפירוטו. שבחשב חיו חוררו ומחברו. כרמתי ויתגור אותו כחשב האפור ויאפור לו בו:

רשמי

בראשיהם לפני ת כחפיו ושתי עכוות הובכ תחכות בשתי קבעות שבושן בשני קלות רחבו העליון אחת לימין ואחת לשמאל ושני ראשי השרשרות חקיע' כמשכנות לימין וכן שני ראשי א השרשרות השמאלית תקועין כמשכנות שבכתף שמאל נמצא החושן תלוי כמשכנות האפור על לבו מלפניו קלות שתי טבעות בשני קלות החשן כחתמותו וכנגדם שתי טבעות כשתי כתמות האפור מלמטה בראשו התחזק המחבר כמשכנות טבעות החשן אל מול טבעות האפור שוככים זה על ב זה ומרכסן כשתיל תכלת תחוב כטבעות האפור והחשן שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפור ולא יבא נד ויכלד הולך ויחור: זהב תכלת וירגמן תולעת שני ושש משור. חמש מינים הללו שזורין בכל חוט וחוט היו מרדדין את הזהב כמין טכיס דקיס וקולצין פתילים מהם וטוין אותן חוט של זהב עם שש חופין של תכלת וחס של זהב עם שש חופין של ארגמן וכן כחולעת שני וכן כשם שכל המינין חושן כסול ששה וחס של זהב עם כל אחד ואחד כך שור את כולם כאחד נמצא חושן כסול כ"ח וכן מורש כמס' יומא ולמד מן המקרא היה ויקטעו את פתי הזהב וקלן פתילים לעשות את פתילי הזהב כחוך התכלת וכתוך הארגמן וגו'. למדנו שחם של זהב שור עם כל מין ומין: מעשה חשב. כבר פירשתי שיהא אריגת שתי קירות. שאין לזרז שני עכריה דמות זו לזו: (ז) שרי בתפוח וגו'. הסיגר מלמטה וחשב האפור היא התגורה ולמודה לו למעלה דוגמת סיגר הנשים ומכיון של כהן היו מחוברות כחשב שתי ההיכות כמין שתי רצועות רחכות אחת כנגד כל כתף וכתף וזוקסן על שתי כתפותיו עד שנקפלות לפניו כנגד החזה ועל ידי חבורן לטבעות החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין טולות כמו שמורש בענין והיו זקופות והולכות כנגד כתפיו ושתי אכני שהם קבועות כהן אחת בכל אחת: אל שני קצותיו. אל רחבו של אפיד שלא היה רחבו אלא כנגד גבו של כהן וגבוה עד כנגד האזניים שקורין קודי"ש שגא' (ויתקלל מד) לא יחגרו ביוע אין חוגרין במקום ויעה לא למעלה מאזליהם ולא למטה ממתיניהם אלא כנגד אזליהם: ודבר. האפור עם אותן שתי כתפות האפור יחברו אותם למטה כחשב ולא יארגס עמו אלא אורגס לכד ואח"כ מחברס: (ח) וחשב אפורתו. ומגור שעל ידו הוא מאסדו ומתקיה לכהן ומקסמו: אשר עליו.

פירוש לתורת אלהים

דעם אפור זהב פון גאלר תכלת וכו' ששור די אלע פיינף מינים גאלין ניין צו גוף גירריים פשעח חושב מיינקסער שאפט: (ז) שתי צווייא בתפוח אקסיר בענדער חיבית בעקפמ יתיה נאל זיין יו צום אפור אי שני קצותיו צו נייע ביינע עקין פון דער

משלי חכמים

אכסן תאם משה גים נעחאם. ראשון מיר וויסען וואס איז גיין דער אונגעשטיר צו סקריב זיין קעגנט מיט די קליינער פון אכסן אדער אן דיא קליינער פון אכסן. גאר מיר וועלן

כמעשה

רמז

פירוש לתורת אלהים

נביאים יחזקאל מ"ג

למשפט מניה ד"א צבא צבא צבאות דת יהודה נשמה דנצח ארנ"י נשמה דתת יהודה דת
יהודה דנצח יהודה דת יהודה דתת אל שם ב"ן שבעשים :

סוהארי אל קרי

מצודת דוד

ד"ר

(6) והאויאל. מקום המערכה היה ב"ד על כ"ד : אל ארבעת רבעיו. שחמטנישו היה ממד "ב לכל ימח : ו' והקורא. נג המזבח עם הקרנות ועם מקום עני הכהנים ב"ח על כ"ה : והקורא. הוא הקרנות תני האמה מאמנישו והוא אמה על אמה : והחיק לה אמה. וזו כניסת היסוד : ומעלה והורא. וכבש אמה זו כדורם כדרי שיהא העולה לו פונה קווי : למאח : (7) והאויאל. אשר משכן לוי :

דעם פירוש עבר מייסד בעפ'נט מען ביא דער הספודה פון דער וואך :

לחמשי' מ'סוד ומלכות ד'א' ש'ין דלת יוד נפש ש'ין ש'ין דלת יוד רוח יאהדוניה נשמה ר'סור א' אר' ארנ' ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות י' ה' ו' ה' ו' ד'ה י'ה'ד' ד'סור י'ד'ה ו'ד'ה י'חידה דמלכות אל שם ב'ן שבעשית :

א גם אויל מחריש חכם יחשב אמם שפתיו נבון : ב לתאנה א ואף שמיא דשתיק חפיקא יבקש גפרד בקל-הושיה יתגלע : ג לא-יחפץ פקיל הוא מתחשיב ודקלי שפוטיה מתבין : ד ריגתא קצי פהיא וקבל מילקנא מ'צמני : ה לא עבא סקלא ב'זו ועם-קלון חרפה : ו כסוקלקנא אלא בשקיותא פהי לביה : ז פד אמי רשינא בשקיותא י'מי וקצנא וקבסנא :

רשי

מצודת דוד

(א) גם אויל מחריש . מי שיוכל לספחוק גם את סאויל שלא יוסף לזכר אולתו סממריש הזה לחכם יחשב כי דבר גדול טעם : אומם . סומם שפתי סאויל ר"ל המהדיל אותו ממחמריו יקרא נון וכל הדבר כמ"ס : (ב) לתאנה וכו' . ת"מ המפרד למרש מן התורה כי יבקש ללכת אחר תלות הלז הנה ככ"מ שמוסיקים כחורה תגלס תרפתו על כי מלוא היה עממה ופירש מהם : (ג) בתבונה . להוסיף כינה על מה שזכרו : בהתגלות . לסממית לרבים מעט חכמה שזכרו לסתפאר גם : (ד) בא גם קלון רכ יכל עמו מרסס כי דרש לחוף בקלונ ולספול כחמו :

פירוש ע"מ

(א) גם אויל מחריש חכם יחשב אפילו דער נאר וואס פארשטייט גיט מיט זיין שלק דעם פירונג פון הקב"ה . נאר ער שנוייגט אונ דעם גיט אויף הקב"ה . ער קראקט געוויס ווייס הקב"ה וואס ער טוהט . נוערט ער גערעכונגט פאר אהקם אויפם שפתי נבון אויב ער פארמאכט זיינע לעפצין . דער וואס פארמאכט די לעפצין פון די מענטשן וואס ווילען ריידן וועגן דעם פירונג פון הקב"ה . אונ ער לאזט זייא גיט ריידן . איז ער אפארשטאנדיגער מענטש : (ב) לתאנה יבקש גפרד דער מענטש וואס מיט זיין נאמור איז שוין אפ געשיידט פון דיא תאוות . ער איז שוין אלס . אונ ער וזקט זיך צו שטארקן ער נאל נאך האבין האות ב'י הושיה יתגלע דער מענטש שנואקט אפ זיינע פוחות אונ דיא שנואבקייט נועם זיך פאר-

ברמנורא

מ'שנה שבת פרק ב

כלי חמשי דנטרה דמלכות דלינה אלהים
פרק ב א רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ביום טוב וגותנין לתלויה בשבת . וחכ"א אין תולין את המשמרת ביום טוב . ואין גותנין לתלויה בשבת . אבל גותנין לתלויה ביום טוב : כה שמריין ומותח את פיה לכל זד בעגול ונעשה כחלה

על חלל הכלי ואף ע"ג דעניד חלה שרי כו"ט דמ"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאסור לעשותן מעי"ט מותר לעשותן כו"ט . חלל בשבת תולה לכתחלה לא חלל חס תלויה הוא נותנין לחובה שמרים ומסגין דלין דרך כור ככ : אין תולין את המשמרת . דעניד חלה ערלי ומחוי כמעשה חול : ואין נותנים לתלויה בשבת . דהוי תולדי' כור

פרק ב א רבי אליעזר אומר רבי אליעזר ואגם תולין את המשמרת ביום טוב קען מעג ברעקין אטיכול אויף אפלי אום יום טוב דורך צו זיינען משקה ונותנין תלויה בשבת אונ אום שבת קאר קען גיט ברעקין אטיכול אויף אפלי . נאר אויב דיא פלי איז ברעקט מיט אטיכול פון ערב שבת מעג קען דורך זיינען דיא משקה דורך דיא טיכול אום

ערב

(א) לְפָנֶי אֱלֹהֵי שִׁלּוֹ מִלֵּי שִׁלּוֹ כְּשֹׁפֶרֶת. וּבְדַבְרֵיהֶם לֵלֵךְ כְּמִסְ
מִדְּרֵי. כְּלוֹמַר שֶׁיֵּשׁ יוֹדֵעַ וְיֹסֵף וְיִמְשֹׁךְ לְתוֹךְ הַמַּיִם:
(ב) רָמַי וְהִרְמִי. וְכַתּוּב דַּלִּי אֶפְרַיִם מִסְכֵּן בְּסוּדְרוֹן נָמִי
יִשָּׁא כִּי הָלֵךְ. וְדָלִי מִשּׁוֹם שִׁטִּי הוּא וְהֵסֵם כִּיֹּן דַּלִּיכָא שִׁטִּי
אֲחֵרִי דְלֵא פְּכִיד גּוֹמֵל שִׁד. וְלִיג דַּלִּיכָא דְלִיגִי וְהִרְמִי
שֶׁהוּא הַסּוּדְרוֹן מִתּוֹחִים וְנִחוּסִים
שֶׁנֶּהֱלִי מִכֶּפֶץ וְתַעֲדֵי דִכְפִּיפָה
שֶׁנֶּהֱלִי מִיִּידִי כִּי חִיטִּי וְעִיטִּי:
(ג) שֶׁפִּין. כִּמוֹ מִקְנֵהֶן אוֹ
וְעוֹשִׂין אֲנוּמְלִין בַּשַּׁבָּת. ר' יְהוּדָה אוֹמֵר בַּשַּׁבָּת בְּכֹס. כִּיּוֹם שׁוֹב בְּלִנְיָן
וּבְמוֹעֵד בַּחֲבִית. ר' צְרוּק אוֹמֵר הֵבֵל לִפִּי הָאוֹרְחִין: ג' אֵין שׁוֹרִין אֶת
הַחִילָתִית בַּפּוֹשְׁרִין. אֲבָל נֹתֵן לְתוֹךְ הַחוּמִּץ. וְאֵין שׁוֹרִין אֶת הַכְּרִשְׁיָנִין.
וְלֹא [ג] שֶׁפִּין אוֹתָן. אֲבָל נֹתֵן לְתוֹךְ הַבְּבֵרָה אוֹ לְתוֹךְ הַכְּלָכָה. אֵין בּוֹבְרִין
אֶת הַתֵּבֶן בַּכְּבֵּרָה. וְלֹא יִתְּנוּ עִיגִי מְקוֹם גְּבוּהָ בַּשִּׁבְלִי שִׁירֵד הַמוֹץ.
אֲבָל נוֹשֵׁל הוּא בַּכְּבֵּרָה וְנֹתֵן לְתוֹךְ הָאֵבֶס: ד' גּוֹרֵפִין מִלִּפְנֵי הַפֶּסֶם
כְּדִי שִׁירֵד הֵיִין כְּמִדְרוֹן שֶׁלֹא יֵעָשֶׂה כְּדֹדֵךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כְּחֹל: וּבְכַפִּיפָה מִצִּידִית. כֹּל הַעֲשׂוֹי מִלְּפָנֵי הַדֶּקֶל.
וְהוּא שֶׁלֹא תִהְיֶה הַכְּפִיפָה גְבוּהָ מִקְרָקֶי' הַכֵּלִי. הַתַּחֲתוֹן טַחֵף שֶׁלֹא יֵעָשֶׂה חֵלֶל עֲרָאִי (ב): וְגוֹהֲנִים בִּיצֵה
בְּמִסְנָנָתָ. שְׁטֵתִים כִּה חֲדָל לְהַסְתֵּן שְׁרָיִלִין לִיתֵן בִּיצֵה טְרוּפָה כְּדִבְרֵים הַעֲבוּרִים. וְהֵן מִתְלַכְּנִים וְהֵן מִתְלַכְּנִים
עַל יָדָה: אֲנוּמְלִין. יֵין וְדִכָּה וּפְלִסְלִין: בְּלִנְיָן. גְּדוֹל מְכֹס וְקֵטֵן מַחֲכִית: הֵבֵל לִפִּי הָאוֹרְחִין. אִם יֵשׁ לוֹ
אוֹרְחִים מְרוֹכִים עוֹשֶׂה הֶרְבֵּה כִּין כֶּשֶׁת כִּין בְּיוֹם טוֹב כִּין בְּמִיַּעַד. וְהֵלֵכָה כְּתִיב שְׁעוֹשִׂין חֲמֻלִין כֶּשֶׁת כִּי מֵהַשָּׁן
רוֹעִים: ג' חֲלָתִית. כִּךְ שֶׁמָּה כְּעֵרֵבִי וְהִיא חֲמָה וְנִהְיִין לֵלְכָה כְּמִקְוֵי' הַקֶּרֶם וְאֵין שׁוֹרִין אוֹתָהּ כֶּשֶׁת לְמַחֲוִי
כְּמַעֲשֵׂה חוֹל: אֶת הַכְּרִשְׁיָנִין. מִלִּיף עֲלֵיהֶם מִסְכֵּן כְּכִי לְכַדּוֹר פְּסוּלָתָן שֶׁהַפְּסוּלָתָהּ קָף לְמַעֲלָה: וְדָא שֶׁפִּין אוֹרֵת
כִּיד לְהַשִּׁיר פְּסוּלָתָהּ לְהוֹאֵל לִיהַ בּוֹרֵד: אֲבָל נֹתֵן לְתוֹךְ הַכְּבֵּרָה. וְהַעֲשֵׂי' פְּסוּלָתָהּ נוֹשֵׁל לְפַעֲמִים דֶּרֶךְ נִקְבִי
הַכְּבֵּרָה וְנִמְלֵא מִתְכַּר מִלְּפָנֵי: הַתֵּבֶן. שֶׁהוּא טוֹשִׁים מִן הַקֶּשֶׁן שֶׁמִּתְחַכֵּין אוֹתוֹ כְּמוֹרְחִים וְעוֹשֶׂה כֹּל זֶכֶן הַשְּׁכֻלָּה
תֵּבֶן: מוֹץ. הוּא מִזְקֵן הַשְּׁכֻלָּה הַעֲלִיּוֹן וְאֵינוֹ רָאוּי לְמַלְכָּל כְּהֵמָה וְכוּכְרִים אוֹתוֹ כְּכֵבֶרָה שׁוֹפֵל הַמֶּנֶן: אֲבָר נוֹשֵׁל
בַּכְּבֵּרָה וְנֹתֵן לְתוֹךְ הָאֵבֶס. וְהַעֲשֵׂי' שְׁמֵעוֹן טוֹפֵל מִלְּפָנֵי דְלִכְרִי דְלִכְרִי שִׁטִּי מִתְכַּיֵּן וְתַחַר כִּי' שְׁמֵעוֹן: ד' גּוֹרֵפִין.
כֶּשֶׁת אֵבֶס שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׁר שְׁמֵעוֹמִים אוֹתוֹ שֶׁלֹא יִתְעַרֵב הַעֲפֻרִית שֶׁכְּכֹס כִּתְּנִין וְכְשֹׁרִים שְׁטוֹחִין לְפָנֵי וִיקָן

עָרֵב יוֹם טוֹב קָעֵן קָעֵן וַיִּשָּׁן דִּוְרָה דִּי מִיכָּוֶל אֹם
יוֹם טוֹב: ב' נִוְחִין מִסֵּי עַל גְּבִי הַשָּׁפָרִים קָעֵן קָעֵן
אֲרִיִין גִּיסְעֵן וְנִאֲקֵדֵר אֵין חִייוֹן בְּשִׁפְרִי שִׁפְרִי דִיא
חִייוֹן וְאֵל שִׁיפֵר וְעֵרֵבֵן וְעָשֵׂה וְיָדָה עָשֵׂה דִוְרָה
זִיעֵן וְסִפְנִין אֵת חֵלֶן בְּסוּדְרוֹן קָעֵן קָעֵן וַיִּשָּׁן טִיִין
דִוְרָה דָּעֵר שׁוֹךְ וְנֹאם אִיזָּו עֵמָאֲכָם נָאֵר צוֹם וַיִּשָּׁן
וּבְנִיפָה מִצִּידִית אֹם קָעֵן קָעֵן וַיִּשָּׁן דִּוְרָה דָּעֵר
קֶאֶרֶב וְנֹאם אִיזָּו עֵמָאֲכָם פֹּון דִיא דִיפֵר פֹּון
בִּיפֵר וְצוֹם וַיִּשָּׁן וְנִוְחִין בִּיצֵה בְּמִסְנָנָתָ שִׁי חֲדָי קָעֵן
קָעֵן אֲרִיִין גִּיסְעֵן אֲרִיִץ אֵין אֲרִיִץ וְנֹאם
לִינִם אֵין וַיִּוְיִינִי חֲדָדֵל וְנִעֲנֵקֶמֶן דִּי אֵין נֹאֵל וְיָדָה
דִוְרָה וַיִּשָּׁן מִיט דִי חֲדָדֵל וְנִוְיִין אֲרִיִץ בִּיצֵה קָעֵן
קָעֵן צוֹ וְנִאֲקֵדֵר מִיִּשְׁעֵן וַיִּוְיִין מִיט קֶאֶרֶב מִיט
שִׁפְרֵר אֹם שִׁבָּת צוֹ מִאֲכִין דָּעֵר פֹּון אֲמִשְׁקָה
צוֹם מִרִיגָקֵן רִבִי יְהוּדָה אוֹמֵר בִּיצֵה בְּכֹס רִבִי וְהִוְדָה
וְנֹאם אֹם שִׁבָּת קָעֵן קָעֵן נָאֵר מִאֲכִין דִי מִשְׁקָה
אֲבִיסוֹר אֵין אֲנִלְאֵז בְּיוֹם טוֹב בְּנִינִין אֹם אֹם יוֹם טוֹב
קָעֵן קָעֵן מִאֲכִין דִיא מִשְׁקָה אֵין אֲקֶרֶב וּבְמוֹעֵד
בַּחֲבִית אֹם אֹם חוֹל מְמוֹעֵד קָעֵן קָעֵן מִאֲכִין דִיא
מִשְׁקָה אֲפִילָע פֹּאם רִבִי צְרוּק אוֹמֵר חֲבִי גִמִי הָאוֹרְחִים
רִבִי צְרוּק וְנֹאם עִם אִיזָּו קִיִין חִילוֹק שִׁבָּת צוֹ יוֹם
טוֹב צוֹ חוֹל מְמוֹעֵד נָאֵר וְנִי פִיל אוֹרְחִים עֵר הָאֵם
אוֹרִי פִיל מִשְׁקָה קָעֵן עֵר מִאֲכִין: ג' אֵין שִׁדִין אֵת
הַחִילָתִית בַּפּוֹשְׁרִין קָעֵן קָעֵן גִּיסְעֵן חִילָתִית וְנֹאם
אִיזָּו אֲפִין עֲסִינְטוֹאֲרָטָן אֵין וְנִאֲרֵקֶעֶם וְנִאֲקֵדֵר אֹם
שִׁבָּת אֲבִי טַחֵף וְנִוְיִין אֲבִי קָעֵן קָעֵן וַיִּוְיִין

במאכלו: וּמִסְלֵקִין. תכן שלפניו: רצודין. כשהוא רב כדי שלא ידמנו כרגלו ויתלכלך כרעי: וחכמים אוסרים. אחרוניו קאי אחד גריפת האכוס ואחד תכן שלפניו לא יסלקו לנדרים ולא מחלקו רבי דוסא וחכמים אלא באכוס של כלי אכל באכוס של קרקע הכל מודים שאין גורפים דלמא אחי לאשויי גומו' ורבנן גזרו אכוס של כלי אכוס אכוס של קרקע והלכה כחכמים: נושלים מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו. ולא אמרי' עלטול דלא חזי הוה אלא ודאי חזי דאין בהמה קלה במאכל הניסול מלפני חכמה. ודוקא מלפני החמור ונותנין לפני השור וכיוצא בזה אבל לא מלפני השור ונותנים לפני החמור שמאכל השור מלאם בדירין היוצאים מפיו ואין החמור אוכל ממנו: ה' הקש שעל המטה. סתמא להסקה ומוקפה הוא וכל לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא רך וכן לשכב עליו: לא ינענעו בידו. דמוקפה הוא: אבל מנענעו בגופו. ככתפיו דעלמול מן הצד הוא ולאו שמיא עלמול: או שהיה עליו בר או סדין. דגלי דעתי' דלקציהו לשכיבה מעטה תורת כלי עליו: מכבש. שני לוח' שממין ביניהם הכנדים לאחר כניסתן ומהדקין הלוח העליון על הכנדים המונחים בלוח התחתון כדי (ג) שיהא קפול נאה: מתירין. דהיינו לנודק שבת ליטול את הכנדים: אבל לא כובשים. דהיינו טורח חול: ושל כובשים לא ינע בו. מפני שהוא עשוי לתקן כנדים ומהדק טפי והתרתו דומה לסתירה ואין הלכה כרבי יהודה:

ויין אונ דיא מיסמ נועם ויה אוים מישען מיט די עסין נועם דיא בהקה גיט נועלין עסין וספלקין יצודין מפני דער נאך וויא די בהקה האט אפ גינעסין מען אונ שבת אפ שארין די עסין אן אזייט דיא בהקה נאל גיט איין מרעטין דיא עסין אין מיסמ דברי רבי דוסא אזוי נאנט רבי דוסא נחמדים אפרין אונ דיא חקמים נאנדין די ביינע נאכין קאר מען גיט טאהן אונ שבת נוסין מלפני בהקה וי ונותנין לפני בהמה זו בשבת מען נעמען עסין פון די בהקה אונ לייגין פאר די אנדערע בהקה אונ שבת: ה' הקש שעל גבי הספה אויב עס איז גילעגין אויף אבעט אונדערקען שטרוי וואס מען האט דאס געהאלטן צום פאר ברענען אונ אונ שבת וויל ער זיך לייגין אויף די שטרוי זא נענען בידו קאר ער גיט אויף שאקלען דיא שטרוי מיט דיא הענט אלא נענען בגופו נאר נוען ער ליגט אויפין בעט מיט זיינע פלייצעס צו שאקעלט ער דיא שטרוי וואס הייז פאכט בהמה אויב דיא שטרוי

האט מען געהאלטן פאר אבהקה צום עסין אז שיהא גלייך פון די אסין אדער עס איז גילעגין אויף דיא שטרוי אקישען אדער אליינאך נענען בידו מען ער אויף שאקלען דיא שטרוי מיט די הענט אויך מכבש של בעלי בתים אמאנגיל פון בעלי בתים וואס ליגט אונדווייג נועש פתירן מען אונדווייג הייבין דיא ברעטער פון דעם מאנגיל אונ שבת ארום צו נעמען דיא נועש וואס מען דארף אויף שבת און זא כובשין אבער צוריק צו נאמען שטעלן דיא ברעטער אונ שבת קאר מען גיט נישט כובשין לא ינע בו דעם מאנגיל פון די נועשערס קאר מען גיט אן רירען אונ שבת רבי יהודה נאנט אויב דער מאנגיל פון דיא נועשערס איז גיווען אביסול אויפגעהויבן דיא ברעטער פאר שבת פתיר את כוונתו ושאמט מען מען אויפהייבין דיא ברעטער אין נאנדין אונ שבת אונ ארום נעמען פון אים דיא נועש:

רש"י

גמרא שבת דף ק"מ ע"ב

רש"י

באמצע המטה. שאלו כלל כלי המטון דגמורה דמלכות דמריאה אכרסם ליתן: כאלו עומד וכו'. ואשתו רגילין בה אמר רב קטינא העומד באמצע המטה באצו דמהרהר: לא ליכול ירקא עומד בכריסה של אשה. ואמר רב חסדא בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא לא ליכול ירקא אמר רב קטינא העומד באמצע המטה רב קטינא האט גינאנט דער מענטש וואס שטייט אין מיטען בעט וואס אאשה איז אין איד נישלאפין מיט איר מאן פאר עיפר בבריחה שי אשה איז גלייך וויא ער וואלט נישלאפען אויף דעם בויה פון די אשה. דריקער קאר מען גיט שטיין אין די בעט וואס

מאן אונ טייב שלאפין אין איר. ער נאל גיט מראבטין נועגין זיי. ער נאל גיט קומען צו נרע לבטלה ואמר רב חסדא נאך האט רב חסדא גינאנט בר בי רב דיא נפישא ליה ריפתא דער פלטיד וואס האט גיט פיר ברויט לא יכיר ירקא נאל ער גיט עסין רעטטיק. ציבעלעס. אונ נאך אונדערקען שארפע

ללכן: דילמא חזיא בהו.
קרי ומנני עליה: לא
תיכלון נהמא באפי
גברייכו. פשמי חלקו
הכה וחננו עליו: לא
תיכלון ירקא בלולא.
מפני דה הפה: שיכרא
ותמרי. משללי ומכילין
לדי הפה: היבא דמפני
גברייכו. כילוי כפיהס
כמות ולפילו של כפיהס
שמכיר מקומו ומקומם

משום דגריר, וא"ר חסדא אנא לא בעניתי
אכלא ירקא ולא בעתירתי אכלא ירקא.
בעניתי משום דגריר, בעתירתי דמינא
היבא דעיל ירקא ליעול כשרא וכוזרי וא"ר
חסדא האי מאן דאפשר ליה למיכל נהמא
דשערי ואכל דחישי קעבר משום כל תשחית
ואמר רב פפא האי מאן דאפשר למשחי שיכרא
ושתי חסדא עובר משום כל תשחית ולאו
מלתא היא כל תשחית דגופא עדיף. ואמר רב
חסדא בר בי רב דובין אומצא לזבין אונקא
דאית ביה תלתא מיני בישרא ואמר רב חסדא
בר בי רב לא ליתוב אציפתא חרתא דמכליא
מאניה וא"ר חסדא בר בי רב לא לישרד מאניה

ירק חי כריסין לרפוי
זמליים: משום דגריר.
ליכא ומכילי לחס הכה
זרין לו: אונקא.
זוהר: תלתא מיני
בשרא. יטעוס זו ג'
מיני מטעמים שמן וכחוס
יגיד הולור: אציפתא
חרתא. משללת חדסה
של גמי לח ולחלוזית הנמי
מכלה הכנדי: לאושפיויה.
לפונדקי' שלו לא ישלח חלוקי

לאושפיוי' לחזוריה ליה דלאו אורח ארעא דלמא חזי ביה מירי ואחי למנניה אמר להו רב
חסדא לכנתיה תיהוין צניעותא באפי גברייכו לא תיכלון נהמא באפי גברייכו לא תיכלון ירקא
בלוליא לא תיכלון תמרי בלוליא ולא תשחין שיכרא בלוליא ולא תפנין היבא דמפני גברייכו

בשרא ויירא אין די האלקוז אוי דא דער טעם פון
דרייגלליי פלייש פון האלקוז ופער רב חסדא נאך האב
דער אדער פון האלקוז ופער רב חסדא נאך האב
רב חסדא גיזאגם בר בי רב לא ליתוב אציפתא חרתא
אפלמיר ואל גים ויצען אויף אנניע ראנאנע
דפכילא מאניה ויירא ער מאכט קאליע וייגע
קליידער ופער רב חסדא נאך האב רב חסדא
גיזאגם בר בי רב לא לישרד מאניה דאשפיויה תחור' ליה
אפלמיר ואל גים געבין וייגע העקדער צו זיין
בעל הכותשע ווא ער וואקנט ביא איר זאל
וואשין וייגע העקדער דלאו אורח ארעא ויירא דאם
אין גיין דרך ארץ. דאם אין גים שייין ופער חזי
ביה פיר וואחי קמניא מאכער נועם ויא זעהן
אמיאוסה ווא אויף וייגע העקדער נועם ער פאך-
מיאוסה ווערין אין שמוב אפר דה רב חסדא גיזאגם
רב חסדא האב גיזאגם צו וייגע העקדער תיהו
צניעותא באפי גברייכו איר ואלם זיין בעהמאסין פון
אייגערע מאנען לא תפנין דאם גיזאגם גיזאגם איר
ואלם גים עסין ברוים ווען אייגערע מאנען וועלן
זעהן. מאכער וועלן די מאנען זיין קאנגע אונ
איר נועם צו פיר עסין. וועלן די מאנען זיין ביא
אויף אייך לא תפנין דאם גיזאגם איר ואלם גים עסין
גרינגארג ביי נאכט. ויירא עס אין אשעקעסער
ריח פון מויל לא תפנין דאם גיזאגם איר ואלם גים
עסין טייטלען ביי נאכט ויא תפנין דאם גיזאגם איר
איר ואלם גים טייטלען ביר ביי נאכט. ויירא פון
טייטלען אונ פון ביר בעקעמט קען אלווין
מאנען. נועם איר דאךפין ביי נאכט ארויס גיין
פון שמוב וועגן דאם טעקעשליכע בעדעקעגיש.
נועם איר מיט דעם אונגרוהיג מאכין אייגערע
מאנען ביי נאכט ויא תפנין דאם גיזאגם איר
איר ואלם גים ארויס גיין אויף דעם ארם ווא
אייגערע מאנען גיזאגם ארויס. ויא זאלן אייך
גים טעקעפין ארויסגייענדיג. טארום אז דא
מאנען וועלן אייך טעקעפין ארויסגייענדיג

שארפע זאכן משום דגריר ויירא דאם מאכט
אפעטיט צום עסין אונ ער האב גים וואס צו
עסין ופער רב חסדא נאך האב רב חסדא גיזאגם
אנא לא בעניתי אכלא ירקא ווען אייך בין ארעם גיזאגם
האב אייך גים גיגעסין גרינגארג ויא בעתירתי אכלא
ירקא אונ ווען אייך בין רייך גיזאגם האב אייך גים
גיגעסין גרינגארג בעניתי משום דגריר ווען אייך בין
ארעם גיזאגם האב אייך גים גיגעסין גרינגארג
ויירא דאם מאכט אפעטיט צום עסין אונ אייך
האב גים געהאט וואס צו עסין בעתירתי ווען אייך
בין רייך גיזאגם האב אייך. אויף גים גיזאגם
עסין דאם גרינגארג דאפניא היבא דעניי דאם גיזאגם
בשרא ופער ווארום אייך האב גיזאגם אויף דעם
ארם וואס גיזאגם אריין גרינגארג וועם בעקער
אריין גיין פלייש אונ פיש. צו וואס נאל אייך
אריין לייגן אין בויה גרינגארג בעקער וועל אייך
אריין לייגן אין בויה פלייש אונ פיש ופער רב חסדא
נאך האב רב חסדא גיזאגם האי מאן דאפשר ליה
דמיכל נהמא דשערי ואכל דחישי דער קענקש וואס
קען עסין ברוים פון קענקשין קעהר אונ ער
עקט ברוים פון ווייצין קעהר קעבר משום כל תשחית
אין ער עובר אויף אלאו. כל תשחית. ואלקם
גים פארגארבין. ואלקם גים קאליע מאכין אפר
רב פפא האי מאן דאפשר ליה למשחי שיכרא ושתי חסדא
רב פפא זאגט דער קענקש וואס קען פרינגען
ביר אונ ער פרינגען וויין עובר משום כל תשחית אין
ער עובר אויף אלאו. כל תשחית. ואלקם גים
פארגארבין. ואלקם גים קאליע מאכין. זאגט די
גמרא וואו פלייגט דא רייז אין גאר גישט ביי
תשחית דמא עדיף קען נאל גישט פארגארבין דעם
גוף אין בעקער ווי קען ואל גישט פארגארבין
די ווייצין ברוים ארער די וויין ופער רב חסדא נאך
האב רב חסדא גיזאגם בר בי רב דובין אומצא אז
אפלמיר ויירא קופין פלייש זיגין אונקא ואל ער
קופין די טאלרו פון די ביהמה דאית ביה תלתא מיני

וועם

ומחמסם לו בזוכרו: לא וכי קרי אינש אבבא לא תימרון מנו אלא זכר לא תרגילו לשונכם לדבר תימרון מנו. מנו הוא לשון מני : עס זכרים אלא מני מי היא :

וועט איר אויף וי"א פארמיאוסקא ווערין וזי תיפרין פני יאז פני זאלקט איר נים זאנדין ווער גרי אינש אבבא און אז אקענקטש וועט רופין איז דער סענקטש וואס רופט. נאר איר זאלקט גריא דיא סיר אריין צו גיין אין שטוב לא זאנדין ווער איז ניא :

וודר תצוה דף קפ"א ע"א ח"ח דלילות יוד הא ואו הא

ואתה הקרב אליך וגומר. אמר רבי שמעון לא שמע משה (נ"ל שמע) נ"ל דליהו שמעא בסיהרא עד דלחכליל בכל סקרי כרזו דו' כמה דלוקימנא. תא חזי מה כתיב מתוך בני ישראל לכהנו לי לכהן לי לא כתיב אלא לכהנו לי לשמועא דליהו לשמועא דליהו ודלי. לי לא חזי ה' לשמועא ולשמעא ו' בה' למידי כלל חז' וכלין אינון ישראל דעאלו ונפקו וידעו כרזו דארמי דלוריתא למיך בחרח קשע. מתוך בני ישראל אמרי מתוך בני ישראל אלא כלל לא חתקריב למידי חד בדקא יאות אלא מתוך בני ישראל. דהא בני ישראל קיימין לתתא לאשתחא ארמין ולאנהרא. סבילין ולחלקא בוצינן ולקריבא כלל מתתא. לעילא למידי כלל חד ובנינו כך כתיב. ואחס הדבקים בה' וגו'. אר"ש כלל איהו קריבה למען דידע ליחל יחולא דהא בומנא דאשתחא קריבנא דקדא יאות כדון חתקרב כלל כחלדא. (נ"ל דרגין כלל אחד) ונהירו דלפנין אשתחא בעלמא. בני מקדשא ואשתחא ואשתחא סטרא אחרא ושליל סטרא דקדושה כהירו וחדו. וכד קריבנא לא אשתחא כדקא יאות או יחולא לא הוי כדקא יאות כדון אנפין עזיבין ונאר לא אשתחא ואשתחא סיהרא ושליל סטרא אחרא בעלמא (נ"ל דלא אשתחא כי מקדשא אלא כנין וכו') כנין דלא איהו מתן דידע ליחל שמי קדישא כדקא יאות אר"ש קב"ה לא כפי לאויב ולא חתא עמי' כנסיונא כנסיונא דאשר דקדישא דהא לא כתיב כיה והאלהים נסה את אויב כמה דכתיב באברהם והאלהים נסה את אברהם דליהו כידה חקריב לכריה יחידלי לגביה. ואויב לא יכיל ליה ולא מסר ליה כלום ולא אשתחא ליה אכל אשתחא כידה דמקטרגא כדנא דקב"ה דליהו אשתחא לההיא מקטרגא לגביה מה דליהו לא בעא דהא אכל רזא עמי' ליהו : ההוא מקטרגא לאשתחא על בני נשא והכא אשתחא לגביה דכתיב השמח לך על עבדי אויב אכל רזא עמי' ליהו :

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ר

יוסף דחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ק"ש פ"ב

שאני ר' פקידא לרבי נחמיה הנדול כמה הארכת ימים אמר לו מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי ואמרו רבותי וז"ל רב סוגא בר יוסע חלש וכו' וז"ל מאי חזית א"ל כתי אמר קודשא כריך הוא כחיל ולא מוקי כחליל לא חתקמו כהדים על הצואה או על מימי רגלים אף על פי שהן עמו בבית הרי אלו כקבירין ומותר לקרות כנגדן :

שאני רבי עקיבא לרבי נחמיה הנדול רבי עקיבא האם נישקענט ביי דעם גרויסין רבי נחמיה בטה הארכת ימים דורך וועלכין וכות לעקסטו אזוי לאנג אפר האם רבי נחמיה גינאנט ספי' יא קבלי' סתגות איה האב גיין סאהר גים גענוקען אשתנה פון אקענקטש ויא עפתי על פותי אונ איה בין גים געשטאנען אויף טיינע מדות ואיה האב אייביג כבטל גינען טיין דעה גענין ריא דעה פון אנדערע קענקטשין ואפרי רבתי' וקרינ' לברכה די רבנן האבין גינאנט רב הונא בר יהושע איז אקאהל קראנק גינען נאכדעם וויא ער איז געזינד גינאנדין ואפרי יו סאי חזית האם קען גינאנט צו אים וואס האסטו גינען אין דיין קראנקייט אפר ויהי האם ער גינאנט צו די קענקטשין ויהי אפר קינשא בריך הוא אזוי האם האם גינאנט צו ריא קקריגים וואיז לא סגי בסימיה יא קרימ' בהדיא ווייל רב הונא שטעלט ניה גים עם נאל בלייבין אויף ויינע רייד נאר ער איז כבטל ויינע רייד גענין ריא בייד פון אייגערע רייד גענין ריא בייד פון דיא מלאכים וואס זאנן גנאם אויף אים און ער נאל בלייבן

(א) אם תהי' סקס נצות פתן (סגואה ופי' רגלים) עשרה ספחים או נסוף פתן עשרה ספחים אויב ריא צואה אדער ריא השתנה איז גינען אויף אא"מ וואס איז הויה צעהן ספחים. אדער ריא צואה און ריא השתנה איז גינען אין אא"מ וואס איז טיף צעהן ספחים יושב בצד הסקים וקרי' קענ דער קענקטש ויזען נעבין דעם אא"מ און לייגען קריאת שמע שהרי נוסף ביניהן ווארום עם איז ריא אפגעטיילט צווישען דעם קענקטש און ריא צואה והוא שלא יגיע יו ביה רע דאם איז נאר עם זאל גים קיטען צו אקענקטש אשדעקטער ריח פון רי צואה אדער פון השתנה וכו' אם כפי גיי על הצואה או על מימי רגלים און אויב ער האם אריבער גירעקט אפלי אויף צואה אדער אויף השתנה אף על פי שהן עמו בבית אפילו ריא צואה אדער די השתנה איז טימ אים אין שטוב. פון דעקטווענין תרי' איז בקבירין ומותר לקרות כנגדן איז גלייך וויא די צואה אדער די השתנה וואקטין גינען כקראבין און קען קעגן לייגען קריאת שמע גענין וי"א :

מלאכים וואס זאנן גנאם אויף אים און ער נאל בלייבן

שְׁתָּא מִשְׁמַתְהוֹן עַד
אֲבָנָא דְּדָא וְיֵית שְׁמַתָּה
שְׁתָּא דְּאֶשְׁתְּאֵרוּ עַד
אֲבָנָא הַנִּיחָא
כְּתוּבָתְהוֹן יִי עוֹבְדֵי אֱמֻנָא
אֲבָן מִכָּא כְּתִב מִפְּרָשׁ
כְּנָלָה דְּעִזְקָא תְּגִלְדָּה יֵית
תְּרִיתִין אֲבָנִיָּא עַל שְׁמַתָּה
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁקָען
מִרְמָצֵן דְּדָבָר מִפְּרִיד

תולדות אהרן

שֵׁשׁ מִשְׁמֹת . טוֹכֵט לוֹ : כְּתוּלִדְתֵּם . שֵׁשׁ
פְּתוּחֵי חוֹמֹס . שֵׁשׁ פֶּת :

בעל המורים

(י) שֵׁשׁ-מִשְׁמֹת . על . רִית שֵׁשׁ שְׁמַרְו שֵׁשׁ יִשְׂרָאֵל וְנִי :
כַּעֲן פְּתוּחֵי אוֹתוֹת שׁוֹל הוֹחֲמוֹת שְׁעוֹשִׁים בַּמִּבְצָעוֹת :
רִישִׁי

(י) כְּתוּלִדְתֵּם . כְּסֹדֵר שְׁטִלְדוּ גִּלְדוֹן שְׁמֹתוֹ לִי
יְהוּדָה דִּן וְנִשְׁתַּלִּי עַל הַחֲתָה . וְעַל הַשְׁמִיעַ גִּלְדוֹן וְאֶשְׁרִי שִׁשְׁכֵּר
וְכֹלֵן יוֹסֵף וְכִנְיָוִין מִלָּא שְׁכָן הוּא כְּתוּב בְּמִקְדָּשׁ תּוֹלְדָתוֹ
כִּי־הוּא אוֹתוֹת כְּכֹל חֲתָה וְחֲתָה : (י) מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֲבָן .
מַעֲשֵׂה אֲוֹתוֹן עַל דִּלְכִּינִים . חֲרָשׁ וְהוּא דְּכֹחַ הוּא לְחִיכָה
שְׁלֹאֲחִירֵי וְלִפְתִּיךְ הוּא נִקְוֵד פֶּתַח כְּסֹפֵר . וְכֵן (שְׁמִיעַ מִדִּל)
חֲרָשׁ עֲלִים נִשְׁקָה קֹן חֲרָשׁ עַל עֲלִים . וְכֵן (שֵׁשׁ יֵכ) חֲרָשׁ
כְּרֹל מַעֲדָר כֹּל אֵלֶּה דְּכֹקִים וְפְתוּחִים : פְּתוּחֵי חוֹמֹס .
כְּתַרְגוּמוֹ כְּתִב מִפְּרָשׁ הַ כְּנָלָה דְּעוֹקָל חֲרֻלֹת הַאוֹתוֹת
כְּתוּב כְּמוֹ שְׁחֹרְלִין חוֹמֵי מִכְּעוֹת שֶׁהֵם לְחֹמֹס אֲנִיחָה
כְּכֹן יוֹכֵר וּמִפְּרִיד : עַל שְׁמוֹת . כְּמוֹ וְכִשְׁמֹת :
מִסְכַּת מִשְׁבָּצוֹת . מוֹקֵפוֹת הַאֲבָנִים כְּמִשְׁכָּלוֹת וְהֵם
וְשֵׁשׁ מוֹסֵב הַאֲבָן כְּוָדֵה כְּמִין גִּזְמָה לְמִדָּה הַאֲבָן וּמִשְׁקָעָה כְּמִשְׁכָּלוֹת מִשְׁכָּלוֹת מִשְׁכָּלוֹת מִשְׁכָּלוֹת

דַּעַק וְקִיָּם מִבְּעִלִּי הַחֲסוֹתוֹת

(י) כְּתוּלִדְתֵּם . פִּירִשִׁי כְּסֹדֵר שְׁטִלְדוֹ אִידֵּב לְרֹאשׁוֹן יִפְסֹדֵה
לְשִׁמְעוֹן וְכֵן לְכֹלֵם וְאִין נִחַ גִּזְמָה לְרִבִּי־הַבִּי שִׁהֲרִי לְטֹדֵר
יִרְתָּן לֹא יִהְיֶה לְשֵׁם דִּן כִּי דִן הוּא בִּן חֲכִיבִי לְעֵקֶב
וּבְסֹפֵר יִהְיֶה לְשֵׁם הָעִיר לְשֵׁם עַל שֵׁם דִּן אֲבִיהֶם
וְנִרְאָה לְפִרְשׁ רִכְסֵדֵר תּוֹלְדוֹתָם כְּסֹדֵר יִרְתָּן הַאֲמִדוֹת כֹּל בְּנֵי
לֹא תִחְלֶה וְכֵן בְּלֹחַת אֲחִירָהוֹן וְכֵן לְפִתָּה אֲחִירָהוֹן וְאִחִיכִּי
בְּנֵי רִחַל וְאִין הַמִּצָּא לְשֵׁם דִּן וְיִשְׁפֹּה לְבִנְיָמִן כְּכֹן שִׁיטֵּד

פירוש לתורת אלהים

אִוִּים קְרִיָּעֵן עֲלֵיהֶם אוֹיֵף וְיִיא שְׁמוֹת דִּיא נְעֻקֵּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פֹּון דִּיא שְׁבָקִים : (י) שֵׁשׁ נְעֻקֵּם שְׁבָקִים
פֹּון וְיִיעֲרֵעַ נְעֻקֵּן עַל חֲבָן הַחֲתָה אוֹיֵף אִין שְׁטִיין
וְהֵה שְׁמוֹת אוֹן דִּיא נְעֻקֵּן תִּשְׁשֶׁה דִּי נְעֻקֵּם הַנְּתִלְתִּים
וְהֵם וְיִיא וְעֵלִין קְלִיבִין עַל חֲבָן חֲשִׁנִּית אוֹיֵף דְּעֵם
אֲנִיעֲרִין שְׁטִיין תְּחִלְתָּהֶם אִין וְיִיא נְעֻקֵּן גִּבְיָרִין
גִּינְיָרִין אִין נֹאֵל עַד אוֹיֵם קְרִיָּעֵן קְסִדֵּר רִאֲוִבִן

משלי חכמים

גִּיטָהִין דְּחִישְׁתֵּן קְעֻנְשִׁין . יַעֲרֵד שִׁרְהָם וְיִיעֲרֵעַ עֲלֵיהֶם קְלִיבִין
אִין וְיִין נֹאֵסֵן . אִיפְּסֵר דִּי אֵלֶּם לָרִים אִין דִּיא נֹאֵל אִין קְעֻנְשִׁין
בִּי דְּעֵם קְלִיבִין . נֹאֵסֵר עַד אִין קְעֻנְשִׁין וְיִיא אֵלֶּם קְעֻנְשִׁין פֹּון דְּעֵר
קְרִיָּה . אִין יַעֲרֵד שְׁמֵהֶם עֲלֵיהֶם קְלִיבִין . אִיפְּסֵר לָרִים וְעֵלִין דִּיא
יִיא מִשְׁשִׁין עַד בְּעִשְׁרָתִין אוֹיֵף אֵלֶּם אִיפְּסֵרְכֶם וְהֵם וְעֵלִין

גיווארין

יִשְׁעָה מִשְׁמַתָּה עַל הָאֲבָן הָאֶחָת
וְאֶת־שְׁמוֹת הַשְּׁעָה הַנּוֹתָרִים
עַל־הָאֲבָן הַשְּׁנִית פְּתוּלְדָתָם :
מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֲבָן פְּתוּחֵי
חֲתָם תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים
עַל־שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסְכַּת
מִשְׁבָּצוֹת וְהֵב תַּעֲשֶׂה אֹתָם :

רשבים

(י) מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֲבָן . רְבֹבָה הוּא לְכַךְ הִרִישׁ פֶּתַח
חֲרָשׁ שֶׁל אֲבָן . אוֹכֵן לְפִתְחָה וְכִשְׁקֵל דְּבִשׁ הוּא כְּכֹן
גִּבֵּב לְכֹן הַחִי' קְבוּצָה וְלֹא הַפּוּפָה : פְּתוּחֵי חוֹמֹס .

שפתי חכמים

גִּתָּן כֹּחַ שֶׁל תִּפְתַּח כְּתוּלִדְתֵּם מִי שֶׁהִעֲמִיד תּוֹלְדוֹת תְּחִלָּה לוֹ
כְּמִשְׁכָּלוֹת כְּכֹל תּוֹלְדוֹת כְּמִשְׁכָּלוֹת לְכֹן פִּי כְּסֹדֵר שְׁטִלְדוֹ וְהוּא פִּי
כְּתוּלִדְתֵּם כְּוָלֵם : דִּן תָּקֵן כֹּחַ שֶׁהִרְשֵׁה הוּא מִסְּכָן לְאֲבָן שְׁפִירוֹשׁ
אֲוֹתוֹן עַל אֲבָן וְאֶחָד עַל אֲבָנִים בְּמִקְדָּשׁ עַל אֲבָן לְכוֹרֹת שְׁמֵלֶת
אֲבָן סוּף שֶׁסִּימָן לֹא עַל אֲבָן חֲתָה כִּי הַסִּימָן לֹא נִקְרָא אֲוֹתוֹן
כְּכֹדֵר אֲבָן חֲתָה : דִּן וְיִיא כְּנָלָה כְּחִקִּיקָה . וְיִיא שְׁקָא טַכְטָה
וְהוֹדִיעֵנו כֹּחַ שְׁפִירוֹשׁ פְּתוּחֵי טַכְטָה שְׁכֵסֵם נִשְׁעוֹ הַחֲסוֹתוֹת
שְׁכִתְקִיקָה אִינֶה אֵלֶּם עַל טַכְטָה וְלֹא עַל הַחֲסוֹתוֹת וְכִסְפִּי כִּי
כְּדִמְיוֹן שֶׁל תִּפְתַּח שְׁחֲתוֹס עַל הַאֲבָנִי פְּתוּחֵי טַכְטָה הַחֲסוֹתוֹת וְלֹא
הַדְּבָר כֵּן אֵלֶּם כְּדִמְיוֹן הוּא כִּי מִפְּרָשׁ הִכֵּר הַחֲסוֹתוֹת כְּמוֹ הַחֲסוֹתוֹת
הַחֲסוֹתוֹת טַכְטָה שֶׁסִּימָן יוֹכֵר וּמִפְּרָשׁ כִּי הַחֲסוֹתוֹת הַחֲסוֹתוֹת עַל כִּי
הַאֲבָנִים כְּשִׁמְשׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה יוֹכֵר וּמִפְּרָשׁ : וְיִיא שְׁחֲתוֹת
הַאֲבָנִים עַם הַשְּׁמֹת כְּכִי אִין הַאֲבָנִים חִקִּיקִין עַל הַשְּׁמֹת : וְיִיא
כִּלְדָּה אֲמֵר מוֹכְבוֹת כְּמִשְׁכָּלוֹת לֹא הַאֲבָנִים מִסְכַּת כְּמִשְׁכָּלוֹת :

וְשֵׁשׁ מוֹסֵב הַאֲבָן כְּוָדֵה כְּמִין גִּזְמָה לְמִדָּה הַאֲבָן וּמִשְׁקָעָה כְּמִשְׁכָּלוֹת מִשְׁכָּלוֹת מִשְׁכָּלוֹת מִשְׁכָּלוֹת

דַּעַק וְקִיָּם מִבְּעִלִּי הַחֲסוֹתוֹת

לחשיך מנ"ח דלא צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה הנצח אדני נשמת דודו יְהוָה חיה יחידה הנצח יְהוָה חיה יחידה דודו אל שם ב"ן שבעשירי :

א ולקחת מדמו ונתתה על-ארבע קרנותיו וא-
 ארבע פנות העזרה וא-הגבול סביב והפאת
 אותו וכפרתהו : ב ולקחת את-הפרח החמאת
 ושרפו במפקד הפית מחוץ למקדש : ג וביום
 השני תקריב שעיר-עזים תמים לחמאת והטאו
 את-המזבח כאשר הטאו בפר : ד בכללותה
 מחמאת תקריב פר בן-בקר תמים ואיל מן-
 הצאן תמים : ה ותקרבתם לפני יהוה והשליכו
 הפתגים עליהם מלח והעלו אותם עלה ליהוה :
 צנא שלים : ו ותקריבו קדם וי ותגנו פהניא עליהן מלחא ויסקון ויהיון עלתא קדם וי :
 מצודת דוד

(א) ונתחת וגו' . יתן הדם על ארבע קרנות המזבח ועל ארבע
 זוויות של בנין גג המזבח : וא-הגבול סביב . יתכן שעל
 סיקוד נאמר שהיה בגבול המזבח : והפאת וגו' . כזה תהיה את
 המזבח ותקנתו להעביר ממנו דרך חול להכניסו כקדושה :
 (ב) ושרפו . למי אשר תמסור אותו הוא ישרוף : במפקד חבית
 בתכלית הכית מקום שהכית כלל ולתוסף' כיאור אשר מחוץ למקדש :
 כאשר טהרו אותו ביום הראשון כזריקת דם הפר : (ד) בכלותך מחמאת . כאשר תשלים לטהר את המזבח כזריקת דם השעיר :
 תקריב . וזה הסכאל אל העזר' : תמים . מבלי מום : (ה) והקרבתם . וזה הסקטור' שעל המזבח : והשליכו וגו' מלח . כמ"ס
 על כל קרבן תקריב מלח (ויקרא כ) : עולה דח' . שיהיו כלל לאישים :

תרגום

בתוכים משלי יח

לחשיך מנ"ח דלא צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה הנצח אדני נשמת דודו יְהוָה חיה יחידה הנצח יְהוָה חיה יחידה דודו אל שם ב"ן שבעשירי :

א מים עמוקים דברי פיראיש נחל נבע מקור חכמה :
 ב שאת פגיר-דשע לא-טוב להמות צדיק במשפט :
 ג שפתי במיל יבאו כריב ופיו למחלמות יקרא : ד פיו
 למצלי רינא לצדיקא : ו שפוטיה דסיקלא מיוהן ליה לדינא ופוטיה מסמי ליה לדינא : ד פוטיה
 מצודת דוד

(א) מים עמוקים וכו' . ר"ל דברי חכם מיתר הדברים שאינ'
 מתחמת הבור' המה כמים עמוקים אשר הולכים לשמות מהם
 יקריב לנחות' בכלי כי המים לא יבואו מעלמא אל פי השוחט וכן
 יתר הדברים שאינם מתחמת הבור' פ"כ מעלמא יקריב להכניס כי
 המה לא ישיש לו אכל חכמת הבור' היא כנחל הנובע אשר
 משלמ' תמשך אל פי השוחט' אם יתקרב לו וכן חכמת הבור'
 תשכיל את השוחטים כה : (ב) שאת . הנושא פיו הרשע לזכותו
 אשר שיהיה לא טובים ומלח לא טוב חוזר למעלה ולמטה : (ג) יבואו בריב . לא ידבר נחת ושלום כי אם במריב' והרמת
 פירוש ע"מ

(א) מים עמוקים דברי פיראיש נחל נבע מקור חכמה :
 ארזים פון דעם מענקשנים מויל דארפין
 זין וויא טיפע נאסער נואם מען נעקט גיט דעם
 גרוגד , אזוי דארף מען נאסער נואם מען נעקט גיט דעם
 פון ווינע רייד , נוייל ווי דארפין גערעט נערין
 מיט גרויס חקמה נחל נובע מקור חקמה דיא הארץ
 פון מענקש דארף זין וויא אטייה נואם פון אים
 פליקט נאסער אזוי נאל פליקען פון זין הארץ
 חקמה : (ב) שאת פיו הרשע נא טוב נעבין קבור צו
 ארשע אין גיט נחל נחמה צדיק נמשש נוארם אז
 ארשע אין גיט נחל נחמה צדיק נמשש נוארם אז

דסכלא שציא הוא ליה בסיס סתתה לוי ושלפתי מוקש נפשו : ה דברי נרגו
ושפנו מיה פאחא אינון
נפשיה : ה מלוי דהביקנא

קראקנו ליה וסתהן ליה לעומק דשיוז :

מצורת דוד

רשי

גיסורין יקרא שינוא עליו : (ה) כסתרהמים. מלומות. חדרי במן. לעמק שאול :
דברי מתלון במה קשים כמכות המסכרות ועוד הם יורדים חדרי כטן אכל המכו' במה מתפל על הנוף ואחו דדק' מלי' כחומר
סכה המסת אשר הם ממעל נוח לרפאותם משא"כ מכות כחדרי כטן וכן קשה לרפאות דברי המתלון :

פירוש ע"מ

פון דעם נאר. זיינע נארעשע רייד. בריינגען
אויף אים אבראך. אאוקליק ושלפתי מוקש נפשו
אונ זיינע לעפצין. זיינע נארעשע רייד. בריינגען
אויף אים אשפרייכלונג : (ה) דברי נרגו דסתתהמים

ברטנורא

משנה כתובות פרק ג

עיקר תוי"ט

[6] בחפוסה. כנח' מלי קמיל חנינה המסתה נותן ג' דברים
(ומידו הוא טעמא דלאכל' מסוס דלי כעו מסר לה למנוול
כו' ממילא ידעין נמי דהסער בחפוס' לאכל' מסוס גופי' דלי
כעו כו' טכעל' לו בע"כ ומלער' עמדה כדון אילטרי' לוי
פלוגתא דר"ס וריבן זעמיו"ט וסל' בחפוסה לישנא דקרא ותפס'
ושכב עמה : (6) דלין ארס
מוריס לבנו וזכר שוכח' לו
חורס ככתו וילוף לס בנמרס
מקרא : [כ] של עצמה. תימה
חנינה קנס חלל כושת ופנס
דממנו' הוא דלחין כפי למחוי
ושמא מקרא' דלעיל דנפיק כושת

פרק ד א נערה ונערה
וקנסה של אביה והצערן
עמדה ברין עד שלא מת האב. הרי הן של
אב. מת האב הרי הן של אחיו. לא הספיקה
לעמוד ברין עד שמת האב. הרי הן [כ] של עצמה (לא) ר"ש אומר
אם לא הספיקה לנבות עד שמת האב הרי הן של עצמה. עמדה
ברין עד שלא בנרה. הרי הן של אב. מת האב הרי הן של אחיו.

פרק ד א נערה שנחתמה אנערה ונאם איז איבער
גירעם גיווארין אונ מען האט
מים איר קונה גיווען בושטה ונאם מען בצאהלם
פאר איר חרפה ופנסה אונ ונאם מען בצאהלם
ווייל זיא איז וועלעלער גיווארין וקנסה אונ דער
קנס די פופציג טאלער שי אביה דאם אלץ גיהער
צו איר פאטער ונעצער אונ ונאם מען בצאהלם
פאר איר צער ונאם זיא האט געהאט ווען מען
האט איר בוצעל גיווען גיהער אויף צום פאטער
בקנסה צער צאהלם מען נאר אז זיא איז
בצוואנגען גיווארין. מען האט איר געגייט אונ
מען האט מים איר קונה גיווען. אבער הקפוסה
אז זיא איז איבער גירעם גיווארין אונ האט אלזין
איינגעווייליגט מען ואל מים איר קונה זיין קנס
מים פון אים מען ואל איר בצאהלן פאר דעם
צער וואווי וויא עס שטייט פרק ג משנה ד עמדה
ברין אז די גערה איז גישטאנען ביי בית דין מים
דעם סענטש ונאם האט מים איר קונה גיווען עד
שלא מת האב איידער דער פאטער איז גישטארבן
הרי הן של אב גיהער דאם געלט פון בושטה ופנס
וקנס. צום פאטער מת האב דער נאך איז דער

פאטער גישטארבן, אפילו דער פאטער איז
גישטארבן איידער דאם געלט איז געקומען און
זיין האנט פון דעםטווענין האט ער וזכה גיווען
דאם געלט אונ אז ער גישטארבן הרי הן של אחיו
גיהער דאם געלט צו אירע ברידער, וויא גישטאנן
דעם פאטער נא הספיקה לעמוד ברין אז עס איז גים
גיווען צייט צו שטיין בייא בית דין עד שמת האב
כיו דער פאטער איז גישטארבן, אונ דער נאך
וויא דער פאטער איז גישטארבן איז מען
גישטאנען ביי בית דין הרי הן של געצח גיהער
דער בושטה וקנס וקנס צו איר גערה ברין אז דיא
גערה איז גישטאנען בייא בית דין מים דעם
סענטש ונאם האט מים איר קונה גיווען עד שמת
האב איידער זיא איז גיווארין אבונקרת וזא אנערה
ווערט אלס צוועלף יאהר מים וקנס חרשים מים
אמאנ אונ ווייטער הייקט זיא אבונקרת, אפילו
איידער מען האט בצאהלם איז זיא גיווארין
אבונקרת פון דעםטווענין הרי הן של אב גיהער דער
בושטה ופנס וקנס צום פאטער מת האב אז דער
פאטער איז גישטארבן הרי הן של אחיו גיהער
דאם געלט צו אירע ברידער וויא גישטאנן דעם

פאטער

בכוננותה שהיא גובה משני ארוסין הללו וקסבר ים כחזה לארוסה (ד) וזימי נערו וקטנו קאמר: כתובותה למשהאיהל פקע רשון ובתר גזיבנא: אולי' וגזיבנא בתר הכי הוא ולא אולי' בתר כתיבה לומר האולי' ושראשונה כתיבה בעודה האב תהוי דלכ: הראשונה של אב. דקסבר ה' יהודה בתר כתיבה אולי' והאולי' ובכונה ראשונה כתיבה לפני השואים בעוד שבת בראש' האב הוי דלכ. ואין לה' כרבי יהודה: ג' וזנתה. מן האירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. אפי' נתגיירה פחות מבת שלם שנים דבחוק' בחלה היא דכי כתיבה

278

[ה] אין לה לא פתח בית האב. ולא מאה סלע.
 [ו] וזוהי לרבות הורחה ולרבות בדרוש האב ישראלית מעלת
 בית ואינה לרבות הורחה ולרבות בדרוש האב כתיב בוישראל
 גמ' : (ו) ולענין בית' חז"ל מתקדש עד שיהיה בית ג' שנים
 ויום א' כדכתיב פ"ה דג"ל מ"ד ולענין כסף ושער עמ"ס פ"ג
 דקדושין : (ח) כשיצא מרשותו
 ומתו הלא שאלו ארון לבית ישראל
 אלא אבי' חז"ל מזה שנמכרה לו
 רש"י : [ז] ובביאור ירושלמי
 ניהא ככסף וכשער דזכות הוא
 לו כשקבל הכסף והשער לעצמו
 לזכר על פי גלותו כבית' מלי
 זכאי שייך בזה תפטר שאלו ליה
 לכשתקני' לו בתך יהי' לך כסף
 זה : (ח) נמכר ומסור ללקטני'
 לא לזכר קרא דשפחה וזני'
 מוכן לה מעשה ידיו מעשה
 כי אלוהיך קרא לעבד' ללא מלי
 מוכן לה : (ט) ופשוט : (ט) גמ'
 פירש רש"י דה"ק כנעניה כרשות
 אבי' היא דכי הניח אביה אלוה'
 היא דכשתקני' מעשה : [ז] את נישא . וזכות יש לו בנכס כמו
 כשער הקדושין לזכר כי וכתב רש"י מן הארסין כדכתיב לטיל
 מ"ב והמ"ל דוכא' ככחובת' וחז"ל ס"ל להאי חז"ל דלין כחוב'
 שכתב : בשמך ובביאור . שמקבל שטר קדושין עליה ומוסרה לכיה לשם קדושין למי שיראה . דכתיב והיתה
 אחריה היות להדדי מה כסף שהוא א' מן היות כרשות אביה אף קדושי שטר וביאה כרשות אביה : במציאות' .
 משום איכה : ובמעשה ידיו . דכתיב וכי ימכור איש את בתו ולאמה מה אמה מעשה ידיו לרכה אף כח מעשה
 ידיו לאביה (ח) : ובהפרת נדריה . דכתיב כנעניה בית אביה (ט) : ומקבל נישא . דכתיב וילאה והיתה

סקילה כנענה מאורסה בבת ישראל כתיבה דכתיב כי
 עשה נבלה בישראל : ולא מאה סלע . אם נמלא הכסף
 שקר דכול' פ' בישראל כתיבה : ולירדה בקדושה
 הרי זו במקילה . דאמר קרא וסקילה בלכניה ומתה
 שאל' ומתה אלא לרבות
 הורחה שלא בקדושה (ה)
 ומיהו לקנס לא מרכינ' לה
 דלמיתה כרבות ולא לקנס :
 יש לה אב . כישראלית
 קא מיירי : ואין לה פתח
 בית אב . כגון שאלו לאכ
 בית : ד' האב זכאי . בביתו
 בקדושה ובנעירותה (ז) :
 בקדושה בכסף . שכתב
 קדושה שלו דכתיב בלמה
 העבירה וילאה חס און כסף

ולרשין און כסף ללדון זה כלומר ללדון שקילה שילאה
 מאתו חס כסמיני נעירות אכל יש כסף ללדון אחר
 (ז) ומנו אב שכתב קדושה שלו אס' כשהיא נערה עד
 שכתב : בשמך ובביאור . שמקבל שטר קדושין עליה ומוסרה לכיה לשם קדושין למי שיראה . דכתיב והיתה
 אחריה היות להדדי מה כסף שהוא א' מן היות כרשות אביה אף קדושי שטר וביאה כרשות אביה : במציאות' .
 משום איכה : ובמעשה ידיו . דכתיב וכי ימכור איש את בתו ולאמה מה אמה מעשה ידיו לרכה אף כח מעשה
 ידיו לאביה (ח) : ובהפרת נדריה . דכתיב כנעניה בית אביה (ט) : ומקבל נישא . דכתיב וילאה והיתה

אין לה לא פתח בית האב . ולא מאה סלע .
 צום פאטערס הוין קען נאל איר דארפין הרגלן
 ולא כהא סלע אויב איר מאן האט אויף איר אויס
 געקראכט אפאלשע זאך אז ויא האט מונה
 גינען . אונ עס איז דערוואקסט גינארין אז עס
 איז ליגען דארף ער גיט בצאהלין הונדערט
 טאלער קנס היתה הורחה שלא בקדושה אז איר
 טראגין איז גיט גינען מיט הייליגקייט ולידתה
 בקדושה אונ איר גיבארין איז גינען מיט קדושה .
 דהיינו נוען די מוטער איז מעוברה גינארין מיט
 איר איז ויא נאך גינען אגויה אונ איידער ויא
 האט איר גיבארין האט ויא ויה מגיד גינען .
 אונ ויא איז גרויס גינארין אונ קען האט איר
 מקבל גינען . אונ ויא האט מונה גינען וריי
 בסקילה דארף קען איר הרגלן מיט שטיינער ועיין
 בהרע"ב אין נא פתח בית האב קען דארף איר
 גיט פירען צום פאטערס הוין קען נאל איר דארף
 הרגלן ולא כהא סלע אונ אז דער מאן האט אויף
 איר אויס געקראכט ויא האט מונה גינען אונ
 עס איז גינען ליגען דארף ער גיט בצאהלין
 הונדערט טאלער קנס היתה הורחה ולידתה
 בקדושה אונ איר טראגין איז גיט גינען מיט איר
 גיבארין איז גינען מיט הייליגקייט . דא מוטער
 קט ויה מגיד גינען ויא איז מיט איר מעוברה
 גינארין וריי היא בבת ישראל יכל דבר האט ויא דעם
 דין ויא איידעשע פאטער צו אלע זאכין יש לה
 אב אנערה וואס קען האט איר מקבל גינען אונ
 ויא קט מונה גינען אונ ויא איז איידעשע פאטער
 אונ ויא האט אפאטער ויא נא פתח בית האב אונ

ווא האט גיט אטיר פון איר פאטערס הוין . דאס
 הייסט דער פאטער האט קיין הוין . אדער יש
 נא פתח בית האב ויא האט אטיר פון איר פאטערס
 הוין . איר פאטער האט אהוין ויא נא אב נאר
 ויא האט קיין פאטער דער פאטער איז
 גישטארבן אדער ער איז אונעק פון די שטאם
 וריי וי בסקילה פון דעסמוטענין דארף קען איר
 בעווארפן מיט שטיינער נא נאכ פתח בית אביה
 אלא נאכ וואס עס שטייט אין דער תורה קען
 נאל איר בעווארפן מיט שטיינער ביי דער טיר
 פון איר פאטערס הוין דאס איז נאר די מונה
 אזוי . אדער אז ויא האט קיין פאטער אדער דער
 פאטער האט קיין הוין קומט איר אויף סקילה :
 ד האב זכאי בבית דער פאטער איז וזכה אין ויין
 פאטער נוען ויא איז אקטנה אדער אנערה
 בקדושה אין אירע קידושין בנכס אז קען איז
 איר מקבל מיט געלט גיהער דא געלט
 צום פאטער גישט אז קען איז איר מקבל מיט
 אשטור געקסט דער פאטער צו דעם שטר אונ ויא
 גיהער שוין צו איר מאן יבאיה אז קען איז איר
 מקבל מיט ביאה . קען דער פאטער איר איבער
 געבן צו נועמען ער וויל קען נאל איר מקבל
 ויין מיט ביאה נאכא במציאות דער פאטער איז
 וזכה איר קציאה ובמעשה ידיו אונ אין איבע
 ארבייט . וואס ויא געפינט אונ פאר דייט גיהער
 צום פאטער ויבאיה נדרה אונ ער קען שטערין
 אירע נדרים אויב ויא האט גיטאקא אנדר קען
 דער פאטער נאגין ער וויל גיט איר נדר ויבאיה
 נישא אונ אויב דער מאן וויל איר נשין קען דער
 פאטער

לחיות' ועתי"ט: (י) אלא ע"ש: לה סגולה: [ת] פירות. סעמח
 כי היכי דלפרקא והאכ' אינו איכל פירות דכללו הכי פריק לה.
 גמרא. ומה? כ"ש שבעל יורש את אשתו. ועתי"ט:
 [ע] במונחיה. דתניא שאל' אלו מונות רח"ל טות' זו מ"י:
 וכה"ל ועיקר וירעיק ושייר טות' וסמות. ותנאי כתוב' מני לכו
 לק'. ועתי"ט: [י] ובפרקנה.
 חקני תחת פירות. גמ': [י] דא
 יפחות. מסר' בגמ' דפלוניחיה
 כנו דלורחיהו דכני משפחהו
 להספיד כחליק' ולא לזרחיהו
 דכני משפחהו תנא קמא סבר כי
 אמרינן ע"ל' עמו ס"מ בחי'
 אכל לאחר מית' לא. ור"י סבר
 אפי' לאחר מית' ואפסוק הלכת'
 כר"י: (י) וחזק' כ"ש ככל
 זכות אכ' ככתו'. רש"י: (י) היינו
 דתני נטלים וכמסר' אחריו' דפ"ס
 מ"ג. גמרא: [י] דבשואין.
 ה"ב רש"י וס"ל כלומר שכתבם
 לחות' וי"ל גרם כהדיא עד
 שכתבם לחות' וי"ל דלמח
 אפי' מסירת' לכל חזן מתחת'
 וס"ל: [י] וי"ל גר' הר"ב כ"ל
 וחזק' על פי כן מפרש' לה כרב אפי' דלמח גס כסופא אף
 בתרומ' ומסירת' היינו כניסת' ונר'ל' כשיני שיש ט"ס בדבריו
 וס"ל כניסת' רש"י ופירוש'. ועתי"ט: (י) וי"ל ולי א"ט

אחיקס ויאה להיה כשם שהאכ מקבל קדושים בקטנותה
 ונערוהה כך מקבל גיטה: ואינו אוכל פירות בחייה.
 אם נסלו לה קרקעות מבית אבי אמה אין אביה אוכל
 פירותיה בחייה (י) אלא כ' ממה והוא יורשה: יתר עליו
 הבעל. שהוא זוכה בכל
 השניים למעלה שהאכ זכאי
 בזה: ואוכל פירות.
 הנכסים שנפלו לה בירושה.
 משנשאת לו: ובפרקנה.
 אם נשכית חייב לפדותה:
 ובקבורתה. שחכמים חקנו
 קבורתה תחת ירושתה שהוא
 יורשה אם ממה: משני
 ח ל י י מ. להספד:
 ה לעול' היא ברשות
 האב. אם בת ישראל
 מאורסת לכהן היא אינה
 אוכלת בתרומה (י) ואפילו הגיע הזמן שקבעו
 לנשואין ולא נשאת שהבעל חייב במונחיה אינה אוכלת
 בתרומה (י): עד שתכנס לחופה. לשם נשואין
 שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב. שפגעו
 שלוחי האב בשלוחי הבעל ומסרו להם: ו האב אינו חייב במונחיה בתו. בחייו. דאלו לאחר מיתה מונות
 הכנות מנכסיו מתנאי כתובה וכתו לאו דוקא דהוא הדין בנו שאין האב חייב לזון לא בניו ולא בנותיו כשהן קטנים
 אלא אם הוא גברא דאמיד כלומר שהוא איש עשיר בית דין נוטלים ממנו בעל כרחו בדרך שכופין כל שאר בני העיר
 על הדקה ומפרנסים בה בניו ובנותיו הקטנים. ואם אינו גבר' דאמיד בית דין מחרמים אותו ומוליעים אותו
 שאכזריות היא לו אם לא יפרנס את בניו ושהוא פחות מן החיות מלכריות שהם מרחמין על בניהם אבל אין יכולין
 לכופו על זה בני שהבנים זכרים בין קטנות ודוקא שהבנים קטנים אבל קטני קטנים והם הפחותי' מבני שם
 ב"ד כופין את האב ומוציאים מידו בעל כרחו (יג) כדי לפרנס בניו שהם קטני קטנים א' זכרים וא' נקבות:
 פאטער צו נעמען פון אירעט וועגן איר נט
 ואינו אוכל פירות בחייה אויב עס איז איר געפאלן
 אירזשה פון איר מוטערס פאטער פערער
 קאר גיט דער פאטער עסין די פירות פון אירע
 פערער אזוי לאנג וויא זיא לעבט נשאת אז זיא
 איז גענומען גינוארין צו אמאן איז זיא ארויס
 גענאנגען פון פאטערס רשות אין מאנס רשות
 יתר ע"י תנאי איז דער מאן קער וויא דער פאטער.
 דער מאן איז ווכה אין דיא אלע זאכן וואס דיא
 שטייט פריער אונט שאוכי פירות בחייה ער עקט די
 פירות פון אירע פערער ווען זיא לעבט נשאת
 במונחיה אונט דער מאן מוז איר געבן עסין
 ובפרקנה אונט ער מוז איר אויס לייזן אז זיא ווערט
 געפאנגען ויבגירקת אונט ער מוז געבן אלץ וואס
 קען דארף צו איר קבורה אז זיא שטארבט רבי
 יהודה איפר אפי' עני שבישדא רבי יהודה זאגט
 אפילו דער ארעמקטער יוד נא יפחות בשני הדינים
 וסקוננה נאל גיט געמען ווייניגער פון צוויי
 פייפלדא אונט איין אשה זאל וינגען קלאג לידער
 צו ניין ווייבס שטארבן וואוי איז גינען דער
 סתם פאר צייטן: ה' עולם היא ברשות האב אנערק
 אבתולה איז אייביג אין רשות פון פאטער עד
 שכתבם ברשות תנאי ביו זיא גיט אריין אין
 רשות פון מאן הרהרנה צו האבן מיט אים. אונ
 אויב זיא איז אפאטער פון אישדא אונט אפאט

האט איר קעגן גינען קאר זיא גיט עסין תרומה
 ביו נאך דער תופה ספר האב שטייט תנאי אויב דער
 פאטער האט איבער גינען די מאטער צו די
 שלוחים וואס דער מאן האט געשיקט קען זאל
 איר גרינגען צו אים גבר' דאמיד בית דין מחרמים אותו ומוליעים אותו
 שוין אין מאנס רשות תנאי האב עס שטייט תנאי אויב
 דער פאטער איז מיט גענאנגען ומיט דער
 פאטער אונט מיט דיא שלוחים פון מאן
 שכתבם שטייט האב עס שטייט תנאי דער פאטער
 האט געשיקט זיין פאטער מיט ניינע שלוחים
 צו זאמען מיט די שלוחים פון מאן זיי היא ברשות
 האב איז זיא נאך אין רשות פון פאטער כפרו שטייט
 האב שטייט תנאי אויב דיא שלוחים פון פאטער
 האבן זיך געגרינגט מיט דיא שלוחים פון מאן
 אונט דיא שלוחים פון פאטער האבן איר איבער
 גינען צו דיא שלוחים פון מאן אונט זיין זענען
 צוריק גינאנגען תנאי היא ברשות תנאי איז זיא
 אין רשות פון מאן: ו האב אינו חייב במונחיה בתו
 אפאטער איז גיט מחזיק צו שפייזן זיין פאטער
 וארער זיין וזהו אז זיין זענען עקטער ווי עקט
 נאך נאר אויב דער פאטער איז ריף זאל בית
 דין אים זאגן מוסר אז עס איז אפערקט ער זאל
 ארויף נארפן זינען קינער אויף צדקה אונט
 זאל גיט רחמנות האבן אויף זיי ואונט נאך אנדערע
 מוסר נערשער זאגט קען אים אונט אז ער וויר

בכרם. ע"ש שהיו יושבים שורות שורות ככרס (יד): הבנים יירשו והבנות יונו. מתנאי כתובה שהבנים זכרים יירשו כתובת אמן והבנות יונו מנכסיו: מה הבנים, זכרים: אינן יורשין. כתובת אמן מלא לאחר מיתת אביהן כך הכני' אין כוונת' מנכסיו האב מנחם תנאי כתובה מלא לאחר מיתת אביהן: ז' ולא כתב לה כל נכסיו כד' חייב. לזהו כל נכסיו אחרת' (טו) ולא יכול למימר אין לך אלא שדה הכתובה לך

זה מדרש דרש' ר' אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה. הבנים יירשו והבנות יונו מה הבנים אינם יורשין אלא לאחר מיתת אביהם אף הבנות אינן נזונות אלא לאחר מיתת אביהן: ז' לא כתב לה כתובה. בתולה נובה מאתים ואלמנה מנה. מפני שהוא תנאי ב"ד, כתב לה שדה שנה תחת מאתים וזו ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחרת' לכתובת' חייב. שהוא תנאי ב"ד: ז' לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לא לאיתנו. ובכחנת אהדרינך למדינתך חייב שהוא תנאי ב"ד: ז' נשכית חייב לפדותה ואם אמר הרי גיטא וכתובתה תפדה את עצמה רשאי: ז' לא כתב לה בנין דכרין דיהו לבי מינאי אמר הרי גיטא וכתובתה תפדה את עצמה רשאי: ז' לא כתב לה בנין דכרין דיהו לבי מינאי

גיט פאלגין קען אים גיט גיטין זה פירוש דרש דעם דרש האם געברשט רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים פאר דא חכמים בקרם בקנה אין בית הסדרש אין דער שטאט בקנה הבנים ירשו והבנות יונו אין דער כתובה שטייט די ויהן זאלין ירשען דא כתובה פון זייער מוטער און דא מעקטער זאלין געשפיוןט ווערן פון פאטערס פארקעגן כה הבנים אינם יורשין אלא לאחר מיתת האב אזוי וויא דא ויהן ירשען גיט ביו נאך דעם פאטערס טויט אף הבנות אינן נזונות אזוי ווערן דא מעקטער גיט געשפיוןט פון פאטערס פארקעגן אלא לאחר מיתת אביהן נאר נאך זייער פאטערס טויט: ז' לא כתב לה כתובה אז ער האט גיט געשריבן דעם טויט אפכתובה. און ער איז געשטארבן אדער ער האט איר גיט נתת אויב זיא איז גענומען גיטארין צו אים פאר אטויב ווען זיא איז גענומען גיטארין צו אים פאר אטויב ווען זיא איז גיטען אפאלקנה מנה געקט זיא איר כתובה הונדערט גילדן מפני שהוא תנאי בית דין וייל בית דין האבין געמאכט אפאלקנה אפאלקנה הונדערט נתן צוויי הונדערט גילדן און אפאלקנה הונדערט נתן כה שדה שנה מנה מנה כאתם וזו אויב דער מאן האט געשריבען אין דער כתובה צו זיין טויב פון דער פערל וואס ער האט איר גענומען זאלקטו אפ געקען דיין כתובה. און דא פערל איז נאר ווערט הונדערט גילדן. און איר כתובה איז צוויי הונדערט גילדן ויא כתב לה כל נכסים דאית לי אחרת' לכתובת' און ער האט גיט געשריבען סיון גאנץ פער סענין וואס איה האב גיהער צו דיר אפ צו געקען פון זיא דיין כתובה. פון דעקסטענין חייב מוז ער געאקלין דא כתובה

האבין

[illegible]

דעם פאקערס פארקעגן ווערן בהרעב:
יא בנן נקבו דהיינו יציא אין דער הנהגה
בארץ צו זיין אזוי געשריבען. דער מאן
זאגט צו זיין נויב דיא נקבות ומעקטערן נואם
וועקט האבן פון מיר דהיינו תבן בתי ויפתן
מכסי זאלן ווערן אין מיין שטוב און זאלן
גישפייטן ווערן פון מיין פערקעגן עד דהתקם
נהגדו ביו וזיא וועלן גענוקען ווערן צו מאנען.
אויב מען האט אזוי גיט געשריבען פון דעקטוענין
היב מוז אזוי זיין שהוא תנאי בית דין. ווארום דאס
איז אהקנה פון בית דין: יב נאה דארף שטיין
אין דער הנהגה דער מאן שרייבט צו זיין נויב
אף תנאי תבן בתי דין זאלקט ווערן אין מיין
שטוב ויפתן מכסי און זאלקט געשפייטן ווערן
פון מיין פארקעגן ב' יציא מינע אלקטעהי בתי וזיא
לאנג עס וועט זיך ציהען דיין אלקנה זיין ביו
וויא לאנג דיא וועקט גיט געקען איין אנדער
מאן זאלקטו זיין אין מיין שטוב. אז מען האט
אזוי גיט געשריבען פון דעקטוענין היב מוז
אזוי זיין שהוא תנאי בית דין ווייל דאס איז אהקנה
פון בית דין כך היו אנשי ירושלים מביני אזוי פלעגן
דיא מענקשין פון ירושלים שרייבן צו ווערע
נויבער אנש' גיט תנאי תבן אנשי ירושלים דיא
מענקשין פון גליל פלעגן אויך שרייבן ווי דיא
פון ירושלים אנשי יהודה היו מביני דיא מענקשין
פון יהודה פלעגן שרייבן עד שדאי מידשו יצא
לד' בתבנית ביו דיא יורשין וועלן דיד געבן די
הנהגה זאלקטו ווערן אין מיין שטוב און

בישולים

האבין פון מיר אינען ירחיו ויזא ואליו ירשנן כסף
 קתובתך דיא געלט פון דיין קתובה יתר על חובותיה
 דעם אחוזה קער וויא זייער חלק וואס וויל נעלן
 געקען מיט ווייבער צרייער, אפילו קען האט
 אזוי גיט געשריבען פון דעםקונעניג הייבט מו אזוי
 זיין שוואגער בית דין ווארנט דאס איז אפאקנה פון
 בית דין אז איינער האט גענומען אווייב אונ
 האט ביי איר גענומען גרן קסשל שווענדער רובל
 אונ זיא איז גישטארבן אונ האט גילאזן קסשל
 צוויי זיהן האט דער מאן געברשט דיא שווענדער
 רובל, דער נאך האט ער גענומען אאנדער ווייב
 מיט פינף הונדערט רובל אונ זיא איז אויך
 גישטארבן אונ האט אויך גילאזן קסשל צוויי
 זיהן, דעם גרן האט אויך דער מאן געברשט,
 דער נאך איז דער מאן דיא קונדערס פאטער
 גישטארבן, אונ די קונדער קומען ירשנן דעם
 פאטער, איז דער דין אויב עס איז געבליבען פון
 פאטער קער ווי פופצען הונדערט רובל אפילו
 נאר מיט איין גילדען קער, געקען די צוויי זיהן
 פון דיא ערשטע ווייב זייער מוסערס קתובה
 שווענדער רובל, דיא צוויי זיהן פון דיא אנדערע
 ווייב געקען זייער מוסערס קתובה פינף
 הונדערט רובל, אונ מיט דיא איבעריגע פאך-
 קעניגן טיילען זיה גלע קונדער גלייך, נאר אויב
 עס איז גיט דא איבעריגע פאךקעניגן נאר גלייך,
 פופצען הונדערט רובל, אדער נאך ווייניגער,
 געקען וויא גיט זייער מוסערס קתובות
 נאר דיא פיר זיהן טיילען זיה גלייך מיט

לחב חלל ביקח' ולא קאי דיוק'
דבבית אמוני דלפי ברכת הבית
מיסא יס לס כח"ט ב"ג פ"ב :

ישיב נמלא כתובות דף נ עליא תוספות

אל יבזבו ויתר מחומש שמה יצמר לבריות ומעשה באחד שבשש כבזבו ויתר מחומש ולא הניח לו חברו ומנו רבי ישבב ואמרי לה רבי ישבב ויהי חבירו בזבו ומנו רבי עקיבא אמר רב נחמן ואי תימא רב אחא בר עקיב מאי קראה וכל אשר תחול ל עשר אעשרנו לך. והא דמי עשורא בתרא לעישורא קמא א"ר אשי אעשרנו לבתרא כי קמא . א"ר שנה באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו עד שנים עשרה שנה מבוא ואילך יורד עמו לחייו. אינו והא א"ר לרב שמואל בר שילת

732

100

ובת תריסר לתעניתא . פירש
בפונקט שנת י"ב ומשום
פירש וז"ל גרף דבת י"ב שנה
ויום אחד קאמר דומיא דבר עשר
בדפרישית ואשתעתיך לית לך
פסגה דרבנן כרבי יוחנן בפרק
בתרא דומיא (דף סג) וסא דפי
נמי בפונקט בתעניתא שפיר
ממער' להביא כה לא הי' לריד
לפרש כן אלף שחינוך שלש שנה
לפני גדלות' דהיינו י"ב שנה
יום אחד כמו חינוך שחינוכו
שנה לפני גדלותו :

בציר מבר שית לא תקבל בר שית קביל וספי
ליה בתורא . אין ספי ליה בתורא מיהו אינו
יורד עמו לחייו עד לאחר י"ב שנה . ואי בעית
אימא לא קשיא הא למקרא הא למשנה
דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא
בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא מעת
לעת ובתעניות בת תריסר אמר רב קמינא כל
המבנים את בנו פחות מבן שש רץ אחריו
ואינו מגיעו איבא דאמרי חביריו רצין
אחריו ואין מגיעין אותו ותרויהו איתנהו
חליש ונמור איבעית אימא הא דבחיש
הא דבריא . אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכו' אפשר
לו לאדם לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי
דה רבי אליעזר זה הון בניו ובנותיו כשהן קטנים רבי שמואל
בר נחמני אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן .

היה : וספו ז"י בתורא .
הלעטסה תורה כשור שח' :
מלעטסה ואונכו מלכל :
לתעניתא מעת לעת .
להתענות כל היום וחונכס
לשני קודם לכן שנתים
כדאמרין כיומא :
ובתעניות . שהיא ממדת
להביא כה שאל' מתשח כה
בלימוד תורה וי"ב דקאמר
שנה י"ב גושא קאמר דלי
בת י"ב ויום א' דאורייתא
היא שמכיל' שתי שערות וכת
עונש' ואין צורך לנו ללמוד
ממקתיה של אכז"י : המבנים
את בנו . ללמוד תורה :

רץ אחריו . להכרותו ולחיותו : ואין מגיעו . מסוכן הוא למות מרוב חולשו : חביריו רצין אחריו .
להיות פקחין בתורה כמותו : הא דבחיש . אל יכניסנו שמסוכן הוא פן יחליש וימות : דבריא . יכניסנו
לפי שמתפקח : זה הון בניו ובנותיו קטנים . שחמיר יום וילולתו וזהו דלקה שאלו חיוכ עליו כהם :
בציר מבר שית לא תקבל או קען וועט דיר בריינגען
אין חדר אקידר וואס איז נאך גיט אלס וועקס
יאהר . נאקסט אים גיט צו נעמען די שיה קבי
נפסי זיך בתורא אונ אז קען וועט צו דיר בריינגען
אקידר וואס איז שוין אלס וועקס יאהר נאקסט
אים נעמען אין חדר אונ נאקסט אין אים שטאפין
תורה אזוי ווי קען שטאפט דאס געסין דעם אקס
אין האלקר . ענפערט די נקרא אין ספי זיך בתורא
דאס דארף קען טאקי טאהן קען דארף אין אים
שטאפין תורה אזוי וויא קען שטאפט דאס געסין
דעם אקס אין מויל . פון דעקטונעגין אויב דער
קינד וויל גיט לערנען מיהו אינו יורד עמו לחייו ואל
ער גיט צו נעמען פון אים ויין לעבונגס מיטלען
ער נאמיר י"ב שנה ביו נאך צוועלף יאהר . אויב
דער קינד איז שוין אלס צוועלף יאהר אונ ער
וויל גיט לערנען נאל קען בייא אים צו נעמען
דאס לעבונגס מיטלען ער נאל מוויז לערנען ווי
בזיה אימא יא קשיא אויב דו ווילקסט נועל איה דיר
נאגין עס איז קיין קשיא הא דמקרא הא דמשנה צום
לערנען תורה גבואים כתובים נאל קען מיט אים
לערנען פון וועקס יאהר אונ שטאפין אין אים ווי
אין אאקס . אדער משניות נאל קען נאך גיט
לערנען מיט אים דאסר אפי' אקרה זי אס נוארום
אפי' האט גינאגט מיין מוסער האט מיר גינאגט
די שיה דמקרא אקידר וואס איז אלס וועקס יאהר
נאל קען מיט אים אנהייבין לערנען תורה גבואים
כתובים די עשר דמשנה אז דער קינד ווערט אלס
צעהן יאהר נאל קען מיט אים אנהייבין לערנען
משניות די תליסר דתעניתא פנה זעה אז דער קינד
ווערט האלט דרייצעהן יאהר ווען עס איז
אשתעית מוז ער שוין פאקטין אנאנצין טאג
ובתעניתא עד תריסר אונ אקידריל וואס איז אלס
צוועלף יאהר מוז ויא אויך פאקטין יעדער

איתומת

הון ועושר בביתו. הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב
הונא ורב חסדא ח"א זה הלומד תורה הכותב תורה נביאים
ומלמדה וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין
לאחרים וראה בנים לבניך שלום על ישראל אריב"ל
כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתו לירי חליצה
ויבום רבי שמואל בר נחמני אמר כיון שבנים
לבניך שלום על דייני ישראל דלא אתו לאינצוי :

איתוקה ב"י וי' אין שטוב אג מאכט וי' חתונה.
כאם הייטט ער שוהט צדקה צו יעדער צייט.
עם שטייט אין פסוק הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת
לעד ב"י אים אין שטוב וועט זיין פארשטעלן אונ
רייכטרום אונ ויינע צדקות וועט שטיין אויף
אייביג. רב הונא אונ רב חסדא קריגען חד אפר
זה הלומד תורה ופסדה איינער זאגט כאם סייגט
סען דער וואס לערנט תורה אונ ער לערנט
די תורה מיט אנדערע סענקשין. די צדקה וועט
שטיין אויף אייביג וחד אפר זה הכותב תורה נביאים
וכתובים ומשאלין לאחרים וראה בנים לבניך
סייגט סען דער וואס שרייבט תורה נביאים
כתובים אונ ער פארקאנט וי' צו אנדערע
סענקשין נפאר צייטן האם סען געמונט שרייבן.
היינט סייגט סען דער סענקש וואס קייפט
ספרים אונ פארקאנט וי' צו אנדערע סענקשין

זוהר תצוה דף קכ"ב ע"א ת"ת דלילת יוד דא וואו דא

רבי יהודה פתח חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו. הכא פקיד קב"ה לכ"נ ואזהיר ליה לאסתמרא מאינו
כי נשם דאסטו ארתייהו מארח טב לארח כים ומסאכי נפשייהו כהוא מסאכי אחרת דהא כד ברא קב"ה לכ"נ
טב ליה כדאקנא עלאה ונשם ביה רוחא (נ"א נשמה) קדישא לכליל כחלת כמה דאוקימנא דלית ביה נשם רוח
ונשמה ולעילא כמלא נשמה דלית חילא עלאה למנדע ולמנדע פקודי דקב"ה. ואי הוה נשמה קדישא אעיל לה
בשולמא אחרת הוי איהו מסאכי לה. ונפיק משולמא דמאריה. כגין דלתת חילין אלין כלוה חד נשם רוח ונשמה
משחתפי כסדא והוה חד וכלא כגונא דרוא עלאה (ע"ד נאמר הולך את חכמים וכו') ואי חילין להוי בר נש דהו
ביה אלין דרגין כלוה. עד לא קיימא בקיומיה למנדע מאן איהו כמאי אחידע (דלא) לקרבא בר נש כהדיא או
לאחמנעא מניה (ס"א) בר נש דלית ביה דרגין אלין כולה וקיימא בקיומיה דא איהו גבר שלים. עבדא מהימנא
דמאריה. וכעו לאשתתפא ביה ולאחמנעא כהדיא למילף אורחיו מניה. וכמאי אחידע בר נש למנדע מאן איהו לקרבא
כהדיא או לאחמנעא מניה) ברוגיה ממס ידע ליה בר נש וישתמודע מאן איהו. אי הוה נשמה קדישא נער
בשעתא דרוגיו' (אחי עליה) ולא יעקר לה מאתרא כגין למשרי תחותיה הוה אל זר דא איהו בר נש כדקא יאות.
דא איהו עבדא דמאריה דא איהו גבר שלים. ואי הוה בר נש לא נעיר לה ואיהו עקר קדושה דא עלאה מאתריה
למשרי באתריה כערא אחרת. ודאי דא איהו בר נש דמריד במאריה ואסיר לקרבא כהדיא ולאחמנעא עמיה ודא
איהו קורף נפשו באפו. איהו עריף ועקר נפשיה כגין רוגיה ואסריה כגויה אל זר. ועל דא כתיב חדלו לכם מן
האדם אשר נשמה באפו דהויא נשמתא קדישא עריף לה וסאכי לה כגין אפו. אשר נשמה אחרת באפו. כי במה
נחשב הוא. ע"ג אחמנעא הוה בר נש. ומאן לאחמנעא עמיה ומאן לאחמנעא עמיה (ס"א) דאשתתף) כהדיא כמאן
לאחמנעא ע"ג. ממש. מ"ט כגין דע"ג ממש שארי כגויה ולא עוד אלא דעקר קדושה עלאה מאתריה. ושארי
באתריה ע"ג אל זר מה אל זר כתיב ביה אל חפנו אל האלילים כגונא דא אסור לאסתכלא באפיו. ואי חיתא
הא רוגזא דרענן. רוגזא דרענן טב איהו לכל סטרין דהא חנינן דאורייתא אשא איהו ואורייתא קא מרתחא ליה
דכתיב הלא כה דברי כאש נאם יי' :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ק"ש פרק ב'
(א) היתה צוואה בגומא עומד בסנדלו על הגומא וקורא
מספר שערי קדושה ח"ב שער י'
אפרו ד"ל אין העולם מתקיים חלא כמי שכולס פיו נשעת מריס
אקרו חכמינו וי' אין העולם מתקיים חלא כמי שכולס פיו
בשעת קריאת די חכמים האבין גיואגט דיא
וועלט

[illegible]

לקרות עד שיקנה יפה יום ממני שהצואה לכת היא
אם היו יריו משונפות וכך ראוי לעשות: (ב) ריה רע
ואם לא פסק תריח מרחיק עד מקום שפסק הריח

וועלט שטייט גאר אויף דעם זכות פון דעם
מענטש וואס פארמאכט די מויל און ענפעקט
גים דעם מענטש וואס קריגט מיט אים שאגער
ווארום עס שטייט אין פסוק וזהו אדם על ידיה
די ער היינט אויף דעם פארמאכונג פון מויל
ווען מען קריגט מיט אים ביי אהו אומר ביי אהו
זאגט דא וועלט שטייט אויף דעם זכות פון דעם
מענטש מיט שטייט צווישן אים וואס ער איז
ביי זיך גלייך ווי ער וואלט גאר נישט ווערן אויף
דער וועלט מיט בעז דא ברגן האבן גילערוגט
העלבים וואסס מוזן דא מענטשן וואס ווערן
פארשעמט און פארשעמען גים צוריק וואפילו
זיי האבן מיט וואס יענעס צוריק צו פארשעמען
שטיין הרפון וואסס משיבים זיי הערן זייער הרפה
און ענפערן גים צוריק וואפילו זיי האבן וואס
צוריק צו ענפערן זייער פשוט אומר אויף זיין
זאגט דער פסוק וזהו אדם על ידיה בנכרתו דא
מענטשן וואס האבן ליב גאט וועלן זיין ווי דא
זיין ווען זיי גיט ארויס אויף דער וועלט צו
לייכטן מיט איר שטארקע ליכטיגקייט וואס
איהר וברנו ברכה אלהי הנביא האט גיאנאט געזיגט
הו ילוב לבני אדם ורגני ביהר יתר פסוק איהרין וואס
מענטש זיין פארשעמט ביי אנדערע מענטשן
און דאס מערסטע ואל ער זיין פארשעמט ביי
זייער שטוב מענטשן וואס אבא אלהי וברנו ברכה
זאג האט אונזער פאטער אלהי הנביא גיאנאט געזיגט
עלום און מורה פארשט אים למי שאינו קפון די תורה
ווערט גאר בעוואוסט צום מענטש וואס איז גיי
פארן וואס איז גיט גיט אלע למי שאינו קפון איהר ווע
איהר גאר בווינען צום מענטש וואס איז גיין בעיקר
אשר אדם מביד ערכו ויום המיתה גבר ענינו וואהל דע

נִימָא פֿון ווײַ אשֶׁלֶכְמֶער רײַח מֶאָר עַר נײַ
 קֶעמֶאָהן: (ג) רײַח רע שישׁ וו עײַר אויב אײַן שׁ
 פֿון די צוואַ קומט דער שֶׁלֶכְמֶער רײַח, אָפֿירט
 וקראַ אַם פֿסק רײַח זאָל עַר זײַ דערנײַטערן
 אויפֿדעקט דער שֶׁלֶכְמֶער רײַח, מֶענַ זאָל
 עַר האָט זײַ שוין דערנײַטערט פֿיר אײַלן
 מֶעס שֶׁפֿט רײַח זאָל עַר זײַ דערנײַטערן בײַ
 זײַ עײַר אונז אויב אײַן שטוב איז דא אשֶׁלֶכְ
 זײַן כּוֹנֵן מײַ שְׁנאַ סטנר רוח מֶסְמֶט דײַנע פֿון א

100

כרחיק עד מקום שהכלה הריח וקורא. גרף של רע
ועבים של מימי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדן ואע"פ
שאין בהם כלום ואין להם ריח רע כבית הכסא :

אין ארוים גענאנגען ארום פון אינגען פרחיק
די פקום שפכה הרים וקורא זאל ער זיך רעדן-
ווייזערין צו צו דעם אדם וואס דער שלעכטער
דיח וועט אויפקערן און לייגעט קריאת שמע :
(ג) גרף שי רבי וקניש של פסי רגלים אפלי וואס מען
צייט ארום אין איר ווערט גערופן גרף, און
אפלי וואס מען איז טשטין אין איר ווערט
גערופן גרביט, אויב אנדער און אעבנים זענען דא
אין שמום אסור לקרות קריאת שמע נגדן פאר מען
גים לייגען קריאת שמע זענען זיי וואס גי פי שאין
בהם קיום אפילו אין וויא איז גאר נישט דא, וויא
זענען ליידיג וואו קום בית רע כבית הכסא און וויא
האבין גים אשלעכטין ריח וויא אפיה הכסא,
פון דעקטענען פאר מען גים לייגען קריאת
שמע זענען וויא :

אונקלוס תצוה יום ד תורה

המשך סתם דרא יהודה נפש י יה יהו יהודה, ויה יוד הא ואו הא, נשמה יללה ויה יהודה י דמינו רן אנ
שם בן שבעיה ביקר חולם :

י ותרמין תפין דהב דכי י ושת ישרת וזהב טהור מגבולת
סתמן מעבד יתחן עבד גידולתו יתחן
גידולתא על מרמזתא : את ישרת העבת על

רשבים

(יד) מעשה עבות, לפי שיש שלשלות בענין אחר חבובות זו בתוך זו בעין לזלזול לכך צריך לפרש
שלא היו עשויות [אלא] בעין חבליים שלנו : ונתתה את שרשרות העבותות על המשבצות, ועדיין לא מירש
באן באיזה מקום יקבעום, ולפנינו כפרש ששני ראשיהם של שרשרות יתן בטבעות החשן ושני ראשיהן
רש"י

שפתי חכמים

(יד) שרשרת זהב, שלשלות : מגבולות, לטוף גבול י נחלות מיט : כ פי סקין שקופין נחל קטן :
המטן חטטה חותם : מעשה עבות, מעשה קליעת חסין ולא מעשה נקבים וכפלים כחותן שטחין לכורות י חלל
כחותן שטחין ב לערסוקאות שקורין אינשינשיר"ם (רויכפאס) (בינה ככ) : ונתתה את שרשרת, של
טבותות העשויות מעשה טבות על משכנות הללו ולא זה הוא מקום לזאת עשיתן של שרשרות ולא לזאת קביעותן
ואין חטטה האמור כאן לשון לזון ואין ונתתה האמור כאן ל' לזון אלא ל' עתיד כי בפרשת החשן חוזר ומלכו על
עשיתן ועל קביעותן ולא נכתב כאן אלא להודיע מקנת צורך המשכנות שזה לעשות עס האפור וכתב לך זאת

פירוש לרורת אלהים

(יד) ושמתי און צווייא שרשרות קייטעלעך זהב פהור
ריין גאלד פנייה אין סוף פלוסר אין עק פון דעם געקלאכטין ונתתה און דו זאלסט געבין את שרשרות

משלי חכמים

בדעתה, האם ער זיא נגעין צו אהרן קים וייגע קינדער, און
האם גאלד גיטאנס וועלכע קליידער מען זאל מאכין פון ווייזערין
וועגן, פאר די פראקטע בננים קליידער, און פאר דעם כהן
גדול אנדערע קליידער, און ווען זיי זאלן אריין קומען אין בית
המקדש, און אין וועלכין אדם זיי זאלן זיין אין המקדש, אבער
פאר משה בצינו האם מען קיין קליידער געפאכט, מען האט
אין פריער גערופן משה, און צו ער איז גיטאכטין האט
מען אים גערופן משה, אריין קומען אין המקדש האט ער
געקענט צו יעדער צייט, אריין קומען אין המקדש האט ער
געקענט אויף וועלכין אדם ער האט גיטאכט, ווייל ער איז
גערופן גיטאכט דער פריער פון המקדש דאס, אבער דער
קענט פון המקדש דאס ווען די גמרא זאגט אין בבבא
פ"ה

וְתַעֲבִיר חֹשֶׁן דִּינָא
עוֹבֵד אֱמוּנָא כְּעוֹבֵד אֱפֹדָא
תַּעֲבִירִינָה דְּהָבָא תַּבְלָא
וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי
וּבִינָא שְׂוִיר תַּעֲבִיר יְהִיָּה:
וְיִמְרַבֵּעַ יְהִי עֵיף וְרַמָּא
אוֹרְכִיהָ וְרַמָּא פּוֹתִיהָ:
וְיִמְשָׁכֶם בִּיהָ אֲשֻׁלָּמֹת
אֲבָנָא אֲרַבְעָה סְדְרִין
דְּאֲבָן מָבָא סְדְרָא
קִדְמָאָה סָבִירָא יִרְמָן
תְּרִי וְשִׁמִּית חֶסֶן יוֹמָא עַבְדִּים סָבִיר
מִכְרִין טוֹ: כְּמַעֲשֵׂה אֱלֹהִים יוֹמָא עַבְדִּים

הַמַּעֲשֵׂה: ס' וְעֵשִׂית חֹשֶׁן מַעֲשֵׂה
מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד תַּעֲשֶׂנוּ
וְהָב תְּבִלָּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר תַּעֲשֵׂה אֹתוֹ: ס' רְבֹועַ
יְהִיָּה כְּפֹל וְזֶרֶת אֲרָבָא וְזֶרֶת רַחְבּוֹ:
י וּמִלֵּאתָ בּוֹ מִלֵּאת אֲבָן אֲרַבְעָה
טוֹרִים אֲבָן טוֹר אֶדָם פְּטִידָה

רשבים

שְׁנֵתוֹנִים כְּמַשְׁבָּצוֹת יוֹת כְּתוּפֹת הַמִּסֹּד אֶל מוֹל פְּנִי:
(טו) חֹשֶׁן מַשְׁפָּט. לְפִי שְׁנֵתוֹנִים בְּהֵם הָאוֹרִים וְהַתּוֹמִים
שְׁמִיגִידִים מַשְׁפָּט יִשְׂרָאֵל וְצִרְיָהִם כְּדִכְרִיב וְשָׂאֵל לוֹ
בְּמַשְׁפָּט הָאוֹרִים לִבָּן קָרוֹי מַשְׁפָּט: (טז) כְּפֹל. כְּעִנִּין
כִּים. לְפִי שְׁנֵתוֹנִים כְּתוּבִים הָאוֹרִים וְהַתּוֹמִים:
(יז) וּמִלֵּאת בּוֹ. גּוֹמִי לְחֹשֶׁבִּים כְּהֵן הַמַּכְבִּים:

שפתי חכמים

ס' כִּי כֹל דְּכֵר שֶׁהִי מְסוּפָּק בִּידוֹ אִם לַעֲשׂוֹת אִם לֹא הוֹלֵךְ אֵלַּל חֹשֶׁן
הַמַּשְׁפָּט וְכִי הוּא כֹל הַלּוֹתוֹת מִלֵּאָה בִּיָּת וְכִי הַלּוֹתוֹת בְּלִעְיָן וְנִשְׁעוּ
חִיבָה וְכֹלָתוֹ חִיבָה הִיב נִכְתָּב אִם לַעֲשׂוֹת אִם לֹא: ס' רִל
מַשְׁפָּט מַשְׁפָּט ג' דְּכִרִים וְחֵלֶךְ מִן הַלְּשׁוֹנוֹת גִּמְרִין וְנִשְׁפָּט
דְּכִתִּיב גְּבִי חֹשֶׁן הַמַּשְׁפָּט גִּמְרִין דְּהִיטוּ לְשׁוֹן בִּינִיור דְּכִרִים:
ס'הַמַּשְׁפָּט מַשְׁפָּט ג' לְשׁוֹנוֹת דְּכִרִי טַעֲמוֹת כְּעִלִּי וְגִמְרִין דְּהִינִי וְגִמְרִין
מִמּוֹן וְזֶה מַשְׁפָּט ג' בִּינִיור מ' דְּכִרִים שְׁמַרְסָה וּמְכַרֵּר דְּכִרִי: כ'כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד. מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב
(טז) וְזֶרֶת אֲרָבָא וְזֶרֶת רַחְבּוֹ. כְּפֹל וְמוֹטֵל לוֹ לְפָנָיו כְּנֶגֶד לְבָב שְׁאֵמֶר וְהוּא עַל לֵב אֶהְרֹן לְתוֹתוֹ כְּתוּבֹת הַמִּסֹּד הַכֹּלָּה:
מִאֲחֻרָיו עַל כְּתוּפֹת וְנִקְשָׁלוֹת וְיִוְרָדוֹת לְפָנָיו מַעַט וְהַחֲשֵׁן תְּלוּי בֵּין כְּשֶׁרְשָׁרוֹת וְטַעֲמוֹת כְּמוֹ שְׁמֹרֶשׁ כְּעִנִּין:
(יז) וּמִלֵּאתָ בּוֹ. עַל שֶׁ שֶׁהַכְּבִים מְמַלְּאוֹת גּוֹמֹת הַמַּשְׁבָּצוֹת הַמְּתוּקֹת לֵהֵן קִירָה לֹתוֹת כְּלִשָּׁן מְלֹאִים:

עניני בגדי הקודש

(טו) וְעֵשִׂית חֹשֶׁן מַשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב. לֹא הוֹכִיר כָּל
הַכְּנָדִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כִּיֹּא כְּאִסּוֹד וְחֶסֶן. לְפִי שֶׁזֶה מוֹרֵה
שְׁכִפְרָה ז' הוּא עַל אֹרֶז עוֹן פְּרִעִי שֶׁהַמַּשְׁפָּט כֹּן כְּמַעֲשֵׂה דְמִי
וְזֶה חִיטוּ מִלּוֹי כִיֹּא כְּעוֹבֵדָה זָרָה שֶׁזֶה גִּרְמָן כְּמַעֲשֵׂה הַמִּסֹּד:
וְחֶסֶן הָבָא לְכַפֵּר עַל קִלְקוֹל הַדִּינִין וְהַדִּין הוּא דְכֵר הַמִּסֹּר אֶל
לֵב הַדִּינִין כִּי חִיטוּ לְדִינִין אֵלֶּה מֵהַ שְׁעִינִי רִחוּת וְכִידוּ לֹמֵר עַל
יִמִּין שְׁהוּא שְׁמַלְל וְעַל שְׁמַלְל שְׁהוּא יִמִּין כְּפִי הַעֲנִין וְכְפִי הַלֵּשׁ
וְכְפִי הַזִּמּוֹן וְכְפִי הַמִּקְנֵס וְחֵלֶךְ וְחֵלֶךְ הַדִּינִין כִּי הוּא נִרְאֶה כְּעִנִּין
מִי יוֹכֵל לְהַכְתִּישׁ כְּלָתִי ה' לְכַדוֹ הַנּוֹחֵן לְבוֹת כְּנִי אֶדָם. וְעִיכ
סִיכ הַחֲשֵׁן גִּמְרִין עַל לֵב אֶהְרֹן כִּי הַדִּינִים מְסוּרִים אֶל הַלֵּב וְעִיכ
סִיכ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב לְכַסֵּר עַל מַחֲשַׁבֶּת הַדִּינִין. וְלִפִּי שְׁאֵמֶר מַעֲשֵׂה
חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אִסּוֹד חֵלֶךְ עִנִּין הַמַּשְׁפָּט כְּאִסּוֹד לֹמֵר לֵךְ שְׁקִלְקוֹל
סְדִינִין שְׁקוֹל כְּנֶגֶד עִיכ כְּמִשָּׁל רִל כֹּל הַמַּעֲמִיד דִּינִין שְׁאִינוּ הַגּוֹן
עַל הַדִּינִין יִהְיֶה כְּמַעֲשֵׂה אִסּוֹד הַמַּכְסֵר עַל עִיכ. וְהַחֲשֵׁן הוּא רְכֹוֹעַ כִּי כֹל דִּינִין לְרִיךְ לְהוֹת עֲלֵם כְּדִי דְכִרִים הַמְנוּסִים כְּסוּסָק
פִּירוּשׁ לְתוֹרַת אֱלֹהִים

דִּיא קִיטְעֵלְעָה תַּעֲבֹתוֹת דִּיא גְּעַפְלָאקְטַעֲנֵעַ עִי
הַשְּׁבָצוֹת אוֹיָף דִּיא קְעִקְטֵלְעָה: (טו) וְעֵשִׂית אֹנָה דו
זְאֶלְקָט מֵאֲכִין חֹשֶׁן מַשְׁפָּט אֶפֶרִי שְׁפָאן מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב
מִיִּיקְטַעֲרֵר שְׁאֶפֶט כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד אֹזוּי וְיִי אֲרַבְעָם
פִּון דְּעַם אֶפֶד תַּעֲשֶׂה אֹזוּי זְאֶלְקָטוֹ דְּעַם חֹשֶׁן אוֹיָף

משלי חכמים

גִּינְיָרִין אֲבָלָן. דִּי קָנָה אִיז גִּינְיָן וְגִינְיָן דִּי קִינְדֵּר, אֲתִין
סִים וִיגֵעַ קִינְדֵּר עֲנֵנִין גִּינְיָרִין כְּהִינִים, אֲבָרֵר מִשְׁחָם קִינְדֵּרֵר
הֲאִינִין קִינְדֵּרֵר מִשְׁחָם קִינְדֵּרֵר:

וברקת

וּבְרָקָת הַטֹּר הָאֶחָד : יי וְהַטֹּר
 הַשְּׁנִי נִפְדָּ סִפּוּר וַיְהִלֵּם : יי וְהַטֹּר
 הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם יָשָׁבוּ וְאַחֲלָמָה :
 וּבְרָקָת הַטֹּר הָאֶחָד : יי וְהַטֹּר
 הַשְּׁנִי נִפְדָּ סִפּוּר וַיְהִלֵּם : יי וְהַטֹּר
 הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם יָשָׁבוּ וְאַחֲלָמָה :
 וּבְרָקָת הַטֹּר הָאֶחָד : יי וְהַטֹּר
 הַשְּׁנִי נִפְדָּ סִפּוּר וַיְהִלֵּם : יי וְהַטֹּר
 הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם יָשָׁבוּ וְאַחֲלָמָה :

דעת וקנים מבעלי חתוספות
 עניני בגדי הקודש
 ובימי יחושע כשהפילו גורל נפל הגורל כמ"ש בחשן וגם
 חזון היה סבוין ברחו הקדש ובשעה מלחמה ובעת הצורך
 חזו עילות האותיות והסודות ומשיבות להם כל שאלתם :
 וקנקול סדיני עם ספי"ט היה המסן כמעט האפוד .
 יקרים וקנתם כול . לרמוז שפי"ט לדין שם דין של פרוטה כדין של מאה חס :
 פירוש לתורת אלהים

כיום נוסע שטיינער טור איין צייל אדום ארובין ספדה
 אפריואנט ידקת אונ אנאר פינקעל הסור האחד נאל
 זיין איין צייל (יח) וספור השני אונ די אנדרי צייל טאפ
 אשכנאק ספי אספיר ויהלים אונ אפעריל מוטער :
 (יח) וספור השלישי אונ דיא דרישע צייל לשם
 א מירקאם שבו א מופאז ואחלה אונ אקריקמאל :

תרומם נביאים יחזקאל מ"ג

להמשך מנה דלא צבאות נש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רצח אדני נשמה רחוד יהוה ויהו
 יחידה רצח יהוה היה יחידה רחוד אל שם בן שבעשה :

א שבעת ימים תעשה לעיר חטאת ליום ופר
 בן פקר ואיל מן הצאן תמימים יעשו : ב שבעת
 ימים וכפרו את המזבח וטהרו אתו ומלאו ידו :
 ג ויכלו את התימים והיה ביום השמיני והלאה
 יעשו הכהנים על המזבח את עולותיהם ואת
 שלמיכם ורצאתי אתכם נאם אדני יהוה :
 ד וישב אתי דרך שער המקדש החיצון הפנה
 קדים והוא סגור : ה ויאמר אלי יהוה השער
 הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי
 יהיה אלהי ישראל בא בו והיה סגור : ו את
 הנשיא נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני
 סוכר קרי סוכר קרי סוכר קרי
 אלהא דישראל אנהלי עלוהי ויהי אחיד : ו לבא יסי רבא הוא ותיב
 ביה לסיכר לחסא קדם

רשי (6) תמימים יעשו. לעולה : (ה) יבא בו. לעחיד
 לבא : (ו) את הנשיא . חני טותן רשות כי נשיא
 הוא ומסד : הוא ישב בו לאכול לחם . בתוך חללו :
 סוכנים על המזבח את עולותיהם ובי ואני אהיה מרוזה לכם ע"י הקרבתם כלל : (ז) וישב אחי . המלך הדוכר כי ספי
 אחי אל דרך שער היקדש הסנין והוא הסיכל שהוא מיון לבית קה"ק ולחוספת ביאור אמר הסוכן קדים ר"ל אל שער הסוכה
 למזרח אל האולם לא אל השער הסוכה אל המערב לבית קה"ק : והוא סגור . רכזינו ז"ל טעמיהו במקרא סוכ כפססס כדחמי
 (מד' פ"ד) כי שני פסססין ר"ל שני פסססין קטנים סין לשער הסיכל מזה ומזה כאלו סוכ כלל : (ה) בא בו . דרך השער
 הסוכ : והוא סגור . לכן יהיה סגור הוהיל ואין מי כל בו כעבור שהמקום כלל כל בו : (ו) את הנשיא . ר"ל אלל את
 הנשיא סוכ מלך הסניח סוכיל וסוכ נשיא וסין ככלו נשכח במקום סססס ללכלל בקדשים עמסס לכן ישכ כחלל השער הסוכ ללכלל
 ככש

רעזי

מצודת דוד

בבשר הקדשים לפני הילד ה' מדרך אולם השער יבוא . מדרך אולם השער . מורמי יכנס לעזרה וכן ינא :
 כשכר יבוא לאלוהי כחול הספסוף היות יבוא אל השער פנימית
 מדרך אולם השער ר' יצחק דר' אולם הנמשך היות יבוא אל השער גודול ומס יבוא לתל אלוהי לנחם בתל הספסוף : וסדרו יצא . מדרך
 סמימין שילן אולם : מפרים יבא יבא כמחיר דר' השער גודול ומס יבוא לתל אלוהי לנחם בתל הספסוף : וסדרו יצא . מדרך
 השער שכן כן יבא דרך שם ואף שכשכחם הולך שם הספסוף כמחיר דר' השער גודול ומס יבוא לתל אלוהי לנחם בתל הספסוף : וסדרו יצא . מדרך
 (למקום מ'ו) שם כנחו לזרד תחור דרך שכן :

דעם פירוש עברי מיינט נעפינט מען ביא דער הפסוקה פון דער וואך

תרגום

בתובים משלי יז

למשל: כיסוד ומלכות ד"א ש"ן דלת יוד נפש ש"ן ש"ן דלת ש"ן דלת יוד רוח אהרונה נשמה דיסוד א אדנ אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יי וזו וזו חיה יחידה דיסוד ית"ה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשים :

גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משכיות : ב מגדל-
 עי שם יהיה ביריון צדיק ונשגב : ג הוא עשיר קרית
 עיו וכחמה נשגבה במשכיתו : ד לפניה שבר ונפיה לב-
 איש ולפני כבוד ענוה : ה משיב דבר במרם ישמע אולת
 דעמיא קרומא דעושניה וקשנא יורם משניה : ו קדם פכרא
 וקדם יקרא ענותנותא : ח סחור פתקא עד לא שמיע שמייתא

מצודת דוד

[illegible]

פירוש ע"מ

(א) גם ספרה במלכותו דער קעניגש וואס איז אבער
קלאַק, אונזער מוהם שטארק ווין ארבעט
אז חוץ דעם שטייט איז ער אפגעדער נער איז גלייך
ווי דער קעניגש וואס פארדארקט ופארבריינגט
זיין געלט אויף אנעלעך נאכין וואס איז נאר גיט
נוערס, נוארום וואס איז דער אונטערשייד צו
דער בער קלאַק פארבריינגט געלט צו ער
פארבריינגט ווין צייט, ווין צייט איז דאך געלט,
אין דאס צייט וואס ער גייט ליידיג האט ער דאך
יגקענט פארדינען: (ב) ביי ערשט שט' דער קעניגש
וואס האט מורא פאר אשונא אונזער גיט אריין
אין אטורעס איז ער געוויספון דעם שולע, אבער
נאר אזוי לאנג ווי ער איז אין שטורעם, אבער
אז ער וועט ארויס גיין פון שטורעם איז ער שוין
גיט ווער פאר דעם שולע, אבער דער קעניגש
וואס פארזיכערט זיך אויף דעם נאמען פון
הקב"ה, איז הקב"ה צו אים אהייסונג וויא
אשטארקער שטורעם וו דאס צייט וועט מיט דעם
נאמען פון הקב"ה מעג דער צייט לויפן אין די
גאנצע וועלט אונזער וועט ווין געשטארקט אונז

לִיה וּבִהַתְּמָא וְרוּחָהּ דְּנִבְרָא הִיא לֹא וּבִלְמָה : וְרוּחַ אִישׁ יִכְרַע מִתְּהוֹ וְרוּחַ נִבְרָא
מִסּוּבָר בְּרוּחָהּ וְרוּחָא
מִכִּיבְהָא מִן נִשְׁעִינָה :

מצודת דוד

הוא לו . להמשיך יחס לאולח ולליתיה כי לא יסיר כהוגן
וכדלוי : (ו) רוח איש . רוח השכלי אשר בלוי יסיר ויחזיק
חולי הגוף כי הוא מנהגת את כגוף כדלויחה ואף כי בתלוי אבל
כשהרוח פלמה נבלה ושכורה כעל ויגון מי יסלח כי אין סוף
כ"א הוא את הגוף :

רשי

(ו) רוח איש . גבר המקבל עליו הכל כשמה :
יכלכל . יסכל ואין כמו יר מעליו : ורוח נבאה .
שליט שמה ביטורין :

פירוש ע"מ

ריכמיג פארענפערט אויף דיא שאַלע : (ו) רוח
איש יכריע מיתו אויב דער גייסט פון מענטש איז
שטארק און אפילו ער איז קראנק פארקירט ער
גייט זיין האפענונג . נעמט ער איבערקראנקן דיא
קראנקייט און נעמט געוונדן ווערן ורוח נבאה מי
שאנה אפער אז זיין גייסט ווערט אין אים צו-
קראכין . ער פארלירט זיין האפענונג . ווער נעמט
גענען איבערקראנקן די קראנקייט :

ברמנורא

משנה בבא מציעא פרק י

עיקר תוים

(א) ואותם שפיתו אלו לעולם דלא נעלמא דלא נעלמינא . גמ' ואפי'
מן כרשות אחד מקם לא הוה אידך המפיה . דלא חשבי'
ליה מוחזק . דעומדין לא קפדי אסדרי למקני רשותא דידים .
סלך כרשות' דלא נמי יחזי דהא לא קפיד עליה מלאושים
דוכחא גמ' : (ב) ובפער . שכן היה דרך בניניהם לחבר האבנים
בפער כענין שגמור ועבר אחר
יקח וטח את הבית :
(ג) דהשתבר אס יס אבנים
שבורות . שאבניהם של לבנים
הם . רש"י : (ד) לדעת הסוברים
דסיכא דלא הוה ליה למידע אין
אומרים משאילית . פי' החוספות
דסיכא דניניה הוה שכל אחד
מבני מקלט אבניו . ועומדין :
(ה) ועליות בוי' . לפי משפטן
(א) וליכא למיקם אי בחכמה נפל ותחא אחריו אי בחכמה נפל
וכנין שהלן טוען במקלט מהן שהוא חמת ונקלה אומר
שאינו יודע שכיון שהוא מודה במקלט הוה ליה מחויב שבוטא דאורייתא ואינו יכול לישבע משלם (ב) אבל אם
אמר על כלן איני יודע וישבע שאינו יודע וחולק עם חבירו כשוה : ב' הבית והעליה . המסכר להכירו עליה שכל
פרק י א' הבית והעליה ש' שנים שגמרי אונקערשטע
שטוב און אונקערשטע שטוב
וואס איז נובאדעמט אויף די אונקערשטע שטוב
און די צוויי שטובין גיהעריין צו צוויי מענטשין .
די אונקערשטע שטוב גיהער צו איין בעל הבית .
און די אונקערשטע שטוב גיהער צו איין אנדער
בעל הבית . און ביידע שטובין זענען איין
גיפאלין שניהם חזקין בנצים וצאננים וצפער נאלין ויה
ביידע גלייך טיילין מיט די האלץ און מיט דיא
שטיינער וקיט די ציגול ועתויט . און מיט דיא
ערד וליים און נאפגען וואס קען באקלעבט
ארום די שטיינער ועתויט דער דין איז גאר אז
דיא שטובין זענען איין גיפאלין ביי נאכט . און
קען האט דיא שטיינער באקלד בייא נאכט אפ
גיראקס . און קען האט גיט אקטונג גינעבין צו
זעהן וויא אזוי דיא שטובין זענען איין גיפאלין .
דריבער טיילין ויה ביידע גלייך מיט די נאנצע
שטיינער און מיט די צופראכענע וואס איז אגניס
דראויות דהשתבר אפער אז דיא שטובין זענען איין
גיפאלין און דיא ציגול ליגען נאך . זעהט קען

וועלכע ציגול האבין געדראכט צופראכין ווערין .
פון דיא אונקערשטע שטוב אדער פון דיא
אונקערשטע שטוב . אויב דיא נענט האבין ויה
אראפ גילאזין פון פראכענע . און דיא נענט
האבין ויה גלייך אראפ גילאזין . זענען דיא
אונקערשטע ציגול צופראכין גינארין און גיט
די אונקערשטע . און אויב דיא נענט זענען פון
הויבין איין גיפאלין . זענען דיא אונקערשטע
ציגול צופראכין גינארין און גיט דיא אונ-
קערשטע . נעמט עס זענען דיא נאנצע ציגול
דער נעמט וויא . און נעמט עס זענען דיא
צופראכענע ציגול דער נעמט ווי . און קען טיילט
גיט גלייך די צופראכענע ציגול מיט די נאנצע
ציגול אס היה אחר מהן פכיר בקצת אגני אויב איינער
פון וויא דערקענט אביסול נאנצע ציגול אז וויא
זענען וויא שטובין נעמט ער ווי ועתויט ודערעב
ועומה צו מן החשבון און ווי נוערין אים איין גיפאלין
אין רעכענונג . ווי פיר נאנצע ציגול ער נעמט
נעמט דער אנדערער אויף אזוי פיל נאנצע ציגול
וועתויט : ב' הבית והעליה ש' שנים אונקערשטע
שטוב

שמים דהל' טעל שמים כנגדן מדחי' ידע עפי לא ידע חו לית
לי' ומהני לי' להא שטעל אלן מעבין. כגון שם גרולות ועופות
יותר משאר הלכנים גמ' : (ג) מוקי לה הכל דכחין
שלקו אין על התחתון לבנות תקרה. חו' ועמיו"ט :
[ד] נפחתה כו' תקרת הכית : חקרת הכית. וזה
התק' מחמת תקר' הכית. וזה
שעבר לו הכית כשחמר לי' ש"ב
כית זה. שכל זמן שנתקלקל
עליו מחמת כית. חו' ותקן חו'
יורד עמו ככית הכלל אס' נסלו
כחלי העליה חזני חייב לתקן
ולא יורד עמו ככית. שאין זה
הקלקול מחמת הכית. מניד :
(ד) דלוי לאו דשעברו למ"ב
למחר ש"ב כית זה. והא קל
חו' לי' לעליה דעליה זו קאמר
לי' רש"י : [ה] אסר כו' וז"ל
למה הוא לרין לבנות הכית
יכנסו לנכס"ב לבנות כו' חיון כיו"ר בשאיתו כלומר כשכל
למ"ב דכס"ב. מי אפסר לבנותו שאין כ"ד יורדין לנכס"ב
שלא כפניו ודעת הרמב"ם דלוי כוסין אפי' ביטנו שלא נשתעבדו
ככס"ב כשה"ב לנכס"ב חו"ו לבנותו. ועמיו"ט : (ה) ול"ד
למ"ב (אות ג') דודאי כשכס"ב לנכס"ב מוטל על התחתון דלוי
כית בלא תקרה הכלל שחם מסתמא אדעתא דהכי נכנסו
עלייתו. רבי יהודה אומר אף זה דר בתוך של
חבירו. א"כ הוא בעל העליה זו כשזו מחזיר לו יציאותיו נמאל
אינו חסר דהא בלא"ה לא הוה בני לה מ"מ זה נהנה שאלולי כית זה לא היה לו דירה לדור שם וקסבר זה נהנה וזה

גבי ביתו (ג) ואמר לו עליה זו שעל גבי כית זה אני
מסביר לך : ונפחתה עליה. ד"ט על ד"ט
דשחמא אס' כל זה להשחמא בעליה לרין ששחמא חזיו
למעלה וחזיו למטה : ואין בעל הכית רוצה
לחקן. העליה : הרי בעל
עליה יורד ודר למטה.
לנמרי דהא שעבד ביתו
לעליה (ד) ולא כסבין ליה
לדור חזיו למעלה וחזיו
למטה : מעויבה. טיה של
טיט שטחנים על התקרה
ר"י סבר מעויבה אשוי גומות
הא ואשוי גומות על העליון
לאשוי. ורבנן סברי מעויבה
הא לחזוקי חקרה וחזוקי חקרה חתון כעי לחזוקי.
והלכה כחכמים : ג' הבית והעליה של שנים. כית
של זה ועליה של זה : אמר בעל העליה לבעה"ב
לבנות. החומה. והחקרה התחומה המוטלים עליו
לבנות (ה) : בונה הבית. וחקרה התחומה שעליו ויושב
בכית : עד שיתן יציאותיו. וא"כ יולא ממנו וכונה
חבירו. א"כ הוא בעל העליה זו כשזו מחזיר לו יציאותיו נמאל
אינו חסר דהא בלא"ה לא הוה בני לה מ"מ זה נהנה שאלולי כית זה לא היה לו דירה לדור שם וקסבר זה נהנה וזה

הבית לבנות דער בעל הבית פון די אויבערשטע
שטוב וזאגט צו דעם בעל הבית פון דיא אויג-
עקערשטע שטוב. ער זאל באהען די אויבערשטע
שטוב. ווייל ער וויל אויף די אויבערשטע שטוב
באהען זיין אויבערשטע שטוב והוא אינו רוצה לבנות
אונ דער בעל הבית פון דיא אויבערשטע שטוב
ווייל נים באהען זיין שטוב הרי בעל העליה בונה
את הבית זאל דער בעל הבית פון די אויבערשטע
שטוב באהען דיא אויבערשטע שטוב אין
גאנצין ודר בחוקה אונ זאל וואהנען אין דיא
אויבערשטע שטוב שטוב דר שיתן לו את יציאותיו
כיו דער בעל הבית פון דיא אויבערשטע
שטוב נועם אים בצאחלין אלע הוצאות וזאם ער
האט אים גינעבין אויף די אויבערשטע שטוב.
וועט ער אויף באהען די אויבערשטע שטוב. אונ
נועם וואהנען אין די אויבערשטע שטוב אזוי ווי
ער האט געוואהנט פריער. רבי יהודה אסר רבי
יהודה זאגט אף זה דר בתוך של חבירו אז דער בעל
הבית פון די אויבערשטע שטוב בצאחלין אלע
הוצאות. איך דאך די שטוב ויגע פון דעם קאב
וואס יא איז אויף גיבאהט גינאדירן. האט יציאותיו
דער בעל הבית פון דיא אויבערשטע שטוב
גינאחנען אין די אויבערשטע שטוב אזוי לאנג
אן דירך געלט. אפילו דער בעל הבית פון דיא
אויבערשטע שטוב האט קיין שארין פון זיין
וואהנען. דער וואס האט גינאחנען האט דאך
הגאח איך דאך דאם פראצענט. ווייל דער בעל
הבית פון דיא אויבערשטע שטוב האט געווארמ
מיט דעם געלט וואס ער האט אויפגעקאחט די
אויבערשטע שטוב דריבער האט ער אין דיא

שטוב וואס אין איר וואהנט דער בעל הבית. אונ
דיא אויבערשטע שטוב האט דער בעל הבית
פארדונגען צו איין אנדערין וועתויט. אונ דער
בעל הבית האט גינאנט צו דעם וואס האט
געדונגען דיא אויבערשטע שטוב וואס שטייט
אויף דיא אויבערשטע שטוב פארדינג איך דיר
נפחתה העליה אונ די פארלאנגע פון די אויבערשטע
שטוב איז צובראכין גינאדירן אונ די אויבערשטע
איז גרויס פיר טפחים די ברייט אונ פיר טפחים
די ליינג. פון די אויבערשטע שטוב ביז אין דיא
אויבערשטע שטוב אריין זאין בעל הבית רוצה לתקן
אונ דער בעל הבית וויל נים פארריכטען דיא
פארלאנגע הרי בעל העליה יורד ודר פסטה עד שיתקן לו
את העליה קענ דער אייגוואהנער פון דיא
אויבערשטע שטוב אראפ ציהען מיט זיין גאנצע
ווערשטאפט אונ וואהנען אין דיא אויבערשטע
שטוב כיו דער בעל הבית נועם פארריכטין דיא
פארלאנגע פון די אויבערשטע שטוב ביז יסי אפסר
רבי יוסי זאגט התחתון נותן את התקרה דער בעל
הבית וואס וואהנט אונטער זאל געבין דיא
בעלקעם צו די פארלאנגע והעליון את הפעייבה אונ
דער אייגוואהנער וואס וואהנט אויבין זאל געבין
ליים צו באקלעבין אויבין אויף דיא בעלקעם :
ג' הבית והעליה של שנים אאונטערשטע שטוב אונ
אויבערשטע שטוב וואס איז גיבאהנט אויף די
אויבערשטע שטוב אונ די צוויי שטובין גיהערין
צו צוויי קענקשין. די אויבערשטע שטוב גיהער
צו איין בעל הבית. אונ דיא אויבערשטע שטוב
גיהער צו איין אנדער בעל הבית שפטי אונ בייידע
שטובין זענען איין גיפאלין אפסר בעל העליה גבע

אונטערשטע

אמרו חסר חייב: אלא בונה. את הכל: ומקרה את העליה. למעלה וכל הנדון לה: ויושב בבית. התחתון לה"ל זה לא נהנה מהרי עלייתו מוכנת לו לדור בה (ו) זה לא חסר דהא לא הוה בני לה ולא חייב ליה (ו): ד בית הבר. בית לעלור יחוס: וגנה אחת על גביו. וזית הכד של אחד וגנה של אחר (ח): ונפחת. כד' טפחים על ד' טפחים ואינו ראוי לזרוע ככתחלה: כיפין. חקרה עשויה כעגול כמין קשת (ט): ועליה יתן כעל הגנה עפר וזרע: פסור מרשלים. דמאי ה"ל למיטבד חטם הוא (י): נתנו לו זמן. כ"ד ל' יום

מחלם שביא יתכן להצריך לו והרי כשביא ח"ל להחזיקו כיון שיש 22 על גבו. סמ"ע ופח"י: (י) וקשה דהא נסנה הוא שביא לפנות וברחם. דברם מקרה את העליה ויושב בחוכה פ"י בעלים ולא יתן כשביא לכונו בחוכה עד שיתן לו יציאותיו תו': (ז) וזית אמרי אינו חסר והלא משהיר לו כחלו בעטן כשדיר שם לפיכך כתב הרמב"א ז"ל דתתא שמתעין דכל שום אינו נסני אף על גב דאריך חסר פסור שביא ח"ל כמנשו לכנס לביתו שביא פסור. ושד' רחיש ממ"ב פ"ט דדוקא משום דכן כוחו לו פ"ט: (ח) וכ"כ רש"י בשותפין. וכחכ סרליש דהכא על התחתון לתקן בתקרה לפי שהוא צריך לה כדי שלא יתקלקל ביתו ככד שנו. משליכ בבית של שותפין שביא לתקן כי די לו כנג. ועוה"ט: (י) וזרע כ"י. ומשמע דלגמרי יורד וזרע למט' כשיעור כל גנתו (ואין זורעין לתאין) ואף על פי שכל שאר בית סכל מתוס' בקריו חסר לזרוע זרעין שאלין לרבינו לנשמים כמין זורח כ"י: (ט) וע"ש שביא כשפ' בעגול נקראת כיפין. ל' הלטקס כלגמון: (י) וא"כ מיידי דוקא כנחלו כדמאי חלל שאל כדמאי חייב כ"י וזו חסר פסור אפי' חסריו דלחצר נפילה כשלא ה"י לו שבות לסלקס ח"ל כספקר נוקיו דהואיל דלחצר נפילה חסר הוא פסור וכן חייב דמיסא נמי ככל ענין הוא כ"י. וכתב הסופר פות דשעת נפילה דומ' לשם והרמב"ם כתב דגם

צו איין בעל הבית. אונ דער בית הבר גיהער צו איין אנדער בעל הבית ונפחת אונ דיא הארשע ערד איז איין גיבאראכין גיווארין פיר קסחים די לייגנ אונ פיר קסחים דיא כריים איז דא אלאה פון גארטן ביז אין בית הבר. קען קען גיט אקערין דעם גארטן אזוי וויא קען האט אים געאקערט פריער דרי בעל הבית יורד וזרע לפיכך דער בעל הבית פון גארטן קען אראפ גיין אין בית הבר אונ פאר גיט אונקען אויף דיא ערדנען פארלאגען עד שיעשה גיט ביז גיט דער בעל הבית פון בית הבר וועט סאכאן גיילעכדיגע בעלקעס אויף דעם בית הבר. וועט דער בעל הבית פון גארטן אנשיקען ערד אויף די בעלקעס אונ וועט פאר גיטן אזוי ווי פריער איז גינען הבית והאלין שגפיו לרשות הבית והיוקו אונאנס ארער אבויים זענען אונקנפאלין אין נאם אונ האבין גיטאקן אשארין פסור מרשלים דער בעל הבית פון דיא וואנט אדער פון דעם בוים דארף גיט בצאהלין פאר דעם שארין נארום נאם איז דער בעל הבית שולדיג אז נייא זענען איין געפאלין נחת לו זמן לקיץ את האלן וחסור את הבית אויב בית דין האבין גיזעקן אז דיא וואנט איז איינגעבויגן צום איינפאלין אדער דער בוים איז איינגעבויגן צום אונקפאלין האבין נייא גיזאנס צום בעל הבית ביז דרייסיג טעג קען שטיין דיא וואנט אדער דער בוים. דעם איין אונ דרייסיגקסטן טאג נאקטו איינגוארפין דיא וואנט אדער אפ האקין דעם בוים ונפיי אונ דיא וואנט אדער דער בוים זענען איינגיפאלין אונ האבין גיטאקן אשארין ביז חסר אויב זיי זענען איינגיפאלין אין די צייט. אין דיא דרייסיג טעג פסור דארף גיט דער בעל הבית בצאהלין פאר דעם שארין נחת חסר אויב זייא זענען איין

אונקערשטע שטוב נעוואהקט אין דירה גערד דריבער צירי להעלות זו שבר דארף דער בעל הבית פון די אונקערשטע שטוב רעכענען דיא דירה געלט פון דיא צייט וואס דער בעל הבית פון די אונקערשטע שטוב האט גיוואהקט אין דיא אונקערשטע שטוב אף נאר אזוי זאל ויין בעל הבית בונה את הבית ואת העליה דער בעל הבית פון די אונקערשטע שטוב באקום די אונקערשטע שטוב אונ אויף דיא אונקערשטע שטוב באקום עד דיא אונקערשטע שטוב ומקרה את העליה אונ ער לייגט דיא בעלקעס פון דיא אונקערשטע שטוב. זיא זאל ויין אין נאנצין פארטיג צום וואהקען וישב בבית אונ ער ציהט אריין וואהקען אין די אונקערשטע שטוב עד שישן לו את יציאותיו ביז דער בעל הבית פון דיא אונקערשטע שטוב וועט אים בצאהלין אלע הוצאות וואס ער האט אים גיגעבין אויף די אונקערשטע שטוב. דער נאך גיט ער ארויף וואהקען אין דיא אונקערשטע שטוב. איצט איז אזוי. דער בעל הבית פון דיא אונקערשטע שטוב האט קיין שארין געהאט וואס דער בעל הבית פון די אונקערשטע שטוב האט אין איר גיוואהקט. אונ דער בעל הבית פון די אונקערשטע שטוב האט גיט גיהאט קיין הנאה וואס ער האט גיוואהקט אין די אונקערשטע שטוב. ווארום ויין אונקערשטע שטוב. איז נאך גישמאנען ליידיג. דריבער דארף קען גיט אפ רעכענען דעם בעל הבית פון דיא אונקערשטע שטוב פאר ויין דירה געלט וואס ער האט געוואהקט אין די אונקערשטע שטוב: ד יבנה בית הבר שהוא בניו בפני אשטוב וואס קען טרעט אין איר דיא איילפירטין איז גיבאקום אקעלער אין הארשע ערד ונפחת אחת על גביו אונ אויף דיא הארשע ערד איז אנארטין. דער גארטן גיהער

גיטאלין

למחור ולקח: ה' ונפל. למחור נגת חכרו: הגיעוד. נכה כהן ופנה אותן לעלמך: אין שומעין לו. אם אין זה רוצה אין קנה אותן ויחיד הלה לפנות: בתבן ובקש. לקח לו משלו או משל הסקר: אין שומעין לו. אם לא דכלל דוכחא חית לן שוה כסף ככסף גבי שכיר חית כן דלא חלין פעולה שכיר כתיב אחרי דלחניה כהדיה משמע: המוציא מוציא והמובל מובל. כשה מוליאו מן הרפז לר"ה יהא מוכן הנשאל וכלו וליט רשאי להשהות שם: גובלים. טעם לתת מיד כננין: והבונה בונה.

מיט ברשות הרבים. ואין לובנים [ינ] לבנים. אבל גובלין מיט ברשות הרבים. אבל לא לבנים. הכונה ברשות הרבים. המביא אבנים מביא והבונה בונה. ואם הויק משלם מה שהויק.

אין כו'. אף על גב דמסקי נזקין לאחר נפיל' אונס פטור כדלפיל. סבא אשתמוטי קא משתמיט ואינו מסקיר כדלקתן חו': [ט] הירד כו'. מכלל דפנינה סא לא פנינה לא אחריון קתה לו תלירו כדלחך כתיב פ"ק. דלא מסוין לאקטוי לים אלא אשתמוטי דקא משתמיט יום גמלה: [ט] כתבו כו'. אבל מידי דלכיל' כגון חטין ושערין שומעין לו. מרדכי: [א] שברין כו'. ולא תנן סבא ויליאו חיד דסבא חיד שקבל עליו קתה לו רשותו כתיב הסור סי' שליו וכתב הספ"ע כו' ול"ג דה"ע משום דליכא כל חלין ולי"א דלא גמר ומקני קרוב סוף לעבור עליו. ופתיים: [א] שורין. ים מקומות ששורין אותו ימים רבים נכור מתקום אחד דכ"ט: [ינ] לבנים כו'. לפי שמשפחה אותן לייבסם כו' רש"י:

גיפאלין נאך די צייט, נאך די דרייסיג קעגן הייב דארף דער בעל הבית בצאהלן פאר דעם שארין נחיל ער האט גיט אפגעהאקט דעם בוים און האט גיט איין גיטארשין די וואנט צו דער צייט וואס בית דין האבן אים געהייסן: ה' מי שהיה פותחו סמוך גגת חבירו ראובן וואנט איז גישטאנען געבין שפעטעם נאךטין ונפ' און דיא וואנט איז אריין גיפאלן צו שקען אין נאכטין וואס די פנה אבנד נאנט שקען צו ראובן נעם ארויס דיא שטיינער פון מיין נאכטין וואס די תעידה נאנט ראובן צו שקען נעם דו ארויס דיא שטיינער פאר פון דיין נאכטין און נעם דיר דיא שטיינער און וויל זי גיט לאפען אין שפעט צו הערשט קען גיט וואס ראובן נאנט, נאך ראובן מוז אפ ראקען דיא שטיינער שפעט צו וויא שקען האט אגנינוקען די רייד פון ראובן, און האט אפ ניראקט דיא שטיינער, און האט ציא גיטנוקען פאר ויה אפר מ' חיד' את יציאותיו ואני אסוי את שלי נאנט ראובן צו שקען נא דיר צוריק וואס די האקט בצאהלקט פאר דיא שטיינער אפ ראקען, און איה וועל געקען מיינע שטיינער און שקען וויל גיט צוריק געבין דיא שטיינער אין שפעט צו הערשט קען גיט וואס ראובן נאנט נאך דיא שטיינער גלייבין ביא שקען חשוכר את חפצי נעשות עמו נאכן ויבש ראובן האט גערוקען אארבעטער ער ואל קלויבין שפרוי און דער ארבעטער האט אזוי גיטאקען ער האט צו נאקען געקליבען דיא שפרוי וואס די מ' י שפר' און דער ארבעטער האט גיטאנט צו ראובן בצאהלק מיד פאר מיין ארבעט וואס די האט גיטאנט צום ארבעטער מיל פה שפעט בשכר וואס די האקט געארבעט נעם פאר דיין ארבעט געלט נעם דיר אזוי פיל

שפרוי וויא פיל דיין ארבעט געלט בפרעפט און דער ארבעטער וויל גיט אין שפעט צו הערשט קען גיט וואס ראובן נאנט, נאך ראובן מוז דעם ארבעטער בצאהלקן מיט געלט שפעט צו וויא דער ארבעטער האט שוין אגנינוקען דיא שפרוי פאר ווין ארבעט געלט וואס די חיד' שפר' וואס אסוי את שלי נאנט ראובן צום ארבעטער נא דיר דיין ארבעט געלט און איה וועל צוריק געקען מיינע שפרוי און דער ארבעטער וויל גיט צוריק געבין דיא שפרוי אין שפעט צו הערשט קען גיט וואס ראובן נאנט, נאך דיא שפרוי גלייבט ביא דעם ארבעטער המוציא וכלי ברשות הרבים און איינער פירט ארויס מיט פון שפאל אין גאס המוציא מוציא והסופי מוצי' דער וואס גריינגט דיא מיט פון שפאל אין גאס, וויא ער לייגט נאך אנדער דיא מיט אין גאס, וואס באקד דער אנדערער צו געקען די מיט פון גאס און לייגן אויף דיא פערד, און קען נאל גיט לאזין ליגען דיא מיט אין גאס אין שורין מיט ברשות הרבים קען קאר גיט ווייגין ליים אין גאס וואס וואס וואס און קען קאר גיט מאכין ציגעל אין גאס אגני גובלין מיט ברשות הרבים אבדער קען קעגן קעמין ליים אין גאס קען נאל וויא באקד צו געקען אגני יא גבנים אבדער ציגעל קאר קען גיט מאכין אין גאס ווייז וויא דארפן לאנג ליגען אין גאס ביו וויא וועלן קרוקען ווערין הבונה ברשות הרבים דער וואס באהעט וער קאהערשט אין גאס מביא אבנים מביא והבונה בונה אזוי ווי קען גריינגט די שטיינער אין גאס, וואס באקד דער וואס קאהערשט צו געקען דיא שטיינער פון גאס איין צו קאהערשט וויא, און קען נאל גיט לאזין ליגען די שטיינער אין גאס וואס הויק קשם פה שהויק אויב ער האט גיטאקען אשארין מיט דיא שטיינער ארבעט מיט

תקבלן מיד המביא וכוונה: מתקן. מומן כ"ה כל יום ואינו חייב במוקד. ואין הלכה כרשב"י: ו שתי גנות. של כ' בני חסד סמוכות זו לזו האחת קרקעיתה גבוהה והשנייה נמוכה: והירק בנתיים. בוקעת הגובה שזו גבוהה משל זו: של עליהן. שהרי עשרו הוא ומסלו הוא יונק: של תחתון. שכל אורו הוא מנוחה (יא): מאחר ששניהם יכולים לסחות. שלא יאמר ירק זה כולו פליק ליטול ספרו ותחתון למלאות גנתו: רואין מהיכן ירק זה חי. ממקום שהוא יונק ונולד וכו' וכו': כל שהעליון יכול לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו. כדקאמר ר"מ הו"ל ומקשרו הוא מי: והשאר של תחתון. דעליון נוטה אסקורי מפקיר ליה לגבי דתחתון שגגהו הוא לו ליטול

(יא) ובי"ט רש"י וטעמה דפי' כלל לא פליגי אלא בגופו. אבל במקור כ"ט ד"ס דעליון הוי כדאיתא בגמרא ומכאן מקום כ"ל שגגהו י"ל הוא מונח:

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום: ו שתי גנות זו על גב זו. והירק בנתיים. רבי מאיר אומר של עליהן. ר' יהודה אומר של תחתון. אמר רבי מאיר אם ירצה התחתון למלאות את גינתו אין כאן ירק. אמר רבי מאיר מאחר ששניהן יכולין לסחות זה עפר אין כאן ירק. אמר רבי שמעון כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול. הרי אלו שלו. והשאר של תחתון:

רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקחו והלכה כר"ש:

די לייס אדער מיט די סימס. דארף ער באהאלטן פאר דעם שארין רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום: רבי שמעון בן גמליאל זאגט ווען איינער וויל באהען אדער סאהערין אין גאס. מעג ער אנגרייטן אין גאס צינער האלץ לייס און נאך. אנדערע זאכן וואס ער דארף מיט דרייסיג טעג פריער. און אז ער מוהמ אשארין דארף ער גיט באהאלטן: ו שפי' גטא ו' ע' גב ו' צוויי אדער איינער העכער פון דעם אנדערין. דער אויבערשטער גארטן גיהער צו ראובן. און דער אונטערשטער גארטן גיהער צו שמעון ויהיך בנתיים און אויף דא וואגט וואס צווישען דא ביידע גערקנער וואקסט גרינגארג רבי מאיר אומר ש' עלין רבי מאיר זאגט די עלין ירק גיהער צו דעם בעל הבית פון ג' אויבערשטין גארטן ר' אומר ש' תחתון ס' תחתון רבי יהודה זאגט די ירק גיהער צו דעם בעל הבית פון אונטערשטין גארטן ארי' האט רבי מאיר גי'אגט אס ירצה העליון ירקא אף עשרו אין באן ירק אויב דער בעל הבית פון אויבערשטין גארטן וועט וועלן אראפ נעמען דעם בארג. ויין גארטן זאל ויין גלייך מיט דעם אונטערשטין גארטן. וועט דאך גיט ויין גיין ירק. ווארום עס וועט דאך גיין בארג ויין. וואקסט דאך דא ירק אויף די ערד

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

צנים פחים. קור הנוסח ואלו היינו ירוח דקאמר שמואל דשמואל יקא בלא ליה נמי מוקף: נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר' חנינא אומר וזו צואה אסור רבי חנינא. הבן בדי שפנים חזן פחים פחים רבי חנינא זאגט אלע סבות וואס קען קרעפין צו אבענקש היט גאט דעם מענקש די סבה זאל אים גיט קרעפין. נאר פון קעלט דער מענקש זאל זיך גיט פארקיהלען. פון דעם היט גיט גאט דעם מענקש. נאר דער מענקש אליין

זו מרה. שהמרידה שבה גדולה וטובתה ומתעשרת בגידול ובעצמות: וכולן פת במלח מבטלות. כדלף לקמן מקראי: וקיתון של מים. למי שאין לו יין: ומן הויקין. היינו רוח דלמר שמואל: מחבימת פתי. שדעתו מיושבת עליו לפי שאינו מלכוד בעניו: וזוהי ברין. אם יש לו דין עם חבירו דעתו מיושבת לישב דבריו כבית דין להטעים: דלמוד וללמד מחמת יסוד הדעת: ורבריו נשמעין. לבריות שיש לו נכ להטעין: הכל. ויעה (דף פז ופס) הכל כידי שמים חיד מיראת שמים: שיהיו רביעי רבוע. י"ח דנקט עינין לפי שמי החורף ששמונים ושלשה חלאים תלוי במרה וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלת. ת"ר י"ג רברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הויקין ומן חמויקין ומחבימת פתי וזוהי ברין ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעים ותלמידו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הכל ונוקט לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת בנה שבבני מעים ויש אומרים אף מוציא את הקנאה וממנים את האהבה אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי שתין רהיטי רהיט ולא ממו דנברא רצפרא ברין

קוקען צו אקענקש דורך דיא צואה וואס אין אויער, אונ די צואה פון די גאון דאס גיהער אויה צו דעם קענקש ער נאל זיך פון דעם היקען, ער נאל אלע קאהל ריין מאכין דעם אויער אונ דיא גאון דאס פון ווארום דער רבי האט גיזאנט צואת החיים צואת האון רבן קשה ומיעושן יפה די צואה וואס גייט פון די גאון אונ די צואה וואס גייט פון אויער, אז עס גייט פיל איז ניש געזינד אונ אז עס גייט אביסל איז דאס געזינד, אונ אז דער קענקש נעהט די צואה פון אויער אדער פון די גאון גייט פיל נאל ער באלד פערענין ביי אדאקטאר אונ נאל דאס היילן ביי אדער אופר רבי אקען נאנט יו פרה דאס מיינט קען דער קענקש נאל היקען דיא גאל נאל ניש גאלענע נוערין אין אים פנימי נפי הכי מיר האבין אויה אזוי גילערונט פהיה י פרה וואס עס שטייט אין דיא תורה איך וועל אקטאון פון דיר מחלה, אקראנקייט, דאס מיינט קען די גאל קראנקייט ולמה נקרא שמה מחלה פאר וואס רופט קען די גאל קראנקייט מחלה שיהא מחלה כל גופו שי ארם נוייל זיא מאכט קראנק דעם גאנצין קענקש דער אחר פהיה נאך אפשט איז פאר וואס רופט קען די גאל קראנקייט מחלה ששמונים ושלשה חלאים תלוי במרה וקיתון של מים מבטלת. ת"ר י"ג רברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הויקין ומן חמויקין ומחבימת פתי וזוהי ברין ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעים ותלמידו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הכל ונוקט לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת בנה שבבני מעים ויש אומרים אף מוציא את הקנאה וממנים את האהבה אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי שתין רהיטי רהיט ולא ממו דנברא רצפרא ברין

וענען

לכשם : ואמרו רבנן ואמרו השכם ואכול בקיץ מפני החמה
השכם ואכול. בערבי ובחורף מפני הצידה אל דכתיב לא ירעבו
פסחים נדכרים טעם רבי ולא יצמאו ולא יכם שרב שמש כיון דלא
ירעבו ולא יצמאו לא יכם שרב שמש אל
את אמרת לי מהתם ואנא אמינא לך מהבא
ועברתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך ועברתם את ה'
אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך וזו פת במלח וקירחון של מים מבאן ואיך
והסירותי מחלה מקרבך :

וענין גילאפין און האבין גיט גיקענט האפין דעם
מענטש וואס האט גיגעטין באלר אין דער פריה
ואסר ורגן דיא רגן האבין גינאנט השכם ואכול
שטייט אויף פריה און נאלקט באלר עסין געז
פני החמה וזקסער נאלקט פריה עסין נעקט
האבין פה געגין דיא היץ. ויא נאל דיק גיט אפ
שנאבין ונחורף מפני הצנה ווינטער נאלקט פריה
עסין נעט דיר גיט ויין דיא געקט אזוי שטארק
אסר זיה האט רבך גינאנט צו רבך דכתיב ווארום
עם שטייט אין פסוק יא געט ויא יצמאו ויא יכם שרב
ושמש ויין נעלין גיט הונגערין ויין און נעלין
גיט דארשטיג ויין און עם נעט ויין גיט שטאגין
דיא היץ און דיא ווגן ביין דיא ירעבו ויא יצמאו ויין
דיא נעלין גיט ויין הונגערין און נעלין גיט ויין
דארשטיג. דריבער יא יכם שרב ושמש נעט ויין גיט
שטאגין דיא היץ און דיא ווגן אסר זיה האט רבך

גינאנט צו רבך את אפרת לי פתחם דו אנאנס מיר
פון דעם פסוק וואס שטייט אין גביאים ואנא אמינא
לך פתחם און איך נועל דיר ואנין פון דעם פסוק
וואס שטייט אין דיא תורה ונבדחם את ה' אלהיכם
איר נאלקט דינען ה' וואס ער איז אייגער נאם
יבדך את חפץ ואת פסיד און ער נעט גענשטין
דיין פרויט און דיין נואקער ונבדחם את ה' אלהיכם
איר נאלקט דינען ה' וואס ער איז אייגער נאם
ו קריאת שפע ופסלה דאס מיינט קען קריאת שפע
לייגענען און דאונען יבדך את חפץ ואת פסיד און
ער נעט גענשטין דיין פרויט און דיין נואקער ו
פת פסלה קירחון של מים דאס מיינט קען די פרויט
מיט נאלקט און אקריגול נואקער וואס קען עקט
און מרינקט אין דער פריה באלר נאך דעם דאונען
פסאן נאך תפירותי פתחם פסקנך פון נאך דעם עסין
און נייטער נועל איך אפסאגין קראנקייט פון דיר:

זוהר תצוה דף קט"ג ע"ב ת"ת דליתיה יוד הא ואו הא

רוגזיה דרגנ במלי דלוריתא. רוגזיה דרגנ למיכב יקרא ללוריתא וכלא לפולטא דקב"ה הוי לכך נאמר כי ה'
אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא. אבל אי במלין אחרין לאו פולחין דקב"ה הוי בגין דכלל סטחים דקא עביר
בר נט לאו איהו כו"ם ממש כהאי ואסור לקרבא כהדיה דהאי. וזי חומא הא נשעתא הוי דעבר וסדר אהדר. לאו
הכי דכיון דלשקד קדושה דנפשיה מניה ונחלתיה ובהוא אל ור מקפח האו אחר לחתקף ביה ולא שכיף ליה. בר
כד אחריה בר נט מכל וכל ועקר ליה לעלמין ולבחר אשתדל לחתקדא ולחמשא קדושה עליה. כדון ולוא דלחקדש.
אל"ר יוסי חתקדש ממש (ס"א אמאי וזה אחריה וחתקדש) אל"ר ח"ם בשעתא דליהו עקר קדושה דנפשיה וסריה
באחריה הווא אל ור דלקרי עמא אשתחב בר נט וסאיב למחן דקריב כהדיה וסאיב קדושה ערק' מניה. וכיון דערק'
מניה ומנא חדא כמה דיעבד בר נט עוד לא חיהוב לאתראה אל"ר אי הכי כמה מסאבין אטון דמתדכאן. אל"ר שאני
מסאבו אחרא דלא יכיל למעבד יחיר. אבל דא שאני מכלא דכל גופא סאיב מנו ומכר. וכפשא וכלא מסאיב.
ושאר מסאבו דעלמא לאו איהו אל"ר גופא לבר בלמודי ובג"כ כתיב. חדלו לכם מן האדם אשר נשמה בנפשו דלחלק
קדושה דמאריה בגין אפו דלא. איהו מסאבו דמסאיב כולא. כי כמה נחשב הוא. כמה כו"ם ודאי נחשב איהו. ת"ת
האי רוגזא דליהו כו"ם סטרא אחרא כמה דאמרין דכשי בר נט לאשתמרא מניה ולאשתפרא מעלי וט"ד כתיב
אלהי מסכה לא תעשה לך. לך בגין לאכאשא גרמך. וכתיב בתריה את תג המלות תשמר. תשמר דא סטרא דקדושה
דנשי בר נט לנטרא ליה ולא יחלק ליה בגין סטרא אחרא :

הלכה פסוקה	יוסף לחק	מוסר
הרמב"ם הלכות ק"ש פ"ג	משערי קדושה ח"ב שער ד	
(א) צוואה עוברת כגון שהיתה שמה על פני חמים	העצבות נורמת מניעת טעבול וקיום המלות וטעול עסק סחורס	
אסור לקרות כנגדה ופי חזיר בצוואה עוברת רמי	וכוונת הפסלס ומנעל מחשבת טובס לפסול את ס'	
(א) צוואה עוברת צוואה וואס גייט דורך פאר אים	העצבות גורמת מניעת העבודה וואס אקענטש גייט	
כגון שהיתה שמה על פני הפסל דהיינו דיא	ארום מרויעריג, דאס בריינגט קען	
צוואה האט געשוואמקען אויף דעם נואקער און	נאל גישט דינען נאם וקיים הפסלות און קען נאל	
דער מענטש שטייט געבין דעם נואקער אסר	גישט מקיים ויין דיא מציאת ובטול עסק תורה און	
נקיזת כנגדה טאר ער גיט לייגענען קריאת שפע	דאס שטערט דעם מענטש פון תורה לערנען	
געגין דיא צוואה ופי חזיר בצוואה עוברת דמי אז אחריר	ונקזת הפסלה און ער נאל גישט אין וינען האבין	
גייט דורך געבין אקענטש. דיא מויל פון דעם	וואס ער דאנווינגט ובטול פסלה סוכה געבד את ה'	און

ואסור לקרות כנגדו עד שיעבור ממנו ד' אמות :
(ב) דית קורא והגיע למקום השנוה לא ינית ידו על
פיו ויקרא אלא יפסיק עד שיעבור מאותו מקום וכן
הקורא שיצאת ממנו רוח מלמטה יפסיק עד שהכלה
באשה ותחור לקריאתו וכן בד"ה יצאתה רוח מחביו
אע"פ שמפסיק לק"ש אינו פוסק לד"ה : (ג) חיה קורא
ק"ש בבית ונחתמק לו אם יש שם צואה או מימי רגלים
או אין שם הרי זה מותר לקרות . חיה קורא באשפה
ונחתמק לו אם יש שם צואה או אין שם לא יקרא עד שיברוק שחוקת האשפה שהוא מקום השנוה אבל ספק מי רגלים

והוא שעת החתלה גירי הסתה הילך הרע אפי' אם הוא לדיק
בהרואו כי אין לו חושלת כעבורה כהיות יסורין עליו וכו' ונס
כי כל עליו בדרך חסידות כאמור לו חיד יעלה כדעתך גוש
עפר רימה וחולפה להתקרב להתקדש בקדושת מלכו של עולם
וכמ"ס ראמח לאויל חממות וכו' וכמ"ס ואם לזקק מה חתן לו
וכו' גם נודמת סילוק רוח הקדש מעליו והספק כהיותו עובד
יתברך כשמה נמ"ס עכ"ל ח"ה כשמהה כי השמחה מוסיפה
חשק רב ואהבה להדבק בו ית' :

אויב דאם שמוערת דעם קענש פון אלע גוטע
קראמאונגען צו דינען נאם וואו שעת התחלה גירי
הסתה הילך הרע דאם איז אנהייב פון דעם יצר
הרע וואס ער הייבט אן אפ צו האקטין דעם
קענש פון צו דינען נאם אפי' אם הוא צדיק
אפי' דער קענש איז אצדיק . רעט אים אויף
אפ דער יצר הרע פון צו דינען נאם בהראותו כי
אין לו חושלת בעבורה בהיות יסורין עליו דער יצר הרע
נויט דעם קענש אז ער האט נאר גיין הייליג
גוט פון דעם וואס ער דינט גאט . עס זענען
נאך דא אויף אים יסורים וגם כי בא עליי בדרך
חסידות דער יצר הרע קומט צו דעם קענש
מיט פרומקייט באסור לו דער יצר הרע נאנט צו
דעם קענש איד יעלה בדעתך גוש עפר רימה וחולפה
להתקרב להתקדש בקדושת מלכו של עולם וויא אזוי
קענשטו מיינען וואס דו ביזט אשטיק ערר אונ
ווערסט , אז דו וועסט נינענען געהייליגט צו
ווערן מיט די הייליגקייט פון נאם וואס ער איז
דער מלך פון דיא וועלט וכו' שכתוב באמת נאלי
הכמות וויא שלמה המלך האט גיזאנט דער נאר
מיינט אז צו די חכמה קען מען נאר גוט קומען
אזוי וויא מען קען גוט איין נעמען אטארעם
וכו' שכתוב ואם צדקה פה חתן לו וויא אויב האט
גיזאנט אויב דער קענש איז פרום וואס גוט
ער דען צו נאם גם נודמת סילוק רוח הקדש מעליו די
טרויערקייט וואס אמענשט איז טרויעריג דאם
בריינגט עס נאל פון אים אפגימאקן ווערן דער
רוח הקודש ויתקדש בהיותו עובד ה' יתברך בשמחה אונ
אויב דער קענש דינט נאם מיט שמחה איז
אלץ פארקערט כו' שכתוב עבדו את ה' בשמחה וויא
דוד המלך האט גיזאנט איר נאנט דינען נאם
מיט שמחה כי השמחה מוסיפה חשק רב ואהבה להדבק
בו יתברך ווארום דיא שמחה בריינגט אין דעם
קענש אנרויסע גרוסטונג אונ אלייפשאפט ער
נאל ויך בהעקטין צו ה' יתברך :

יש שם צואה או אין שם אויב ער איז געשטאנען געבין מיט אונ האט געלייגנט קריאת שמע
אונ אין מיטען קריאת שמע זיינען איז אים גינארין אספק אויב דאךט איז דא צואה אדער
גיין יא יקרא עד שיברוק נאל ער גוט זיינען ווייטער קריאת שמע ביו ער נעמט ווען אויף
דעם מיטען טאמער נעמט ער געפניען צואה שחוקת האשפה מקום השנוה ווארום עס איז אזוי ווי
גענוים אז אויף מיטען איז דא צואה אפ ספק מי רגלים אדער אין אים איז גינארין אספק טאמער

אמרי באשפה מותר לקרות :

אין אויף דעם מיסטיקא השקנה אפילו באשפה מותר לקרות אפילו עס איז דא מיסמ, פון דעקסטעני
מען ער זיינען קריאת שמע :

תצוה יום ה תורה

אונקל'ס

לחשוד מזה דא יהוה נפש י יהוה יהוה, וזו יוד הא ואו הא, נשמה יהוה חיה יהוה דל דילי יהוה אל
שם בן שבטיה בניקוד חלם :

כ וְהָיוּ הָרְבִיעִי תְּרִישִׁי וְשֵׁשׁ וְשֵׁשׁ
וְיִשְׁפָּה מִשְׁבָּצִים וְהָב יִהְיוּ
בְּמִלּוֹאֲתָם : כא וְהָאֲבָנִים תִּהְיוּ
עַל־שְׁמַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁתִּים
עֲשָׂרָה עַל־שְׁמַתָּם פְּתוּחֵי חוֹתָם
אִישׁ עַל־שְׁמוֹ תִּהְיוּ לִשְׁנֵי עֶשֶׂר
שָׁבָט : כב וְעֲשִׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן
שְׁרָשֵׁת גְּבֻלַּת מַעֲשֵׂה עֶבֶת וְהָב
חֲרֹמָה מִרְיָם וְשֵׁשׁ - מְנִילֵךְ יב : כטלחם
מִסֵּס מִח :

רשבים

בעל המורים

(כ) יספס. בני בנימין בן יעקב מיספס סיס לנתימן : (כב) ועשית על החושן שרשרות גבולות. האם שרשרות
שפתי חכמים

רשבי

כ ר"ל כסדר שיליו האמנות כלומר מי שסידת תחלה נלמד
ולא נסנית על הסדר שולדו ששנים שסוף ראונו שמשון
לי יהודה כסדר תולדותם האמור נחמן ויהיה לפי זה ישכר
וזבולון קודמים לרן ולנפתלי ויכא ששם דן יהיה בחור של
האבן ששמו לשם כמו דכתיב בספר יהושע ויקרא לשם דן
כשם דן אביסס. רמ"ס האריך ואני קוראי : כ שאל חלמר
שאל לשמותן אלא על החשן אכל לא לשמותן במקום אם
ולחקק בו כמו שמפרש רשבי בסמוך : ע וה"פ ששיל
כסון שרשי אילן המאחזין לילין להאחו ולהתקט בדרך אף אלו יהיו מאחזין לחשן שבהם יהיה תלוי באפוד והן שתי שרשרות
האמורות למעלה בענין המשכנות ואף שרשרות פתר מנחם בן סרוק ל' שרשים ואמר שהר"ש יחידה כמו מ"ס שנשלוש
ומ"ס שכריקס ואינו רואה את דבריו אלא שרשרת כל עכרית כשנלכת ע בל' משנה : גבולות. היא מנכלות האמור
למעלה שחתקטם בעכבות שהיו בגבול החשן שכל גבול לשון קנה אשומי"ל כלעו (וויס) : מעשה עבות. מעשה

פירוש לתורת אלהים

(כ) והיו הרביעי וזו דיא פערקע צייל תרשיש איין
יאכצום ושנים און איין אגיקרל השפה און אנשפה
משבצים גיקעקטילם וזה פון גאלד יידי זאלין ויזא
זיין בטיאותם אין וייער דער פילונג : (כא) והאבנים
און די שטיינער תהיו זאלין ויין צי שמות צו אונים
קריצען אויף זי די געקען פון דיא שבתים ששים
גשרה צונעקלף שטיינער צי שטתם אויף וייערע
געקען מען זאל אויף זי אונים קריצען די געקען

כג ונתעבד על חושנא
פרתין עיזמן דדקב ותמן
ית פרתין עיזקתא על
פרין סמרי חושנא :
כד ותמן ית פרתין גדיזן
דדקב על פרתין
עיזקתא בסמרי חושנא :

מְהוֹר : כג וְעָשִׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁתֵּי
טַבָּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת־שְׁתֵּי
הַטַּבָּעוֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן :
כד וְנָתַתָּה אֶת־שְׁתֵּי עֲבֹתֵת הַזָּהָב
עַל־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת אֶל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן :

רשבים

שעל המשבצות האמורים למעלה : (כג) ועשית על החושן . על שתי קצותיו העליונים שתי טבעות להבנים בהן שתי העבותות ושני קצותם הנחתונים במשבצות תתן על כתפות האפור ונמצא החושן תלוי כאפור ועדיין צדו של החושן הנתתו להיות מנועץ הנה והנה עד שמחברו אל האפור כמו שפירש והולך שפתי חכמים

שנשלות לפיהם לו לשערות : פ' אלא ודאי פ' לנרד החושן ואף כו' : צ' פ' כסר' עשיית חושן שם לא נזכרו העבותות הוא שחור ואומר ונתת את שתי הטבעות והלא כבר נתינים בו היה לו לכתוב נתתם המקרא ועשית על קצות החושן פ' שתי טבעות והב ואף כשרעות נרד אחת לפתור כן : על שני קצות החושן . לשתי פאות שכנגד הלאר לימנית ולשמאלית הבאים מול כתפות האפור : (כד) ונתתה את שתי עבותות הזהב . הן הן שערות נכלות הכחות למעלה ולא פירש מקום קבוען בחשן עכשיו מפרש לך שיהא תומכ אותן כעכשות ותדע שכן הן הראשונות שהיו כשרות אלה סקודי צ' לא הוכסלו :

פירוש לתורה אלהים

נערך עבד גיפלאקמין דב שחר פון ריין צוויי רינגען זי אויף ביינע עקין פון דעם גאלד : (כג) ועשית את דו גאלקס מאבין זי חושן : (כד) ונתתה את דו גאלקס געבין את דא חושן פון דעם חושן טענין שני צוויי רינגען צוויי גיפלאקטענע קייטעלאך פון גאלד זי אין פון גאלד ונתת את דו גאלקס געבין את דא די צוויי רינגען זי אין דא עקין פון דעם חושן :

תרומם

נביאים יחזקאל מר

לחשף מלה דא צבאות נמש צ צב צבא צבא צבא צבא רח ידוע נשמה רנצא ארני נשמה רחוד ידוע חיה ידועה רנצא ידועה חיה ידועה רחוד אל שם בן שבעה :

א ויביאני ה'ך שער הצפון אל פני הבית וארא והנה מלא כבוד יהוה את בית יהוה ואפל אל פני : ב ויאמר אלי יהוה בן אדם שים לבך וראה בעיניך ובאזניך שמע את כל אשר אני מדבר אתך לכל הקות בית יהוה ולכל תורתו ושמת לבך למבוא הבית בכל מוצאי המקדש : ג ואמרת אל מרי אל בית ישראל כה אמר אדני יהוה רב לכם מכל תועבתיכם בית

סתורותיו קרי

כדן אמר יי אדנים סני לבון סקר תועבתיכם בית

מצודת דוד

(א) ויביאני וגו' . כי מתחלה העמידו לפני שפסס הדורות סכור ועתה הסיעו מסס והכילו כדרך שער הלפון שחזרו סבית והוא הפספס הלפון : (ב) שים לבך . להבין הדברים : וראח בעיניך . מדת כל דבר ודבר : וכל חוקות . מה שראוי לסתתם כל דבר מחדשיו : וכל תורותיו . מקום עמידת

הסנים והעס : ושמת לבך . חשים לבך אל מבוא הבית להבין דרך ביאת הבית ככל הפתחים שיואלין כסס מן המקדש והוא שלא לבא כפספס הדורות אלא כפספס הלפון יוכלו לנא ודרך ביאה למלך המשיח וכן לכל העם כמ"ס וכנול שם הארץ וגו' (לקמן מ"ו) : (ג) אל מרי . אל עם המרי ותחור ומפרש אל בית

ישראל : ד באיהוהבון
בני עמסא רשעי לכא
וערלי בשרא קס הוי
בס קדשי לאסמא יה
עורמי בקריבון ית קורני
הרב ודם נקסת קורשין
ואשניאו ית קנימי על קר
הוצבבון : ה ולא נטרותן
מסרת קורשי וסגיתון לנשרי
מסרת סימרי במקדשי לכון :

מצודת דוד

בית ישראל : רב דבם . זמן רב היה לכם מסע ששיתם כל
העכושים אחרים בית ישראל : (ד) בהביאכם . כמה שנשד
סיימם בלחמם כהלכם כסנים בני נכר ר"ל שנחנכו מעשי
וחזר ומפרש שהיו ערלי לך ר"ל אטום מלכות את ס' וחסם סו
ערלי כשר כי לא מלו על שמותו אהיו מחמת מילס ופסוליס הם
לעבודס והם כחילו אותם להיות במקדשי לעבוד עבודה לחלו
וחזר ומפרש את ציית : בהקריבכם . כמה שחם מקריבים ע"י
כסנים כאלס : את רחמי . סוף הקלג וסדס סנס כזה ספרו את
כריתו לסוסף את כל הווענות שיש כידכם היל עבודת הספילי ור"ל לא
די שערותם הספיליס אלס שער חוסילו לחלו עבודת
חזכתי ע"י כסנים כאלס : (פ) ולא שברתם . לסמנות כסנים כשרים
לעשות קדשי : ותשימון כשורס כ' . שחם לסיות שומרי
משמרת במקדשי אשם שסו לכס ר"ל שומרים לכס לפני סע"י :

כתובים משלי יה

תרגום

למשורר מוסר ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד ויה יאהרונה נשמה דיסר א אד
אדנ אדני נפש אדני ויה אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות י' הו וו הו חיה יחידה דיסר ידנא חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה :

לכא דסתגין נקמא
ידיעתא ואידנא דספיסי
סבזי מנרעא : ב מוקבסיה
דבר נשא סרנחא ליה וקדם
בקרבי מקיסא ליה : ג ופאי
נהה בקרסא קדיניה

סובא קרי

נאחא סבריה ונצים ליה : ד תגרי סבסלין פיצחא ובינת

מצודת דוד

(א) לב גבון יקנה דעת ואון חכמים תבקש דעת : ב מתן
אדם ירחיב לו ולפני גדולים יתחנן : ג צדיק תראשון
ברכבו יבא רעהו וחקרו : ד מדינים ישיבית הערלי ובין
סובא קרי

רשי

(ב) מתן אדם . נדקס : ירחיב לו . חלקו בעולם
הכל : ינחנן . כחיו בעולם הזה : (ד) מדינים .
לסנו מעלמס : (ג) מתן אדם . הנדך בעסקיו ללכת לפני
גדולים המתן שטתן ירחיב לו סדרך וסוף מנסג חוטו לפני
גדולים : (ג) צדיק . הכל ראשון כריכ ידמס' לנדיק כריכו כי יוכל
לסעס דכרו ולסננסם כלל סואיל ולא אחר מי כחלוק
וכלשר יכא רשבו יחמר חלוק ידמס' לסקר וירכס לחקור כדכרי : (ד)
מדינים . סנוול יכסל סמריכס כדער חלוקת דכר

פירוש ע"מ

(א) לב גבון יקנה דעת דער מענטש וואס פארשטייט
דיא מיינערקייט פון דיא חכמה . וועט ער
קויפן חכמה אפילו פאר געלט ואון חכמים תבקש
דעת אבער די חכמים וואס פארשטייען גיט אזוי
גוט די מיינערקייט פון דיא חכמה . וויינער אוינער
וויכט צו הערין חכמה אבער נאר אויסקוט עם
נאל אים קיין געלט קאסטין : (ב) פון אדם ירחיב לו
דער מענטש וואס דארף גיין צו אנרויטן שר .
אויב ער גיט נאר אנומע מקנה דעם מענטש
וואס שטייט ביי די מיר . די סמנה וועט אים שוין
ברייט מאכן דעם וועג ופני גדולים יתחנן און ער
וועט אים שוין פירען פאר גרויסע לייט : (ג) צדיק
תראשון בריכו אויב צוויי מענטשן דארפן האבן
אדן הורה . און איינער קומט צום דין און ער
דערציילט דעם דין ווינע מענות . אזוי וויא ער

עצומים יפריד: ה אה נפשע מקרית-עלז ומדננים הקיפי פרשא: ה אהא
בבית ארמון: סומדינים קרי
קריתא עשינקא נאמרא

היה סוקרא דחוקא:

רשי

מריכות: ובין עצומים וגו'. ובין כפלי דיין
עצומים יפריד הגורל: (ה) אה נפשע. בחסיו ומאכל
כמרדו קרית עוז כגון לוט באברהם עשו כיעקב:
ומדינים. מריכות עניניהם משרידים: כבדיות. שטעלים
בו שטרי ארמון:

מצודת דוד

מס כי על ידי הגורל יבחר כל אחד ואחד: ובין עצומים
בין המוחזקים כמריכה יפריד הגורל ולא יריבו עוד מעתה:
(ה) אה נפשע. אה הנפשע מחסיו מ"מ כחול עליו לזה יחזיק
כמעט אחיו הפושע יותר מקרית עוז והמריכה עניניהם לא
תחמיר ודאי הוא ככרית המכרית לנעול שטרי ארמון המלך אשר
לא יחמיר להיות נועל כי אנשים רבים רגילים לבא בשער המלך:

פירוש ע"מ
אויב ויאי וארפין גורל אויף דיא חלקים, נועט
אויפקערין דיא קריג ובין עצומים יפריד דער גורל
שיידט אפ אפילו די שטארקסטע מענטשן ויאי
זאלין גיט קריגען: (ה) אה נפשע מקרית עוז אויב איין
גרנדער קריגט מיט ויגע גרינדער, איז גרינדער
איין צו נעמען אשטארקע שטאט נוי צו מאכין
שלום צווישען ויפרידנים בבית ארמון ויגע קריג איז

עיקר תו"מ

משנה מנחות פרק ו

ברמנורא

פרק ו א אלו מנחות נקמצות מנחת סלת. נקמלע עיסה: ומנחת מחבת ומרחשת חלות ורקיקים.
דהיינו מאפה פותחן לאחר אפייתו ובמנח' סלת כחיה קמילה כהדיא וכאידך כתיב. ואזכרה.
היינו קומץ: מנחת נכרי או נשים. שהתנדבו א' מאלו: מנחת העומר. אזכרה כתיב בה: מנחת חומא
וקנאות. כתיב בה קמילה: מנחת חומא של כהנים נקמצת. אע"ג למנחת כהן נשרף כולה כדכתיב וכל
מנחת כהן כליל תהי' מ"מ
כתי קמילה: והקומץ
קרב לעצמו והשירים
קרבין לעצמן. אכל לת"ק
אין מנח' כהן נקמל' אלא
נקמ' כמות שהיא דסבר כל
מנחה ששיריה נאכלין נקמלת
ושאין שיריה נאכלין אינה
נקמלת והלכה כת"ק:
ב בזה יפה כח המזבח. לא הי' צריך למחני דהא חזין דכזה יפה כח המזבח ומלחא דפשיטא היא אלא לאחויי המתנדב

פרק ו א אלו מנחות נקמצות ושייריהן נכתיבין פון דיא
מנחות נעקט קען אראפ אקומץ
אונ קען פארברענט אים אויף דעם מנבח אונ
דיא איבעריגע פון דיא מנחה עסין דיא כהנים
מנחת סולת והמחבת והמרחשת והרקיקין אמןקה
פון מעהר, אונ אמןקה וואס ווערט געבאקט
אויף אמןכות, אונ אמןקה וואס ווערט געבאקט
אויף אמןקשת, אונ אמןקה וואס ווערט געקען חלות
אונ אמןקה וואס ווערט קיבלאך מנחת עיבדי נביאים
מנחת נשים אויב אנגעצערדיגער אדער אשה
האפין געבראכט אייגע פון דיא פינף מנחות.
איז אויך אזוי דער דין קען נעקט אראפ פון די
מנחה אקומץ אונ קען פארברענט אים אויף
דעם מנבח אונ דאס איבעריגע פון דיא מנחה
עסין דיא כהנים מנחת העומר מנחת חומא ומנחת
קנאות דער עומר אונ דיא מנחה פון אחומא אונ
דיא מנחה פון אסומא. איז אויך אזוי דער דין.

ע"פ

נ"ן לו כמ"ן כ"ף. ועתו"ט: (י) שאין נאסות ככלי אלא נאסות כחומר רש"י ומתעטין מדכתיב אותה. פתו"ט: [ו] ואינו כ"י דכיון דא"ל קמיה א"ל הכהן. רש"י: [ז] בנחת. נדנה על כסית. רש"י: [ח] כ"י כ"י. כגמ' ילפי' לם מלחמי חורס דנשיטין מלי דרמין אהדי: (א) אפי' דלעיל מ"ג כחכתי כשם רש"י דמנחת סלת לא היה כ"י חלות כ"י י"ל קודם קמיה א"ל לאחר מיכן אפי' שאין עוד לנכוס כ"י כלום מ"מ לא חילק הכתוב בלפיתן ע"כ מליט כ"י ככתוב בפסוק לו לעין חיוון שאסרה חורס כשירים כמו קודם

ללאחר שעה פתחים כותים כופל כל זית לשנים ושנים לארבעה: מכפלה. לא היה מקפלה לארבעה אלא לשנים ולא כתיב בה אלא מנחת (פתים) ולא פתות: רבי שמעון אומר כ"י. ואין הלכה כרבי שמעון: ד' שיפה. שמעון ספק החטה בין ידו לכלי כדי שחטא נוחה להסיר קליפה: בעיטה. שבעה כעובי אגרוסו או כעובי פס ידו והיה סף אחת ובעט שנים סף ב' ובעט ג' וחזר וטעה כסדר הזה עד שגמר חמש מלות בעיטות לג' מלות שיפות: ה"ג ר' יוסי אומר כבצק. כלומר שיפה ובעיטה כבצק ולא כחטין ואין הלכה כר"י: עשר עשר חלות ומנחת סלת גמי אפי' דקודם אפי' נקמט אפי' עשר חלות היא בלה (א): לחם הפנים. כהניא כתיב ביה י"ב חלות: וחכמי בהן גדול. לאחר בלחם הפנים חק עולם ונאמר כחכתי כהן גדול חק עולם מה להלן י"ב חלות אף כן י"ב חלות. ומקריבין מהן שש חלות בכקר ושש חלות בכרכ: ונארום קען קען קען איינגייטשין דיא סתקה אין

אקטין און נאך אקאהל אין יעקצין און איבער-קרעכין נאך יעקער שטיקל נאך יין גרויס וויא איינלייגט ווער רש"י ותו"ט: ד' ק' תננות מעונות שיש פאות שיפה אלע קנחות האט קען נידארקט רייבין די ווייץ מיט די הענט אויף אפלי איינער קען האט וויא גיקאלין. דריי הונדערט מאהל. די שאלאקצן נאך אראפ גיין פון דיא ווייץ ונפש פאות גיט און פינגר הונדערט מאהל האט קען גיקלאפט מיט דיא הענט אויף דיא ווייץ. איין מאהל האט קען גערבינן מיט דיא האנט און צוויי מאהל גיקלאפט. דער נאך האט קען צוויי מאהל גערבינן און דריי מאהל גיקלאפט. און אזוי האט קען גיקלאפט ב"ו קען האט גערבינן דריי הונדערט מאהל און גיקלאפט פינגר הונדערט מאהל ונשיפה ונשיפה בחסם קען האט גערבינן און גיקלאפט דיא ווייץ וויא פריער שטייט: ב"י יוסי אפי' רבי יוסי זאגט דגצ קען האט גערבינן און גיקלאפט דיא טייג גיט דיא ווייץ (ועתו"ט) ק' תננות באות עשר עשר אלע קנחות באקט קען פון וויא צו צעהן חלות ויין קנחת הפנים וחכמי כהן גדול שחם באות ששים עשרה נאך דער לחם הפנים איז גיט צו צעהן חלות. און די קנחה וואס דער פלג גדול גרינגט אלע קאג. מאקט קען אויף צו צעהן חלות. ועקם איז קען סקריב פאר נאכט גיט די יתרה אזוי זאגט רבי יהודה רבי פארי אפי' רבי מאיר זאגט גיט באות ששים עשרה אלע קנחות באקט קען פון וויא

אנעלף

ד' כל המנחות הנעשות בכלי. הכא לאו למעוטי מנחת מלחה תנור אלא דכתיב פתות אותה פתים כ' מנחות לרבות כל המנחות לפתחה אלא למעוטי שתי הלחם וזתם הפנים (י) שאין פתו"ט: כופל אחת לשנים. דכתיב פתות אותה היינו שנים דכיון שנכרך היינו שתי חתיכות. פתים מרבינן שחטא חתוכה לשתי חתיכות דהיינו ארבעה יכול יעשה פדורים ח"ל אותה פתים ולא פתחים לפתחים: וכולן פתיתין כותים. דסיפא דמונחין לאו ר"ש קאמר ליה אלא דכרי הכל הוא

ללאחר שעה פתחים כותים כופל כל זית לשנים ושנים לארבעה: מכפלה. לא היה מקפלה לארבעה אלא לשנים ולא כתיב בה אלא מנחת (פתים) ולא פתות: רבי שמעון אומר כ"י. ואין הלכה כרבי שמעון: ד' שיפה. שמעון ספק החטה בין ידו לכלי כדי שחטא נוחה להסיר קליפה: בעיטה. שבעה כעובי אגרוסו או כעובי פס ידו והיה סף אחת ובעט שנים סף ב' ובעט ג' וחזר וטעה כסדר הזה עד שגמר חמש מלות בעיטות לג' מלות שיפות: ה"ג ר' יוסי אומר כבצק. כלומר שיפה ובעיטה כבצק ולא כחטין ואין הלכה כר"י: עשר עשר חלות ומנחת סלת גמי אפי' דקודם אפי' נקמט אפי' עשר חלות היא בלה (א): לחם הפנים. כהניא כתיב ביה י"ב חלות: וחכמי בהן גדול. לאחר בלחם הפנים חק עולם ונאמר כחכתי כהן גדול חק עולם מה להלן י"ב חלות אף כן י"ב חלות. ומקריבין מהן שש חלות בכקר ושש חלות בכרכ: ונארום קען קען קען איינגייטשין דיא סתקה אין

אקטין און נאך אקאהל אין יעקצין און איבער-קרעכין נאך יעקער שטיקל נאך יין גרויס וויא איינלייגט ווער רש"י ותו"ט: ד' ק' תננות מעונות שיש פאות שיפה אלע קנחות האט קען נידארקט רייבין די ווייץ מיט די הענט אויף אפלי איינער קען האט וויא גיקאלין. דריי הונדערט מאהל. די שאלאקצן נאך אראפ גיין פון דיא ווייץ ונפש פאות גיט און פינגר הונדערט מאהל האט קען גיקלאפט מיט דיא הענט אויף דיא ווייץ. איין מאהל האט קען גערבינן מיט דיא האנט און צוויי מאהל גיקלאפט. דער נאך האט קען צוויי מאהל גערבינן און דריי מאהל גיקלאפט. און אזוי האט קען גיקלאפט ב"ו קען האט גערבינן דריי הונדערט מאהל און גיקלאפט פינגר הונדערט מאהל ונשיפה ונשיפה בחסם קען האט גערבינן און גיקלאפט דיא ווייץ וויא פריער שטייט: ב"י יוסי אפי' רבי יוסי זאגט דגצ קען האט גערבינן און גיקלאפט דיא טייג גיט דיא ווייץ (ועתו"ט) ק' תננות באות עשר עשר אלע קנחות באקט קען פון וויא צו צעהן חלות ויין קנחת הפנים וחכמי כהן גדול שחם באות ששים עשרה נאך דער לחם הפנים איז גיט צו צעהן חלות. און די קנחה וואס דער פלג גדול גרינגט אלע קאג. מאקט קען אויף צו צעהן חלות. ועקם איז קען סקריב פאר נאכט גיט די יתרה אזוי זאגט רבי יהודה רבי פארי אפי' רבי מאיר זאגט גיט באות ששים עשרה אלע קנחות באקט קען פון וויא

ד' כל המנחות הנעשות בכלי. הכא לאו למעוטי מנחת מלחה תנור אלא דכתיב פתות אותה פתים כ' מנחות לרבות כל המנחות לפתחה אלא למעוטי שתי הלחם וזתם הפנים (י) שאין פתו"ט: כופל אחת לשנים. דכתיב פתות אותה היינו שנים דכיון שנכרך היינו שתי חתיכות. פתים מרבינן שחטא חתוכה לשתי חתיכות דהיינו ארבעה יכול יעשה פדורים ח"ל אותה פתים ולא פתחים לפתחים: וכולן פתיתין כותים. דסיפא דמונחין לאו ר"ש קאמר ליה אלא דכרי הכל הוא

ללאחר שעה פתחים כותים כופל כל זית לשנים ושנים לארבעה: מכפלה. לא היה מקפלה לארבעה אלא לשנים ולא כתיב בה אלא מנחת (פתים) ולא פתות: רבי שמעון אומר כ"י. ואין הלכה כרבי שמעון: ד' שיפה. שמעון ספק החטה בין ידו לכלי כדי שחטא נוחה להסיר קליפה: בעיטה. שבעה כעובי אגרוסו או כעובי פס ידו והיה סף אחת ובעט שנים סף ב' ובעט ג' וחזר וטעה כסדר הזה עד שגמר חמש מלות בעיטות לג' מלות שיפות: ה"ג ר' יוסי אומר כבצק. כלומר שיפה ובעיטה כבצק ולא כחטין ואין הלכה כר"י: עשר עשר חלות ומנחת סלת גמי אפי' דקודם אפי' נקמט אפי' עשר חלות היא בלה (א): לחם הפנים. כהניא כתיב ביה י"ב חלות: וחכמי בהן גדול. לאחר בלחם הפנים חק עולם ונאמר כחכתי כהן גדול חק עולם מה להלן י"ב חלות אף כן י"ב חלות. ומקריבין מהן שש חלות בכקר ושש חלות בכרכ: ונארום קען קען קען איינגייטשין דיא סתקה אין

אקטין און נאך אקאהל אין יעקצין און איבער-קרעכין נאך יעקער שטיקל נאך יין גרויס וויא איינלייגט ווער רש"י ותו"ט: ד' ק' תננות מעונות שיש פאות שיפה אלע קנחות האט קען נידארקט רייבין די ווייץ מיט די הענט אויף אפלי איינער קען האט וויא גיקאלין. דריי הונדערט מאהל. די שאלאקצן נאך אראפ גיין פון דיא ווייץ ונפש פאות גיט און פינגר הונדערט מאהל האט קען גיקלאפט מיט דיא הענט אויף דיא ווייץ. איין מאהל האט קען גערבינן מיט דיא האנט און צוויי מאהל גיקלאפט. דער נאך האט קען צוויי מאהל גערבינן און דריי מאהל גיקלאפט. און אזוי האט קען גיקלאפט ב"ו קען האט גערבינן דריי הונדערט מאהל און גיקלאפט פינגר הונדערט מאהל ונשיפה ונשיפה בחסם קען האט גערבינן און גיקלאפט דיא ווייץ וויא פריער שטייט: ב"י יוסי אפי' רבי יוסי זאגט דגצ קען האט גערבינן און גיקלאפט דיא טייג גיט דיא ווייץ (ועתו"ט) ק' תננות באות עשר עשר אלע קנחות באקט קען פון וויא צו צעהן חלות ויין קנחת הפנים וחכמי כהן גדול שחם באות ששים עשרה נאך דער לחם הפנים איז גיט צו צעהן חלות. און די קנחה וואס דער פלג גדול גרינגט אלע קאג. מאקט קען אויף צו צעהן חלות. ועקם איז קען סקריב פאר נאכט גיט די יתרה אזוי זאגט רבי יהודה רבי פארי אפי' רבי מאיר זאגט גיט באות ששים עשרה אלע קנחות באקט קען פון וויא

ער עצם היום . פד מרחיב היום וקסנר עד ולא עד בכלל : משקרב העומר . כל הכך קמיייתי כס"ס משום פרכא לרבי יוחנן ורש לקיש : הותר חרש . אלמא בשומר חליא מלחא . ומשני : למצוה מל' כתיב ער הביאכם וכתיב ער עצם היום הזה הא כיצד כאן בזמן שכית המקדש קיים וכאן בזמן שאין בהם"ק קיים רבי יוחנן וה"ל דאמר תרומיהו אפילו בזמן שבהם"ק קיים האיר מורה מתיר והכתיב ער הביאכם למצוה . משקרב העומר הותר החרש מיר למצוה . העומר היה מהיר במרינה ושתי הלחם במקדש למצוה . משחריב בהם"ק התקין רבי יוחנן בן זבאי שיהא יום הנף כולו אסור מאי מעמא מהרה יבנה בהם"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מורה השתא נמי ניכול ולא ידעו ראשתקד לא היה עומר האיר מורה מתיר כתיב עד הביאכם אין איין פסוק שמיים קען זאל גיט עסין פון דיא נייע תבואה ביו קען נועם קריינען דעם עומר וכתוב עד עצם היום הזה אין אנדערין פסוק שמיים קען זאל גיט עסין פון די נייע תבואה ביו עם נועם ליכטיג ווערין דער טאג דעם אנדערין טאג פסח הא ציד ווי אזוי איז דיא צוויי פסוקים צו זאקען נאן גופו שבת המקדש גיט דער ערשטער פסוק שמועקט פון די צייט נואם דער בית המקדש איז דא אונ קען איז מקריב דעם עומר . קאר קען גיט עסין פון דיא נייע תבואה ביו נאך דעם עומר מקריב ויין זאל גיט שניין בית המקדש גיט דער אנדערער פסוק שמועקט פון די צייט נואם דער בית המקדש איז גיט דא . האם קען דאך גיט אויף נואם צו ווארמין . דריבער וויא עם ווערט נאר ליכטיג דעם אנדערין טאג פסח אין דער פריה קעג קען שוין עסין פון די נייע תבואה ביו יוחנן ורש קמיייתי רבי יוחנן אונ ריש לקיש זאגן ביינע אפילו גופו שבת המקדש גיט האיר מורה מתיר אפילו נוען דער בית המקדש איז גיט ניווען האם קען אויף גיטענט עסין פון די נייע תבואה דעם אנדערין טאג פסח אין דער פריה באלד ווי עם איז נאר ליכטיג גיטארין וכתוב עד הביאכם פערענט דא נקרא עם שמיים דאך אין די תורה קען זאל גיט עסין פון די נייע תבואה ביו קען נועם מקריב ויין דעם עומר . ענפעקט די נקרא זאגן עם איז אמצוה קען זאל גיט עסין פון דיא נייע תבואה ביו נאך דעם עומר מקריב ויין . אבער אז קען וויל עסין דעם עומר מקריב ויין . אבער אז קען וויל עסין

אכלנו בהאיר מורה השתא נמי ניכול ולא ידעו ראשתקד לא היה עומר האיר מורה מתיר כתיב עד הביאכם אין איין פסוק שמיים קען זאל גיט עסין פון דיא נייע תבואה ביו קען נועם קריינען דעם עומר וכתוב עד עצם היום הזה אין אנדערין פסוק שמיים קען זאל גיט עסין פון די נייע תבואה ביו עם נועם ליכטיג ווערין דער טאג דעם אנדערין טאג פסח הא ציד ווי אזוי איז דיא צוויי פסוקים צו זאקען נאן גופו שבת המקדש גיט דער ערשטער פסוק שמועקט פון די צייט נואם דער בית המקדש איז דא אונ קען איז מקריב דעם עומר . קאר קען גיט עסין פון דיא נייע תבואה ביו נאך דעם עומר מקריב ויין זאל גיט שניין בית המקדש גיט דער אנדערער פסוק שמועקט פון די צייט נואם דער בית המקדש איז גיט דא . האם קען דאך גיט אויף נואם צו ווארמין . דריבער וויא עם ווערט נאר ליכטיג דעם אנדערין טאג פסח אין דער פריה קעג קען שוין עסין פון די נייע תבואה ביו יוחנן ורש קמיייתי רבי יוחנן אונ ריש לקיש זאגן ביינע אפילו גופו שבת המקדש גיט האיר מורה מתיר אפילו נוען דער בית המקדש איז גיט ניווען האם קען אויף גיטענט עסין פון די נייע תבואה דעם אנדערין טאג פסח אין דער פריה באלד ווי עם איז נאר ליכטיג גיטארין וכתוב עד הביאכם פערענט דא נקרא עם שמיים דאך אין די תורה קען זאל גיט עסין פון די נייע תבואה ביו קען נועם מקריב ויין דעם עומר . ענפעקט די נקרא זאגן עם איז אמצוה קען זאל גיט עסין פון דיא נייע תבואה ביו נאך דעם עומר מקריב ויין . אבער אז קען וויל עסין דעם עומר מקריב ויין . אבער אז קען וויל עסין

ניווען

מ"ס וכו' : אמר רב נחמן
ר"י בשיבת ר' יהודה
אמרה : לאמר מן התורה
טוב אסור לאחר חורבן ולא
מסוס גזירה שמה יבנה :
עצם : ענינו של יום :
קסבר חדש בחוצה
לארץ דרבנן . ולספקא

והשתא דאיכא עומר עומר מתיר ואי סלקא
דעתך למצוה משום מצוה ליקום וליגזור
אמר רב נחמן בר יצחק רבן יוחנן בן זכאי
בשיבת רבי יהודה אמרה דאמר מן התורה
אסור שנאמר עד עצם היום הזה עד עצומו
של יום וקסבר עד ועד בכלל רב פפא
ורב הונא בריה דרב יהושע אכלי חדש
באורחא דשיחסי נגה שיבסר קסבר חדש
בחוצה לארץ דרבנן ולספקא לא חיישינן

ורבנן דבי רב אשי אכלי בצפרא דשיבסר קסברי חדש בחוצה לארץ דאורייתא
עסין פון די גייע תבואה דעם אנדערין
קאג פסח באלד אין דער פריה ווי עם אין גאר
ליבטיג גינאנצין וויסשא דאיכא עסר עסר פסח אבער
אדעם אז עם אין שוין דא אבית המקדש אונ מען
איז מקריב אעווקר . איז דער עוקר פסח צו עסין
פון די גייע תבואה . אבער איידער קען אין
מקריב דעם עוקר קאר מען גיט עסין פון די גייע
תבואה . קען זאל גיט קומען צו אזוי אשעות .
דריבער האט רבי יוחנן בן זכאי גיזאנט אז ווען
דער בית המקדש איז גיט דא זאל מען גיט מארין
עסין פון די גייע תבואה דעם אנדערין קאג פסח
אנאנצין קאג ווי סלקא דעתך וספקא אויב דו וועסט
זאגן וואס מען דארף נארשין צו עסין פון די
גייע תבואה ביז מען וועט מקריב זיין דעם עוקר .
דאס איז נאר אסאך . אבער מען מעג עסין פון
די גייע תבואה דעם אנדערין קאג פסח באלד
אין דער פריה . אפילו ווען דער בית המקדש
איז גינען . פאר וואס האט רבי יוחנן גיזאנט
ווען דער בית המקדש איז גישט דא זאל מען
גישט עסין פון די גייע תבואה דעם אנדערין
קאג פסח אנאנצין קאג . ווארום אז מען וועט
זאגן מען מעג עסין פון די גייע תבואה באלד
אין דער פריה . קאמער וועט מען אזוי טאהן
ווען דער בית המקדש וועט זיין . איז דאך די
קשויא מען מעג דאך אזוי טאהן אפילו ווען דער
בית המקדש איז דא . קאמער וועסטו זאגן ווען
דער בית המקדש איז דא איז דאך אסאך צו
נארשין ביז מען וועט מקריב זיין דעם עוקר .
אונ זיי וועלן עסין פון די גייע תבואה באלד אין
דער פריה וועלן זייא דאך גיט מקנים זיין דיא
סאךה משום סאךה יקים ויגיד וועגן אסאךה מקנים
זיין איז מען גיט גוזר אזוי אנדער גענוים מוז דאך
זיין אז פאר דעם עוקר מקריב זיין קאר מען גיט
עסין פון די גייע תבואה ווען דער בית המקדש
איז גינען אפר כד נחמן בר יצחק רב גחמן בר יצחק
האט גיזאנט בן יוחנן בן זכאי בשיבת רבי יהודה אברה
רבי יוחנן בן זכאי האלט ווי רבי יהודה דאס פון
תצוה אסור וואס רבי יהודה זאגט ווען דער בית
המקדש איז גיט דא האט די תורה גיזאנט דעם
אנדערין קאג פסח זאל מען אנאנצין קאג גיט

עסין פון די גייע תבואה דעם אנדערין
קאג פסח באלד אין דער פריה ווי עם אין גאר
ליבטיג גינאנצין וויסשא דאיכא עסר עסר פסח אבער
אדעם אז עם אין שוין דא אבית המקדש אונ מען
איז מקריב אעווקר . איז דער עוקר פסח צו עסין
פון די גייע תבואה . אבער איידער קען אין
מקריב דעם עוקר קאר מען גיט עסין פון די גייע
תבואה . קען זאל גיט קומען צו אזוי אשעות .
דריבער האט רבי יוחנן בן זכאי גיזאנט אז ווען
דער בית המקדש איז גיט דא זאל מען גיט מארין
עסין פון די גייע תבואה דעם אנדערין קאג פסח
אנאנצין קאג ווי סלקא דעתך וספקא אויב דו וועסט
זאגן וואס מען דארף נארשין צו עסין פון די
גייע תבואה ביז מען וועט מקריב זיין דעם עוקר .
דאס איז נאר אסאך . אבער מען מעג עסין פון
די גייע תבואה דעם אנדערין קאג פסח באלד
אין דער פריה . אפילו ווען דער בית המקדש
איז גינען . פאר וואס האט רבי יוחנן גיזאנט
ווען דער בית המקדש איז גישט דא זאל מען
גישט עסין פון די גייע תבואה דעם אנדערין
קאג פסח אנאנצין קאג . ווארום אז מען וועט
זאגן מען מעג עסין פון די גייע תבואה באלד
אין דער פריה . קאמער וועט מען אזוי טאהן
ווען דער בית המקדש וועט זיין . איז דאך די
קשויא מען מעג דאך אזוי טאהן אפילו ווען דער
בית המקדש איז דא . קאמער וועסטו זאגן ווען
דער בית המקדש איז דא איז דאך אסאך צו
נארשין ביז מען וועט מקריב זיין דעם עוקר .
אונ זיי וועלן עסין פון די גייע תבואה באלד אין
דער פריה וועלן זייא דאך גיט מקנים זיין דיא
סאךה משום סאךה יקים ויגיד וועגן אסאךה מקנים
זיין איז מען גיט גוזר אזוי אנדער גענוים מוז דאך
זיין אז פאר דעם עוקר מקריב זיין קאר מען גיט
עסין פון די גייע תבואה ווען דער בית המקדש
איז גינען אפר כד נחמן בר יצחק רב גחמן בר יצחק
האט גיזאנט בן יוחנן בן זכאי בשיבת רבי יהודה אברה
רבי יוחנן בן זכאי האלט ווי רבי יהודה דאס פון
תצוה אסור וואס רבי יהודה זאגט ווען דער בית
המקדש איז גיט דא האט די תורה גיזאנט דעם
אנדערין קאג פסח זאל מען אנאנצין קאג גיט

דורבן יוהנן בן זכאי מדרבנן קאמר וכו' תקין ליום הנקף ולספיקא לא תקין אמר רבינא אמרה לי אם אביך לא היה אכיל חדש אלא מאורתא דשיבסר גנהי תמניסר דסבר לה ברבי יהודה וחייש דספיקא : ולא חיישין למספיקא ולא חפלי מאורתא וכדפירא חפלי ליה ולא חיישין לתקנת ריב"ז

שמא יבנה וכו' וחסד רבן למיגזר ציוס האק גופיה ולספיקא לא חקטו להמתין כל היום : וטבר לה ברבי יהודה : דאמר כל היום האק אסור מן התורה וחדש בחולה לארץ אסור דלורייתא הילכך חייס לספיקא להמתין כל היום :

סער, האט מען נישט גורר גיווען אסר רבינא אסר
 זי אס רבינא האט גיאנגט מיין מוטער האט מיר
 גיאנגט אסר לא חתה אכיל חדש אלס באווארט דשכפר גנתי
 תפסיפס מיין פאטער האט נישט גילעסן פון דיא
 גייט תבואה ביו דיא נאכט טאטס נאך דעם
 זיכערהייטן טאט אין נישט וואס די נאכט גייער
 צום אכטערהייטן טאט אין נישט דספר לא דבנו ייתנו
 בן זבאי ותייש זפסיקא ווארום מיין פאטער האלט
 אז דיא תורה האט געאסערט צו עסין פון גייט
 תבואה אפילו אין חוץ לארץ ביו מען האט מקריב
 גיווען דעם עומר אין בית המקדש, אונ אז דער
 בית המקדש איז נישט האט דיא תורה געאסערט
 צו עסין פון די גייט תבואה אפילו אין חוץ לארץ
 דעם זיכערהייטן טאט אין נישט דעם באנגען טאט
 אונ טייל פאטער איז דער זיכערהייטן טאט
 דער זיכערהייטן טאט, דרייער האט ער נישט
 גילעסן פון די גייט תבואה דעם זיכערהייטן
 טאט אגאנצע טאט ביו נאכט:

זוהר תשובה דף קפ"ג ע"א ח"ת להלילות יוד הא ואו הא

תריין נהמי אכלו ישראל חד כד נפקו מחצרים אכלו מזה לחם שני וחד כמדבר' לחם מן השמים (חד בפסח וחד בשבועות) דכתיב הניי מחמיר לכם לחם מן השמים ועל דא קרינ' דיוח' דא נהמ' איזו ועל נהמ' אחריקו כל שחר קריננ' דנהמ' איזו עיקר דכתיב וקרבנתם על הלחם שבעת חמש וגו' וכתיב מחמיריכם תבדילו לחם תנוסו וגו' דלדא איזו נהמא דאכתיבו ביה ישראל כהמ' עולה דלוריינתא וכלשון בדרהא' הכהן אית' לן אסתחלא בפסח נפקו ישראל מנהמ' דלחקרי חמץ כתיב ולא יראה לך חמץ וכתיב כי כל אוכל מחמץ מ"ס בנין יקר' דההוא נהמ' דלחקרי מזה השחר ולא ישראל לנהמ' עולה יתיר לא ימות הוה לאתכבד' חמץ ולא תחמץ כלל וחמצי קרינ' דא חמץ הוה דכתיב סלת תהייה חמץ ותו דהשת' ביומא דלא תאכלט ולא ירדע' ואורייתא דלחקרי חמץ תאכמח' אלף תאכל' דהוה ליה כד יסידקו ומלס' יומ' חד הוה תאכר' למיכל אמרו ייכול כריה דמלכא שיכל' דאסוות' דא ועד לייכול ליה לא ישכמח מיכל' ומיוז' אחרת' כתיב' עבדו הכי כיון דאכל האו אסוות' אמר מבחו' דהכל' ייכול כל מה דלחיו תאכר' ולא יכיל לנזק' ליה כך כד נפקו ישראל מחצרים לא הו' ישרי עקר' ויראו דמיימונתא אמר קב"ה יעשמו ישראל אסוותא ועד דלייכלן אסוותא ולא תאחזי לבונו מיכל' איזו דעין חמץ דכללו מזה לחיו חמץ קב"ה למיכל' ונלמדע' כד' דמיימונתא אמר קב"ה מבחו' ולהלאה תאחזי לון חמץ וייכלון ליה דהא לא יכיל למוקא לון וכ"ס דכיומ' דשבועות אודקנו נהמ' עולה דלחיו אסוות' בכל' ועל דא מתקרינן חמץ לחמיק' על מדבס' ומתקרינן תריין נהמין אחרין כחדא וחמץ חמיק' כנור' דמדבס' ולא יכיל לקטלאה ולמק' לן לישראל ונכ"ס לישראל קדישין אחרקבו לון עין כבס'א בפסותא דאורייתא ביומא דא :

מומר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

תרמב"ם חלכות ק"ש פרק ב

משערי קדושה ח"ב שער ד'

כחוב. תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך כעמקה וכטוב לך
וגו' כי העבדתי את ה' בלבב שלי כעמדה וטוב
(א) בשם שאסור לקרות כנגד צוואת ומי רגלים עד שיהיה
כך אסור לקרות כנגד העדות עד שיהיה פגיו

פתיב פתח אשר לא עברת את ה' אלודך שפחה ובסוב
 נבב עם שמיים אין פסוק דער מענקש
 נועם נישמראפס נוערין ווייל ער האט נים
 געדינט גאט מיט שפחה אונג מיט אונט הארץ
 כי אם העבודה הוא נעבדן נוארם אויב ער איז
 פרויערין נוען ער דינט גאט דוסה נעבד חסיד

(א) ב'שם שמואל נ'רות נ'ריאט שמע) נגנר צואה ופי' נגנר
 עד שיהיה אזוי ווי קען סאר נים ליינענען
 קריאת שמע נענין צואה אדער השפחה סיידן
 ער דערנויטקעמט זיך פון צייד ב' אסיר נ'רות נגנר
 הערה עד שיהיה פני אזוי סאר קען נים ליינענען
 קריאת שמע נענין אדערנא שמואל ער נאל
 אומערין

לכונן כפנים עלנות וזמנות וכתוב ברכה ה' ה' חסד וחסד וחסד
על פנים כי סמלון הולך נמשך מזהמת סתליל ונחש סמליל
בחדש וחוס כח"ס בלחם בעלון חלכסו וכתוב בעלן חלדי כנים
וע"י כן הקד"ס וסמלונים מסתלקין מסליו וסמליו מוסק
בחדש סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות
סמ"י יוסף סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות
סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות

שיבסם ערותו. היתה חגורה של בגד או עור או שק על כתפיו מעל
קריאת שמע והוא שלא יהיה עקובו גונע בערותו ה' ישן בשליתו והיה ערום חוצץ בשליתו מזהמת לבו וקרא
אבל לא יתען צוארו ויקרא מפני שלבו רואה את הערה ונמצא כמו שקורא בלא חגורה:

אויקערין דעם פנים ער נאל דאם גים זעהן
אפילו עכרים או קפן לא יקרא בגד ערותו אפילו נענין
דיא ערוה פון עכרים אדער נענין דיא ערוה פון
אקינד נאל קען גים לייגען קריאת שמע אפילו
סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות
אין דיא אנלענערנע טאגס טאגס וואו וואו וואו וואו וואו וואו וואו וואו
אסור קרות נוייל ער זעהם דיא ערוה דורך דיא
גלאז. סאר קען גים לייגען קריאת שמע נענין
די ערוה די שטיין פון סידין ער נאל אויסקערין
זיין פנים ער נאל די ערוה גים זעהן די גוף האשה
ערע דער נאנצער גוף פון דיא אשה היינט
אערוה? פסוק לא יסגל בגוף האשה כשהוא
קרא דריבער נאל ער גים קוקען אויף דעם גוף
פון האשה ווען ער לייגען קריאת שמע נאפילו
אשה אפילו די אשה אין זיין טייב נאל ער אויף
גים לייגען קריאת שמע נענין איר לייב וואס
אין אויסקערנע וואס ה' סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות
בגדה אפילו ער אין גיטען אפגערעקט פון איר
לייב אשטיקול ארם גרויס וואס אפסוף ואצונע-
סאקעס האנטו נאל קען גים לייגען קריאת
שמע נענין דעם ארם: (ב) וכשם שהוא אסור קרות
בגד ערוה אחרים אזוי וואס ער סאר גים לייגען
קריאת שמע נענין די ערוה פון אנדערן מענטשין
כגון וואס אסור קרות בגד ערוה אזוי סאר ער גים
לייגען נענין וואס אייגענע ערוה לא יקרא כשהוא
ערע די שטיב ערוה ווען ער אין נאקעם נאל ער
גים לייגען קריאת שמע סידין ער נעם בדעקן
זיין ערוה היתה חגורה של בגד או עור או שק על כתפיו
אויב אויף זיינע לעגין אין גיטען אנאקמיל פון
זיין אכער פון לעדער אכער פון אנאק. אונ
דער נאקמיל האם בדעקט די ערוה זיינע אף על
פי ששאר גופו ערום אפילו דער נאנצער גוף אין

נאקעם פון דעסמונענין סאר די קרות קריאת שמע וואס שאל ויהי עקב
גונג בערותו נאל דער פנים פון זיין פנים נאל גים אנדערען דיא ערוה זיינע ה' ישן בשליתו והיה ערום
אויב ער אין גילענין אין דעם נאקעם אונ אין גיטען בדעקט מיט אקלייד מיט אקאלדרע ויצא
בשליתו מזהמת לבו וקרא ואל ער צו קועטשין דיא קאלדרע אדער דאס קלייד צום לייב אונטער
דאס הארץ אונ לייגען קריאת שמע אפי' לא יתען צוארו ויקרא אכער אז ער האם דיא קאלדרע
אדער אקלייד צו גיקועטשם צום הארץ אונ אונטער דאס הארץ האם ער גים צו גיקועטשם.
סאר ער גים לייגען קריאת שמע סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות סמלנות
כפי שקורא בלא חגורה אין גלייה וואס ער וואלט געלייגען אן אנאקמיל ארום דיא ערוה:

כ"ו פסוקי שמו"ת נגד סילוי ב"ן ור' ה' ו' ח' וועשה סמנו צירוף וזית בנקוד שש

כה ואת שתי קצות שתי העבדות
תתן על שתי המשבצות ונתתה
על כתפות האפוד אל מול פניו :
ב ועשית שתי טבעות זהב ושלמת
אתם על שני קצות החשן על
שפתו אשר אל עבר האפוד
ביתה : ב ועשית שתי טבעות זהב
ונתתה אתם על שתי כתפות
האפוד מלמטה ממול פניו לעמ
מחברתו ממעל לחשב האפוד :

רש"י

שפתי חכמים

ק לאסוקי של יסיה כלפי המעיל : ר ר"ל לחשב האפוד : (כה) ואת שתי קצות : של שתי עבדות כ' ראשיהם
ש פ"י הכתפות סיו מחברתם על החשב כרובת והטבעות של כל אחת ואחת : תתן על שתי המשבצות : קן הן
הכתובות למעלה בין פרשת החשן ופרשת האפוד ולא פירש את לרכן ואת מקומן כעשוי מפרש שיתקע בן ראשי העבדות
התחביות בטבעות החשן לימין ולשמאל אלל הצואר שני ראשי טרשרות הימנית חוקע במשכנות של ימין וכן בשל שמאל
שני ראשי טרשרות השמאלית : ונתתה : המשכנות על כתפות האפוד אחת כזו ואחת כזו נמאלו כתפות האפוד מחזיקין
את החשן של יסול וכן הוא תלוי ועדיין שפת החשן התחתונה הולכת ונכאה ונוקשת על כריסו ואינה דבוקה לו יסיה לכך
הולך עוד כ' טבעות לתחתיתו כמו שפרש והולך : אל מול פניו : ק של אפוד של יתן המשכנות בעבר הכתפות
שכלפי המעיל אלל בעבר העליון שכלפי החן והוא קרוי מול פניו של אפוד כי אותו עבר שאינו נראה אינו קרוי
פנים : (כו) על שני קצות החשן : הן שתי פאותיו התחתונות לימין ולשמאל : על שפתו אשר אל עבר
האפוד ביתה : הרי לך שני סימנין האחד שיתס כשני קצות של תחתיתו שהוא כנגד האפוד שעליו אינו כנגד
האפוד שהרי סמוך לצואר הוא והאפוד נתון על מחזיו ועוד נתן סימן שלא יקבעם בעבר החשן שכלפי החן אלל
בעבר שכלפי פנים שנאמר ביתה ואותו העבר הוא לצד האפוד שהשכ האפוד חוגרו לכהן ונקפל הסיגר לפני הכהן
על מחזיו וקצת כריסו מכאן ומכאן עד כנגד קצות החשן וקצותיו שוכבין עליו : (כז) על שתי כתפות
האפוד מלמטה : שהמשכנות נחונות בראשי כתפות האפוד העליונים הכאים על כתפיו כנגד גרונו ונקטלות ויורדות
לפניו והטבעות נזה ליתן בראשן השני שהוא מחובר ר לאפוד והוא שאל לעומת מחברתו סמוך למקום חבורן באפוד : למעלה
מן החגורה מעט שהמחברת לעומת ש החגורה ואלו נחונים מעט בגובה וקפת הכתפות הוא שנאמר ממעל לחשב האפוד
והן כנגד סוף החשן ונתן פתיל חבלת בלותן הטבעות ובטבעות החשן וירכסן בלותן פתיל לימין ולשמאל של יסיה תחתית
החשן הולך לפנים וחזר לאחור וסוק על כריסו ונמאל מיושב על המעיל יסיה : ממול פניו : בעבר החשן :

פירוש לתורת אלהים

(בה) ואת שתי קצות אונ בידע עקין שתי העבדות פון
דיא צנויי גיפלאקטענע קייטעלאה תמן ואלקטו
געבין זי אויף די צנויי קעקטעלאה ונתתה אונ דו
ואלקט געבין די קעקטעלאה על כתפות אויף דיא
אקסיל בענדער פון דעם אפוד אי בוי פני אקענין
פנים בלוקר דיא משבצות ואל ער געבין אויף
דער אייבערשטער זייט נואם איז צום אויסקנייניג
ניט אין דער זייט צום זייט צו : (כו) ועשית אונ דו
ואלקט מאכין שתי צנוייא גילדענע רינגען ושפת
איהם אונ ואלקט זייא טאהן על אויף ביידיע

וירכסו

תָּמִיד: שְׁלִישִׁי ס לֹא וְעִשִׂיתָ אֶת־מַעֲלֵל הָאִפֹּד כְּלִיל תְּכֵלֶת: לֹב וְהָיָה פִּיר רֹאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שִׁפְּהָ יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֵיגָב כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה־לּוֹ לֹא יִקְרַע: לֹב וְעִשִׂיתָ עַל־שׁוּלְיוֹ רִמְנִי

תנ"א ועשית את מעיל. יומא טא: כליל תכלת. פנחוס טב: מעשה ארג. יומא טב זכאס פח: לא יקרע. יומא טב:

תדירא: לא ותעביד נח מעילא דאפודא נמיר תבכא: לב ויהי פים רישיה כפיר דגנה תורא יהי מקף פמויה סחור סחור עובד כחי פפום שירין יהי ליה דא יתבנע: לא ותעביד על שפולחיה רמני תבכא

רשבים

(לא) מעיל האפור. שלובש עליו את האפור: כליל תכלת. כולה חבלת ונראה בעיני לפי שהיא גראית תחת האפור והחשן שבאים לזכרון וגם התכלת שדומה לרקיע הרי הוא לזכרון כמ"ש רבותינו אצל תכלת שבציצית שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד לפיכך הוא תכלת לא יפתח בית צוארו למטה בעין מלבושים שלנו

שפתי חכמים

ת דל"ב סיה קסה הרי מעיל ואפור כל אחד מלבוש כס"ט הוא ומלי זה דכתיב מעיל האפור דמשמע שהוא מלבוש אחד: א ר"ל אפ"ס שסמקו של קרא משמע שהוא עטס אלטל מ"מ

כולו תכלת שאין מין אחר מעורב בו: (לב) והיה פי ראשו. כי המעיל בנכדו הוא פתוחה בית האחר בתוכו. כהרגומו כפיל לגווה כפיל לתוכו להיות לו לשפה בפיתו והיה מעשה אורג ולא כמקם: כפי תחרא. למדנו שהריונים שלהם פיהם כפול לתוכן: לא יקרע. כדי שלא יקרע ויקורעו א מוכר כלאו שזה ממנין לאוין שבתורה וכן לא יחז החשן וכן לא יסורו ממנו הנאמר בכדי הארון: (נג) רמני. עגולים ותלולים עניני בגדי הקודש

(לא) ועשית את מעיל האפור כפי תכלת. לפי שהמעיל מכפר על לטון סרט פ"ב סיה כולו תכלת כי תכלת דומה לים וע"י

קדושים על התורה

(יא) וְעִשִׂיתָ אֶת קַעֲרֵי הָאִפֹּד דְּלִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה פִּיר רֹאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ וְגו'. דער קער פיר יקר שרייבט ווייל דער קעזל וואס דער בלן. דרוז האט אל גיטאמן האט קבסר גינען אויף דא עבירה פון שון דער דריבער איז גינען דער קעזל אין גאנצן. פון תכלת (קלאה). ווייל תכלת איז גלייך צום ים, דריבער דער קענשט וואס נעמט נעמט דעם קעזל נעמט ער זיך דערקאנען אן דעם ים, און אזוי וויא גאט האט ארויפגעקאפט דעם ים, דיא וואסער נאך גיט אריבער גיין אויף דעם וואסער, אזוי האט גאט פארקאמט דעם צונג קיט צווייט קאמערין איין קאמער פון גיין דאס נעמען דיא ציין, דאס אנדערע קאמער פון קלייש דאס נעמען דיא לעפצין, דער צונג נאך גיט ארויס ביידין וואס עס איז גיט גאנץ גייטיג, און ער נעמט גענייגען אזוי וויא דער ים היט די גזרה וואס גאט האט אויף אים גזר גינען אזוי דאך דער קענשט אויף הישען אלע גזרות וואס גאט האט אויף אים גזר גינען, און ווייל דער ים איז גלייך צום היסעל און דער היסעל איז גלייך צום קסא תבכור, דריבער נעמט נעמט דעם קעזל נעמט קען זיך דערקאנען אן דעם היסעל און אן דעם קסא תבכור, נעמט דער קענשט קענען צו מוכר קאמין פאר גאט, און דיא מויל ווינע נעמט ער הישען ער נאך גיט ביידין וואס קען פאר גיט ביידין, און דיא מויל ווינע נאך גיין אין זיין תארץ, ער נאך ביידין קיט זיין מויל דאס נעליגע וואס ער פראכט אין זיין תארץ: (יג) וְעִשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְנִי וְגו'. גאט האט גיטאמן אויף דעם קעזל נאל קען מאכין אונשען גלעקליה נען דער בלן דרוז נעמט מיינן גיין אין בית הקברש און נען ער נעמט ארויס גיין נאך קען דערין וויא

מצות השם

[קא] (לאו ס) שלא יקרע המעיל שנאמר טפה ויהי לו לא יקרע: (יב) לא יקבע. קען נאך אכטונג געבין דער קעזל נאל גיט צוריקען נוערין און דער וואס האט אפ געריקט דעם חשן פון אפור אנדער ער האט צוריקען דעם

בעל הטורים ושהים: (לא) אפור. כני מלאך שהוא מלבוש כמלאך: (לב) שסס יהיה לפיו. שהמעיל מכפר על להס"ר שסס חטא כלה"ר יעשה ספה לפיו שמתע מלס"ר יעשה חסוכס ויתכסר לו: (נג) ועשית על שוליו רמני תכלת וגו' ופעמוני זהב כחוכס וסיו פ"ב כנגד פ"ב מרחות נגעים שהמעיל מכפר על להס"ר ולרפת כל כשון תכלת כולו ולא ארגמן ולא תולעת השני: (יב) לא יקרע. לא יפתח בית צוארו למטה בעין מלבושים שלנו אלא למעלה שבשעת אריגה מניחים בו צוארו:

רש"י

דכר וא לא לנפשות ולפי מדרש אנדה שהשן מכפר על מעוהו הדין קרא משפט ע"ש סליחת המשפט: (לא) את מעיל האפור. שהאפור ניהן עליו ת למנויה: כליל תכלת. ראשו. כי המעיל בנכדו הוא פתוחה בית האחר בתוכו. כהרגומו כפיל לגווה כפיל לתוכו להיות לו לשפה בפיתו והיה מעשה אורג ולא כמקם: כפי תחרא. למדנו שהריונים שלהם פיהם כפול לתוכן: לא יקרע. כדי שלא יקרע ויקורעו א מוכר כלאו שזה ממנין לאוין שבתורה וכן לא יחז החשן וכן לא יסורו ממנו הנאמר בכדי הארון: (נג) רמני. עגולים ותלולים עניני בגדי הקודש

התכלת יזכור את פיס וממנו יראה וכן יעשה כי כים מאפר ואשכור עליו חקי ואשים כרית ודלתים ואומר עד פס תנא ולא

פירוש לתורת אלהים

גאט ששענדיג: (יא) ועשית את קערי האפור דליל תכלת. והיה פי ראשו בתוכו וגו'. דער קער פיר יקר שרייבט ווייל דער קעזל וואס דער בלן. דרוז האט אל גיטאמן האט קבסר גינען אויף דא עבירה פון שון דער דריבער איז גינען דער קעזל אין גאנצן. פון תכלת (קלאה). ווייל תכלת איז גלייך צום ים, דריבער דער קענשט וואס נעמט נעמט דעם קעזל נעמט ער זיך דערקאנען אן דעם ים, און אזוי וויא גאט האט ארויפגעקאפט דעם ים, דיא וואסער נאך גיט אריבער גיין אויף דעם וואסער, אזוי האט גאט פארקאמט דעם צונג קיט צווייט קאמערין איין קאמער פון גיין דאס נעמען דיא ציין, דאס אנדערע קאמער פון קלייש דאס נעמען דיא לעפצין, דער צונג נאך גיט ארויס ביידין וואס עס איז גיט גאנץ גייטיג, און ער נעמט גענייגען אזוי וויא דער ים היט די גזרה וואס גאט האט אויף אים גזר גינען אזוי דאך דער קענשט אויף הישען אלע גזרות וואס גאט האט אויף אים גזר גינען, און ווייל דער ים איז גלייך צום היסעל און דער היסעל איז גלייך צום קסא תבכור, דריבער נעמט נעמט דעם קעזל נעמט קען זיך דערקאנען אן דעם היסעל און אן דעם קסא תבכור, נעמט דער קענשט קענען צו מוכר קאמין פאר גאט, און דיא מויל ווינע נעמט ער הישען ער נאך גיט ביידין וואס קען פאר גיט ביידין, און דיא מויל ווינע נאך גיין אין זיין תארץ, ער נאך ביידין קיט זיין מויל דאס נעליגע וואס ער פראכט אין זיין תארץ: (יג) וְעִשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְנִי וְגו'. גאט האט גיטאמן אויף דעם קעזל נאל קען מאכין אונשען גלעקליה נען דער בלן דרוז נעמט מיינן גיין אין בית הקברש און נען ער נעמט ארויס גיין נאך קען דערין וויא

לפי סכין מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע: קעזל. אנדער ער האט צוריקען אנדערע קליידער פון דיא בלנים, קוקט אים מלקוח און דיא מנה און נותן נוען דאס ביהמ"ק איז גיטאמן:

תבֿלַת ואַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־
שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפַעַמַי זָהָב בְּתוֹכָם
סָבִיב: לִפְעָמָן זָהָב וּרְמֹן פַּעַמָן זָהָב
וּרְמֹן עַל־שׁוּלְיוֹ הַמַּעִיל סָבִיב :
לֹא וְהָיָה עַל־אֹהֶל הַלֵּן לְשֵׁרֶת וּנְשָׁמַע
קוֹלוֹ בָּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה

וארְגָּמָן וצִבְעֵי זָהָבִי עַל־
שׁוּלְיוֹ סָבִיב וְתוֹלַעַת שָׁנִי
דְּהָב בְּיִנְיָהוֹן סָבִיב
סָבִיב : לִי זָהָב דְּהָבָא
וּרְמֹנָא וְגַם דְּהָבָא
וּרְמֹנָא עַל־שׁוּלְיוֹ מַעִילָא
סָבִיב סָבִיב : לֹא וְהָיָה עַל־
אֹהֶל הַלֵּן לְשֵׁרֶת וּנְשָׁמַע
קוֹלוֹ בְּמַעֲלִיָּה קוֹדֶשׁ
תלא סמיון זכר . ספרק ט :

בעל המורים

לפס"ר : (לד) וזה רמיון וזה רמון . גימ' המם פנטיס
ושניס : (לה) ונשמע . ג' במסורה דין ואידך כל אשר דבר ה'
נשמע ונשמע . ונשמע פנחס סמך . והיט דלמירין כמגילה
שצוה הקב"ה וכל אדם לא יהיה בזה מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו לכך צוה הקב"ה ונשמע קולו
שפתי חכמים

מדלג כתיב שלא יקרא אלא לא יקרא שמעם שלא כפי"ס פה
דכל בני שמעיה רש"י ראוי מסס נמי כן הוא : ב הדועט כס
פאין פמכיון פה על שלולת המיתה רק על חיצוה שמחייבת
מן הלאו שלא ימות דקרא אכולסו כנדי כסוכה קאי ולא אמשל
הסופר דמייך לים לחודיה קאי ומוסר פחד מן הכנדים הללו
דקאמר כשכל כל סכנדים הנכבדים לשל סוף דקאמר ובר
אחד מן הכנדים הללו ב מייב מיתה כירי שמים :

עניני בגדי הקודש

וכל מי שיראה את מטייל האסור אשר כהן גדול לטוב בו חסד
שיממט דבריו ור"ס כדברים של אסור ויפסס הספחים של
וסכניס לחמס על כסותו כמו שסחל חומס לים ולא יעברנסו .
וכמ"ס קסלח כי סלסלס כסמים ואתה של סלחן ע"כ יס
דבריד ממשס . וסל ענין ספסס שני סחומות אחר וסס פי רלסו
כחוס ססס יסס לסי . כי כס סלסון לריד לסיות כן שסיס פי
רלסו סכחוס חוך סחומס סססוס לו וססל של פלס וכנס
הסחמס של כסר לסינו ססססס אחר ססס יסס לסי לא יקרב
כדי סלס יקרב שני סחומות כלסל . וסל דכורו של סלסס לריד
לסיות דכדרי קוסס וסל רמו וססמס קולו ככוסל סל סקסס :

קבוצים על התורה

ער גי"ט , דער אברבנאל שרייבט ווייז עס זענען גיטען
בגדים גרוזלעך וואס זענען גיט נעמען גיטען אריין צו גיין
אין בית המקדש און קלענען שטארקען אין בית המקדש ,
דריבער האט מען געבראכט דער קעזל וואס קלענען , קעז
וואס וויסען אריין אויב דער בלען גרוזל קעגן אדער גיין ,
אז מען נעמט גיט הערין קלענען נעמט מען וויסען אז ער
איז איינציג גיט שטארקען , נאך אפגען איז צו נאמען האט
מען געבראכט דא גלעזלעך , ווייל דא סלאכים פלעגן
וויין אין בית המקדש , און נען דער בלען איז אריין
געבאנען אין בית המקדש , האבן אפילו סלאכים גיט
געבראכט וויין אין בית המקדש , דריבער זענען גיטען די
גלעזלעך דא סלאכים וואס הערין אז דער בלען גרוזל גיט
גרוזל גיט אריין פון בית המקדש , וועלן וי צוריק אריין גיין אין בית המקדש , אז עס נעמט אזוי וויין נעמט דער
בלען גרוזל גיט קרעפט מיט דא סלאכים צו זאסען אין בית המקדש נעמט ער גיט שטארקען , דער שרייב דא הקדוש
שרייבט דא גלעזלעך זענען גיטען און ער קומט , ווייל צו אפלייגן פאר מען גיט אריין קומען אפלייגן ,
נאר מען מוז אפלייגן אין דא מיר איידער מען גיט אריין , אזוי פאר רעם סוף נקדוש גרוזל דא האט איהר
דער בלען גרוזל גיט געבראכט אריין קומען ביז ער נעמט פריער אפלייגן , דאס זענען גיטען דא גלעזלעך מען
זאל וויסען אז דער בלען גרוזל קומט אריין אין בית המקדש :

(גה) ויהי על אהל השרת וגר , דא קליידער זאל אהרן אפליידיגן נאר נען ער נעמט אריין געדינען צו נאמען אין
בית המקדש , אדער נען גיט צום געדינען פאר נאמען , נאר פון שיינקייט און פון גרויסקייט נעמען
נאמען דער בלען גרוזל גיט גיטאקס און שאתה דא קליידער , און אויב דער בלען גרוזל נעמט היטען דא קליידער מיט
וויילינקייט

קדם יי ובמפקיה וקדא
ימות: לו ותעביר ציצא
דדב דבי ותגדוף עדוהי
כתב מפרש קודש יי:
לו ותשוי יתיה עד חומא
דחב דתא ויהי על
מצנפתא דקבל אפי
מצנפתא יי: לו ויהי עד
בית עינוהי דאחרן ויטול
אחרן ית ענית קודש יי

ובצאתו ולא ימות: לו ועשית ציצן
זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם
קדש ליהוה: לו ושמת אתו על-
פתיל תכלת והיה על המצנפת
אל-מול פני המצנפת יהיה: לו והיה
על מצח אהרן ונשא אהרן את-עון

תרא קדש לה: שבת כג סוכה ה: ושבת אחר: חולין קלח: וסוכה על מלח: וסוכה יי פדכין יי: וסוכה אחר: פסחים יי יומא: ח: שבתות ט: וסוכה כג
מנחות ס: רשבים

בעל המוריס

אמר רבס מקרא מנילה ותי מקרא מנילה עדיף מקרא מנילה
ועבודה מנילה עדיף והיינו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע דהיינו
ת"ת ועבודה דכתיב בה ונשמע קולו. ונשמע פתגם המלך והיינו
קריאת מנילה וסמך כי רכב היא אלמלא דעדיף טי, וגם רכב
קאמר לה: וכלתו. כי כמסורה דין ואידך וסין את סמך
ככאן וכאלו בני יואש כד"ס שסין שומרון אלוהי שלם יסרגוהו
והו וכלתו ולא ימות: (לח) מלח. כי כמסורה דין ואידך
ישאל קפי עורף חוקי מלח שכנדי כהנס מכסרים על קסוה

היה בשני ראשי הציץ שמגיע מאון לאון שיהא הציץ מקושר כהן וג' חומין מלמעלה על הראש והיה עשוי על החומין
בעין כובע על המצנפת: אל מול פני המצנפת יהיה. הציץ על מצחו מקף מאון לאון: (לח) ונשא אהרן את

רש"י

(לו) ציצן. (סוכה ה) כמין טס של וזה היה רחב כ' אלכשות מקיף על המלח מאון לאון: (לו) על פתיל תכלת. וכמקום אחר הוא אומר (שמות לט) ויתנו עליו פתיל תכלת ועוד כתיב כאן והיה על המלצפת ולמטה הוא שנינו שער היה כלאה בין ציצן למלצפת שש מניח תסילין למדנו שהמלצפת למעלה כנוכה הראש ואינה עמוקה להכנס בה כל הראש עד המלח והציץ מלמטה והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים וכאלעזר ששה בג' ג מקומות הללו פתיל מלמעלה אחד מבין ואחד מבפנים כנגדו וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן ונמצא בין אורך הטס ופתילי ראשו מקיפין את הקדקדק ופתיל האמצעי שבראשו קשור פס ראשי השנים ואורך על פני רוחב הראש מלמעלה נמצא עשוי כמין כובע ועל פתיל האמצעי הוא אומר והיה על המלצפת. והיה נתון האץ על ראשו כמין כובע על המלצפת והפתיל האמצעי מחזיקו שמיני נטל והטס תלוי כנגד מלכו ותקיימו כל המקראות פתיל על האץ וציץ על הפתיל ופתיל על המלצפת מלמעלה: (לח) ונשא אהרן. ל' סליחה ופע"ס כן איתו זו ממשמשו אהרן טשא את המלח של עון נמצא מסולק העון מן הקדשים: אהרן

עניני כנרי הקורש

אשר אתם וזנים אתריהם וגו'. ה' הוא המלצפת המכפר על גסות הרוח. ואמר רז"ל כל המתנבא כליו כל על כל העריות ואחריו עוד כל מי שיש בו גסות הרוח לסוף נכאל כשאת איש לכך נאמר כלין ושמת אותו על פתיל תכלת והיה על המלצפת:

מירוש לתורת אלהים

גיהעקט נוערין ויין קול יא ימות אונ עד נועט גיט שטארבין: (לו) ונשית אונ דו ואלקטם מאכין ציץ אבלקעך וזה טהור פון ריין גאלר ופתחת אונ דו ואלקטם אוים קריצען אויף אים פתיח אזוי איין אוים קריצונג ווי אויף אמתיה די צנויי נוערשער קודש לוי: (לו) ונשית אונ דו ואלקטם מאהן אים עי פתיח אויף אפאדים בלאהע וואל ויהי אונ עד נאל ויין של המצנפת אויף דער היטול אי מיל קעגין פני די פערשע ויט פון דעם מצנפת יתיה עד נאל ויין: (מח) ויהי אונ עד נאל ויין עי מצח אויף נעם שטערין פון אהרן ונשא אונ אהרן ואל טראגין את-עון די ויגד פון די קדשים בלוקר דער ציץ

רשבים

בכאן ויחרקן חשומעים משם: (לו) ועשית ציצן. לפי שנותנו על מצח מקום ראית בני אדם קרוי ציצן כמו מציץ מן החרכים כבו שפירשתי על המשקוף כך נראה בעיני: קרש לה. על האפור ועל החושן היו שומות בני ישראל לזכרון שכפר הקב"ה על עון הקרשים שיקרישו בני ישראל הכתובים למטה מן הציץ באבני האפור והחושן: קרש לה. כלומר הקב"ה מרצה עון הקרשים: (לו) ושמת אותו על פתיל תכלת. פתיל אחר היה בשני ראשי הציץ שמגיע מאון לאון שיהא הציץ מקושר כהן וג' חומין מלמעלה על הראש והיה עשוי על החומין בעין כובע על המצנפת: אל מול פני המצנפת יהיה. הציץ על מצחו מקף מאון לאון: (לח) ונשא אהרן את

שפתי חכמים

וכפר כי דונחיס דף י"ז מפיך להי מקרא דויהת להם כהנס לחת טולס כומן שבגדיהם עליהם כהנס עליהם אין כגדיהם עליהם אין כהנס עליהם והיו להם כמיתה דלמר מר זר שמיטת כמיתה עיין עוד כהנ"ס: ב' ג' שחומכין הפתילות דרך הנקב

אומר והיה על מלח אהרן. ובשמיטת קדשים (זכחים יט) שנינו שער היה כלאה בין ציצן למלצפת שש מניח תסילין למדנו שהמלצפת למעלה כנוכה הראש ואינה עמוקה להכנס בה כל הראש עד המלח והציץ מלמטה והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים וכאלעזר ששה בג' ג מקומות הללו פתיל מלמעלה אחד מבין ואחד מבפנים כנגדו וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן ונמצא בין אורך הטס ופתילי ראשו מקיפין את הקדקדק ופתיל האמצעי שבראשו קשור פס ראשי השנים ואורך על פני רוחב הראש מלמעלה נמצא עשוי כמין כובע ועל פתיל האמצעי הוא אומר והיה על המלצפת. והיה נתון האץ על ראשו כמין כובע על המלצפת והפתיל האמצעי מחזיקו שמיני נטל והטס תלוי כנגד מלכו ותקיימו כל המקראות פתיל על האץ וציץ על הפתיל ופתיל על המלצפת מלמעלה: (לח) ונשא אהרן. ל' סליחה ופע"ס כן איתו זו ממשמשו אהרן טשא את המלח של עון נמצא מסולק העון מן הקדשים: אהרן

עניני כנרי הקורש

(לו) ועשית ציצן וזה טהור. לדעת רז"ל האץ מכפר על זנות שכליו כמ"ס ומלת אשם וזנס היה לך. והיה כאן ג' דברים הנגזלין מן הזנות. האחת האץ שטמו שיהי כחב עליו קודש לה. (וכל הפורש עליו מן העריות נקרא קדוש). השני הוא הפתיל תכלת דומה לפתיל תכלת של צינתי שנאמר בו

קדושים על התורה

הייליקייט, נועט גיהעקט נוערין ויין שטיקע פאר גאט, דער אלשיך זאגט ראם מיינט קען נואם עד נועט געשין פון גאט, נועט אים גאט געבין: (לו) ועשית ציצן זהב טהור וגו'. דער מדרש הנעלים זאגט אין שיר השירים דא אצ"ע קענקלשין נואם נענען גייען מיט צוות פנים נוען ויין האבין גייעהן דא אמתיות פון דעם הייליגען זאקען פון גאט נואם נענען גייען אויסגעקריצט אויף דא הייליגען גאלדענע דלעך, קלעגין זיי צו גרעכין וייערע הארצער אונ קלעגין געקראכטן וייערע שטעקטע קעשלים נואם זיי האבין גיטאקען נוען זיי האבין גייעהן נוי די אמתיות פון די צנויי נוערשער נעם שטערין פון אהרן ונשא אונ אהרן ואל טראגין את-עון די ויגד פון די קדשים בלוקר דער ציץ

די יקדשון בני ישראל
 ככל מתנת קדשיותו
 ויהי על בית עינותי
 תדירא דרענא לחן קדם
 יי : לש וחרמין פתנא
 דבוצא ותעבד מצנפתא
 דבוצא ותמין תעבד
 עובד ציר : סולבני אחרן
 תעבד פתנין ותעבד
 לחון תמנין ופובעין
 תעבד לחון ליקר
 תולדות אהרן

רשב"ם

רע"י

עון הקדשים. לרעות על הדם ועל ההלך שקרב בסימלה
 כמו ששינו (מנחות כה) אי זה עון הוא נושא אם עון
 פיגול הרי כבר נאמר לא יצלה ואם עון טהר הרי
 נאמר לא יחשב ואין לומר שיכפר עוון הכהן שקרבי
 קמה שדין עון הקדשים נאמר לא עון המקריבים הוא אינו
 מראה אלא להכשיר הקרבן: ורד"ה על מצותו תמי
 שילוי אלא בשעת העבודה אלא חמדי לרעות הכס אפי' ה
 האומר שדרו על מעטו מעט ומרעה ואם לאו אינו ממ
 של מעט גדול יסיר דעתו ממנו: (לע) ורשב"ה עשה
 אחריו תעשה בדתו. ד' נגדים ולא יותר ד' כתיב

והוא מתבאר על גלות הרואה לפי שהמלכות היה כמו עפרה
המורה על השררה. כח"ס הכי המלכות והיה העפרה. וכתבי
גזר מלכות בשר תלמיד. והיה עשו משם. כי שם ראו למי
עשור (גדול כח"ס ביוסף וילנא אורח בנדי שם) והאכנס
מכפר על הדבור הלב. יתכן היה האכנס, "כי" שם אורח.
הדבור עבירה קשה מהעבירה. לפי שהמלכות מלכות אחר אחר

(נז) ושבצת הבדוה שש. ור"ל אמרו שהכחיות בא לנפר
על עיבורת דמים. כשנעשים איוסף עולו הכוחות
יוסף דגם. וזהו א"י שיהיה הרוי. מלכות. וזהו א"י שש
דמינו שפתי כי מין היה ראש לכל הרוחמים ומחללל הדבר ע"י
שקריבו וזה שפתי ולא תחבול קרובו ותחבול קרובו הכל
ע"י תחבול בו והכל. וזהו שש ע"י מקל. ומחללל

לְקוּמִים עַל הַתּוֹרָה

צײַץ האט מכפר גײַנען אויף דעם קרן וואס
מען האט מקריב גײַנען בשׂמחא אשר וואס ריא
יודין ועליו הייליגען זיך מנחת קדשם צו זייערע
אלע הייליגע סתנות וואס ועליו סבא וערין
יהיה אונזער זאל זיין צו סבא אויף זיין שמעדין
הסיד עם זאל זיין בויליגט צו זיין פאר נאם :
(וים) ושבח אונז דו זאלסט קעמטלין תכונה דאס
העמדין פון ליינען זעשית אונז דו זאלסט מאכין
צאנא אהיטור פון ליינען זאננס אונז אנאריט
תעשה זאלסט מאכין משה וערנן וקנס פון
אנווענדער : (ס) זענען אונז צו דאס קינדער פון
אשר תעשה זאלסטו מאכין העמדין זעשית אונז דו
זאלסט מאכין צו זיין גארטלין וסבדעת אונז היטלין

12

והיה לך בשר אתם את-אחרון אחיך
ואת-בניו אתו ומשחת אתם
ומלא את את-ידם וקדשת אתם
ובהגדלי: מב ועשה להם מכנסים
בד לכסות בשר ערוה ממתנים
ועד-ירכים יהיו: מג והיו על-אחרון
ועל-בניו בבאם אל-אהל מועד או
בגשתם אל-המזבח לשרת בקדש
תריא ופסל נסס . זכרים פת פתחין יז נדס יז : כד . יומא פא :

בצל המורים

ערסס ותזק מלתן של ישראל : (מב) ערוה . י' במסורה דין
ואידך ולא תקרינו נללות ערוה רמו שנגדי כסודה מכפרין על

סעריות : ממחנים ועד ירכים יסיו . ופמדך ליה והיו על אחרון לומר לך שמכנסים קורמים לכל :

רש"י

בפרשה : (מא) והלבשת אתם את אהרן . אותם
האמורים ה' באהרן חשן וסודו ומעיל וכחונת תשכן
מלגסת ואכנת ולכן ומכנסים הכתובים ו למטה כבולס :
ואת בניו אתו . אותם ו הכתובים כהס : ומשחת
אורם . את אהרן ולא בניו ח כשמן המשחה : ומלא את
את ידם . כל מלוי ידים ל' תמוך הוא כשהוא נכנס לדבר
להיות מוחזק בו מחותו יום והלאה וכל ל' כשממנין
אדם על פקודת דבר נותן השלים בידו בית יד של שור
שקירין גוואלס"ו (האנדשה) ועל ידו הוא מחזיקו בדבר
וקורין לאותו מסירה וורסס"ר פ והוא מלוי ידים :
(מב) ועשה להם . לאהרן ולבניו : מכנסים בד . הרי
ה' כנדים לכהן גדול וארכה לכהן הדיוט : (מג) והיו על אהרן . כל הכנדים האלה על אהרן הראוין לו :
ועל בניו . האמורים כהס : בבואם אל אהל מועד . להיכל וכן למשכן : ומתו . הא למדת שהמשמש ממוסר

עניני בגדי הקודש

פשה אורם ישכע מעמל נפשו ונפשו קלה בו [ועוד הוא מתחרט] ע"כ כל לכפרה האכנת שיהי דבוק בו כחגור . ומכנסים כד
לכפר על גלוי ערוות דבר שנגלעה נוסח כשמתחילים כד כד .
כל הסדרות דבוק ש לשלם כאשר ידבק האור אל מחני אים
כי כד יש כמשמעותו גם לשון כדירות :

פירוש לתורת אלהים

צו אכבוד ותחפצת אונ צו אשוינקיימ : (מא) והלבשת
אונ דו זאלקס ויאי אן קביידין את אהרן אחיך דיין
ברודער אהרן ואת בניו אונ וייגע ויהן סיום אים
וסשחת אונ דו זאלקס ויאי זאלבין וסלחא אונ דו
זאלקס דער פילען וייגערע הענט וסנשט אונ דו
זאלקס הייליגען ויי וקהת אונ ויי זאלין דיגען צו
מיר : (מב) ושה אונ דו זאלקס סאכין צו ויאי
פכנסים די סכנסים פון לייגען נכסת צו ברעקין בשר
ערות דאס לייב פון דער ערוה סכנסים פון דא
לענדין ושר אונ ביו די דיגען (ביו צום בויק) יהיו
זאלין ויאי ויין : (מג) והיו אונ ויי זאלין ויין על אהרן
אויף אהרן אונ אויף וייגע קינדער בנאם אין
וייגער סאחן קוקען צום אוהל מועד או אדער אין וייגער סאחן קינדען צום סוכה לשבת צו
דייען

מא והלבשת אתם את-אחרון אחיך
ואת-בניו אתו ומשחת אתם
ומלא את את-ידם וקדשת אתם
ובהגדלי: מב ועשה להם מכנסים
בד לכסות בשר ערוה ממתנים
ועד-ירכים יהיו: מג והיו על-אחרון
ועל-בניו בבאם אל-אהל מועד או
בגשתם אל-המזבח לשרת בקדש
תריא ופסל נסס . זכרים פת פתחין יז נדס יז : כד . יומא פא :

רשבים

(מא) והלבשת אותם . בשחקים חמשכן :

סעריות : ממחנים ועד ירכים יסיו . ופמדך ליה והיו על אחרון לומר לך שמכנסים קורמים לכל :

שפתי חכמים

סערי גם להסרן עשה כאלו אלה ה"ס מכל אותן ח' כנדים
של אהרן חשש ר' : ה' לא הכחונת ומלגסת ואכנת הכתובים
כלדו נכדס : ו ר"ל מכנסים קלי אכ"ג ואהריוטות : ו שהם
סכונות והמלגסת וסאכנת עם המכנסים האמור למטה :
ח להסוקי דלא קלי אכנדים כמו אותם דלעיל מיניה דקלי
אכנדים ואמר כשמן המשחה ולא כשמן יית או כוולתו שכן
כמי כפרסס שאתריה ולקחת את הכנדים ולקחת את שמן
המשחה וגו' : ב' ס' שילמא ידם ככית יד לסימן שיש לו כח
וחוקס בדבר שותמנה עליו כי כל מה שחוסס בידו הוא כחוקתו
וסחוסס כמלוי יד יותר מוחזק מאלו חסוס כקלת ידו ולכן כנה
המחזיק בדבר כחוקה מלוי יד : י ס' כשיכנה המקדש קלי אהל
מועד אהיכל וספ"ס שאלס מועד מורס על המשכן לכד הסיכל
יכל מקי' דמשכן והיו לומר למשכן וכן להיכל . (נח"י)

לקומים על התורה

פלן גרוד איו גיוען געקליידים סיום וייגע אכט קליידער ,
האבין די אכט קליידער קבשר גיוען אויף אכט ערלייא
עבירות , דער חשן האט קבשר גיוען אויף די דיגים אויב
ווי האבין געבאט אטעות אונ געפסקת אסאלישין דין , דער
אפור האט קבשר גיוען אויב קען האט געדיגט עכומ"ו
אוקגעריין , דער קעיר האט קבשר גיוען אויף די עבירה
פון לשון הרע , די העקר האט קבשר גיוען סאמאקער האט
קען געטרקט אקענקש אוקגעריין , די היטער האט קבשר
גיוען אויף די עבירה פון גאווה , דער גארטיל האט קבשר
גיוען אויף די עבירה פון שפלות , די חזיון האבין קבשר גיוען
האט געטרמאכט פון עבירות , די חזיון האבין קבשר גיוען
אויף די עבירה פון נזות , די גארדענע געקע נואם איו
גיוען אויף דעם שפערין פון פלן גרוד האט קבשר גיוען
אויף ריא עבירה פון צוות פנים :

וְלֹא־יִשְׁאוּ עֵינָיו וְמָתוּ חֻקַּת עֹלָם לֹא
וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו: ׀ רַבִּיעִי כֹּה ׀ וְזֶה
הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּהֶם לְקַדְּשׁ
אֶתְּם לְכַתֵּן לִי לֶקַח פֶּר אֶחָד בָּרֶךְ
בְּקֶרֶב וְאֵילָם שְׁנַיִם תְּמִימִם: ׀ וְלָהֶם
מִצֹּת וְחֻלֵּת מִצַּת בְּלוּלָת בַּשֶּׁמֶן

יִקְבְּדוּן חֻבָּא וְלֹא יִמָּתוּן
קִים עֵינָם לִיה וְלִבְנוֹתֵיהּ
בְּתַרְהֵיהּ: ׀ וְדִין פְּתִיגָא
דִּי תַעֲבִיד לְהוֹן לְקַדְּשָׁא
יְתַהוֹן לְשִׁמְשָׁא קִדְמִי
סָב תִּיר חֶד בֶּר תִּירִי
וְדִכְרִין תִּירִין שְׁדִמִּין:
וְלָהֶם פֶּסֶד וְגִרִיצוֹ
פִּסְרִין דְּפִיזוֹ בְּמִשְׁחָא
תִּירָא חֶס סִדֵּר . יוֹמָא ס:

רשבים
(ב) ולחם מצות . אפוי בחנוך קרוי לחם . וגם שמו
היה כן כי הוא לחם המכור עם חלות וריקין בעשיית
מלואים ב' צו את אהרן . חלות וריקין מפורשים
במס' מנחות ובמל' מין ומין עשר הם :

בעל המזורים
(א) חס הדבר אשר תעשה להם . כלומר קרבן נדביר שתאמר
לפס אשירי חכר וחקרב : לקח . כ' במסורה דין ואידך לקח
בגדו כי ערב זר כשכיל סאהרן עשה פסגל אחר הקדש לפסיר
מעלו בגדים סמלים לפי סגדו ע"א סממאין חסו שאמר לקח
נגדו פירוש מעלו כי ערב זר :

שפתי חכמים
ולא נהירא דכסדיא אמתי' כשכחוש' ל' סיו' אלן נאמר משכן ולא
נאמר מקדש כיומי' ואמר וכו' ואלו נאמר מקדש ולא נאמר משכן
סיומי' ואמר וכו' ומשמע דלא נזכר ללמוד לא בקי' ולא כסס
מזינו ל' ספרד למד זה מהא דאמרין ב'ח'כ' (פ' שמיני) גבי יין
ושכר כאלל מועד אין לי אלא אוכל' מועד מניין לרבות שילה וכו'
שולמים ח"ל חוקת חוקת שולם פ"כ . ולזה נכתוב הכר ב'ח'כ' כמס'ך
בפסוק חוקת שולם : כ' ומשום דמקרא דולא ימות לא למדנו רק
השעה בגדים ולשול מניס' אלל לא על המכנסים ופסין כמכנסים
אחריו דק' קשה למע לא כתב שני בגדים סלנו ג"כ למסל' ולכלל
אוחס' עס' שאר בגדי הכנס' כדי דקרא דולא ימות ויפס' קלי'
אכולו ופסוק מקרא ולא יפאו עין ומחו . ושמה י"ל שלא תאמר
דוקא חס' יס' לו כל השמינה בגדים ושכר סעבודס' ולא לבס' כל
ח' בגדים חייב אלל חס' לו כל סמ' בגדים כגון סגלדו או נסמאו
כדי' שלא לכתל הקרבן מפני שמחוסר בגדים לכן כתב ומחו ויפס' חס' יס'
סרשים א' של קיה ואחס' של לקיחם : ׀ דק"ל למע לקח סר ולא מין
דאין קטיגור נעשה קטיגור הרא"ס חירן דוקא בעבודת פנים ולא בעבודת חוץ ולקחן
לסוכים שלחם מלוח סוף רכוכה מפני שלחם כולל כל המינים מ"כ פ"י
לחם דקלס' סוף רכוכה סוף רכוכה וסוכתו מקרא דח' קרבן אסרן
וכינו כיום המסח' וכו' וכו' למדנו לכינו מיום המסח' אוחס' אלל מקיט
מה קרבן דמכיוי' אסרן סהוא מקריב ככל יום סוף רכוכה דלעתי' אף יום
רכוכה וסוכתה היא חלל מלוקט כדוחקין כל לרכה בעודס' כלל ואח"כ
בצמד לכו וסוכתה כלולה בשמן כשדס' סולח וסוכתה משוח בשמן
ואחור ומוסחן עד סוכה כל השמן סלנו . רא"ס : ׀ דמריקין מלחמי
עניני בגדי הקדש

בגדים כ' במיתה : חקת עולם לו . כל מקום שנאמר
חקת שולם הוא גזירה מיד ולדורות לעכב כן : (א) לקח .
כמו קח וסחי נזירות הן ל אחס' של קיה ואחס' של לקיחם
ולחן סתורן אחד : פ"ר אחד . לכפר על מעשה העגל
ס' סהוא סר : (ב) ולחם מצות וחלת מצות וריקין
מצות . הרי חלו ג' מניין רכוכה וחלות וריקין לחס'
מלות הוא הקדושה למסח' כענין חלת ג' לחס' שמן על סס'
שנותן שמן כרכוכה כנגד החלות וסוכתה וכל המניין
באים פסר עשר ס' חלות (מנחות טו) : בלוּלָת בשמן .
סמ' בגדים חייב אלל חס' לו כל סמ' בגדים כגון סגלדו או נסמאו
כדי' שלא לכתל הקרבן מפני שמחוסר בגדים לכן כתב ומחו ויפס' חס' יס'
סרשים א' של קיה ואחס' של לקיחם : ׀ דק"ל למע לקח סר ולא מין
דאין קטיגור נעשה קטיגור הרא"ס חירן דוקא בעבודת פנים ולא בעבודת חוץ ולקחן
לסוכים שלחם מלוח סוף רכוכה מפני שלחם כולל כל המינים מ"כ פ"י
לחם דקלס' סוף רכוכה סוף רכוכה וסוכתו מקרא דח' קרבן אסרן
וכינו כיום המסח' וכו' וכו' למדנו לכינו מיום המסח' אוחס' אלל מקיט
מה קרבן דמכיוי' אסרן סהוא מקריב ככל יום סוף רכוכה דלעתי' אף יום
רכוכה וסוכתה היא חלל מלוקט כדוחקין כל לרכה בעודס' כלל ואח"כ
בצמד לכו וסוכתה כלולה בשמן כשדס' סולח וסוכתה משוח בשמן
ואחור ומוסחן עד סוכה כל השמן סלנו . רא"ס : ׀ דמריקין מלחמי
עניני בגדי הקדש

עניני בגדי הקדש
(א) וזה הדבר אשר תעשה להם יקדש אותם חל . אחרי
שטס' סקל'ס' על סקרבס' אסרן וכו' וסגלס' לעבודת
המקדש . ולס' כנגדים אסר ילכס' . לוס' עזר עשה כליזה אסרן
יחקדס' ויכנסו מקרב כל יסרלל לעבוד חס' סעבודס' סהוא . כי
לא יחכס' ויפסקו חלס' מחכונס' מה לחכונס' אחרת וסגלס' סל
סס' ענין אלל כלמלשח' פסל מוסרס' סעסכ' או יסס' לו .
ולכן יסיו ימי סמלואיס' כס' ג' סיו לרכיס' אסרן וכו' ללמוד
שליש כנגד שלישה אבות . פ"ר כנגד אברהם דכתיב וזה
הבקר רץ אברהם . אילים כנגד יצחק ויעקב ולחם מצות כנגד
מינין כנגד שלישה סאין ולקס' כתיב וחלת יחם בשביל הקרבנות הלחם
סדויו מקרבין הקרבנות ארס' סוליד סאה של הסיס' לסוחן וכו' סמביאן
לכיתו סוציא סאה סלס' סאה קסח סאה סוכין אכל עתה אין סוציא
כי אס' סאה ויחור סעס' וכוכות הגסכיס' היינו סתברכין . ומעשה
בולס'יד אחר שיצא חס' יירושלס' וסכירו בו סהוא חלס'יד אסרו לו
סול ג' חווביס' ושב אצלנו ולא רצה אסר לחס' יס' לי גסן אתת
סחכיס'ב

עניני בגדי הקדש
(א) וזה הדבר אשר תעשה להם יקדש אותם חל . אחרי
שטס' סקל'ס' על סקרבס' אסרן וכו' וסגלס' לעבודת
המקדש . ולס' כנגדים אסר ילכס' . לוס' עזר עשה כליזה אסרן
יחקדס' ויכנסו מקרב כל יסרלל לעבוד חס' סעבודס' סהוא . כי
לא יחכס' ויפסקו חלס' מחכונס' מה לחכונס' אחרת וסגלס' סל
סס' ענין אלל כלמלשח' פסל מוסרס' סעסכ' או יסס' לו .
ולכן יסיו ימי סמלואיס' כס' ג' סיו לרכיס' אסרן וכו' ללמוד
שליש כנגד שלישה אבות . פ"ר כנגד אברהם דכתיב וזה
הבקר רץ אברהם . אילים כנגד יצחק ויעקב ולחם מצות כנגד
מינין כנגד שלישה סאין ולקס' כתיב וחלת יחם בשביל הקרבנות הלחם
סדויו מקרבין הקרבנות ארס' סוליד סאה של הסיס' לסוחן וכו' סמביאן
לכיתו סוציא סאה סלס' סאה קסח סאה סוכין אכל עתה אין סוציא
כי אס' סאה ויחור סעס' וכוכות הגסכיס' היינו סתברכין . ומעשה
בולס'יד אחר שיצא חס' יירושלס' וסכירו בו סהוא חלס'יד אסרו לו
סול ג' חווביס' ושב אצלנו ולא רצה אסר לחס' יס' לי גסן אתת
סחכיס'ב

סמ

סמ

וְאִסְפוּ גֵּי פְּטִירִין
דְּמִשְׁחִין בְּמִשְׁחָ סִלְתָּ
דְּחִימִין פְּעֵלִיד יִתְהוֹן:
גִּיתְתִּין יִתְהוֹן עַל סִלְתָּ חֵד
וּתְקַרִיב יִתְהוֹן בְּסִלְתָּ וְיִתְ
תִּירָא וְיִתְתִּיר דְּכָרִין:
י וְיִתְתִּיר וְיִתְתִּיר בְּנִיחִי
תְּקַרִיב דְּתִרַע מִשְׁכָּן
וְיִמְנָא וְיִמְסִי יִתְהוֹן
בְּמִיָּא: ה וְתִסַּב יִתְ
לְבוּשָׁא וְתִלְבִּישׁ יִתְ
אֲהֵרִן יִתְתִּיר כְּתוּבָא וְיִתְ
מַעֲרִי דְאִיפֻדָּא וְיִתְ
אִיפֻדָּא וְיִתְתִּיר חוּשָׁנָא
וְתִתְקִין לִיה בְּהִמְנָן

איפודא

וְדִקְיָקִי מִצֹּת מִשְׁחִים בְּשִׁמְן סִלְתָּ
חֲמִים תַּעֲשֶׂה אֹתָם: י וְנָתַתְּ אוֹתָם
עַל־סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בְּסֵל
וְאֶת־הַפָּר וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִם: י וְאֶת־
אֲהֵרִן וְאֶת־בְּנָיו תְּקַרִיב אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֶתָ אֹתָם בַּמַּיִם:
ה וְלָקַחְתָּ אֶת־הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ
אֶת־אֲהֵרִן אֶת־הַכֹּהֵנֶת וְאֶת־
מַעֲלֵי הָאֹפֶד וְאֶת־הָאֹפֶד וְאֶת־
הַחֹשֶׁן וְאֶפְדֶּתָ לוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֹפֶד:

רשבים

(ג) והקרבתם אותם. הביאים לעזרה:

רש"י

כשהן קמח יולק בהן ע שמן וכוללן (שם עה): משחים
בשמן. אמר חפיתן מושחן כמין כ"ף יונית שהיא עשויה
כמין שלטו (שם): (ג) והקרבת אותם. אל חלל המשכן
כיום פ הקמתו: (ד) ורחצת. זו טבילת כל צ הצוף:
(ה) ואפדת. קטט ותקן החגורה והסינר סביבותיו:
ולא קידוש ידים ורגלים מדמית כמים כמדת הכי"ת דמשמע

דעת וקנים מבעלי התוספות

עלי יותר מכל מה שתהנו לי שהוא עושה לי ששה מאות
הביות יין בכל שנה ואני מוכרם בדמים יקרים וכן בזכות
הבכורים הפירות מתברכות ומעשה ביותן בן אעזר שהיה
יושב שבת חתת תאנה יר פל והוציאו התאנים דבש עד שירד
לארץ והרוח מנבלו בעפר ובאת עז והיתה מנספת חלב
ומתערב דבש עם חלב אמר לחמיריו באו ואראה לכם מעין
העולם חבא נתבטלו אלו נתבטלו הכל שנאמר וזרעם הרבה
והבא מעט אכול ולא לשבעה לבוש ולא לחום לו זרעם
הרבה והבא מעט משנפלו המנחות אכול ולא לשבעה
משנפלו דחם הפנים שחו ולא לשכרה משנפלו הנסכים
לבוש ולא לחום משנפלו בדרי כהונה אין תאנים בתאנת
משנפלו הבכורים גור מסכלה צאן משנפלו התמיד

מפני שכוונך קודם לקטוע ראוי שירחל אותם להעביר מהם
הפירות כל העזרה פתח אהל מועד. ואמר ורחל אותם כמים מפני
שכלוך אח"כ ילביש סגדים הקדושים המיוחדים להם. ולפי שאהרן היה הראש תחיל ראשונה בלישת כנדי. ואמר תחלה את

פירוש לתורת אלהים
מיט בוימאיר דקמין אונ דינע מצות געשמיךמ
מיט בוימאיר סילת נעקער קעהל פון נייץ
תעשה ואלקטמו מאכין וי"א: (ג) ונתת אותם אונ דו
ואלקט געבין וי"א צי אויף איין קויבער והקרבת
אונ דו ואלקט גיגענען וי"א מיט דעם קויבער ואת
תיר אונ דעם אקס ואת שני אונ די אנווי ויידער:
(ד) ואת אהרן אונ אהרן אונ נייגע קינדער ואלקטמו
גיגענען אי צי דיא מיר פון אוהל מועד ויהצית

ושמח

שפתי חבמים

כתיב עשר דכתיב כים והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה
וזמרינו כפ' הוודע דף ע"ו נאמר כלן תרומה ונאמר התם
בתרומה מעשר תרומה מה להלן אחד מעשרה חף כלן אחד
מעשרה: ע ר"ל למה משנה הקרא ולא כתב כלולות וזו משווא
כטולן: פ ולא אל המזבח כי אינם קריבים לגבוה אלא אחד מכל
מין ומין כדכתיב למטע כענין ומה שהוסיף לומר כיום הקמתו
ס"י בעת הקמתו ולא קודם והקמת המשכן לא היה רק כר"ת
ניסן כי כל שבעת ימי המלוכה היה כונה וסותר בכל יום: צ

עניני בגדי הקדוש

מאדון הנביאים עבודת המקדש ומעשה הקרבנות. ומפני זה
לום יתברך שכשנפת ימי המלוכה יכנס משפ רבינו כדי שמננו
יצאו וכן יעשו אהרן ובניו אח"כ בעבודת המקדש והקרבנות
המזבח. ונעשה הסדר הזה כעשה פעמים בשבעת ימי המלוכה
והיה הפעם האחת מהן לקדש את הכהנים ואת המזבח כמשכן
כלו. ושאר הפעמים היו ללמד את אהרן ובניו דיני העבודה.
וכמ"ש חז"ל כה"ג שאינו יודע עיקרי העבודה אין עבודתו
שכונה. אמר רבי יהודה ומנין שכה"ג לריף להיות ת"ת דכתיב
כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפינו. ולכך זכרה
התורה כלן התכלית הראשון בלמרו וזה הדבר אשר תעשה
להם ר"ל לאהרן ולבניו לקדש אותם לכהן לז' ולז'.
(ד) ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד. שהיא
העזרה כולה. כי מפני שמעט יכנסו להיכל ומהיכל לפני ולפנים
נקראת כל העזרה פתח אהל מועד. ואמר ורחל אותם כמים מפני
שכלוך אח"כ ילביש סגדים הקדושים המיוחדים להם. ולפי שאהרן היה הראש תחיל ראשונה בלישת כנדי. ואמר תחלה את

על ריש תורא: יא ותכנס
ית תורא לקדם יי בתרע
משכן ומנא: יב ותסב
מקמא לתורא ותתן על
קרנת מדבחה באצבעה
וית כל דמא תישור
ליסודא דמדבחה:
יג ותסב ית כל תרפא
דחפי ית גנא וית חצרא
דעז כבדא וית פרתי
כריו וית תרפא די
עליו ותסיק דמדבחה:
יד וית פסר תורא וית
משכיה וית אוכליה
תוקיד כנורא מברא
למשריטא חטאתא דוא:
טו וית דגרא חד תסב

תולדות אהרן

ונקטת מרס. ונחית לר: אה. כל סמל.
חלין מע:

י וּשְׁחַטֶּתָּ אֶת־הַפָּר לַפְּנֵי יְהוָה
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: יב וּלְקַחְתָּ מִזֶּמֶן
הַפָּר וְנִתְּתָהּ עַל־קִרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ
בְּאֶצְבָּעְךָ וְאֶת־כָּל־הַדָּם תִּשְׁפֹּךְ
אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ: יג וּלְקַחְתָּ אֶת־
כָּל־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־
הִיתָרֹת עַל־הַכֶּבֶד וְאֶת שְׁתֵּי
הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן
וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ: יד וְאֶת־בֶּשֶׂר
הַפָּר וְאֶת־עֲרֹו וְאֶת־פָּרְשׁוֹ תִשְׂרֹף
בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחָנֶה חֲטָאת הוּא:
טו וְאֶת־הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח וְסִמְכוּ

בעל הטורים

(יד) תשרף באש. ג' הכל ואידך ואת מרכבותיהם תשרף באש
ביהושע ואת העיר הזאת תשרף באש גבי לזקיה שזכות הקרבנות

שפתי חכמים

דבר הוא המיטך בזה: א כדמפרש בפרשת לו פ' ולא נפתח
לזהל מועד ממש דהא שחיטת חטאת בלשונה של מוצח הוא אלא
כנגד הפתח קחמר: ב פ' ולא שיעמוד למטה וירוק כמותל
המוצח מוחוט הסיקרא ולמטה כנגד הקרן כמו שפוש בקרבן
ע' לא ואחר כל הזכרים: ג שהרי נותן דם ג' על הקרנות ואיך
חגור ואת כל הדם תשפוך אלא כלאו אמר ואת כל הדם הנשאר:
ד כדכתיב לקמן בפרשת שמיי היותרת מן הכבד ש"מ שיטול
מעט מן הכבד על היותרת ועל הוא במקום עס: ה ואע"פ שיש
חילונה אחרת בהפרשת חוץ מזה שהוא עגל החטאת שבהפרשת לו
על הכבד. אף מן הכבד ד יטול עמה (ח"כ): (יד) תשרף באש. לא מלינו ה חטאת חילונה נשרפת

דעת זקנים מבעלי התוספות

(טו) וסמכו אהרן. סלא וא"ו ולא אחפרש למה. ועוד קשיא
לי דהבא כתיב וסמכו ובקדמאה דפר ובתראה דא"ל לא

פירוש לתורת אלהים

אהרן מיט וייגע קינדער זאלין אנלעגן זייערע
הענט אויף דעם קאפ פון דעם פר: (יא) וּשְׁחַטֶּתָּ
את הפר ונ' אונ דוא זאלסט קולען דעם פר פאר
גאט בייא דער טיר פון אוהל מועד: (יב) וּלְקַחְתָּ
סדם הפר דו זאלסט געמען אביסול בלוט פון פר
ונתתה על קרנות המזבח באצבעך אונ דו זאלסט געבין
אויף דיא ווינקלען פון דעם מנבח מיט דייגע
פינגער ואת כל הדם ונ' אונ גאר דאס איבעריגע
בלוט זאלסטו אויס גיסען צום אפ גרונד פון דעם
מנבח: (יג) וּלְקַחְתָּ אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־
שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ:
לעגען אהרן אונ זייגע קינדער את זייערע הענט
על

אֶהְרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ
הָאֵל : מו וְשַׁחֲטָה אֶת־הָאֵל
וְלָקַחְתָּ אֶת־דָּמּוֹ וְזָרַקְתָּ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב : יז וְאֶת־הָאֵל תִּנְתָּח
לְנִתְחָיו וְרַחֲצֶתָ קִרְבּוֹ וּכְרָעִיו וְנִתַּחְתָּ
עַל־נִתְחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ : יח וְהִקְטַרְתָּ
אֶת־כָּל־הָאֵל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶה הוּא
לִיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לִיהוָה
הוּא : יט חֲמִישִׁי יט וְלָקַחְתָּ אֶת־הָאֵל
הַשֵּׁנִי וְסָמַךְ אֶהְרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁ הָאֵל : כ וְשַׁחֲטָה אֶת־
הָאֵל וְלָקַחְתָּ מִדָּמּוֹ וְנִתַּחְתָּ עַל־

וְסָמְכוּ אֶהְרֶן וּבָנָיו ית
יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ דְּכָרָא :
מ וְתַפּוּס ית דְּכָרָא וְתַפּוּס
ית דְּמִיָּה וְתַזְרוּק עַל
מִדְּבָחָא סְחוּר סְחוּר :
יז יִת דְּכָרָא תַפְלַג
לְאֶהְרָה וְתַחֲלִל גִּיּוּה
וְכָרְעוּהִי וְתַתְּנוּ עַל
אֶבְרָהִי וְעַל רִישָׁה :
יח וְתַסִּיק ית כָּל דְּכָרָא
לְמִדְּבָחָא עֲלֵתָא הוּא
קָדִם : יט לְאֶהְרָה
בְּרַעְנָא קוּרְבָנָא קָדִם :
הוּא : יט וְתַפּוּס ית דְּכָרָא
תַנְיָנָא וְסָמַךְ אֶהְרֶן
וּבָנָיו ית יְדֵיהֶם עַל
רֹאשׁ דְּכָרָא : כ וְתַפּוּס ית
דְּכָרָא וְתַפּוּס מִדְּמִיָּה

תולדות אהרן
על כהן . אונקלוס י :

שפתי חכמים

י"ל דה"פ חלא זי כלומר של
תלמידי הוה שבו סיחף תחלת חיותו
ללא דוקא הוה וכלומר זי : ו כלו חית
כאלכס ת"ל דוקא טא כילד לוחז כמזרק וכו' :
ח לא מוסף על כנחשים דהא סקרב וסכרשים
הם ומחמר עם נחשו מורס שסקרב וסכרשים
לכן כ' על שחר נחשים וא"ל מנ"ל לרש"י
כמשמע דיל מדכתיב על נחשו וכל רשע
על נחשים ח"ו הוה על ראשו ולס טא על
לכן פ"י עם וק"ל : לא סכרית ית לו מנחה
ארבע לא לומר לך ט' : (דכ"ט) דק"ל וכלא
סכרפים הכשר והעלמות לכ"ס נחת דוח וכו' :
אשה : לאו י אש ויהא הקדשת לביצים
על האש :

רש"י

חלא זי : (עז) דוקא . (זכרים נכ) ככלי ו לוחז
במזרק דוקא כנגד הקרן כדי שיראה לכאן ולכאן
ואין קרבן ששון מתנה כאלכס חלא טענת כלכל
שאר זכרים ו איק טעוין קרן ולא אלכס טענת דמס
מחלי המזבח ולמטה ואינו עולה ככבש חלא עמוד כרן
דוקא : סביב . כך מפורש בשמיטת קדשים שאין סביב
חלא כ' מתניתין שהן ל' האחת בקרן זוית ו והאחת בקרן
סכנגדה כאלכסון וכל מתנה נראית כשני לדי הקרן ח"ו
ואילך נמלא הדם נתן כל' רוחות סביב לכך קרוי סביב :
(יז) ע"ל גרמיו . עם נחשו ח מוסף על שאר הנחשים :
(יח) ריח ניוחוח . מת רוח ש לפני שאמרתי ונעשה רלוי :

דעת זקנים מבעלי התוספות

סיכין יחד י"ב נרעין וכו' ודורשין . פירש נרעין
הו"ו דאורשין וכו' ודורשין על וסכך הרי בגולה וסככי .
גורא דלמדרש כן כתיב אחר מלא וכי האי גוונא

פירוש לתורת אלהים

זי אויף דעם קאפ פון דעם וויידער : (ס) וְשַׁחֲטָה
אונ דו וְאֶלְקָם קוֹלִין דעם וויידער אונ נעכען ויין
בְּלוֹם וְהִקְטַחְתָּ אֶת־הָאֵל אֶלְקָם שְׁפָרְעֵנְגֵעֵן
אויף דעם בְּלוֹם אֶרֶץ : (יח) וְאֶת־הָאֵל תִּנְתָּח
אונ דעם וויידער וְאֶלְקָם צו שְׁנִידִין צו ויִינֵע
שְׁמִיקֵער וְהִקְטַחְתָּ אֶת־הָאֵל אֶלְקָם וְהִקְטַחְתָּ
ווייגִינְקֵשֶׁע אונ ויִינֵע קִנְיָן וְהִקְטַחְתָּ אֶת־הָאֵל
וִיָּא נַעֲבִין מִיָּם ויִינֵע שְׁמִיקֵער וְהִקְטַחְתָּ אֶת־הָאֵל
וִיָּא קָאפ : (יח) וְהִקְטַחְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵל אֶלְקָם

נעכין

ותתן על רום אדנא
דאחרן ועל רום אדנא
דבנתי דמינא ועל
אליון ידיו דמינא ועל
אליון רגליו דמינא
ותורוק ית דמא על
מדפחא סחור סחור:
כא ותסב מן דמא די על
מדפחא וסמחא
דדביתא ומדי על אחרן
ועל לבושוהי ועל בנתי
ועל לבושי בנתי עמיה
ויתקדש הוא ולבושוהי
ובנתי ולבושי בנתי
עמיה: כב ותסב מן
דברא תרפא ואליה
ות תרפא ודפי ית גוא
ות חצר פכדא ות
תרתין פולין ות תרפא
די עליה ות שקא
דמינא ארי דבר
קורבנא

תנוף און אהרן ועל תנוף און בנני
הימנית ועל ביהן ידם הימנית ועל
בהן רגלם הימנית וזרקת את
הדם על המזבח סביב: כא ולקחת
מן הדם אשר על המזבח ומשמן
המשחה והית על אהרן ועל
בגדיו ועל בגדיו ועל בגדיו
אתו וקדש הוא ובגדיו ובגדיו
בגדיו אתו: כב ולקחת מן האיל
החלב והאליה ואת החלב
המכסה את הקרב ואת יתרת
הקרב ואת שתי הכלית ואת
החלב אשר עליהן ואת שוק הימין

בעל הטורים

(כא) ובגדיו. ד' דין ואידך ובגדיו קרושים. ובגדיו לא יפרוס. וכל כן ובגדיו. לא תשרפם
ובגדיו לא תשרפם. אע"פ שכל חייב בקריעה דכתיב. ובגדיו
קרושים שהאכל על הרגל שאל כהן גדול לא יקדש דכתיב

שפתי חכמים

סמס של הטול ונקראת כן מפני שכל איברי הטול נתנו כחש:
ב דומיא דתנוף שהוא האלמנטי כחש: ל פלוגתא דר"ע ור"י הוא
חד סוכר חלב הדקים וחד סוכר חלב הקיבה: ב וכן לא מלינו
תומת לחם הכל עם שלמים נקטרת כוז שדרי סק נתנים לכהנים

(ג ט) שנאמר לעומת העלה וסירנה מקום שהכליות יועלות וכאמורי הפר לא נאמר אליה שאין אליה קריבה אלא ככשה
וככשה ואיל אכל שור ועז אין טעונים אליה: ואת שוק הימין. לא מלינו הקטרה כשוק הימין עם. ב האמורים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כא) ולקחת בן הדם. צ"ע אם כשנזרק כבר על המזבח אם היה חוזר ולקח ממנו נחאת עמיתו:

פירוש לתורת אלהים

נעבין אויף דעם לעפיל פון דעם אויער פון
אחרן וגי אונ אויף דעם לעפיל פון דעם אויער
פון וייגע קינדער הימנית דאס רעקטע אויער וגי
בהן אונ אויף דעם גראבין פינגער פון ידס הימנית
זייער רעכטין האנט וגי בהן אונ אויף דעם
גראבין פינגער פון רגלס זייער רעכטין פיס וזקת
די נאלקט שפרענגען דאס איבעריגע בלוט אויף
דעם קנזח ארום: (כא) וזקת בן הדם אשר על המזבח
אונ די נאלקט געקען פון דעם בלוט וואס אויף
דעם מנזח יושפן אונ פון דעם בוימאיי וואס
קען נאלקט מיט אים וזקת אונ די נאלקט

ואת

כי איל מלאים הוא : כג וכבר לחם
אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק
אחד מסל המצות אשר לפני
יהוה : כד ושמת הכל על כפי אהרן
ועל כפי בניו והנפת אתם תנופה
לפני יהוה : כה ולקחת אתם מידם
והקטרת המזבחה על־העלה
לריח ניחוח לפני יהוה אשה הוא
ליהוה : כו ולקחת את־החזה מאיל
המלאים אשר לאהרן והנפת אתו
תנופה לפני יהוה והיה לך למנה :

קורבניא הוא : כג ופתא
דלחם חדא וגרצתא
דלחם משח חדא ואספונ
חד מסלא דפטיריא די
קדם יי : כד ותשני בידא
על ידי דאחרן ועל ידי
דבנאיה ותרם יתרון
ארמא קדם יי : כה ותסב
יתרון מידהון ותסיק
דמרבחא על עלתא
לאתקבליא בבענא קדם
יי קורבניא הוא קדם יי :
כו ותסב ית חדיא גרבר
קורבניא די לאהרן
ותרם יתיה ארמא קדם
יי ויהי קד חלקק :
תולדות אהרן
ורקיק . מנחות פס : פטוס . פס ס :

שפתי חכמים

רש"י

אלה טורחט טעה היתה : ב"י שהמלוכים האמור כן הוא במקום
שלמים האמור כמ"א ונקרא מלוכים מפני שכל מלך שלם וכ"ס
קריאת שם שלמים כי שלמים הוא לשון שלמות שמושלם בכל
וכא דשינה הקרא וקראן בשם מלוכים ולא בשם שלמים מגיד
שהמלוכים שלמים כלומר שהם ממונאים בכל שמשמשים שלום וכ"י :
ס מרכתי ומלת לחם שמן שואל מורה על רכיו שמן שטון
כחוכה דהיינו רכוכה משום שטון שמן ברנוכה כנגד החלות
והרקיקים : ע מרכתי ושמח סכל על כפי אהרן וגו' והנפת
ואם הם על כפי אהרן איך הים משם מניף דכתיב והנפת אפי"כ
שנים היו מניפים : פ דלי תנופה מלי הנפת . ומעלה ומוריד
מדכתיב ואשר הורם והרמה היל למעלה ואין עליה בלא הורדה :
צ כלו דהקטרת אימורי שלמים יהיה אחר בקרבת השולח ושלח
תפרס על השולח ששים אימורי שלמים והשוק והחזה על השולח

אלה זו כלבד : כי איל מלאים הוא . שלמים לשון
שלמות שהושלם בכל ג מגיד הכתוב שהמלוכים שלמים
שמשמשים שלום למזבח ולעבוד העבודה ולבעלים
(ס"א) שלום עם המזבח והעובד והבעלים) לכך חזי
מלרכיו החזה להיות לו לעובד העבודה למנה וזהו
משק שמשם במלוכים והשאר אכל אהרן ובניו שהם
בעלים במשרש בענין : (כג) וכבר לחם . מן
החלות : וחלת לחם שמן . ממין ס הרכוכה (ח"כ) :
ורקיק . (מנחות עה) מן הרקיקין אחד מעשר שכל
מין ומין . ולא מנינו תרומת לחם הכא עם זבח
נקטרת אלא זו כלבד שתרומת לחמי חודה ואיל
גזיר תנוה לכהנים עם חזי וסוק ומה לא היה למשה
והנפת . שניהם עוסקין ע בתנופה הבעלים והכהן הא כיצד כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף ובזה היו
אהרן ובניו בעלים ומשה כהן : תנופה . (מנחות סב) מוליך פ ומביא למי שארבע רוחות העולם שלו
ותנופה משככת ומכטלת סורענות ורוחות רעות תרומה מעלה ומוריד למי שהשמים והאדמה שלו ומעכבת
סללים רעים : (כה) על העולה . על האיל הראשון צ שהעלית עולה : לריח ניחוח . לנחת רוח למי שאמר
ונעשה רעו : אשה . לאש נתן : לח' . לשמו של מקום : (כו) הנפוח . לשון הולכה והובאה וינטלייר כלעו (שחינעס) :

פירוש לתורת אלהים

ואת אונ דעם דעכשען שענקער יי ווארום דער
וויידער איז פון די קלואים : (כג) וקבר לחם אחת אונ
איין קרויט ופתא אונ אחרת פון שייג וואס איז צו
מישם מים בויקאיר ורקיק אונ איין דונע כמזה
פון דעם קארב פון די מזה אשר וואס פאר גאט :
(כד) ושפת חלי פי בפי אהרן אונ דו ואלקם קאהרן
גאר אויף דיא הענט פון אהרן ופי אונ אויף דיא
הענט פון וייגע קינדער והנפת אונ דו ואלקם
אויף הייבין ויזא פאר גאט : (כה) ולקחת אתם סדרם

אונ דו ואלקם ויזא געקען פון וייצער הענט
והקטרת אונ דו ואלקם בקטיר זיין אויף דעם
ערשטין וויידער וואס דו האקט אויף ניקבאקט
פאר אעיקה צו אנשיקאקין רים פאר גאט אשה
דאס נאז געפייגט נוערין אויף דעם פייער פאר
גאט : (כו) ולקחת את התבואה פאלי הפלואים אונ דו
וואקט געקען דיא קרוקט פון דעם וויידער פון
דעם דער פירונג אשר אהרן וואס איז צו אהרן
והנפת אותו תנופה אונ דו ואלקם אויף הייבין אים
אין

כי וקדש ית חדיא
דאדמוחא וית שקא
דאפרשותא די אתרם
ודי אתפרש מדבר
קורבניא מדי לאהרן
ומדי לבנתי: כח ויהי
לאהרן ולבנתי קנים
עלם מן בני ישראל
ארי אפרשותא הוא
ואפרשותא יהא מן בני
ישראל מנכסת
קורבנות אפרשותא
קנים י: כס ולבנשי
קורשא די לאהרן יהו
לבנתי פתורתי לרבא
כהן ולקרבא כהן ית
קורבנות: ל שבעת
יומין

כי וקדשת את חזה התנופה ואת
שוק התרומה אשר הונף ואשר
הורם מאיל המלאים מאשר
לאהרן ומאשר לבניו: כח והיה
לאהרן ולבניו לחק-עולם מאת
בני ישראל כי תרומה הוא
ותרומה יהיה מאת בני-ישראל
מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה:
כס ובגדי הכהן אשר לאהרן
יהיו לבניו אחרי למשחה בהם
ולמלאכם את-ידם: ל שבעת ימים

תו"א אשר כונן. טכס לא מנחות טא: למן טולס. זכוחס נח: ובגדי הקדש. יומא ס טב: שבעת ימים. יומא טב:

בעל הטורים

(כו) וקדש את חזה התנופה ואת שוק התרומה ואת
אפס התוח קורין תנופה כי לבדו הונף ונאכל אבל השוק
של כהן נקמר. אבל של דורות שניהם נאכלין:
(כט) למשחה בהם. להחנך בהם בעין משיחת שמן וגם בכל מקום קורא הגדולים משוחים. אל תגעו במשיח:

רש"י

(כו) וקדש את חזה התנופה ואת שוק התרומה
וג'. קדש לדורות להיות תרומתם ק והנפתם
כחזה ושוק של שלמים אבל לא להקטיר אלא והיה לאהרן
ולבניו לכול: הורם. לשון מעלה ומוריד: (כט) לחק
עולם מאת בני ישראל. שהשלמים לבעלים ואת החזה
וחת השוק יתנו לכהן: כי תרומה הוא. החזה ושוק
הזה: (כט) לבניו אחרי. למי שכל ר בגדולה אחרי:
למשחה. להתגדל בהם שיש ש משיחה שהיא לשון שרה
כמו (במדבר יח) לך נתתם למשחה (תהלים קה) אל
(ל) שבעת ימים. ארעסין:

פירוש לתורת אלהים

וארון דאס איז איין אפשיידונג ותרופה אונ איין
אפשיידונג זאל דאס זיין פון די קינדער ישראל
סוכה פון דעם שעכטינג פון זייערע שקמים
תרופתם זייער אפשיידונג צו קאט: (כט) ובגדי
הקדש אשר לאהרן וגו' אונ דיא הייליגע קליידער
וואס צו אהרן זאלן זיין צו זיגע קינדער נאך
אים קשחה צו נאקבין מיט אים וקפא אונ צו דער
פולען מיט זיין זייערע הענט בלומר דאך דיא
אקט קליידער ווערן זיי בלגים גדולים: (ל) שבעת
זיגען טעג זאל זיין אן קליידן דער פהן גדול
וואס

רשבים

(כו) אשר הונף ואשר הורם. שניהם הוא לשון הפרשה
אפס התוח קורין תנופה כי לבדו הונף ונאכל אבל השוק
של כהן נקמר. אבל של דורות שניהם נאכלין:
(כט) למשחה בהם. להחנך בהם בעין משיחת שמן וגם בכל מקום קורא הגדולים משוחים. אל תגעו במשיח:

שפתי חכמים

זיקקתם יחד: ק לא שיקדס החזה והשוק עלמם האמורים כאל
שאלו ככר הונפו והורמו והוקטר השוק והחזה ניתן למשה למנה
זמין להם קדושה אחרת אפי"כ לדורות קאמר ופי' להיות נוסגת
כס תנופה וסרמה כחזה ושוק של מלואים אבל לא להקטיר כלומר
אבל לא שתקדשם לדורות אף להקטיר אלא והים לאהרן וכו':
ד כלומר להיות במקומו כה"ג דהא כהן הדיוט אסור ללבוש שמונה
בגדים המיוחדים לכ"ג: ש דאין שייך לשון משיחה על הכנדים:
ד שכן כתיב ומשחת להם תנכשות והיחה להם כהונת שולם הא
אם חין כנדיהם עליהם הוו כורים: א דחלי"כ מאי שבעת ימים
דהא ככל עבודה לריך ללבושן ולהפשיטן אח"כ אפי"כ על שכמה

תגעו במשיח: ולמלא במ את ידם. ע"י הכנדים הוא תמלכ כהונה גדולה: (ל) שבעת ימים. ארעסין:

יִזְמִין יִקְבְּשִׁינוּן כְּהֵנָּה
תְּחֹתָיו מְבֹנֵהוּ דִּי
יִיעֹר לְמִשְׁכָּן זְמָנָה
לְשִׁמְשָׁא בְּקֹדֶשָׁא :
לֹא וַיֵּת דְּכֵר קֹדְרֵנְיָה
תִּסְבּ וּתְבַשֵּׁל יֵת בְּסִרְיָה
בְּאַתֵּר קִדִּישׁ : לֵב וַיִּיכּוּל
אֶתְרֵן וּבְנֵהוּ יֵת בְּסֵר
דְּכָרָא וַיֵּת חֲמָא דִּי
בְּסָא בְּתֹרַע מִשְׁכָּן
זְמָנָה : לֵב וַיִּכְבְּדוּן יִתְחַזֵּן
דִּי אֶתְפֹּסֵר בְּחֵין לְקֹדְרָא
יֵת קֹדְרֵנְיוֹן לְקֹדֶשָׁא

רעב'ס

(ל) ילבשם הבדן, בבתחונכם להיות כהן גדול שבעת ימים תמלא ידם. שבעת ימים לפני יום השמיני שהיתה עבודה באהרן ובניו היה משה מקים את חמשון בבל

רנ"ו

יִלְבָּשׁם הַכֹּהֵן. אֲשֶׁר יִקּוּם מִבְּנָיו בַּתְּחִיל לְכוֹנֵן
 זָרְקָה כְּשִׁמְנוֹהֶם לְהִיתׁ כֵּן גָּדוֹל: אֲשֶׁר יִבֹּא אֶל
 אֹהֶל מוֹעֵד. (יִזְמַע) אֲחֻז כֵּן הַמִּזְבֵּחַ יִכְנֹס אִתּוֹ
 וְלֹפֶטִים בֵּינֵם ג' הַכְּפֹרִיט וְחֻבֵּהָ גָּדוֹל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרִית יוֹם
 וְלֹפֶטִים כְּשֶׁרָה אֵלֶּם כּו': תַּחֲרִיב מִבְּנָיו. מַלְמֵד שֶׁשֶּׁם
 הַכְּפֹרִיט יֵשׁ לוֹ כֵּתֵב גָּדוֹל כִּן מַלְמֵד אֲחֵר דַּקּוּמוֹ וְיִמְצֹא כֵּן גָּדוֹל
 וְתַחֲרִיב (ת"כ'): הַכְּרֹחַ וְתַחֲרִיב מִבְּנָיו. מִכָּאן רָחִיק כֵּן
 שֶׁשֶּׁן כֵּן יִפְּטַל מִכֹּהֵן הַמַּשֶּׁ לְסִיכָר יִנָּתֵן תַּחֲרִיב נִמְשָׁךְ
 (לָהּ) בְּמִקְוֵה קְדוּשָׁה. כִּתְּרָה ו' אֵלֶּם מִשֶּׁד
 וְשִׁלְמִים הֵלֵל ו' קִדְשֵׁי קִדְשֵׁי הַיּוֹם: (ג') פָּחַח אֹהֶל
 כֵּל הַהֶחָר קְרִי כֵן: (ג') וְאִכְלוּ אֹתָם. אֲחֵרָה
 לִפִּי שֶׁשֶּׁם כְּנִיָּהֶם: אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם. לִסֵּם כֵּל
 יִרְוִיחַ וְתִשְׁוֹ: מִלְּאָה אֲדָרִים. כִּבּוּי י' וְלֹחַם
 לְקֹדֶשׁ אֹתָם. שְׁמַל י' ב' הַמִּזְבֵּחַ הֵלֵל נִתְמַלֵּא

וְיִשְׁכְּנוּ בְּקִנְיָנָם: וְאִם כִּדְבָרְכִי נָפַל בְּחֶמֶס קְדוֹם כִּחָר אֶבֶן מוֹעֵד:
וְאֶחָדָם לֹכֵל לֹכֵל אֶת הָאֶבֶן אֶת אֶבֶן מוֹעֵד חֶמֶס דְּמַיִם הֵנִי מַחֲלֵם
שֶׁהַמִּלְוִיִּם כֻּבָּה וְיִשְׁלַח הוּא כֹסֶר לְאַחֲרָיו וְלִנְדָוִיו וְלִזְרוֹת
וְלִיִּלְחָם הַסָּמוּךְ יִדְם נְעֻשֵׁית הַבָּיִל וְיִשְׁלַח מִחֶמֶס שֶׁאֵין יִתְחַבֵּן
בְּיָד יוֹדֵעַ מִלְּוֵי יִדְם יִקְדָּשׁוּ לְנֹכְחֵם וְאִין מִעֲנִין כֵּן יִקְדָּשׁוּ

פירוש לתורה
ואם עד וועט זיין אויף זיין אָרט נאך אים מגוי
וון זייער קינדער אַזוי נאך וואס ער וועט קוקען
אויף אים מועד וואס מ׳זאגט מען אין קרשי
דעם ארײַן ווייל וואס אַזעלכע פֿון האם נים
קראָם ארײַן קוקען אין קרשי קרשים נאך דער
האָר נאָר אים ווייל נישט צו דאָסן און הייליקייט:
(א) וואס זיך אונד דעם ווידער פון דער פֿילונג

מצות השם

[קרב] (עשה מה) ללבוש כהנים כשר קדם והענינם מחכמים שחלום וכלנו לחם חסד חסד כסס :
(לג) ואכלו אותם אשר בפר קרבם וגו' עם איז ארצות
די בלגים וארץ עין די פלייש מן חסות
אנא אשמות (אז איינער שותף אעבודה אומערין, וענענדא

74

אתם וזר לא יאכל בייקדש הם :
 לא ואם יתור מבישר המלאים ומן
 הלחם עד הבקר ושרפת את
 הנותר באש לא יאכל בייקדש
 הוא : לה ועשית לאהרן ולבניו
 ככה בכל אשר צויתי אתה
 שבעת ימים תמלא ידם : לו ופר
 חטאת תעשה ליום על הכפרים
 וחטאת על המזבח בכפרך עליו
 ומשחת אתו לקדשו : לו שבעת
 ימים תכפר על המזבח וקדשת
 אתו והיה המזבח קדש קדשים

תנ"א לא יאכל כי. פסחים כד מכות יח מגילה יז : ואם יזכר. פסחים שם : ושרפת את. פסחים שם סוכה מ וזכית כח מכות ח מגילה יא :

שפתי חכמים

רש"י

ד"ה מכל מין ומין של קדשים לא מקדשי הקדשים הללו כלל
 שכיין שנתן המקרא טעם לאזהרת זר שלא יאכל : מ"ה דלי
 מהם ה"א למטה הוא נא' אכל אם לא עשה כל האמור אין
 נפסל מן הכהונה ואין עבודתם פסולה לבד שיה לעבד : ב כלי
 שלא נחשבו שדי כפסולה אחת ונחלק אותו ל' חלקים וכל יום
 מהו' ימים חלק א' מהפעולות הנשאר להם לקדש אותם אלא
 שכל יום ויום מהו' ימים נעשו כל הפעולות וכל הקרבות
 האמורות בענין : מ דל"כ למה לי קרא דופר חטאת תעשה
 ליום הכי כד כתיב ו' ימים תמלא את ידם ומלוי ידם הוא פר
 החטאת עם שני האילים : ע כלומר לא כפרת מכל זרות וחיטוב
 כדפירש בני כפרת אהרן ובניו שאין שייכים כאן : פ פירוש
 ימים תמלא ידם אין לי אלא דבר הכא בשבילם כגון
 לחטוי המזבח לא שמענו לכך הולך מ מקרא זה. ומדרכ
 גול במלכות המשכן והמזבח : וחטאת. ותדכי לשון מתנת דמים הנתונים באלבע קרוי חטוי : ובשחת
 אורו. בשמן המשחה וכל המשחות פ כמין כ"ף יונית : (לו) והיה המזבח קדש. ומה היא קדשתו כל הטעם
 פירוש להורות אלהים

מיט וי קפא צו דר פולען וייצקע הענדר צו הייליגן
 ויזא אונ אפערמער מייגט קען אישראל
 נאל דאס גיט עסין ווארום ויזא זענען הייליג :
 (יר) ואם יזכר אונ אז עם נועם קלייגין פון דעם
 קלייש פון דיא מלאים ופון הלחם אונ פון דעם
 קרויט גר הנקד ביו פרה ושרפת זאלקטו פאר
 ברענען דאס איבעריגע אין פייער יא עם נאל
 גיט נוערין גיגעסין ווארום עם איז הייליג :
 (יה) ועשית אונ דו זאלקט טאהן צו אהרן אונ צו

מצות השם

זך לא יאכל כי קדש הם. אפרעמער וואס איז קיין פהן פאר גיט עסין די קלייש פון קרנות :

כָּל־הַנֶּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ : ׀ שִׁשִּׁי
לֹא זֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ
בְּכֻשִׁים בְּנִי־שָׁנָה שָׁנִים לַיּוֹם
תָּמִיד : לֹא אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים : ׀ וְעִשְׂרֹן
סֶקֶת בָּלוֹל בְּשֶׁמֶן פְּתִית רִבַּע

כָּל הַיָּקָרֵב בַּמִּזְבֵּחַ
יִתְקַדָּשׁ : לֹא יִדֹּן דִּי
תַעֲבִיד עַל מִזְבֵּחַ
אִמְרֵי בְנֵי שִׁמְעֹן הָרִבִּי
דִּימָא תִּדְרִיא : לֹא יִת
אִמְרָא חֵד תַּעֲבִיד
בְּצִפְרָא יִת אִמְרָא
תַּנִּינָא תַּעֲבִיד בֵּין
שְׁמִשָּׁא : ׀ וְעִסְרוֹנָא
סֶקֶתָא דְּפִיָּא בְּמִשְׁחָא
פְּתִישָׁא רִבְעוֹת הִינָּא

תרא כל המנע. סכודין לר זכחים פנ פנ : שנים ליום תמיד . לא : וששן סלח . מנחות פו :
זה אשר תעשה . מנחות כט : ככשים בני . סכודין לר זכחים פנ : שנים ליום תמיד . לא : וששן סלח . מנחות פו :

בעל המזרים

(לח) על המזבח ככשים בני . ס"ת לחמי : שנה שנים ר"ח וס"ח
סמטם שהיו שוחטין אותו כנגד השמש . כחיו הכל שנים ליום
תמיד ופנתם הוסף לומר שנים ליום עולה תמיד קרי ביה ליום
עולה פ"י כנגד שחיוס עולה דהיינו כנגד השמש . שנים ליום
תמיד ר"ח עולה חס"ל דמנין חס"ל תמידיו היו קרנים לסקיה
ימים : (לק) את הכבש האחד ופנתם כחיוס אחד הכל כחיוס
האחד שטולה י"ח רחל ל"ח כרבות שכתפילה שחקנו כנגד
תמידים והם כחיוס אחד דמנין אחד היו כהנים עסקים כחיוס
לפנימים כדליתא כחמטת יומא : את הכבש האחד תעשה כחיוס .

רש"י

במזבח יקדש אפי' קרנן פסול עולה עליו קדשו המזבח
להכשירו שלא ירד מתוך שנאמר כל הנוגע וגו' יקדש
שומע אני כך ראוי בין שחיוס ראוי כגון דבר שלא היה
פסולו בקדש כגון הרובע והגורע ומיקלה ונעבד צ' והסרפה
וכיוצא בהן ח"ל וזה אשר תעשה הכמון אחריו (ח"כ פ'
ז) מה עולה ראוייה חף כל ראוייה שנראה לו כבד ונפסל
משכא לעורה כגון הלן והיולא והעמל ושנשחט במחשבת
חון לזמנו וחון למקומו ק וכיוצא בהן (זכחים נו) :
(מ) ועשרן סלת . עשרית האופה מ"ג ביצים וחומם

דעת וקנים מבעלי התוספות

(לח) כל הנוגע . פירש רש"י שומע אני בין ראוי בין שאינו
ראוי וכו' . וצ"ע כי באותו פסוק אין עולה נזכרת . וי"ל
דמסוך אעולת תמיד דק"ל ונ"ל דאין צריך לדחוק כל כך
דבאיה פסוק כחיוס שנים ליום תמיד ואנא ידענא דבעול
משהיה קרא מדקאמר בפרשת קרבנות שנים ליום עולה
תמיד ויתבאר דבפרישת תמידיו פרש"י את הכבש אחד תעשה
בבוקר אף על פי שכבר נאמר בפרשת ואתה תצוה וזה
אשר תעשה וגו' היא היתה אהרה למלואים וזו היא מצוה
לדורות נ"ל דהאי לדורות איצטריך לשאר מלואים שהקריבו
בימי צורא כמו בימי משה וכן לעתיד כשיבנה במהרה
בימינו . ועוד אני אומר שזהו ל' רש"י דנקט היא היתה
אהרה למלואים פ"ס :

ומשיחתו . אמר זה אשר תעשה על המזבח . להגיד שהתכלית
מיטב שלא ימנע האדם ולא יקריב קרבן לכפר עליו . אבל תכלית המזבח היה להקריב בו התמידין כבקר ובערך . שם לא היו

פירוש להורות אלהים

ואלם היידיגען אים ויהי און דער מןבם וועט
גאנץ היידיג ויין פי העיג וואס עם וועט אן
רירן אין מןבם זאל עם ווערן היידיג פלוקר ווען
אקרבן איז פסול גינוארין גאד דעם אז ער איז
גיקוקען אין דער עזרה און איז אויף גיבראקם
גינוארין אויף דעם מןבם האם אים דער מןבם
גידיידיגס צו פשר ויין : (לה) ויהי און דאם איז
ואם דו זאלסטם מאהן פלוקר מקריב ויין אויף
מןבם ככשים שאף וואס זענען אלץ איהר קנים
זייס צווייא צו איקליקען גאט תידי ששענדיג :
(לס) את הכבש איין שאף זאלא זאלקטו מאכין אין דער
פרוה וזה הכבש און דאם אנדערע שאף זאלקטו
מאכין צווישען דאם אוויגטען דאם הייקם גאד
האלקען סאג : (ס) וישורן און אענשעל קעהל
בלול

(לז) כל הנוגע . וקרב אל המזבח נקדש בבכוריו .
שהאש נראה לישראל בשאקים המשכן ותבא אש
מלמעלה ותאכל את הקרבנות כדכתיב ביום השמיני
כי היום ה' נראה אליכם . ובתיב וירא כבוד ה'
אל כל חכם . ותבא אש מלפני ה' ותאכל את
העולה וגו' :

תעשה אומות תעשה כשעשה כהנים עסקים כחיוס של שחר .

שפתי כהנים

נוטריקון כ"ף ויונת . וסוף כלות ל' שלט : צ' שכל אלו נפסלים
קודם שהביאו לעזרה וסם חיון דלויין : ק' שכל אלו לאחר
שהביאו לעזרה נפסלו ופי' הן שכן הדם ולא נזרק ביום שנשחט
הכבשם או לן הכשר והלוימורים . והיואל הדם או הכשר
או הלוימורים של עולה וחטאת ואשם חון לקלים ושנשחט חון
לזמנו שחשב כשעת שחיטה להקטיר אומרו או איכריו או לאכול
הכשר ביום האכור וחון למקומו שחשב כשחיטה לאכול בשחר
קדשים חון למקומו דהיינו חון לקלים או חון לחומה : ר' כמו
שמוסר בפרשת פנחס ועשרית האופה סולח למנחה שהאפה

ר' בניה : בשמן בתית . לא לחובה נאמר כתיב חלה

עניני קרבנות התמידין והקפדת

(לח) חזה אשר תעשה על המזבח וגו' . כתב הרב מהר"א
למש בזכרו כלן מה שיעשו על המזבח וזכר התמידין בלנד
ולא חטאת ולא אשם ולא יתר מנין הקרבנות . ולמה היו התמידין
שני ככשים אחד בבקר ואחד בעזר ולא היו בקרבים שניהם כנת
אחת כמו המוספין . וטבל לומר שחשב הכתוב שלא יאמר אדם
הנה אלהינו זה הכריע עבדנו למקומו ולכן זזה כמעשה המזבח
וקדשו כליליו טוב לפניו שנשחט ונשכו . ובאמת אין הדבר כן .
כי הקליה לא זזה בקרבנות חלה אחרי מעשה הפגל כשראם את
העם כי נרע הוא ומוכן לחטוא אז נתן לפניכם התוספת לרפאות
מחלתם בעת הלורך בקרבנות . כמו שאמר הכנול (ירמיה ז) כי
לא דברתי את אבותיכם ולא ילייתם ביום הוליו אותם מחרץ
מלרים על דבר עולה וזבח וגו' . פ"כ אחרי עולה כלן במעשה
המזבח וזכירת הכהנים המקריבים עליו ונקדושת המזבח
הנכסף כמעשה המזבח ועבודת כהנים חיונ לכפרת העונות . כי
המזבח היה להקריב בו התמידין כבקר ובערך . שם לא היו

וּנְסָא רַבְעֻת הַיָּא
חֲמִירָא לְאַיִמְרָא חַד :
מֵא וַתֵּי אִימְרָא תְּנִינָא
תַּעֲבִיד בֵּין שְׁמֵינָא
בְּמִנְחָת צִפְרָא וּכְנִסְתָּהּ
תַּעֲבִיד לָהּ לְאַתְמָקְלָא
בְּרַעְנָא קְרַבְנָא קִדְם יי :
כִּב עֲדָתָא תְּדִירָא
דְּדִירְכוֹן בְּתַרְע מִשְׁכָּן
זְמַנָּא קִדְם יי דִּי אֲזַמִּין
מִימְרֵי לְכוֹן תִּמְן לְמַלְכָּא
עֲקָד תִּמְן : מִג וְאֲזַמִּין
תִּימָא וְחַת הַכֶּכֶשׁ . פְּתִיחֵי כְּסִי : תְּמִיד . לֹא :
וּמַעֲדֵי שְׁמַיָּא . זְמַנִּים קִדְם :

הָיִין וְנִסְךְ רַבְעִית הָיִין לְכַבֵּשׁ
הָאֶחָד : מֵא וְאֵת הַכֶּכֶשׁ הַשְּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים בְּמִנְחָת
הַבֶּקֶר וּכְנִסְתָּהּ תַּעֲשֶׂה לָהּ לְרִיחַ
נִיחָה אִשָּׁה לִיהוָה : מִג עֲלֵת תְּמִיד
לְדִרְתִּיכֶם פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי
יְהוָה אֲשֶׁר אֹמֵר לָכֶם שְׁמָה לְדָבָר
אֲלֶיךָ שֵׁם : מִג וְנִעְדַתִּי שְׁמָה לְבְנִי

בעל המורים

העלמים וכננסים ויפ' עולה כפ' עקידה . הכל כתיב עשרון
וכפנחם כתיב עשירית רמו לחי' שנים שימור בית ראשון .
והכל כתיב כלל והכל כתיב כלולס ה' ימירה רמו לחי' מיני
מנחות שכלים לכפר על הכנס שיש לה ס' שמות :

רש"י

לכשייר לפי שנאמר כחית למאור ומשמע למאור ולא
למנחות יכול לפסלו למנחות ח"ל כאן כחית ולא נאמר
כחית למאור אלא למעט מנחות שאין לריך כחית שאף
הטעון כחיתים כשר בהן (מנחות פו) : רבע הדין .
ששה לוגין : ובסך . ש לפסלים כמו ששנינו במס'
סוכה שני פסלים של כסף היו בראש המזבח ומנוקבים כמין
שני חוטמין דקים ונתן היין לתוכו והוא מקלה ויוצא
דרך הקוטר ונפל על גג המזבח ומשם יורד ת לשיחין
(מא) לריח ביהח . על המנחה א נאמר שמנחת נסכים
המנחה שנאמר (ויקרא כג) עולה ומנחה : (מג) תמיד .
מיום אל יום ולא יפסיק יום בנתיים : אשר אומר לבם .
ויש מרבותינו למדים מכאן שמעל מזבח הנחשת היה הקדוש ברוך הוא מדבר עם משה משהואקס המשכן . וי"א
מעל הכפרת כמו שנאמר (שמות כה) ודברתי אחר מעל הכפרת ואשר אומר לבם האמור כאן אינו אמור
על המזבח אלא על אהל מועד הנזכר במקרא : (מג) ונועדתי שמה . אחוה עמם בדבור ג כמלך

עניני קרבנות התמידין והקטרת

הכרמים שהיו מקבלים מהקב"ה כמו שעשו קין והכל כפירחיו
ה' להם וכרםם בלדן וכן נח וכינו כשילאו מן החיבה ויילס ס'
וכן אברהם כשנראה אליו ה' . ולכך לזה ה' לישראל שגם הם
יעשו מזבח ויקריבו עליו קרבנות התמידין בכל יום להודות
להלל ולשבח לפניו על כל אשר גמלם ורב טוב לבית ישראל .
והנה הם קבלו ממנו ית' שני חסדים גדולים . הא' הוא יותר
גדול במעלה להיוותו שלמות נפשי שזכו אליו במשעמד הר סיני .
והשני היה נוספי בליאת מלרים . וכדי שזכור לפניו על שני
החסדים האלה . לזה שיקריבו על המזבח בכל יום שני כבשים

פירוש לתורה אלהים

(טב) עולה דיא צווייא עולות זאלין צוין תמיד דאם
הייקט אלע זאנ איינע אין דער פריה אונ איינע
פאר נאכט לידותיכם צו איינע דורות פחה איה
מויז פאר דער מיר פון אוקר מועד קלוקר אין
דער עזרה : פני יי פאר נאם אשר וואס איה נועל
בעשטיקען אציט צו כיידין צו דיר שעה דאקטין
נועל איה קוקען צו דיר : (מג) ונועדתי אונ איה
נועל קוקען דאקט צו די קינדער ישראל ונעלש

ואת השני בערב מוסף עליהם שנים שנים שני גורי עזים .
וכתיב כאן תעשה לי יחיד וכפנחם כתיב תעשו לשון רבים לומר
שיחיד יכול למסור תמידין משלו ללבוז . כבשים הכבש הכבש
לכבש הכבש הרי עשה אין פוחתין מו' עלאים המבוקרים כלשכת

שפתי חכמים

ששה סלון וספלה ו' קצין והקב' ד' לוגין והלוג ו' בינים נחמא
האיה תל"כ בינים ועשיריתו מ"ג בינים וחומש בינה : ש פ'
אגנות כמו כספא אדירים וגו' : ת פ' . נקבים כיסוד מוכח כמו
כי השמות ירסון : א כלומר ולא תפרס שהמנחה הוא כשאר
מנחות שאין כולל ויהיה פ' של לריח ניחוח המורה על
עלייתו כולו לנכס שהוא שם על כבשי העולה ולא על המנחה :
ב לא שאוהד לך שמה ענין לחוד ולדבר אליך ג"כ ענין לחוד
ולפיכך השמיע רש"י מלת שמה מן הספוק כדי שיהיה די במלת
שם שבסוף הספוק : ג הולך לפרש בדבור משום שלא פ' בקרא
במה יתועד לריש בדבור ותו קשה לרש"י ולמה לא כתיב ודברתי

במזבח בית עולמים ובמזבח הנחשת יורד מן המזבח לארץ :
כולה כליל וסדר הקרבת האביבים בתחילה ואח"כ
מיום אל יום ולא יפסיק יום בנתיים : אשר אומר לבם .
ויש מרבותינו למדים מכאן שמעל מזבח הנחשת היה הקדוש ברוך הוא מדבר עם משה משהואקס המשכן . וי"א
מעל הכפרת כמו שנאמר (שמות כה) ודברתי אחר מעל הכפרת ואשר אומר לבם האמור כאן אינו אמור
על המזבח אלא על אהל מועד הנזכר במקרא : (מג) ונועדתי שמה . אחוה עמם בדבור ג כמלך

לכפרת טויות כי אם חודה להקב"ה על כל העובד שהטיב לעמו .
והוא ענין אמרו כאן וזה אשר תעשה על המזבח וגו' . ואמנם
היו התמידין שבת ותודה לאל יחידך . לפי שהטובה והתשובה
שבמדות האדם היא היותו גומל טובה לאחר הטיב לו . והטובה
שבמדותיו היא היותו קפוי טובה כי כאשר יטיב האדם גמול מן
הטובה שקבל הנה הוא מוסיף ברצון הטעון ובכחול לתת ולהוסיף
עוד שפע שבת רצון ורב טוב . אמנם כשימנע מהטיב בגמול
הראוי הוא מחסר אה כמו ומכשל רצונו בהטובה . והנה האבות
הראשונים היו בונים מזבחות ומקריבים קרבנות על החסד ועל

פירוש לתורה אלהים

צווי צו מישש בששן מיט בוימאיר כחית פון צו
שמיטקענע איינקריטען רבע היין אפערקטיל עקער
ונסך אונ גיסונג רביעית היין אפערקטיל עקער וו
וויין רבש צו אשאף : (מא) זאת הקבש אונ דיא
אנערע שאף זאלקט מאכין צווישען די אונעגטין
במנחת אזוי וויא דיא מנחה פון דער פריה יבגסכה
אזוי וויא איר גיסונג זאלקטו מאהן איר גרית צו
אוישטאקין ריח אפייער אפער צו נאם :

ישראל ונקדש בכבדי: מד וקדשתי
את אהל מועד ואת המזבח ואת
אהלן ואת בניו אקדש לכהן לי:
מה וישכנתי בתוך בני ישראל והייתי
להם לאלהים: מ וידעו כי אני יהוה
אלהיהם אשר הוצאתי אתם
מארץ מצרים לשכני בתוכם אני
יהוה אלהיהם: פ שביעי ל א ועשית
מזבח מקמר קמרת עצי שטים
תעשה אתו: ג אמה ארכו ואמה
רחבו רבוע יהיה ואמתים קמרתו

מיסרי חסן קבני ישראל
ואת מקדש ביקרי:
מ ואתדש ית משכן
ומנא וית מדבא וית
אהרן וית בנהו אקדש
לשמשא קדמי: מה ואשרי
שכינתי בנו בני ישראל
ואתני לחון לאלהא:
מ וידעון ארי אנא יי
אלהיהון די אפיקית
יהיהון מארעא ומצרים
לאשר אה שכינתי
בניהון אנא יי אלהיהון:
א ותעביד מקדשא
לאקמרא ערתי קמרת
בוסמן דאצי שיטין
מעביד יתיה: ג אמתא
אורכיה ואמתא פותיה
מרבוע יהי ותרימין אמתין

תרא ומשים מזבח . מגילה ל רבוע . זמנים טו :
רשבים

(מו) הוצאתי אותם מארץ מצרים . כדי לשכני בתוכם : (א) מקמר קמרת . ולא עולה ושלמים ומנחות וזמנים י
רשבי

שפתי חכמים

רשבי

הקדש מקום מועד לדבר עם עדיו שם: ונקדש
המשכן ככבודי ד שטרה שכינתי בו . ומדרש אגדה אל
תקרי ככודי אלל במכודי במכודים עלי כאל רמז
לו מיתת בני אהרן וזהו שאמר משה (ויקרא י)
ונקדש ככודי : (מ) לשכני בתוכם . על מנת לשכון אני בתוכם : (א) מקמר קמרת . להעלות עליו
עניני קרבנות התמידין והקטורה

אלל הכנס אהל יעשו כבקר כנגד מתן תורה שמים כבקר שנה
ויסי כיום השלישי בהיות הבקר וכו' . ואלל הכנס השני כנגד
יציאת מצרים לומר הפסח שאללו שמים שנאמר ושחטו אותו כל
קטל עדת ישראל בין הערבים ולקח אותם בלשונות שמים
שנאמר . כמסור הכסלים הסמים . ולפי שאמר יציאת מצרים
וקבלת התורה נתן להם ש' אלל מתן עומר ולגוללות . וטעמו
הוא עשירית האפס לכן טעם של ז' יציאת מנחת תורה עשירית
האפס טעם שהוא עומר אחר זכרון לנחם המתן שמים כזה ששיער
עליו לכל אדם מישראל כן יתנו להנחת ה' . וכדי שתהיה מנחת
מהודרת טעם שמים טעם כלל בשמן לא יחמר מדלי ולא פחות
מהראוי אלל רביע ספין . ולפי שביצאת מצרים וכן בחתן תורה
ככל אחר מסע קבלו ישראל כבוד גדול ומעלה עליונה על כל
שאריות וכן קבלו שמים רבה . ולכאן ז' טעם שמים

פירוש לתורת אלהים
אוג דער משכן נעם ווערן גייליגס מיט מין
קבור גלומר מיט דעם וואס איז נעל דארטן
מאכין רוהען מיין שכינה: (מד) וקדשתי אנא איז
נעל הייליגען דעם אהל מועד אוג דעם מזבח
אוג אהרן אוג וייגע קינדער אגדש נעל איז
הייליגען דעם די צו דיען צו מיר: (מה) ושכנתי
אוג איז נעל רוהען צווישען די קינדער ישראל
והייתי אוג איז נעל ויין צו ויין אגאמ: (מו) רבוע

ואמרום

רומיה מציה קרנתי :
 י ותחפץ יתיה דתב דכי
 ית איגריה וית פתחיה
 סחור סחור וית קרנתי
 ותעפיד דיה דיר דתב
 סחור סחור : י ותתן
 עינן דתב תעפיד ליה
 מלך דדירה עד תרין
 ויתיה תעפיד עד תרין
 סחוריה ויה דאתרא
 דארימא למישל יתיה
 ברוך : ה ותעפיד ית
 ארימא דאעי שיטין
 ותחפץ יתחון דתבא :
 י ותתן יתיה לקדם
 פרוקתא די על ארונא
 דסחוריהא לקדם

ממנו קרנתיו : י וצפית אתו זהב
 מהור אתנגו ואת קורתיו סביב
 ואת קרנתיו ועשית לו זר זהב
 סביב : י ושתה טבעת זהב תעשה
 לו מתחת לזרו על שתי צלעותיו
 תעשה על שני צדיו והיה לכתם
 לבדים לשאת אתו בהמה :
 י ועשית אתה בדים עצי שטים
 וצפית אתם זהב : י ונתתה אתו
 לפני הפרכת אשר על ארן העדות

רשבים

(ו) ונתתה אותו לפני הפרכת . בדיבול . אשר על ארון
 העדות . היא הפרכת להכביל כינו להיכל :
 (ד) כהמה . ג' כהמור דין ואידך אשר נתן ס' כהמס וחכמס
 כהמה . כי כהמס שמן חלקו . וס' שחכוכ וסחכמס חתים כעלים .
 חכמה וחכמס כהמה כי כהמס שמן חלקו . ושד שסיה
 מנדלחו ומרוממחו דחכיכ לשאת אותו כהמס :

רש"י

שפתי חכמים

ה קטור עשן סמים : (ג) את נגנו . זה היה לו נג
 אבל מוכח העולה לא היה לו נג אלא ממלאים חללו
 אדמה ככל חנייתם : זר זהב . ס' הוא לכתר כהונה :
 (ד) צלעותיו . כאן הוא ל שני וזית כתרונמו לפי
 שחומר על שני צדיו על שני וזיתיו ששני צדיו :
 והיה . מעשה הטבעות ח האלה : לכתם לבדים .
 לכל בית תהיה מ הטבעות לכד : (ו) לפני הפרכת .
 שמה תאמר משוך מכנגד הארון לנשון או לדרוס .
 י תלמוד לומר לפני הכפרת מכיון כנגד הארון מכתח :
 י פ' סא דחור וכתב לפני הכפרת אחר לפני סחוריהא

לכס שמה היא מקום מיוחד במקדש שהוא מוכח ההשגח מ"מ
 בולם מורים שמת ונקדש שכ אל כל חסל מועד כלומר שתשרה
 שכינתו בו : ד' מדלג נקוד כי"ת של מוכח כפחח כמו מוכח
 השולח בהכרח הוא שמוכח אינו דבוק למקטור קטורת ואין לו
 דביקות אלא כחוספס להעלות כאלו אחר מוכח כדי להעלות עליו
 מקטור קטורת שפירושו קטורת של עשן סמים : ו' ס' וכלל מקום
 מורה סאה וד' : ז פירוש מכלל דלשונותיו לאו דליו הוא ולכן
 סוללוו כאן ממשמעותו והוסף עוד מלת שתי וזיתיו ששני צדיו
 כלומר אל חשוכ שכל שני צדיו חוספת כיאור ללשונותיו כאלו
 אחר על שתי ללשונות דהיינו על שני צדיו ואגב פירש כי"ת שכל
 כמקום כי"ת מפני שהזאת כליו לא על צדיו : ד' ס' מלת
 היה שכ אל המעשה החסר מן המקרא דל"כ והיו מעט"ל :
 מ לא שהטבעות יהיו כתם וכדים רק הטבעות כעבור שחסיס בית

דעת זקנים מבעלי חכמות

עניני קרבנות חמטין והקטורת

(ד) על שני צדיו . פירש רש"י שני וזיתיו אשר בשני צדיו
 ולכאורה היינו ארבע טבעות שצריך שנים לכל צד והלכות
 שחורי מוכח זה לא היה כי אם אמה ארכו ואמה רחבו וא"כ
 חיכי עכר . תרי נכרי באמה חרא והוא גבי הארון היוצא
 לפרש שהיו הטבעות קבועין לרחבו כהי שיהיו הנושאין
 ופלגא וכו"ש גבי מוכח דלא הוי אלא אמה וצ"ל דחבא לא

הנשמה לריכה כפרה אחרי אשר הוטמאה כגוף הנגוף הוה ואינה
 מתקשרת כנסם הכהמה כי אין דמיון זה לזה . כי רוח בני אדם
 עולה למעלה ורוח הכהמה יורדת למטה ואין חסיה נפש הכהמה
 סכלה והנפסד חמורה לנשמת אדם הקיימת לנצח . ע"כ לזה אל
 עומדין דארכו כי דרחבו לא מצי קיימי דלא הוה אלא אמהא

פירוש לתורת אלהים

ביידע וייטען והיה נקמים אונ דיא רינגען נאלץ
 ויין הייזער צו דיא שטאנגען צו שראנגין דעם
 סונדן מיט די שטאנגען : (ה) וישית אונ דו נאלקט
 סאכין די שטאנגען פון טענען האלץ וישית אונ
 דו נאלקט ויי בדעקין מיט גאלד : (ו) ותתתה אותו
 אונ דו נאלקט געבין אים פאר דעם פרוקת וואס
 הענגט פאר דעם קדשי קדשים וואס דאקטין
 שטייט דער ארון מיט די לחות קטני פאר דעם
 פפרות וואס אויף דעם ארון וואס אינווייניג
 ליגע

ואקטתם קוסתו אונ צווייא איילין ויין הויה ססט פון
 אים קרנתי וייגע ווינקלען : (ג) וצפית אונ דו
 נאלקט אים בדעקין מיט ריין גאלד את גני ויין
 דאך אונ וייגע ווענט ארום ואת קרנתי אונ וייגע
 ווינקלען וישית אונ דו נאלקט סאכין צו אים
 אנדלען קריינדעל ארום : (ד) ושתה אונ צווייא
 דינגען פון גאלד נאלקטו סאכין צום סונדן פתחת
 מורו אונטער ויין קריינדיל על שתי צלעותיו אויף
 וייגע ביידע ווינקלען על שני צדיו אויף וייגע

וּכְפַר אֶהְרֹן עַל־קִרְבָּנָיו אֶחָת
בַּשָּׁנָה מִדָּם חֲטָאת הַכֹּהֲנִים אֶחָת
בַּשָּׁנָה יִכָּפֵר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הוּא לַיהוָה : פ פ פ

וּכְפַר אֶהְרֹן עַל־קִרְבָּנָיו אֶחָת
בַּשָּׁנָה מִדָּם חֲטָאת הַכֹּהֲנִים אֶחָת
בַּשָּׁנָה יִכָּפֵר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הוּא לַיהוָה : פ פ פ

רש"י

בולח לא היו עליו דמים אלא קשרת :
חטלת פרשת תצוה סיפור רבינו שמואל :

ה' אחת בשנה ביום הכפורים בדבתיב באחרי מות
ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וגו' אבל בכל השנה

שפתי חכמים

אלו נאמר ולא עולה ומנחה : ב פי' כשידע סכנו שהוא עמא
וכנס למקדש כשנג כסבור שהוא נכנס לכית של חולין ולא של
מקדש או שאלו קדשים וסבור שהוא אוכל כשר חולין או שהוא
שוגג בטומאה וידע שזה בית המקדש וכשר קדשים על זה היה
מכפר פו ושעיר של יוה"כ : מ דל"כ מה ענין זה לבאן :
חטלת פרשת תצוה

קדשים . המזבח מקודש לדברים הללו מ כלכל ולא לעבודה אחרת : חטלת פרשת תצוה

עניני קרבנות התמידין והקטורת
אחת העשרות ואמר ריש לקיש עתיד הק"ה להחזירם להם . ע"כ
אמר ר"ל ועשרותיהם כראשיהם . אותן העשרות שנקחו מהם
עתיד להחזיר להם . ומעט זה נאמר כאן ונתת אותם לפני הפירות
אשר על ארון העדות . היינו מבין כנגד הארון מכתוב . וכל
זה כל להיות שור של מנחה הקטרת המרמז על ועשרותיהם כראש . היינו זר התורם וספר שניתן להם כחורכ ופרקו ופחית
לפחיתם להם . וכפר על קרבנותיהם חטת כשם לכפר על מה שנאמר אל תרמו למרוס קרבנם . וזה בסוף הכות . אחת כשם וגו'
כי בעלם היום ההוא יעשה האדם כפי כמלאך מן החטא והנשמה תחזור לטהרה כימי עולם וכשנים קדמוניות :

פירוש לתורת אלהים
(י) וכפר אונ אהרן ואל פאר נעבין אויף נייגע
וויגקלען איין קאהל אין יאהר פס פון דעם
קרבן חטאת וואס קען איז מקריב אום יוה"כ

מצות השם
מקריב זיין, גאר קטורת אלע שאג אין דער פריה אונ פארין
נאכט אונ יום כפור דאך קען אויף אים שפריטקען דיא

מקריב זיין, גאר קטורת אלע שאג אין דער פריה אונ פארין
נאכט אונ יום כפור דאך קען אויף אים שפריטקען דיא

נבואת יחזקאל

הפטרות תצוה ביחזקאל סימן מ"ג

א אתה בן־אדם הנגד את־בית־ישראל את־הבית
ויכלמו מעונותיהם ומדרו את־תבנית :
בואם־נקלמו מכל אשר־עשו צורת הבית ותבניתו

פירוש ע"מ

(א) אהה, דו בן אדם נאנ צו דעם הויו געוונד פון
דיא ישראל את הבית אז דאס ביהמ"ק
וועט געבאהעט ווערין ויכלמו אונ לאזין וייה זיך
שעקען פון וייערע זיך אפילו וי האבין גיטאהן
גבירות וייו איך וייה פארט מיין חסד ויפדו אונ
לאזין וייה שעקטין דורך דיר בלומר דו נאלקט
נייא וייוון אונ לערנען את תבנית דיא צאהל פון
דעם ביהמ"ק ווי פיר איילין ער נאר ניין די לענג
אונ דיא בריים אונ דיא הויך : (ב) ואם נקלמו אונ
אז וייה וועלן פאר שעקט ווערין פון די אלע
גבירות וואס וי האבין גיטאהן אונ וועלן תשובה
טאהן נאלקט מודיע ניין צורת הבית נאר דאס
געשטאלט פון דעם ביהמ"ק ותבניתו אונ ניין צאהל
וויא פיר שטובין עס וועט זיין אין ביהמ"ק ויך
צוורתו

[illegible]

סִצְרֵתוֹ קְרִי סִצְרֵתוֹ קְרִי סִצְרֵתוֹ קְרִי סִצְרֵתוֹ קְרִי סִצְרֵתוֹ קְרִי
פִּירוּשׁ עִימַ

אײס אַהרדן ערלעך זינדיק און צו שפּאַרענען אויף
דעם טױפּט דאָס בילד פון דער ערלעך : (א) זינדיק
און זאַלסט געבן צו דיא פּהֿנים וואָס זענען פון
שכּט לני אָסר וואָס דיא פּהֿנים זענען פון דיא
קאַנער פון זידיק פּהֿן גרול קהֿנים אַזי וואָס זיי
זענען נאָהט צו מיר גאָס וו דאָס זאָגט גאָט
לשׂתני צו בעדינען מיר זאַלסטו זייא געבן פּר
אײן אָקס גו גר אײנזע ריגד זינדיק פאַר אַהרדן
חטאת : (יא) זינדיק און זאַלסט געטען פון זיין
בילד און די זאַלסט געבן אויף פּר זינדיקען
פון דעם טױפּט זאָי און אויף דיא פּר זינדיקען
פון דער ערלעך זען אויף געט דאָך פון
דעם טױפּט זאָי זינדיק צום גבול אַרדס זינדיק

צוהרתי און אלע וויינע געשטאלט פון די פרויבנים
וואס אונז גאר זיין געשטאלט נאך חורבתי און אויף
גאר וויינע דינים פון גנן ביהמ"ק חידע אותם זיי
זייא מוכייע וקבוצ אונז שרייב עס אויף פאר וויינער
אויגן וויסנדי און זייא זאלן היסען גאר זיין
געשטאלט און עס נעמט קומען די צייט זיי זאלן
ארויס זיין פון דעם גלות וישו אותם זאלן זייא
שוין וויסען ווי אזוי צו מאכען דעם ביהמ"ק מיט
דיא זאכען: (ס) וויסער אונז דער איינענער סלאף
האט קיין טויער געזאגט ווי גן אדם בן אשר יי
אזוי האט גאט געזאגט איהר דאס איז דאס געזעץ
פון דעם קנאס גייט אין דעם קנאס וואס ער נעמט
געמאכט ווערן זעהות צו אויף ברענגען אויף

סייפרו קרי אידיז קרי

[illegible]

דער

אם הסבור למי הסאת הכיטן אפילו הן טהורין לתרומה נעמא המסיטין כאלו הם טמא' מדרם וחומרם בעלמא
דיא כדלמרי' נגדי אוכלי תרומה מדרם לקדש. וקרי ליה מדף לפי שיהא חומרם דרבנן בעלמא לשון קול' עלה
מדף: ואדם כיוצא בהן. שאם הסבור לחטאת הסע אדם הסבור לתרומה נעמא לחטאת שהטוריס לתרומה
נחשבים כזבים לנבי חטאת: וכל הראוי למבא במבא סת. כגון כלים דלחו בני מדרם: ר"א אומר אינו מדף.

ואם הכיטן (ה) לא נעמא
לחטאת: רבי יהושע
אומר מדף. אם הכיטן
אפילו הטוריס נעמא לחטאת
ורבנן פליגי ומחלקי' בין
טמאים לטהורים ונ' מחלקות
בדבר. והלכה כחכמים:
ב שנגע במדף טמא.
עליונו של זב קריי מדף שאם

בין טמא בין טהור ואדם כיוצא בו. כל
הראוי למבא במבא סת. בין טמא בין טהור
ר"א אינו מדף. ור' יהושע אומר מדף וחכ"א
הטמא סרף והטהור אינו סרף: ב ההטור
לחטאת שנגע (ה) במדף טמא. לנ"ן, של
חטאת שנגע במדף טמא. הטהור לחטאת

(ה) דכריסט פליגי ולא כמנע
הר"ש: (ה) במדף. כלזה
עניי' שחבים ולכן כפי' פליגי
של זב דאף על זב דלטיל מדרו
א"ע כמנע שטמא היינו אם נגע
בדיו דוקא. כ"ח: (ז) ה"ז על

שנגע באוכלין ומשקין. בירו טמא. וברגל וטהור. הסימן בירו
ר' יהושע מטמא וחכמים מטהרין: ג קלל של חטאת שנגע בשרץ

היו ע"ג הזב עשר מכסאות וענ"ו כולם טמאים מדף אפי' העליונה שלא נגע בה כשם שעשר תנשט וז"ע ו' וסכב
הזב בעליונה כלן טמאית מדלוריתא משום משכב ואפי' שלא נגע בתחתונית כן המכסאות העליונה' שעל גבי הזב
טמאים דרבנן משום מדף ואף על פי שלא נגע בהן. ואיכא בין משכב למדף שהמשכב נעשה אב הטומא' לסמא אדם
וכלים והמדף אינו אלא ולד הטומאה לטמא אוכלים ומשקים אלא משום חומרם דחטאת אדם וכלים שנגעו במדף טמאים
לחטאת: לנ"ן של חטאת. וכלי טעף הוא ויולי' להכניס בו מי חטאת: שנגע במדף טמא. ונדרך טכילה:
שנגע באוכלין ומשקין. ואפי' סקן טהורין לתרומה ולקדש: בירו טמא. כדון אוכלין ומשקין טמאים סקן
מטמאים אב הידים שהטור לתרומה ולקדש פוטל בחטאת ועוד יס חומרם יתירה גבי חטאת דנעמא גופו והלכך
כשנגע בידו במוכלין ומשקין טמא: רבי יהושע מטמא. לדור הסע אפי' נגיעה ואין הלכה כר' יהושע:
ג קלל של חטאת. כלי חרס (ז) טעם בו אפר הפרה חרנוס וכדו על שמה וקולתו על כהנס: שנגע בשרץ

דער מענקש וואס איז טהור צו די פרה ארוקה
האט אשאקיל גיטאקן דיא זאך ווערם ער טמא
צו פסא צו פהור סאי די זאך איז גיטען טמא.
אונ אפילו די זאך איז גיטען טהור צו קודש ועיין
תוירט) אויב קען האט דיא זאך אשאקיל גיטאקן
ווערם קען טמא צו די פרה ארוקה. גלייך וויא
די זאך וואלט גיטען טמא פון אזב וואס ציטא בו
אויב אקענקש וואס איז טהור צו די פרה ארוקה
האט אשאקיל גיטאקן איין אנדער מענקש
אפילו ער איז טהור צו קודש ועיין תוירט. ווערם
דער מענקש טמא צו די פרה ארוקה גלייך ווי
ער וואלט אשאקיל גיטאקן אזב די דאזי ויפסא
פסא פה אונ די זאכין וואס קענען נאר טמא ווערין
פון אכסא אונ גיט פון אזב. ורהיננ דיא זאך איז
גיט צו וינען אויף איר אונ גיט צו לינען אויף
איר אונ גיט ריימינ אויף איר) צו פסא צו פהור
סאי די זאך איז טמא אונ סאי די זאך איז טהור
בדי איער אפיר רבי אליעזר זאגט איז מדף אויב
אטהור צו די פרה ארוקה האט אשאקיל גיטאקן
אזוי אזאך וגיט אן גערייטן אפילו דיא זאך איז
טמא ווערם ער גיט טמא צו דיא פרה ארוקה
בדי יהושע אפיר רבי יהושע זאגט מדף אפילו ער
האט אשאקיל גיטאקן אזוי אזאך וואס איז טהור.
פון דעסקנוענין ווערם ער טמא צו דיא פרה
ארוקה וחקמים אפרים אונ די חכמים זאגין חספא
מדף אויב ער האט אשאקיל גיטאקן אזוי אזאך
וואס איז טמא. ווערם ער טמא צו דיא פרה
ארוקה וחסדיו איז מדף אונ אויב ער האט אשאקיל
גיטאקן אזוי אזאך וואס איז טהור ווערם ער גיט
טמא צו דיא פרה ארוקה: ב הטהור לחטאת שנגע

במדף פרה ארוקה וואס איז טהור צו דיא פרה
ארוקה און ער האט אן גערייטן דעם צוירעק וואס
אזב האט ויך מיט אים צו גיטען ווען ער איז
גילענין פסא איז ער טמא צו דיא פרה ארוקה.
אפילו ער האט אן גערייטן מיט דעם גוף גיט
מיט דיא הענט זיין שי חטאת אקרייגול וואס קען
וויי' אין אים אריין גיטען די וואסער מיט די אש
פון דיא פרה ארוקה שנגע בנדר אונ דער קרייגול
האט אן גערייטן דעם צוירעק וואס דער זב האט
ויך מיט אים צו גיטען ווען ער איז גילענין פסא
איז דער קרייגול טמא. אונ אויב דאס איז אזוי
אקרייגול וואס קען קען אים טובל זיין. זאל קען
אים טובל זיין הטהור לחטאת דער מענקש וואס
איז טהור צו די פרה ארוקה שנגע באווייט ויפסא
אויב ער האט אן גערייטן עסינווארג אןדער
משקא. אפילו אנעלעקע עסינווארג אונ משקא
וואס זענען טהור צו פהור אונ צו קודש גיט
אויב ער האט זיין אן גערייטן מיט זיין האנט פסא
איז ער טמא צו די פרה ארוקה ויבנינו אונ אויב
ער האט זיין אן גערייטן מיט זיין פוס טהור איז
ער טהור צו די פרה ארוקה ויפסא גיט אויב ער
האט די עסינווארג אןדער דיא משקא אשאקיל
גיטאקן מיט זיין האנט. ער האט זיין גיט אן
גערייטן נאר דורך איין אנדער זאך האט ער זיין
אשאקיל גיטאקן רבי יהושע חספא רבי יהושע זאגט
ער איז טמא צו די פרה ארוקה וחקמים פספיו אונ
די חכמים זאגין ער איז טהור צו די פרה ארוקה:
ג קני שי חטאת אערדענער קרייגול וואס אין אים
איז דא וואסער מיט אש פון דיא פרה ארוקה
שנגע בשרץ וואס דער קרייגול האט אן גערייטן

אשרין

מהור. דאין כלי חרס מיעמא מנבו : נתנו על גביו. שנתן הקלל על גב השן : וחכמים מטמאין. משום דמונח במקום טמא והתורה אמרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור. ור"ל סבר הוהיל והכלי שאפר כתובו טהור הוא שסיר קריק ביה במקום טהור ואין הלכה כרבי אליעזר : רבי יוסי משה. כמנחה ע"ג אוכלים ומשקים וכתבי הקודש כיון דמקומו טהור מאכ הטומאה (ג) : וחכמים מטמאין. דטהור מכל טומאה בעינן וכתבי הקודש רבנן

נורו כהו שיהיו מטמאין את הידים והלכה כחכמים : ד' שנגע בתנור. ואפי' הוא טהור לקדש חס נגע בו הטהור לחטאת טמא וזריק טכילה לחטאת שהטהור לקדש פוסל בחטאת ודוקא שנגע בידו דטמא ידיו וטמא גופו אבל ברגלו טהור דכידו עכ"ד ונעלה ברגלו לא עכ"ד

מעלה דומיא דאוכלין ומשקין דלעיל : והלגין כתובו. כלי שהכניס בו מי חטאת נתן בתוך ידו : וכן האסל. מוט שנותנים שני בדין בשני ראשיו : וכו' ב' קללות. שני כלים שהאפר נתון בהם שקלל א' קשור בראש המוט האחד וקלל א' קשור בראש השני והשתא האדם והאסל ע"ג תנור והלגין והקלל שניהם המים והאפר חוץ לתנור : ד"ע משה. שאין הכלי שבו האפר עומד ע"ג התנור ובמקום טהור הוא : וחכמים מטמאין. הוהיל והאדם הטמא עומד ע"ג התנור חשנין לכלי כאלו הוא עומד ע"ג התנור ובמקום טמא הוא מונח. ואין הלכה כר"ע : דהיה עומד חוץ לתנור. שהתנור מפסיק בינו לכותל וזולתו ככותל וכו' הלגין של מי חטאת : והעבירו על פי התנור. שכל תמורה פה למעלה : רבי עקיבא מטמא. דסבר קלוטה כמי שהונחה דמי (ד) וכשעה שהעבירו על פי התנור הרי הוא כאלו הניחה כתובו וטמאה :

אשרץ פון אויסגייניג פהור איז דער קריגול מיט אלץ וואס אינגייניג פהור. ווארום אפערדענע פלי ווערט גיט טמא פון אויסגייניג נחשו עי גבי אז ער האט דעם קריגול מיט דיא וואסער גישטעלט אויף דעם שרץ רבי איינער פסח רבי אריעזר זאגט דער קריגול און אלץ וואס אייניג טייניג איז מהור וחקמים פספסאין און דיא חקמים זאגן די וואסער מיט דיא אש וואס איז קריגול איז טמא נגע באידיקן ופסקין ויבדלו חקדש אויב דער קריגול וואסער האט אן געריקט עסיגנווארג אדער משקה אדער הורה גביאים פתובים פהור איז דער קריגול מיט דיא וואסער מהור נחשו עי גביה אויב קען האט גישטעלט דעם קריגול וואסער אויף די עסיגנווארג אדער אויף די משקה אדער אויף דעם תנ"ך רבי יוסי פסח רבי יוסי זאגט דער קריגול מיט דיא וואסער איז מהור וחקמים פספסאין און דיא חקמים זאגן דיא וואסער וואס איז קריגול איז טמא : ד' מהור חטאת דער מענטש וואס איז מהור צו די פרה אדוקה שנגע פסח אז ער האט אן געריקט אהויבין נאפילו דער הויבין איז מהור צו קודש בידו אויב ער האט אן געריקט דעם הויבין מיט דיא האנט פסא איז ער טמא ויבדלו און אויב ער האט אן געריקט דעם הויבין מיט די פים פהור איז ער מהור היה עומד עי גבי פסח אפערדענע אויף דעם הויבין ופסקין ידו חוץ פהור און ער האט אויס גיצויגן די האנט אויסער דעם הויבין ויבדלו פתובה און אקריגול וואסער מיט די אש פון די פרה אדוקה און האט ער גיבן אדוקה האט ער גיהאלטן אין האנט וכו' האפי און אזוי אנלייבין אויב אשטעקן שהוא נחשו עי גבי פסח איז

יחבמים במהרין. סכרי לא חמירין קלטה כמי שהנחה דמי והלכה כהנמים: ובידו כרי ריקם. ללא בעין ידעתי במקום סכור אלא כאלו הסרה וזמים המקודשים על ידי האפר: ו של חמאת ממא. דקדק ותחומה סמאים הן אלל חמאת: שניהן בשתי ידי. שניהן על חמאת בידו אחת ושל קדש או של תרומה בידו האחרת: שניהם ממאים. של חמאת משום דנגע בשל תרומה בידו ונממא ידיו ונממא גופו ונממא מי חמאת (ה) ושל

ולמטה מי לא חמירין ק וילל דלשכת מוקם סכור כולל חבמא דזמנים מקמי דלכס לא קלטה מי. ורש"י: דלכס סמא יניח ולכסן לא גורין: (ה) ברימא אי הללן של חמאת: (ו) סכין שכולל סמא לחמאת

וחבמים במהרין. אבל עומד הוא המהור לחמאת על גבי תנור ובידו כרי ריקן המהור לחמאת ובמים שאינן מקודשין: ו לגין של חמאת שנגע בשל קודש ושל תרומה. של חמאת ממא ושל קודש ושל תרומה מהורין שניהם בשני ידי שניהם ממאים שניהם בשני ניירות שניהם מהורים של חמאת בנייר ושל תרומה בידו שניהם ממאין. של תרומה בנייר. ושל חמאת בידו שניה מהורין. ר"י אומר של חמאת ממא. היו נחונין על גבי הארץ ונגע בהן של חמאת ממא.

זנייר דכשל חמאת אינו חולץ דלחן מונין ראשון וסני לחמאת ונממא של חמאת והאלדס סמא משום נושא מי חמאת וסימא את של תרומה שנגע בו בידו אכל: של תרומה בנייר. חולץ בו בנייר וחק על גב דנגע: ושל חמאת בידו שניהם מהורים. דלחן על פי שהוא סמא משום נושא מי חמאת מכל מקום אין מי חמאת חוזרים ונממאין כסומא הכאה לאלדס מחמת ענשו: ר"י אומר של חמאת ממא. ר"י לטעמיה דאמר כחוסמא סכור לחמאת שהסיע את המפתח שהוא סכור לתרומה סמא שמה יסכה ויסע את הדבר הסמא וה"ל אפי' כשי ניירות סמא דמה שהוא נושא את התרומה חט"פ שאינו נוגע בה היו מדק לחמאת ואין הלכה כרבי יהושע: היו נחונים על גבי הארץ ונגע בהם. שמתן ידו אחת על של חמאת וידו אחת על של קודש או של תרומה: של חמאת ממא. דנממא חלדס כלנן של תרומה וסימא את של חמאת:

אין קרינול סמא וזבנים ספירין און דיא חבמים זאגין הייל דער קרינול איז גיט גישפאנען אויף דעם הויבין איז ער מהור אפי' ערסד הוא מהור חמאת על גבי תנור אפי' דער מענטש וואס איז מהור צו די פרה ארוקה מעג שטיין אויף דעם הויבין ובידו גלי ריקן מהור חמאת און ער מעג האלטן אין האנט אלליינע פלי וואס וואס איז מהור צו די פרה ארוקה וצמיח שאין מקדשין און אפילו אין דער פלי איז דא וואסער נאר אן אש. מעג ער וואס האלטן אויף דעם הויבין. און דער מענטש מיט די פלי מיט די וואסער זענען מהור: ו גלין שי חמאת שנגע בשי קידש אקרינול וואס אין אים איז דא וואסער מיט אש פון דיא פרה ארוקה האט ער אן געריקט אקרינול וואס אין אים איז דא קודש ושי תרומה אדער ער האט אן געריקט אקרינול וואס אין אים איז דא תרומה שי חמאת ספא דער קרינול וואס אין אים איז דא דיא וואסער מיט די אש איז סמא ושי קודש ושי תרומה מהורין און דער קרינול וואס אין אים איז דא קודש. און דער קרינול וואס אין אים איז דא תרומה זענען מהור שניהן דיי או ער האט גיפראגין ביידע קרינלאך אין ביידע הענט. אין איין האנט האט ער גיפראגין אקרינול וואסער מיט אש פון די פרה ארוקה. און אין די אנדערע האנט האט ער גיפראגין אקרינול מיט קודש אדער מיט תרומה שניהן ספאים זענען ביידע סמא דער קרינול מיט דא וואס אין אים איז די וואסער מיט די אש פון די פרה ארוקה איז סמא ושי תרומה צו גלי האט אויף דער קרינול מיט די וואסער מיט די אש. און דער קרינול מיט קודש אדער מיט תרומה. זענען ביידע גישפאנען אויף דיא אדער ונגע דהם און אפגענטש האט זיי אן געריקט. ער האט איין האנט ארויף גילייגט אויף דעם קרינול. און איין האנט האט ער ארויף גילייגט אויף דעם אנדערין קרינול שי חמאת ספא דער קרינול וואס אין אים איז דא דיא

וואסער

ושל קודש ושל תרומה של קודש ושל תרומה מהורים. [ג] הסימן : [ג] הסימן : [ג] הסימן :
 מהורים. שהרי האדם רבי יהושע מטמא וחכמים [ד] מטהרין : [ג] הסימן : [ג] הסימן :
 סוהר לקודש ולתרומה ללא נגע במי טהרה ללא כלל :
 הסימן רבי יהושע מטמא. לטעמיה דאמר טהור למטה טהור למטה טהור לתרומה. טמא.
 ולית הלכתא כוותיה :

נואקער מיט דיא אש איז קמא שר קודש ושר קריגלאך וואס זענען גינען איין געטויקולמ
 תרומה אונ דער קריגול וואס אין אים איז דיא אין פאפיר רבי יהושע מטמא רבי יהושע זאגט
 קודש אדער תרומה פוהרים איז טהור הסימן זיין זענען פאקא וחקמים פסחים אונ דיא
 אויב ער האט אשאקיל נישטאקן דיא פיינדע חקמים זיין זענען פיינדע טהור :

רשי

נמרא נדה דף י"ז ע"א

חישב עליו וכו'. דקריב הוא להיות משקה יותר מאוכל : לא נמא בולו. דאזי חיבור אלא כל קורט
 כפי עליו חשב וכו'. עמא אלא מקום נגע עומא : נמאד מקצתו. כגון חשב עליו למשקה ונמא
 עומא משקין סלקא ליה השקה במקוה כשאר מים ולא משום טבילה דאין אוכל ומשקה נמאדן במקוה ללא
 כתיב טבילה אלא כדאם וכלים אכל יין ולא שום משקה אין להם טהרה אלא מים ומשום זריעה דכי משק להו
 נהגין עומא וטהרה בשלגין תנן התם שלג אינו לא אוכל ולא משקה
 חישב עליו לאכילה אינו מטמא עומא אוכלין למשקה מטמא
 עומא משקין נמאד מקצתו לא נמאד בולו נמאד מקצתו נמאד בולו הא
 גופא קשיא אמרת נמאד מקצתו לא נמאד בולו והדר תני נמאד מקצתו
 נמאד בולו למימרא דנמאד בולו אמר אביי כגון שהעכירה על אויר תנור
 נמאד מקצתו. אלא נגע המים אלא כפי הכלי : נמאד בולו. ומדקתני נמאד בולו מכלל דטמא בולו
 והכי משכח לה דנגע עומא כולו : שהעכירו. לשג : על אויר תנור. וסדן בחיוב דנמאד מאיר כלי

גורגין מוקא וטהרה בשלגין ביי שני איז דער
 דין פון מוקא אונ פון טהרה. ווען דיא
 שנייא איז טמא אונ ווען דיא שנייא איז טהור.
 זאגט דיא נמאד תנן התם מיר האבין גילערוגט
 דאקטין אין אכשנה שלג איז לא אוכל ולא משקה
 שנייא איז גיט אכשנה אונ גיט אכשנה
 חישב עליו זאכיה אויב ער האט געקראכט אויף
 אביסול שניי ער זאל דאס עסין איז מטמא מוקא
 אכשנה אונ אמוקא האט אגנעריקט דאס ביסול
 שניי. ווערט גיט טמא די שניי ווי אלע אגנעריקט
 עסינעריקט וואס ווערין טמא אז אמוקא רירט
 זיין אן אכשנה מטמא מוקא בשקט אויב ער האט
 געקראכט אויף אביסול שנייא ער זאל דאס
 קריגקען אונ אמוקא האט אגנעריקט רי ביסול
 שנייא ווערט די שניי טמא ווי אלע משקה וואס
 ווערין טמא אויב אמוקא רירט זיין אן נמא
 מקצתו לא נמאד בולו אויב דיא מוקא האט אג-
 געריקט אביסול פון דעם שנייא. ווערט נאר
 טמא דער ארם שנייא וואס די מוקא האט זי
 אגנעריקט. אכשנה דיא איבעריגע שנייא ווערט
 גיט טמא נמאד מקצתו נמאד בולו אויב קען האט
 אריין געלייגט די שניי אין אפלי אונ קען האט
 דיא בלייבט דיא שנייא אראפ געלאזן אין דיא
 מקנה אונ דיא נמאד פון דיא מקנה האט אג-

עס

ע"ס: והתורה העירה. דהתורה העירה על כלי חרם אפילו מלא
כל אשר כתוב יעמל: חרדל
ואפי' מלא חרדל. שאין
טוב כחור מלא נדבין שאלל הדפנות ואפי' כלי
עמל מן האויר: משום דמדרבנן מקבל עומלם נקט ליה:

עם איז סבא גינארין די שני אין גאנצין איין-
נייניג און אויסנייניג דהתיק העדה על פני דים
אפי' בלא תרדי נוארום די חורה האם עדות גינאנט
אויף אערדענע בלי אפילו ויא איז פול מיט
קליינע קערנער אזוי נוי זענעקסט, און די בלי איז
אויבין אפי' , אויב קען האם זעהאלטין אטומקא
איבער די בלי, נוערין אלע קערנער סבא, אפילו
די סוקא האם וייניט אַנְגערִיךט און האם וייניט
גינערן פון דעסמטענין זענען ויי סבא, אזוי איז די
גאנצע שניי טאם אין די ערדענע בלי אויף סבא:

זוהר יתרו דף פ"ט ע"א

אמר רבי יהודה הכי הוא ודאי. וע"ד כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתיב קדושים תהיו כי קדוש אני ה'
וכתיב וקראתם לשבת טוב לקדש ה' מוכר. תלמוד בבלי וימלא כל בשמחהו לדריקיהו מתענין בשמחהו
פתיקא קדישא סתמא דכל סתמין. ורש"י חדא מענינא דהוא עתיקא קדישא מתפשטא (נ"ל הוא מתפשט)
בכלהו עלמין וסלקא ונחתא ומתפשטא לכלהו בני קדישין לכלהו נעורי אורייתא וניחין בנייתא שלים ומתנשי מכלהו
כל רוגזין כל דינין וכל פולחנין קדיש. הה"ד כיום היום ה' לך מעבדך ומרגדך ומן העבודה הקשה. בניני כך
שקיל שבתא לקבל אורייתא וכל דנטייר שבתא כאלו נטייר אורייתא כלא. וכתיב אשרי אנוש יעשה זאת וכן אלם יחזיק
בה שומר שבת מחללו וסומר ידו מעשות כל רע. אשתמע דמאן דנטייר שבתא כמאן דנטייר אורייתא כלא:

הלכה פסוקה הר"ם הלכות שבת פרק ז' (א) מוסק אדם עם העכו"ם על המלאכה וקוצץ דמים והעכו"ם עושה לעצמו ואף על פי שהוא עושה בשבת מותר. וכן השוכר את העכו"ם לימים הרבה מותר אע"פ שהוא עושה בשבת ביצר בגון ששכר העכו"ם לשנה או לשתי שבתות לו או שיארונו לו ה"ז כותב ואורג בשבת ומותר כאילו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או (א) פוסק אדם עם העכו"ם על הקאכה וקוצץ דמים איור קענ געשטעלין איין ארבעט בייא אעכו"ם און מענ געדונגען וויא פיל ער זאל אים געבין פאר דיא ארבעט ודעכו"ם עושה קענא און דער עכרם מאכט דיא ארבעט פאר ניה זעך זאל פארדינען זיין ארבעט געלען ואף ע"פ שיהא עושה בשבת מותר אפילו דער עכרם מאכט די ארבעט אום שבת פון דעסמטענין מענ קען זון השי"ת את העכו"ם וימים הרבה מותר אף על פי שהוא עושה בשבת און אויב איור האם גערונגען אעכרם ער זאל ביי אים ארבעטין פיל מענ זאלאנגע צייטן אפילו דער עכו"ם ארבעט אום שבת, מענ קען ביצר בגין ששכר העכו"ם לשנה או לשנים שיכתוב לו או שיארונו לו תרי זה כותב ואורג בשבת ומותר וויא אזוי, דהיינו איור האם גערונגען אעכו"ם אויף איאהר אדער אויף צוויי יאהר צו איין ארבעט, צום שרייבן אדער צום זעבן, אז דער עכו"ם האם געשריבען אדער געזעכט אום שבת, מענ דאס דער יוד גינען כאילו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או שיארונו לו כגון סחא עושה כגון עת שידעך גלייף וויא ער וואלט גערונגען דעם עכו"ם גיט אויף די צייט, גאר ער זאל אים שרייבן אספר אדער ער זאל אים זעבן אקלייד, מענ דאך דער עכרם דאס מאכין ווען ער וויל אפילו אום שבת, אזוי אז ער האם אים גערונגען אויף איאהר אדער אויף זיינגער זעג ער אויף מאהן די ארבעט אום שבת וואו שיהא	יוסף דחק משערי קרושה ח"ב שער ד' אסרו ח"ל חן שניה ואין נכחא שורם לא מתוך נכחיה וכו' וכן מילתא בלשונא וכדני הנכחיה דכתיב והיה כגון מתנן וגומר וכו' ולפנינו חוק ותלול וכדור ופחה מתנכחין וגומר ואפי' ככל עבודת מלוא ותפלה לרין שיפוס בתולות השמחה כחו שמליו ככתי דר' ברה טובא ואמר חסידין קא מתנכחין וכן כדורא שיארונו לו בגר שהוא עושה בכל עת שירצה והוא שלא אסרו בביתו וקרונו לברכה די רבנן האבין גינאנט אין שכינה ואין נכחא שורם לא מתוך נכחיה אלא מתוך שפחה של מצוה די שכינה אדער די נכחא רוחם גיט אויף דעם מענטש וואס איז פריידיג גאר אויף דעם מענטש וואס איז פריידיג פון אמצוה וואס ער האם גיטאקן וכן קציט באלישע יבבני תנכחים און אזוי געפינען מיר ביי אלישע און ביי די יונגע נביאים דכתיב והיה כגון הפננ ביי אלישע שמיים ווי דער שפילער האם אַנגעדוויבן שפילען איז אויף אים גינען די נכחא פון גאט וכתיב ונפניתם חוף וחקלי וכו' ונפניתם חקלי וכו' און ביי די יונגע נביאים שמיים אין פסוק פאר ווי איז גינען אפויק און אפייפיל און אפירול און וייא האבין גינאנט נביאות ואפילו בקל עבודת מצוה ותפלה צריך שיתקו בתפלה השמחה אפילו אז ער שיהא אמצוה און דאווינט דאך דאס אלץ ויין מיט די גרעסטע שפחה כמי שפציט באבין רוחה ברה טובא אזוי ווי מיר געפינען ביי אפי' וואס ער האם פיל געלאבט ואפי' תפלין קא נחנא און ער האם גינאנט	מוסר אסרו ח"ל חן שניה ואין נכחא שורם לא מתוך נכחיה וכו' וכן מילתא בלשונא וכדני הנכחיה דכתיב והיה כגון מתנן וגומר וכו' ולפנינו חוק ותלול וכדור ופחה מתנכחין וגומר ואפי' ככל עבודת מלוא ותפלה לרין שיפוס בתולות השמחה כחו שמליו ככתי דר' ברה טובא ואמר חסידין קא מתנכחין וכן כדורא שיארונו לו בגר שהוא עושה בכל עת שירצה והוא שלא אסרו בביתו וקרונו לברכה די רבנן האבין גינאנט אין שכינה ואין נכחא שורם לא מתוך נכחיה אלא מתוך שפחה של מצוה די שכינה אדער די נכחא רוחם גיט אויף דעם מענטש וואס איז פריידיג גאר אויף דעם מענטש וואס איז פריידיג פון אמצוה וואס ער האם גיטאקן וכן קציט באלישע יבבני תנכחים און אזוי געפינען מיר ביי אלישע און ביי די יונגע נביאים דכתיב והיה כגון הפננ ביי אלישע שמיים ווי דער שפילער האם אַנגעדוויבן שפילען איז אויף אים גינען די נכחא פון גאט וכתיב ונפניתם חוף וחקלי וכו' ונפניתם חקלי וכו' און ביי די יונגע נביאים שמיים אין פסוק פאר ווי איז גינען אפויק און אפייפיל און אפירול און וייא האבין גינאנט נביאות ואפילו בקל עבודת מצוה ותפלה צריך שיתקו בתפלה השמחה אפילו אז ער שיהא אמצוה און דאווינט דאך דאס אלץ ויין מיט די גרעסטע שפחה כמי שפציט באבין רוחה ברה טובא אזוי ווי מיר געפינען ביי אפי' וואס ער האם פיל געלאבט ואפי' תפלין קא נחנא און ער האם גינאנט
---	---	--

וּמָרָה בַלְעֵנָה, אַחֲרֵי־כֵן יוֹסִיף בָּכָל יוֹם יִרְאֶת־הַשֵּׁם בְּנִפְשׁוֹ,
וַיִּתֵּן חַמַּת אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ בָּכָל עֵת, עַד אֲשֶׁר יִהְיֶה נָכוֹן לְבוֹ
בְּטוֹחַ בַּשֵּׁם, כִּי, אִם יוֹסִיף יַעֲבֹר־בוֹ הַיָּצָר וַיִּפְגְּשֵׁהוּ כְּפַעַם
בְּפַעַם וַרְבָּה עָלָיו תַּאֲוָתוֹ כַּמֶּשֶׁפֶט הָרָאוּשׁוֹן, לֹא יִהְיֶה נִפְתָּה
לְבוֹ עָלָיו וַיַּעֲזוֹב דַּרְכּוֹ, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מסלי כח יג) וּמוֹדָה וְעוֹב
יִרְחֹם, הַזְכִּיר תַּחֲלָה וּמוֹדָה, עַל הַחֲרָטָה וְהוֹדוּי, וְאַחֲרֵי־כֵן
וְעוֹב. אֵף הָאִישׁ הַמְתַּיָּצֵב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹבָה תְּמִיד, וְגִבּוֹר עַל
חֲטָאֵיו דּוֹרֵךְ בָּכָל יוֹם וְשׁוֹנֶה בְּאַנְלָתוֹ, וְשֹׁב בְּמַרְצָתוֹ גַּם
פְּעָמִים רַבּוֹת, וְכָל עֵת אוֹהֵב הָרַע, וּמִכְשׁוֹל עוֹנֵו יָשִׁים נֶכַח
פָּנָיו, וְצוּנֵי לִוְמֵר, הַמַּאֲנֶה וְהַיָּצָר וְחִפְצוֹ וּמִגְמָתוֹ, אֲשֶׁר לֹא
יִבָּצֵר מִמֶּנּוּ כָּל אֲשֶׁר יִזַּם לַעֲשׂוֹת, רֵאשִׁית תְּשׁוּבַת הָאִישׁ הַזֶּה,
לַעֲזוֹב דַּרְכּוֹ וּמִחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה, וּלְהִסָּפִים לְקִיָּם וּלְקַבֵּל עָלָיו
לְכָל יוֹסִיף לַחֲטָא, אַחֲרֵי־כֵן יִתְחַרֵּט עַל עֲלִילוֹתָיו הַנִּשְׁחָתוֹת
וַיֵּשֶׁב אֶל הַשֵּׁם, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה ז) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ
וְאִישׁ אֲזוֹן מִחֲשַׁבְתּוֹ וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ וַיִּרְחַמְהוּ. וְהַמְשָׁל בְּזֶה, לְמִי
שְׁאוּחַז הַשָּׂרֵץ וְכֹא לְטָבוֹל וּלְהִטָּהֵר, כִּי יֵצֵא הַשָּׂרֵץ תַּחֲלָה
וְאַחֲרֵי־כֵן יִטְבוֹל וַיִּטָּהֵר. וְכָל זְמַן שֶׁהַשָּׂרֵץ בִּידּוֹ, עוֹד טָמְאָתוֹ
בוֹ, וְאִין הַטְּבִילָה מוֹעִילָה. וְהִנֵּה עוֹיֵבַת מִחֲשַׁבַת הַחֲטָא הִיא
הַטְּבִילָה. וְהִיא כִּי יְבוֹאוּ יְסוּרִים וּמִכְאוּבִים עַל הָרָשָׁע אֲשֶׁר תְּמִיד
כָּל זְמַמִּיר לְהִתְהַלֵּךְ בְּאַשְׁמָיו, יִנָּסֵר בְּתַחֲלָה, וַיֵּשֶׁב מִחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה
אֲשֶׁר חָשַׁב וַיִּכְרִית מִעֲבָדָיו מִיָּדָיו. וְהַמְשָׁל בְּזֶה, לַעֲגֹל אֲשֶׁר
יִכּוּהוּ בְּמִלְּמַד הַבָּקָר לְכוֹן תְּלָמִיו. כֵּן הַמְתַּיָּצֵב עַל דֶּרֶךְ לֹא
טוֹבָה, יִקַּח הַמוּסָר תַּחֲלָה לַעֲזוֹב דַּרְכֵי־מָוֶת לְלַכֵּת דֶּרֶךְ יֵשֶׁר,
כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא יז) שְׁמוּעַ שְׁמַעְתִּי אֶפְרַיִם מִתְנוּדָד יִסְרָתְנִי
וְאַנָּסֵר כְּעֶגְלָה לֹא לָמָד. וְעוֹד נֶאֱמַר אַחֲרָיו (שם שם יח) כִּי־אַחֲרֵי
שׁוּבִי גִחְמַתִּי. רוּצָה לִוְמֵר, כִּי אַחֲרֵי אֲשֶׁר יִסְרָתְנִי וְאַנָּסֵר
וְשִׁבְתִּי מִדֶּרֶךְ הָרָעָה, גִּחְמַתִּי אַחֲרֵי־כֵן וְאַתְחַרֵּט עַל מַה

שעבר מדברי עונותי.

והנה נתבאר לך מזה כל הענין אשר בארנו.
יב העקר השלישי, היגון. ישתונן כליותיו ויחשוב, כמה
 רבה רעת מי שהמרה את יוצרו, ויגדיל יגון בקביו,
 וסער מתחולל ברעיוניו, ויאנח במרירות לב, כי יתכן
 שיתחרט וירע בעיניו על חטאתו אשר חטא ולא השלים
 חקו בזה, כי גם הפסד דינר או אסר, קשה בעיני האדם.
 אך אם אבד עשרו בענין רע ויצא נקי מנזקיו, נפשו עליו
 תאכל ותכבד אנהתו ונפשו מרה לו. וכן על צרות רעות
 ורבות כאבו נצח ויגון בקביו יומם. ויותר מהמה ראוי
 שיצטער ויאנח מי שהמרה את השם יתברך והשחית והתעבי
 צליה קפניו ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין, וחסד
 עשה עמו, וידו תנחהו בכל עת, ונוצר נפשו בכל רגע, ואיך
 מלאו לבו להקעים קפניו, ואיך טח מראות עיני החוטא
 מהשכיל לבבו. והמשכיל אשר נפקחו עיניו, יחקרו הדברים
 האלה בקביו, ויבואו חדרי-רוחו.

יג ומדרגות התשובה ומעלותיה, לפי גדל המרירות ועצם
 היגון. והיא התשובה אשר תבוא מדרך טהר הנפש וזכות
 שכלה, כי לפי שכלו וכפי אשר תפקחנה עיניו ירבו ויעצמו
 במאד מאד יגוניו ברעיוניו על רב עוניו, כמו שנאמר (ישעיה
 נז טז) כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי-רוח מקפני
 יעטוף ונשמות אני עשיתי. באורו, כאשר יעטוף ויצטער
 הרוח שהוא מקפני כי הוא מן העליונים, ויעטפו נשמות
 אשר אני עשיתי, לא אריב עוד ולא אקצוף, כי איך לא אחון
 וארחם על נפש יקרה אשר היא מקפני ונשמות אני עשיתי.
 על כן יקל העון כפי אשר תכבד עבודת האנהת עליו, כי
 היגון יבוא מאת טהר הנשמה העליונה, ונרצתה בזה יותר
 מאשר תרצה ברב יסורי הגוף ומכאוביו. והמשל בזה, כי

יָרְדוּ עֵינֵי עַל דֹּא-שְׁמָרוּ תוֹרָתָהּ, לֹא אָמַר עַל דֹּא שְׁמַרְתִּי
תוֹרָתָהּ, אֲבָל אָמַר, לֹא שְׁמָרוּ, כִּי הֵם סָבְבוּ הַחֲטָא, עַל כֵּן
הוֹרַדְתִּי פְּלָגֵי מָיִם.

טז הַעֲקָר הַחֲמִישִׁי, הַדְּאָגָה, כִּי יִדְאָג וַיִּפְחַד מֵעֲנֹשׁ עֲוֹנוֹתָיו
כִּי יֵשׁ עֲוֹנוֹת שֶׁהִתְשׁוּבָה תוֹלָה בַּפְּרָתָם וַיִּסּוּרִים מִמָּרְקִים,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לח יט) כִּי-עֲוֹנֵי אֲנִיד אֲדַאֵג מִחֲטָאתִי. וְעַנְיָן
הַגּוֹן עַל שְׁעָרָה, וְעַנְיָן הַדְּאָגָה עַל הַעֲתִיד. וְעוֹד שְׁנֵית יִדְאָג,
אוֹלֵי הוּא מְקַצֵּר בְּחוֹבַת הַתְּשׁוּבָה בְּצַעַר וּבְמִרְרוֹת וּבְצוֹם
וּבְבִכּוֹ. וְהֵגֵם כִּי הִרְבָּה צַעַר וְהִרְבָּה בָּכָה, יִזְחַל וַיִּירָא אוֹלֵי
לְעֻמַּת זֶה הִרְבָּה אֲשַׁמָּה, וְלֹא הִשְׁלִים חֲקוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָיו
וּבְאֲשֶׁר יִבְכֶּה בְּצוֹם נִפְשׁוֹ. וְמִי שֶׁהִתְבּוֹנֵן בְּגִדְלֵי עֲבוֹדַת הַבּוֹרָא
עַל יִצְרוֹתָיו, וְכִי אֵין קֶץ לְרַעַת הַמַּמְרָה אֶת פִּיו, כָּל אֲשֶׁר יוֹסִיף
בְּעֲבוּדָה וּבְדִרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, הֲלֹא מִצַּעַר הִיא וְהִנֵּה לְמַעַט
בְּעֵינָיו. וְאָמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי יד טז) חָכָם
יָרָא וְסָר מִרָע, בְּאוֹרוֹ, הַחָכָם אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא סָר מִרָע
בְּכָל מַאֲמָצִי כָחוֹ, יִירָא וַיִּזְחַל אוֹלֵי לֹא כָלָה חֲקוֹ וְלֹא נִזְהָר
כְּדַת מַה-לְעֲשׂוֹת. וְכִמּוֹהוּ (משלי כח ו) מַעֲקָשׁ דְּרָכִים וְהוּא עָשִׁיר,
אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עָשִׁיר. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה
(תנחומא א לך טו) אֵל תִּפְרֹשׁ חָכָם יָרָא וְסָר מִרָע, אֲלֵא חָכָם סָר
מִרָע וַיִּירָא. וְסוֹף הַפְּסוּק מוֹכִיחַ עָלָיו, וְכִסִּיל מִתְעַבֵּר וּבּוֹטֵחַ,
אָמַר עַל מִדַּת הַכִּסִּיל שֶׁהִיא בְּהִפּוּךְ מִמִּדַּת הַחָכָם, כִּי הַכִּסִּיל
מִתְעַבֵּר וְעַם-כָּל-זֹאת בּוֹטֵחַ שֶׁלֹּא יִקְרָהוּ עוֹן וְנִזְק, וּבְעַל-
הַפֶּעַם עוֹלָם לְפִשְׁעִים וּמִפְקָר לְנִזְקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט כב)
וּבַעַל חֲמָה רַב-פֶּשַׁע, וְנֶאֱמַר (שם כה כח) עֵיר פְּרוּצָה אֵין
חֹמָה אִישׁ אֲשֶׁר אֵין-מַעְצָר לְרוּחוֹ.

הַמֶּלֶךְ יַחְמוֹל עַל חַנִּיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ הַקְּרוּבִים אֵלָיו, וְהֵם
מַאֲצִילֵי אֶרֶץ הַנִּכְבָּדִים, וַיִּתֵּן לָהֶם חַנּוּנָה יוֹתֵר מִחֻמָּתוֹ עַל
הַרְחוּקִים וְהַפְּחוּתִים, וְאָמַר וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי, לְקַרְבָּתָן אֶל
הָעֲלִיּוֹנִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַגּוֹף וְהַפֶּלֶל מַעֲשֵׂי יָדָיו. וְכַמוֹהוּ (שְׁמוֹת
לב טו) וְהִלָּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה. וְעוֹד אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם
לְבִרְכָּה (קִידוּשִׁין ל ב) שֶׁלֹּשָׁה שְׁתַּפִּים יֵשׁ בְּאָדָם, אֲבִיו וְאִמּוֹ
וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלִפִּי שְׂאִין לָאֵב וְלֵאֵם שְׁתַּפּוֹת בְּנִשְׁמָה,
עַל כֵּן אָמַר וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי. וְאָמְרוּ וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי,
יִוְרָה עַל אָמְרוֹ כִּי רוּחַ מִלִּפְנֵי, כִּי עֲנִינוּ כַּאֲשֶׁר בְּאֲרָנוֹ.
יֵד וְאָמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְׁלֹום (תַּהֲלִים לֵה י) אֲדֹנִי נִגְדָה כָּל-
תַּאֲוֹתִי וְאַנְחָתִי מִמָּה לֹא-נִסְתָּרָה, בְּאוֹרוֹ, גְּלוּיָה לְפָנֶיהָ
כָּל תַּאֲוֹתִי כִּי אֵינְנָה זֹלָתִי לְעַבּוֹדָתָהּ, וְאַתָּה יוֹדֵעַ אֲנֻחָתִי כִּי
אֵינְנָה עַל עֶסְקֵי עוֹלָם וְהַדְּבָרִים הַכְּלִים, זֹלָתִי עַל חֻטְאֵי וְעַל
קִצְרֵי יָדִי בְּעַבּוֹדָתָהּ. וְאָמַר אֶחָד מִן הַמַּתְנַפְּלִים בְּחֵין עֲרֹכוֹ,
אַנְחָתִי מִפְּחָדָהּ הִרְחַק מִמֶּנִּי הָאַנְחוֹת, בְּאַנְחֵי מִקְצָר יָדִי
בְּעַבּוֹדָתָהּ הִרְחַק מִמֶּנִּי הַדְּאָגוֹת.

טו הַעֲקָר הַרְבִּיעִי, הַצָּעִר בְּמַעֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יִזְכָּר ב יב)
וְגַם עָתָה נֶאֱמַר-יֵי שָׁבוּ עָדֵי בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְצוּם וּבִבְכִי
וּבְמִסְפָּד. וְאָמְרוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָּה (יְרוּשָׁלַי בִּרְכוֹת פ־א ה־ד, בַּמִּדְבָּר
שִׁלַּח יז ז) הֲלֵב וְהַעֲיִנִּים שְׁנֵי סִרְסוּרֵי הַחֻטָּא. וְכֵן כְּתוּב (בַּמִּדְבָּר
טו לט) וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם. לָכֵן בִּזְאת
יִכְפַּר עוֹן הַסִּרְסוּרִים בְּמִדַּת תְּשׁוּבָתָם כְּנִגְדַּת מִדַּת מְשׁוּבָתָם, כִּי
יִתְכַפֵּר עוֹן לִבְבַּי הַחֻטָּאִים בְּמִרְיֹותָם וְאַנְחוֹתָם בְּשִׁבְרֵי אֲשֶׁר
הֵם שׁוֹבְרִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה נז טו) כִּי רוּחַ מִלִּפְנֵי
יַעֲטוּף, וְנֶאֱמַר (תַּהֲלִים נא יט) לִבִּי-נִשְׁבַּר וְנִדְּכָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה.
וְהַמֶּשֶׁלַּעַל עַל זֶה מִן הַכְּלִים הַטְּמָאִים אֲשֶׁר נִשְׁבְּרוּ, מִטְּמֵאָתָם
טָהְרוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יֵא לֵה) תִּנּוֹר וְכִירִים יִתֵּץ. וְעוֹן
הַעֲיִנִּים יִכָּפַר בְּדַמְעוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תַּהֲלִים קִיט קלו) פִּלְגִי-מִים